

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TÜRK SAZ ŞİİRİ
ANTOLOJİSİ

(14-21. Yüzyıllar)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

(14-21. Yüzyıllar)



Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU



Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

(14-21. Yüzyıllar)



Türk Saz Şiiri Antolojisi
(14-21. Yüzyıllar)
Prof. Dr. Ali Berat Alptekin
Prof. Dr. Saim Sakaoğlu

Akçağ Yayınları / 843
Türk Halk Edebiyatı / 49

ISBN 975-338-831-4

©Bu kitabın bütün hakları Akçağ A.Ş.'ine aittir.

Kitabın içeriği ile ilgili
tüm hukukî sorumluluk yazarlarına aittir.

Kapak / Emin Bebek
Sayfa Düzeni / Akçağ Dizgi Ünitesi
Baskı / Erek Matbaası 342 31 01
Büyük Sanayi 1. Cad. Çim Sok. No. 17/1 İskitler
1. Baskı / Ankara 2006

Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
Tuna Cad. No. 8/1 Kızılay-Ankara
Tel: (312) 432 17 98 - 433 86 51
Faks: 432 28 52

www.akcag.com.tr
akcag@akcag.com.tr

**TÜRK
SAZ ŞİİRİ
ANTOLOJİSİ**
(14-21. Yüzyıllar)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU



ALİ BERAT ALPTEKİN

1953 yılında Mersin ilinin Silifke ilçesinin İmamuşağı köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, orta ve liseyi ilçesinde, üniversiteyi Erzurum'da okudu. İki yıl kadar ilçesinde (Silifke) edebiyat öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra Atatürk Üniversitesi (Erzurum) Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Türk halk edebiyatı asistanı (şimdi araştırma görevlisi) oldu. Doktora Ön Çalışması ve Doktorasını Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun danışmanlığında yaptı. 8 Ağustos 1985 tarihinde Fırat Üniversitesi (Elazığ) Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent oldu. 9 Ekim 1996 tarihinde doçent olduktan sonra 24 Ağustos 1998 tarihinde Selçuk Üniversitesi (Konya) atanan Alptekin, 21 Mayıs 2002 tarihinde profesör oldu. Alptekin'in bir kısmı ortak 35 kitabı ve 300'den fazla makale, derleme ve bildirisi yayımlandı.

Atatürk, Fırat ve Selçuk Üniversitelerinin dışında, Yüzüncü Yıl, Erciyes, Niğde, Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitelerinde lisans ve lisansüstü dersler verdi. 20 öğrencinin yüksek lisans ve doktora danışmanlığını yaptı.

Emekli sınıf öğretmeni Ayşe Alptekin ile evli olan Alptekin'in, Emine Gökçen (1979) ve Ali Gökhan (1984) adlarında iki çocuğu vardır.

PROF. DR. SAİM SAKAOĞLU

1939'da Konya'nın Fahrünnisa Mahallesi, Çaybaşı Caddesi üzerindeki 22 numaralı evde doğdu. Hâkimiyeti Milliye İlkokulunu (1946-1951), Konya Lisesinin orta kısmını (1951- 1955) ve lise kısmını (1955-1959) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden diploma aldı (1961-1965). Ayrıca, Çapa Yüksek Öğretmen Okulunu da bitirdi. İlk görev yeri Tokat Gazi Osman Paşa Lisesidir (1965-1967). Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, önce asistan (1967-1971), sonra sırasıyla asistan doktor (1971-1977), doçent doktor (1977-1988) unvanlarını aldı, 1988 yılında Konya Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne profesör olarak atandı. 1994'ten beri bölüm başkanlığını da yürüten Sakaoğlu 20 Mart 2006 tarihinde yaş haddinden emekli oldu. İki dönem Eğitim Fakültesi Dekanlığında bulundu (1988-1994). Türk Dil Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Folklor Araştırmaları Kurumu, UNİMA, vb. kurumların üyesi olan Prof. Sakaoğlu; Asya, Avrupa ve Amerika kıtalarında çeşitli bilimsel toplantılara katıldı, bildiriler sundu. Kitapları, makaleleri ve bildirileri aynı kıtalarda İngilizce, Almanca, Fransızca, Makedonca ve Japoncaya çevrilmiştir. Basılı 43 kitabı bulunan Prof. Sakaoğlu'nun dört kitabı da basım aşamasındadır. Hakkında üç kitap yayımlanan Prof. Sakaoğlu'nun basılı çalışmalarının sayısı 1000'in üzerindedir. O; 1991 yılında *Atatürk ve Türkçe* konulu eser yarışmasında birinciliğe, 1990 yılında da Türkiye İş Bankasının *Büyük Edebiyat Ödülü*'ne layık bulundu. Eserlerinden seçilen örnek metinler, ilköğretim (2. dönem) ve lise ders kitaplarına alındı.

Görev aldığı her iki üniversitede 30 kadar öğrencisinin yüksek lisans ve doktora danışmanlıklarını yürüttü.

Emekli öğretim görevlisi Yurdanur Sakaoğlu ile evli olan Sakaoğlu'nun Selcen Sakaoğlu-Manavgat (1969) ve Seren Sakaoğlu-Üstün (1976) adlarında iki kızı vardır.

İÇİNDEKİLER

BU KİTAP ÜZERİNE	11
GİRİŞ	15
13. YÜZYIL	17
14. YÜZYIL	18
15. YÜZYIL	20
16. YÜZYIL	21
ARMUTLU	24
BAHŞI	25
ÇIRPANLI	26
GEDAMUSLÎ	27
HAYALÎ	28
KÖROĞLU	29
KUL MEHMED	31
KURBANÎ	33
OZAN	35
ÖKSÜZ DEDE	36
TUFARGANLI ÂŞIK ABBAS	38
17. YÜZYIL	40
ÂŞIK	41
ÂŞIK HALİL	Bursa42
ÂŞIK ÖMER	Konya-Hadim/ Kırım.....43
ERCİŞLİ EMRAH	Van-Erciş.....47
GAZİ ÂŞIK HASAN	Tameşvar50
GEVHERİ	İstanbul52
KARACA OĞLAN	Çukurova57
KAYIKÇI KUL MUSTAFA	67
KOROĞLU	68
KULOĞLU	69
ÖKSÜZ ÂŞIK	70
SARI AŞIK	71
ŞAHİNOĞLU	72
ÜSKÜDARÎ	73
YAZICI	74
18. YÜZYIL	75
ABDÎ	76
ÂŞIK ALİ	77
ÂŞIK BAĞDADÎ	78
ÂŞIK HALİL	Bursa79
ÂŞIK SADIK	80

HASTA KASIM	Azerbaycan-Dikmetaş	82
HOCAOĞLU		84
HÜKMÎ		85
KABASAKAL MEHMED		86
LEVNÎ	Edirne-İstanbul	88
NAKDÎ		92
SEFERLİOĞLU		93
ŞERMÎ	İstanbul-Üsküdar	94
TALİBÎ	Tokat-Zile	95
19. YÜZYIL		96
ÂŞIK ELESKER	Azerbaycan-Göğçe	97
ÂŞIK FERKÎ	Prizren	99
ÂŞIK KENZÎ	Kıbrıs	100
ÂŞIK ŞEM'Î	Konya	101
ÂŞIK TAHİRÎ	Niğde-Bor	104
BAYBURTLU CELALÎ	Bayburt	105
BAYBURTLU ZİHNÎ	Bayburt	107
BORLU KEMALÎ BABA	Niğde-Bor	112
ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK	Ardahan-Çıldır	114
DADALOĞLU		118
DERTLÎ	Bolu-Gerede	124
DEVELİLÎ SEYRANÎ	Kayseri-Develi	127
ERKİLETLÎ ÂŞIK HASAN/ZEYNÎ	Kayseri	132
ERZURUMLU EMRAH	Erzurum	134
KALECİKLÎ ÂŞIK MİR'ATÎ	Ankara	138
KİRŞEHİRLÎ ÂŞIK SAİD	Kırşehir	140
MEHMET ESİRÎ / HEKİMHANLI ESİRÎ	Malatya	142
MİNHACÎ	Sivas-Kangal	144
RUHSATÎ	Sivas-Kangal	147
SEYYİD AHMET/FİGANÎ	Bolu-Gerede	156
SİLLELÎ SURURÎ	Konya	158
SÜMMANÎ	Erzurum-Narman	160
TOKATLI CEYHUNÎ	Tokat-Zile	163
TOKATLI/BEŞİKTAŞLI GEDAÎ	Tokat	164
TOKATLI NURÎ	Tokat	166
YOZGATLI NAZÎ		168
20. YÜZYIL		169
BEKİR ABAY/ÂŞIK TABİBÎ	Sivas	170
MEHMET ACET/ÂŞIK SEFAYÎ	Şanlıurfa	171
MUHLİS AKARSU	Sivas-Kangal	172
DAVUT AKBABA/ ÂŞIK DAVUT SÜCCATÎ		174

ÖMER AKÇAKAYA/ ÂŞIK YANIK UMMAN	Kayseri-Bünyan	176
ZÜLFİKAR AĞÜN/ ZÜLFİKAR DIVANÎ	Tekirdağ	178
AYHAN AKYÜZ /ÂŞIK SEFAÎ	Trabzon-Yomra	180
İSMAİL ALPTEKİN / ÂŞIK İMAMOĞLU	Mersin-Silifke.....	182
RÜSTEM ALYANSOĞLU / ÂŞIK RÜSTEM ALYANSOĞLU	Kars-Selim.....	184
SABİT ATAMAN / POSOFLU ÂŞIK MÜDAMÎ	Ardahan-Posof.....	186
MEHMET ATAR / ÂŞIK ATAROĞLU	Konya-Hadim	189
İSMAİL AYDIN/ÂŞIK DAİMÎ	Erzincan-Çayırılı	192
MUSTAFA AYDIN / ÂŞIK MUSTAFA	Kars-Selim.....	193
HAKKI BAYRAKTAR / ÂŞIK YORGANSIZ	Kastamonu.....	195
KEMAL BÜLBÜL / ÂŞIK KEMALÎ BÜLBÜL	Samsun-Kavak.....	196
ERDEM CAN / ÂŞIK SEFER ERDEM	Sivas-Ulaş.....	199
YAKUP CAN / ÂŞIK ÜMMANÎ CAN	Erzurum-Tortum.....	200
HÜSEYİN CANİTEZ / ÂŞIK BOYACI	Kırşehir.....	201
İSMAİL CENGİZ/ İSMAİL AZERİ	İran-Tebriz.....	203
ŞERİF CIRIK / ÂŞIK MAHZUNÎ ŞERİF	Kahramanmaraş-Afşin.....	205
ALİ COŞKUN/ YUSUFELİLİ ÂŞIK HUZURİ	Artvin-Yusufeli	207
HACİ BEKTAŞ COŞKUN / ÂŞIK TALİBÎ COŞKUN	Sivas-Şarkışla	209
MUSTAFA FERYADİ ÇAĞIRAN / ÂŞIK FERYADÎ	Sivas-Ulaş.....	214
AYŞE ÇAĞLAYAN	Osmaniye-Kadirli.....	216
MUZAFFER ÇAĞLAYAN	Osmaniye-Kadirli	218
ALİ ÇATAK/ DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK	Kayseri-Develi.....	219
FUAT ÇERKEZOĞLU / ÂŞIK FUAT ÇERKEZOĞLU	Erzurum-Narman.....	220
MUSTAFA ÇIPLAK / ÂŞIK DEVAÎ	Kahramanmaraş-Elbistan	222
HÜSEYİN ÇIRAKMAN / ÂŞIK HÜSEYİN ÇIRAKMAN	Çorum-Sungurlu	223
ALİ ÇIRÇIR / ÂŞIK ALİ RAHMANÎ	Erzurum.....	226
NESİMİ ÇİMEN / ÂŞIK NESİMİ	Adana-Saimbeyli	229
GÜLİSTAN ÇOBANOĞLU / ÂŞIK GÜLİSTAN	Kars-Arpaçay	231
MURAT ÇOBANOĞLU	Kars-Arpaçay	233
SADİ DEĞER / ÂŞIK HASRETÎ	Kars-Kayseri.....	237
HAMİD DEMİR / ÂŞIK İLHAMÎ DEMİR	Kars-Arpaçay	238
HAZİM DEMİR / ÂŞIK DEĞİ HAZİM	Adana-Kozan.....	242

VEYSEL DENİZ/ ÂŞIK VEYSEL ŞAHBAZOĞLU	Kars-Arpaçay	244
BAYRAM DENİZÖĞLU / ÂŞIK BAYRAM DENİZÖĞLU	Ardahan-Çıldır.....	246
ALİ DİNÇER / ÂŞIK DİYARÎ	Konya	247
BAYRAM DURBİLMEZ / OZANTÜRK / DURBİLMEZ	Yozgat-Sorgun.....	248
MUSTAFA DÜŞMEZTORUN / ÂŞIK KUL MUSTAFA	Adana	252
EMİN DÜŞTÜ / ÂŞIK EMİNÎ	Tokat-Zile.....	253
HİKMET ELİTAŞ / ÂŞIK HİKMET ELİTAŞ	Karaman	255
İSLAM ERDENER / ÂŞIK İSLAM	Kars	257
DURSUN ALİ ERDOĞAN / ÂŞIK DERYAMÎ	Artvin-Şavşat.....	258
EROL ERGANÎ / ÂŞIK EROL ERGANÎ	Erzurum-Şenkaya	260
İDRİS EROĞLU / ÂŞIK MEYDANÎ	Kayseri	262
ALİ RIZA EZGİ / ÂŞIK ALİ RIZA EZGİ	Kars-Arpaçay	264
SUNA GÖLPEK	Eskişehir-Alpu.....	266
HALİL İBRAHİM GÜLEÇ / ÂŞIK BEYANÎ	Malatya-Darende.....	267
AHMET CANSIZ GÜLLÜ	Kahramanmaraş-Elbistan	269
HÜSEYİN GÜMÜŞ / KÖYLÜ OZAN	Mersin-Anamur.....	271
AHMET GÜNBULUT / ÂŞIK SEFİL SELİMÎ	Sivas-Şarkışla	272
FEHMÎ GÜR	Malatya-Arapgir	274
ALİ GÜRBÜZ	Darende-Malatya	276
AHMET İMAMÎ / ÂŞIK İMAMÎ	Adana-Kozan.....	279
FETHİ KADIOĞLU / ÂŞIK FETHİ KADIOĞLU	Konya-Hadim	281
KAĞIZMANLI RECEP HIFZÎ	Kars-Kağızman.....	282
İBRAHİM KARA / ÂŞIK KARA	Artvin-Şavşat	284
HABİP KARAASLAN	Kayseri-Bünyan.....	285
ALİ KARABACAK / ÂŞIK ALİ KARABACAK	Konya-Kadınhanı	287
HALİL KARABULUT / KADİRLİLİ ÂŞIK HALİL KARABULUT	Osmaniye-Kadirli	288
HACI KARAKILÇIK/ ÂŞIK HACI KARAKILÇIK	Adana-Feke	297
KARAMANLI GUFRANÎ	Karaman	300
İBRAHİM KARALI / DAVUTLUOĞLU	Osmaniye-Kadirli	302
ÂŞIK İBRAHİM KARALI	Erzurum-Şenkaya	303
NURİ CİHAN KARATAŞ / ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI	Sivas-Gürün.....	305
MEHMET KARGI / GÜRÜNLÜ ÂŞIK GÜLHANÎ		

AHMET KARTALKANAT /	
ÂŞIK KUL AHMET	Kahramanmaraş-Pazarcık308
NURİ KAŞIKÇI / ÂŞIK NURİ MERAMÎ	Erzurum-Pasinler310
ABDULKADİR KILIÇ /	
ÂŞIK GAMGÜDER	Ağrı-Tutak311
DURŞUN KILIÇ / ÂŞIK CEVLANÎ	Kars-Sarıkamış314
MAKSUT KOCA /	
ÂŞIK MAKSUT FERYADÎ	Kars-Arpaçay316
ABDULVAHAP KOCAMAN/	
ÂŞIK ABDULVAHAP KOCAMAN	Osmaniye-Kadirli318
YUSUF KÖKTEN / ÂŞIK ZÜLALÎ	Ardahan-Posof322
MEHMET KÖSE / ÂŞIK KAPTANÎ	Sivas324
ŞEMSETTİN KUBAT /	
ÂŞIK YOKSUL DERViŞ	Afyon-Emirdağ325
ABDULGAZİ KURT / ÂŞIK KUL GAZİ	Sivas-Şarkışla327
İLKİN MANYA / ÂŞIK SARICAKIZ	Eskişehir-Odunpazarı330
DURŞEN MERT/ÂŞIK NURŞAH	Eskişehir-Mihalıççık331
ALİ METİN / OZAN REHBERÎ	Sivas-Divriği333
MEHMET ALİ METİN / ÂŞIK FERRAHÎ	Adana-Ceyhan334
ABDULKADİR NAMLI / ÂŞIK İSMETÎ	Sivas337
İSA OĞUZ	Karaman339
SABRİ ORAK / ÂŞIK HÜDAÎ	Kahramanmaraş-Göksun341
MUHARREM OYLUM / ÂŞIK KUL SEMAÎ	Tokat-Turhal343
MUSTAFA ÖNDER / ÂŞIK GÖZÜBENLİ	Kayseri-Tomarza344
ZEKERİYA ÖZHAN /	
ÂŞIK ÖZHANÎ	Konya-Hadim346
ALİ İZZET ÖZKAN /	
ÂŞIK ALİ İZZET ÖZKAN	Sivas-Şarkışla348
BEKİR SAMİ ÖZSOY /	
ÂŞIK SAMİMÎ / NURİ ŞAHİNOĞLU	Karaman-Ermenek351
MUSTAFA PERİŞAN /	
BARDIZLI ÂŞIK NİHANÎ	Erzurum-Şenkaya354
LÜTFİ PİŞKİN /ÂŞIK DERDİÇOK	Kahramanmaraş-Elbistan355
AHMET POYRAZOĞLU /	
ÂŞIK AHMET POYRAZOĞLU	Van-Erciş357
HASAN SALMAN /	
ÂŞIK HASAN SELMANÎ	Tokat-Almus358
ZEYNEL SARI / ÂŞIK ZEYNELÎ	Sivas-Yıldızeli360
MEHMET SİLİGÜNLÜ /	
ÂŞIK KARA MEHMET	Ceyhan-Adana362
NİHAT SÖNMEZ / OZAN NİHAT	Denizli-Acıpayam364
MEVLÜT ŞAFAK /	
ÂŞIK MEVLÜT İHSANÎ	Erzurum-Şenkaya366
TEMEL ŞAHİN /	
ÂŞIK TEMEL TURABÎ	Erzurum-Oltu369
EROL ŞAHİNER /	
ÂŞIK EROL ŞAHİNER	Erzurum-Oltu371

VEYSEL ŞATIROĞLU/ ÂŞIK VEYSEL	Sivas-Şarkışla.....	374
ADEM ŞENTÜRK/ ARDANUÇLU ÂŞIK EFKÂRÎ	Artvin-Ardanuç.....	382
DURAN ŞİHLİOĞLU/ ÂŞIK ŞİHLİOĞLU	Ceyhan-Adana.....	385
ARİF ŞİRİN / OZAN ARİF	Giresun- Alucra.....	387
EYÜP TADİL / ÂŞIK EYYUBÎ	Adana-Feke.....	390
FATMA TAŞKAYA / ÂŞIK FATMA	Osmaniye-Kadirli.....	392
OSMAN TAŞKAYA / ÂŞIK FEYMANÎ	Osmaniye-Kadirli.....	394,
ŞEREF TAŞLIOVA / ÂŞIK ŞEREF TAŞLIOVA	Ardahan-Çıldır.....	399
HACI TAŞTAN / ÂŞIK HİCRANÎ	Bayburt.....	405
HAYATÎ VASFÎ TAŞYÜREK	Kahramanmaraş-Afşin.....	407
MUSTAFA TEMEL / ÂŞIK MUSTAFA RUHANÎ	Erzurum-Tortum.....	409
İSMAİL CEMAL TURAN / KAĞIZMANLI CEMAL HOCA	Kars-Kağızman.....	411
MUSTAFA TURGUT / ÂŞIK EMSALÎ	Sivas-Kangal.....	415
NURETTİN TÜRKAN / KUL NURÎ	Gümüşhane-Kelkit.....	417
MÜRSEL UĞURSU / MÜRSEL SİNAN	Kars.....	421
MEHMET YAKICI / ÂŞIK MEHMET YAKICI	Konya.....	423
HÜSEYİN YAZICI / ÂŞIK SÜMMANOĞLU	Erzurum-Narman.....	427
NUSRET YAZICI / ÂŞIK NUSRET TORUNÎ	Erzurum-Narman.....	428
AHMET YILDIRIM / ÖKSÜZ OZAN	Ağrı-Eleşkirt.....	430
ARİF İNAN YILDIRIM / YAĞIZ OZAN	Konya-Meram.....	433
YAŞAR YILMAZ / ÂŞIK YAŞAR REYHANÎ	Erzurum-Hasankale.....	434
YENER YILMAZOĞLU / ÂŞIK YENER YILMAZOĞLU	Ardahan-Çıldır.....	437
AHMET YİĞİT / GÜL AHMET YİĞİT	Gaziantep-İslahiye.....	439
YOZGATLI HÜZNÎ	Yozgat.....	442
TOLGA YÜCE / ÂŞIK BEYHUDÎ	Kars-Kağızman.....	444
KAYNAKÇA.....		445
SÖZLÜK.....		457

BU KİTAP ÜZERİNE

İlk sayısı 1 Ocak 1989 tarihinde yayımlanan, günümüzün halk kültürü dergilerinin önde gelenlerinden olan *Millî Folklor*'un o sayısı için yazdığımız küçük yazımız, "Bazı Aydınlarımıza Bir Türlü Sevdiremediğimiz Halk Edebiyatımız" başlığını taşıyordu. Evet, aydınlarımızı genel olarak ele alırsak halk edebiyatımıza karşı ilgisizlerdi. Yalnızca ona mı? Apayrı bir edebiyat dalı olan âşık edebiyatımızı da, aydınlarımız yeteri kadar tanımıyordu. Ancak şunu hemen belirtelim ki hem halk edebiyatımızı, hem de âşık edebiyatımızı seven aydınlarımız dün de vardı, yarın da var olacaktır. Burada önemli olan ilgi duyanların oranıdır. Elinizdeki bu seçki (ki siz antoloji veya gölde de diyebilirsiniz) âşık edebiyatımızı, başta üniversite çağındaki öğrencilerimiz olmak üzere genç kuşaklara ve onların babalarıyla ağabeylerine, anneleriyle ablalarına tanıtmayı ve sevdirmeyi hedeflemektedir.

Birkaç yıl önceydi. Türk Dil Kurumunda dinlediğim bir konferansta genç bir eski Türk edebiyatı profesörü Bâkî'nin bir gazelinini açıklıyordu. Altı yedi beyitten oluşan gazelin açıklanması, yanılmıyorsa bir buçuk saatimizi almıştı. Yanımızdaki kıdemli bir eski Türk edebiyatı profesörünün alçak sesle dile getirdiği itirazlar elbette bir tartışmanın konusu olabilirdi.

Siz geliniz, bir de Karaca Oğlan'ımızı, Dadaloğlu'muzu okuyunuz. Hatta, ilkinin çağdaşları Gevherî ile Âşık Ömer'le, ikincisinin çağdaşları Dertli ile Seyranî'yi de okuyunuz. Herhâlde bunlardan alacağınız zevk doğrudan size yansayacak, bir "açıklayıcı"ya gerek duyurmayacaktır.

Belleğimdeki klasik şiirlerimizin sayısı, âşık şiiri temsilcilerinin şiirlerinden hiç de az değildir. Niçin Erzurumlu Emrah'ı severken hemşehrisi Nefî'yi ihmal edeyim. İkisinkininki de bizim şiirimizdir. Kısacası biz gerek Türk şiirini, gerek Türk edebiyatını alt dallara ayırmaksızın seviyoruz. İlerleyen sayfalarda bizim alanımızın güzellikleri sunulacaktır. İnanıyoruz ki bu şiirleri zevkle okuyacaksınız.

Kitaplar mutlaka eleştirilmelidir; ancak uzmanlarca ve bilimin gereği olarak tarafsızca eleştirilmelidir. 1030 sayfalık yapısıyla alanının en önemli eseri olan *Karaca Oğlan* adlı eserimizi en iyi eleştiren kişi eski bir öğrencim

oldu. Edebiyat öğretmeni olan bu eleştirmenimiz çalışmamızın bir yandan güzelliklerini dile getirirken öbür yandan da eksiklerini veya düzeltilmesi gereken yerlerini gösteriyordu. Yani sayın eleştirmen eserimize iki gözüyle bakmıştı.

Gençlerimizin de, hayatlarının her aşamasında olaylara bu şekilde yaklaşmalarını ve kötü örneklerin peşine takılıp gitmemelerini istediğimiz için bu açıklamayı gerekli gördük. Bu kitap, bütün dürüst, tarafsız ve saygın bilginlerin eleştirisine açıktır.

Seçkiyi hazırlarken siz okuyucularımıza hatırlatılması gereken bazı noktaları da belirlemiş buluyoruz. Biz, bu seçkimizle, okuyucularımızla aramızda bir bağ kurmak istedik; seçimler ona göre yapıldı.

Yazım konusunda, aşağıda belirteceğimiz çok küçük kural dışılıkları saymazsak ki onlara da şiirlerin okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmak için başvurulmuştur, büyük ölçüde Türk Dil Kurumunun *Yazım Kılavuzu*'na (Ankara 2005) uyulmuştur. Bunun sonucu olarak şiirlerin farklı yıllardaki basımlarıyla bizdekiler arasında küçük farklılıklar görülecektir.

Düzeltilme işaretine yer verilmesi gereken yerlerin tamamına yakınında kurallara uyulmuştur: *Kâkül, gâvur, yâr, yâren, mekkâre, kâbus, efkâr, dergâh, kâmil...*

Ancak anlaşılmayı ve okumayı kolaylaştırmak için, bazıları Türk Dil Kurumunun *Yazım Kılavuzunda* da yer almayan kelimelere düzeltme işareti koymayı uygun bulduk.

dar (geniş olmayan), *daral/dâre çekilmek* (idam edilmek); *dara* (ağırlıklı ile gili kavram); *yar* (uçurum), *yar/yâr* (sevgili), *yara/yâre* (sevgiliye), *yara/yâre* (vücuttaki kesik ve zedelenme); *zar* (soğan zarı, tavla zarı), *zar* (inleme), *zâre* (inlemeye), *zâri zâri* (inleye inleye), *zarı zarı* (inleye inleye)...

bû-bu, kân-kan, sîne-sin'e, cânâ-can'a, atâ-ata-at'a, Kâdir-kadir, bâl-bal, âyâ-aya-ay'a, kûya-kuya; Hâdi-hadi; dâd'ı-dadı-dadı (tadı yerine), *âhır/ahır* (hayvan barınağı), *Bâri-bari, sala-sal'a, âli, Ali...*

Kelimeler kafiyei sağlamak için şekil değişikliğine uğrattılıyor. Bir dörtlülükteki şu üç kelimeyi hangi birimde bir araya getirmeliydik.

Dara-avara-yara/Dâre-âvâre-yâre/Dara-âvâre-yâre

Bunların başlıca sebebi; âşıkların kendi şiirlerini bile farklı ortamlarda farklı şekillerde okumaları, yayıncıların değiştirmesi, az da olsa dizgi sırasında yanlış dizilmeleridir.

Doğu kökenli kelimelerde de birden fazla şekil görülmektedir: *Sıla-sıla, dua-duva, Rabb'im-Rabb'im, huma-hüma...*

Bu tür kelimeleri farklı yazımla da görebiliriz: *Pecmürde...*

Sayıları pek de fazla olmayan Farsça tamlamaları kuralına uygun olarak aldık: *Ab-ı hayat, ab-ı kevser, Rüstem-i Zal, Kûh-ı Kaf, Kağan-ı Tatar, halk-ı âlem, vb...*

Ağız özellikleri pek çok şiirde görülmektedir: *Diyem, şarkıyılan, korkuyulan, görek, bakak, sanıyom, tartılak, etmeyek, veriyon...*

Bazı ağız özellikleri kafiyeyle bağlı olarak yer almış olabilir: *Görek-gerek* (ger- fiili değil).

Bazı Türkçe kelimeleri birden fazla yazımıyla görüyoruz: *Kardeş-kardaş-gardaş, kendi-gendi, eyi-iyi, gelir-gelir, deyu-deyi, el-il...*

Âşıklarımız yabancı kelimeleri de kullanmaya başladılar. Bu tür kelimelerin yazımlarını aynen koruduk: *Pılan, tiren-tren, proje, kamera, atom, fren, pasaport, fabrika, loto, toto, dans, flört, turist...*

Âşıklarımız yeni kavramları da şiirlerine taşıdılar: *Yıldızlar savaşı, hayat sigortası, kılcal damar, teknoloji çağı, enerji toplamak, proje çizmek, tansiyonu düşmek, pilan çizmek...*

Burada değinmediğimiz konularla ilgili olarak değerli okuyucularımızın yorumlarına bizler de katılacağız. Madde sayısını çoğaltmak yerine âşık edebiyatına gönül verenlerin sevgilerine güvenmek, bizim için en iyi açıklama olacaktır.

Şiirlerin alındığı kaynaklar altlarında gösterilmiştir. Yaşayan âşıklarımızın tamamına yakınına dostluk derecesinde tanıyoruz. Böyle bir seçkiyi yıllardan beri bekleyen âşıklarımızı da bu eserimizle Türk kamuoyuna taşıdığımız için mutluyuz. Hepsi can dostumuz olan, son yıllarda aramızdan ayrılan Murat Çobanoğlu, Abdulvahap Kocaman, Beyanî (Halil İbrahim Güleş), Nusret Torunî, Ahmet Günbulut (Sefil Selimî), Mahzunî Şerif, Sadi Değer (Hasretî), Ahmet Kartalkanat (Âşık Kul Ahmet), Abdulkadir Kılıç (Gamgüder) ve bu yıl Ocak ayında kaybettığımız en yaşlı Âşık İhsan Divanî Kılıç (1913-2006)'a rahmetler diliyoruz; âşık şiirinin güzelliklerini bizimle paylaşan hayattaki âşıklarımıza da sağlıklı, huzurlu ve mutlu bir ömür diliyoruz. Onlarla hep övündük, övüneceğiz.

Türüne bir yenilik getirmek üzere, bu seçkimize Batı Türklerinin öbür temsilcilerinden de âşıklar alınmıştır. Azerbaycan'dan beş, Balkanlar ve Ku-

zey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden de birer âşık örnek şiirleriyle ilgileri sunulmuştur.

Bu kitabın ortaya konulmasında vefalı öğrencim Prof. Dr. Ali Berat Alptekin'le el ele çalıştık. Özellikle eserin yazma ve düzenleme aşamasında öğrencim, meslektaşım Prof. Dr. Ali Berat Alptekin'in olağanüstü gayretleri oldu. AKÇAĞ'ın güzel sahibi, hemşehrim Ahmet Hikmet Ünalı'ya da yüreklendirme ve basım işinden ötürü teşekkür ederim.

Erdemli, 14 Eylül 2006

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu

GİRİŞ

Türk şiir tarihinin Türklerin tarihi kadar eski olduğunu söylemek, pek de abartılı sayılmamalıdır. Günlük hayatta güzel konuşan insanlarımıza, “Şiir gibi konuşuyor.” denilmesi, atalarımız arasında, konuşmalarında bir tür kafiyeli ve ölçülü sözler bulunanlara işaret eder gibidir. Türkçenin ortaya çıkışı, gelişmesi ve ilk sözlü ürünlerin verilmesi hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Bu sebeple, şiirimizin tarihini de ilk yazılı eserlerden başlatmalı, örnekleri varsa onları ilk örnekler olarak kabul etmeliyiz. Bu alanda araştırma yapan ve görüş bildiren bazı bilginlerin adlarını sayarak onlara karşı olan saygımızı dile getirmek isteriz: F. Y. Korş, C. Brockelmann, M. Fuad Köprülü, R. Rahmeti Arat, İ. V. Stebleva, T. Tekin, vb.

Bu alandaki ilk görüşler Orhun Anıtları’nın şiir şeklinde olup olmadığı tartışması üzerine kurulmuştur. Genel görüşe göre, içinde manzum sayılabilecek küçük bölümler olsa bile anıtlarımızın nesir olarak yazıldığı şeklindedir. İlk Türk şiiri türleri ile ilgili olarak en kalıcı bilgileri veren bilgin *Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat*’tır. O, önceleri küçük yazılar şeklinde ortaya koyduğu görüşlerini zamanla geliştirmiş ve bugün alanının temel eseri olan *Eski Türk Şiiri* (Ankara 1965)’ni edebiyat tarihimize armağan etmiştir. Daha sonraki pek çok kaynağa da kaynaklık eden bu eserinde Arat; *koşuğ, kojan, koşma, takşut, takmak, ır ve yır, küg, şlok, padak, kavi, baş ve başık* gibi terimleri bilim dünyasına sunmuştur (Arat 1965: XI-XX).

O, daha önce pek azı bilinen ilk Türk şairlerinin listesini de genişletmiştir. *Dîvânü Lûgatî’t-Türk*’te adı geçen *Çucu’ya*, bir bölümünü daha önce makalelerinde belirttiği şu yeni adları da eklemiştir: *Aprıncur Tigin, Kül Tarkan, Sıngku Seli Tutung, Ki-Ki, Paratyaya-Şiri, Asıg Tutung, Çısuya Tutung, Kalm Keyşi ve Kutadgu Bilig* sahibi *Yusuf Has Hacib* (Arat 1965: XX-XXII).

Daha sonraki yüzyılların ünlü şairlerini de kısaca hatırlayalım: *Atabetü’l- Hakâyık* müellifi Edib Ahmed bin Mahmûd Yüknâkî, *Dîvân-ı Hikmet* sahibi Hoca Ahmed Yesevî.

Dönemine ve coğrafyasına göre değişik adlarla anılan ve Türk halk şiirinin örneklerini ortaya koyan sanatkârlara günümüzde taşıdıkları özelliklere göre *âşık* veya *saz şairi* demek doğru bir görüştür. *Halk şairi* söyleyişini de

bu iki terime ekleyebiliriz. Ancak yanlışlığı biline biline söylenen ve ısrarla tekrar edilen *halk ozanı* söyleyişine karşı olduğumuzu ısrarla belirtmek isteriz. Bu terimlerin anlamı ve kullanışıyla ilgili olarak *Prof. Sakaoğlu*'nun 1986 tarihli yazısına bakılabilir.

Alanın büyük bilginlerinden *Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü* bu terimlerle ilgili olarak 1928'de şu bilgileri veriyordu:

“En eski Türk şairleri -Tonguzlar'ın *Şaman*, Moğol ve Buryatlar'ın *Bo* veya *Bugué*, Yakutlar'ın *Oyun (Ouioun)*, Altay Türkleri'nin *Kam*, Samoitler'in *Tadibeï*, Finovalar'ın *Teitoejoe*, yâni *bakıcı*, Kırgızlar'ın *Baksı-Bakşı*, Oğuzlar'ın *Ozan* dedikleri- sâhir-şair'lerdir.” (Köprülü 1966: 57).

Asya Türk coğrafyasındaki en eski Türk şiiri örneklerini Kâşgarlı Mahmûd'un Araplara Türk dilini öğretmek amacıyla yazdığı *Dîvânü Lûgati't-Türk* adlı eserinde (1074) buluyoruz. Büyük çoğunluğunu dörtlüklerin oluşturduğu bu örnekler; konuları, vezinleri ve şekilleri açısından da farklılık göstermektedir. Beyitlerin tamamı ile bazı dörtlüklerde aruz vezni kullanılmıştır. Destan, ağıt, vb. türdeki şiirlerin örnek olarak yer aldığı bu eser, belki de bir tür antolojidir.

Anadolu sahasının ilk şairleri kimlerdir, bilemiyoruz. Anadolu'ya 1071'den daha önce de gelen Türklerin ne gibi eserleri ortaya koyduklarını belgelemek kolay olmayacaktır. Çünkü bunlar, bize göre de, eserlerini söylüyorlar, ancak yazıya geçirmiyorlardı.

13. YÜZYIL

Bildiğimiz en eski şairlerimiz; şiirlerinin tamamına yakınına Farsça yazan *Mevlâna Celâleddin-i Rûmî*, oğlu *Sultan Veled*, *Şeyyad Hamza*, *Hoca Dehhânî* ve *Ahmed Fakih*'tir. Hepsi aruz veznini kullanan bu şairlerin halkası yüzyıllar ilerledikçe sayıca artacak ve belli kesimlerce ilgi görecektir.

Bu yüzyılda, *Tasavvufî Türk halk edebiyatı* alanını temsil edenlerin başında *Yunus Emre* gelmektedir. Duru dili ile, açık söyleyişle geniş kitleleri etkileyen *Emre*, günümüzde de aynı sevgiyle yaşamaktadır. O, Asya Türk coğrafyasının açık izlerini taşıyan söyleyişleriyle âdeta âşıkların aynı dönemde Anadolu'da da var olduğunun göstergesi gibidir.

Bu yüzyılın âşıkları hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz, ancak 1201-1300 yılları arasında Anadolu toprakları, Türklerin de üzerinde yaşadığı bir coğrafya olmuştur. Bu yüzden, Asya Türk coğrafyasından gelen ozan ve baksıların eserler ortaya koyduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

14. YÜZYIL

Bu yüzyıla gelinceye kadar Anadolu sahasında varlığını bildiğimiz hâlde haklarında belgelere sahip olamadığımız âşıklar vardır, ancak biz onların edebiyatı için bir şey söyleyemiyoruz.

Adına ister *âşık edebiyatı*, ister *halk şiiri* veya *saz şiiri* diyelim, bu zengin alana emek verenlerin kimler olduklarını belirlemek son derece güçtür. Bili-nebilen ilk sanatkârın *Baykan* (belki de *Bıkan*) olduğunu *M. Fahrettin Çelik* (sonradan Kırzioğlu)'ten öğreniyoruz. Onun, Timur'un 1386 yılında Kars'ı işgali ve yakıp yıkması üzerine söylediği *Dâsîtân-ı Sukût-ı Kars* adlı şiiri elimizdeki en eski ve tam şiirdir (Çelik [Kırzioğlu] 1937: 25-27; Y. Sakaoğlu 1984: 93-94). Ancak dönemi kesin olarak bilinmeyen bazı beyitlerle dörtlüklerin varlığını da hatırlatmak isteriz.

Âşık edebiyatı alanını *Baykan*'ın tek başına temsil ettiği bu yüzyılda, *klasik şiir* alanında, büyük gelişmeler görülür ve alanın ilk ünlü adları bu yüzyılda ortaya çıkar. Bunlar arasında; *Âşık Paşa'yı*, *Ahmed Dâî'yi*, *Kadı Burhaneddin'i*, *Nesîmî'yi*, *Gülşehrî'yi* sayabiliriz. *Tasavvufî Türk halk edebiyatı* alanında ise *Sait Emre*, *Kaygusuz Abdal* gibi adlar yetişmiştir.

Aşağıda, her yayımlanışında bazı dizgi hataları ve değiştirmelerle sunulan *Baykan*'ın şiirinin merhum Kırzioğlu tarafından düzeltilmiş son şeklini veriyoruz:

DÂSÎTÂN-I SUKUT-I KARS

Bu yıl kıştan keçip bizim yazımız
Çağır bülbül güle yetmez nazımız
Düşüb can kaydına itdük özümüz
Çü Kars ögin alıp Kağan-ı Tatar

Olar kûsa vurur haçan sûr çalar
Kopar yevm-i kıyâm yüreğ(i)miz çalar
Yol dilerler şehrin içre geçerler
Han buyurub: Hamı kes oh daş atar

Kalana bedene olar daş vurur
Zafer bulmaz kapug ögnünde durur
Laçın yuvasına ilanlar yörür
Bala avazesı semanı tutar

Çok iltimas kıldı Han'a o Aksag
Kalagnızı teslim eylen der yoksag
Ulugnuz kınılır kiçigniz tutsag
Olur leşkarıma derim şehri çatar

Kalana güvenib reddeyledi han
Dedük yurt uğruna feda baş ü can
Bu haber mel'una yetdügni zaman
Leşkarnı yurlattı kapugna batar

Terkinde aşdılar kala kapusın
Zulumkârlar yıhdı (yahdı) şehrin yapısın
Batırdılar saray eyvan napusın
Tikili taş yohdu tofrağa katar

Zulumda tay olmaz Firavn ü Cengiz
Ahsağ'a topluyub bir derya dengiz
Misal bedkâr leşkarla gena cengiz
Hayıf imaratnı çağanı satar

İşimiz kalıbdı uca Tangrı'ya
Baykan (Bıkan) eydür: Günüm yetdi songrıya
Devrüsünde yatırdılar kangrıya
Zalım Tatar hamı fidanı çatar

(Y. Sakaoğlu 1984: 93-95)

15. YÜZYIL

Bu yüzyıldan günümüze kadar hiçbir âşık adı ulaşamadığı gibi, âşığı belli olmayan herhangi bir şiir de gelememiştir. Oysa, 1401-1500 yılları arasını içine alan bu yüzyılda *klasik Türk şiiri* diye de adlandırdığımız *divan şiiri* alanında, gelecek yüzyıllara damgasını vuracak, pek çok şairi etkileyecek ünlü sanatkârlar yetişmiştir. Bunlar arasında; *Harnâme* şairi Şeyhî'yi, devlet katında görev almış Ahmed Paşa'yı, Necâtî'yi, Atâî'yi, Mesîhî'yi, Hamdullah Hamdî'yi, Süleyman Çelebi'yi, Hümâmî'yi sayabiliriz.

Bu yüzyılda *tasavvufî Türk halk edebiyatı* alanında ise *Hacı Bayram Veli* ve *Eşrefoğlu Rumî* gibi adlar öne çıkmıştır.

16. YÜZYIL

Bu yüzyılda, *âşık edebiyatı* alanında verilen ürünlerden önemli bir bölümü günümüze kadar gelebilmiştir. Artık adlarını bildiğimiz sanatkârların şiirleri elimizdedir. Yüzyılı değerlendirirken biraz daha rahatlayabilmekteyiz. Bu küçük gelişmelerin yaşandığı yüzyılda *divan şiiri* tepe noktasını yakalamıştır. *Fuzulî, Bakî, Nev'î, Hayâlî, Ruhî, Zatî, Figanî*, vb. şairler yüzyılı başarı ile temsil etmişlerdir. Bu yüzyılda *tasavvufî Türk halk edebiyatı* alanında dikkatimizi çeken başlıca adlar ise *Üftade, Ahmedi Sârban, Ümmî Sinan, Pir Sultan Abdal*'dır.

Âşık edebiyatının önde gelen adlarını şöylece sıralayabiliriz: *Armutlu, Bahşi, Çırpanlı, Geda Muslî, Hayâlî, Köroğlu, Kul Çulha, Kul Mehmet, Kul Pîrî, Oğuz Ali, Ozan, Öksüz Dede*. Bunların bir bölümünün elimizde birer şiiri vardır ve bu şiirlerdeki olaylara bakarak âşıkların yüzyıllarını belirleyebilmekteyiz. Bu olaylar da, daha çok âşıkların deniz seferlerine katılmaları veya komutanlarının ölümleriyle ilgili olarak görülmektedir.

Yüzyılın âşıklarına geçmeden önce iki şiir ile ilgili kısa bilgi verilmesi uygun olacaktır. Yüzyılın *divan* şairlerinden *Mealî*, 1511'deki bir olayı anlatan on beş dörtlükten oluşan bir destan yazmış ve bunu da *divanına* almıştır. Büyümekte olan imparatorluğun önemli bir olayını dile getiren *Mealî*'nin şiiri, bir komşu ülkenin öncü güçlerinin Antalya'ya kadar gelmesiyle ilgilidir. Aşağıda bu destanın bazı dörtlüklerine yer verilmiştir:

Kendü elünde düredi
Yetiş Gâzi Hünkâr yetiş
Çıkdı ellere yürüdi
Yetiş Gâzi Hünkâr yetiş

Çok devletlüler yoğ oldu
Tağlar başı turağ oldu
Bir Türk elünde beğ oldu
Yetiş Gâzi Hünkâr yetiş

Mülküne düşmen el sundı
 Memleket kan ile yundi
 Etmeğün yeyenler döndi
 Yetiş Gâzi Hünkâr yetiş

Yeyenler senün nimetün
 Saklamadılar hürmetün
 Yaradan vere fursatun
 Yetiş Gâzi Hünkâr yetiş

Ali Paşa ardın sürdi
 Yorgun leşker ile erdi
 Başında yazusun gördi
 Yetiş Gâzi Hünkâr yetiş

(Ambros 1982: 19-21; Y. Sakaoğlu 1984: 96-97)

İkinci şiirimizi kimin söylediğini bilemiyoruz. Bilinmeyen şair, şiirini, o günlerde oğlu Şehzade Selim (I. Selim/Yavuz Sultan Selim) tarafından tahttan indirilen (1512) II. Beyazıd'ın ağzından söylemiştir. On iki dörtlükten oluşan şiirimizin bazı dörtlüklerini aşağıya alıyoruz:

Benim etmeğümi tahvif idenler
 Beni koyub Selim Han'a gidenler
 Hakikat rahına doğru varanlar
 Görün beyler bana nitti Selim Şah

Kaçan ana riayet itmedüm ben
 Oğul idi nihayet itmedüm ben
 Bu beylikden feragat itmedüm ben
 Görün beyler bana nitti Selim Şah

Selim Şah deyübeni virdüm adı
 Şekkerden datlu idi dilde dadı
 İstanbul tahtı imiş hod muradı
 Muradın vermezim oğlum Selim Şah

Komadı hoş geçeydim pirligümde
 Elümden tahtım ister dirliğümde
 Ne hakkı vardur anın beyliğümde
 Görün beyler bana nitti Selim Şah

Fena hiç kimseye baki kala mı
Ya oğul ataya kılıç sala mı
Ya bu işler ana düşer ola mı
Görün beyler bana nitti Selim Şah

(Öztelli 1976: 19-21; Y. Sakaoğlu 1984: 95-96)

Aşağıda yüzyılın başlıca âşıklarının kısa hayat hikâyeleri ve örnek şiirlerine yer verilecektir:

ARMUTLU

Yüzyılın ortalarına doğru doğmuş olup 17. yüzyılın başlarında ölmüştür. Onun doğup büyüdüğü yerin Armut adında bir köy veya kasaba olmasından dolayı adının Armutlu olduğunu ileri sürenler vardır. Elimizde Murad Reis (?-1609)'i konu alan bir şiiri bulunmaktadır. Âşığın hakkındaki bilgiler de bu şiir etrafında oluşmuştur.

Haydar Sanal, *Çöğür Şairleri II/Armutlu*, İstanbul 1974.

VAKTİN

Murad reis geldi gülbank çekti
Din' İslam sancağın diktüğü vaktin
Padişah uğruna niyyet eyledi
Çıkup Cezayir'den gitdüğü vakti

Gaziler cenk için gördü yarağı
Dayanmaz muhannesin buna yüreği
Hep kâfirler koyuverdi küreği
Yezidler gelüp kıçdan çatduğı vaktin

Murad Reis eydür zahir batında
Yâ Rab hacetim kabul eyle katında
Gök duman içinde kalduk tütünde
Kâfir baş topun atduğı vaktin

Yiğit yengil hep küreğe yapışdı
Kıçtan top otuna odlar erişti
Muhammed'in şefaati yetiştirdi
Gemi yandı deyip gördüğü vaktin

Armutlu eydür: Be sultanım Hak'la
Hemen yezidlerin fendi top ile
Alarga ettirdik tüfek ok ile
Beş pare kadirge çatduğı vaktin

(Köprülü 1962: 114)

BAHŞİ

Hayatı hakkında bilginiz yoktur. Elimizde bulunan bir şiirinden hareketle Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferine katıldığını ve ordu şairlerinden olduğunu sanıyoruz. Bahşi kelimesi Anadolu sahasında pek bilinmediği için onun Orta Asya bahşilik geleneğinin Anadolu'daki temsilcisi olduğu görüşüne varabiliriz.

YÜRÜDÜ

Sultan Selim cülusunda
Sâlâ dedi de yürüdü
Gidelim Mısır'a doğru
Yola dedi de yürüdü

Şamlu çıkup kaçır köyden
Sofu beru bakmaz Hoy'dan
Merd var ise işte meydan
Gele dedi de yürüdü

Nesne yoğumuş aslında
Halife dikmiş yerinde
N'arar Yusuf'un şehrinde
Köle dedi de yürüdü

Almak gerek Kûh-ı Kaf'ı
Kırım var mı ala dahi
Horasan'da ise Şah'ı
Bula dedi de yürüdü

Bahşi eydür Mehdî budur
Yücemize ırgür kadir
Kılağuzsa İlyas Hızır
Yola dedi de yürüdü

(Köprülü 1962: 109)

ÇIRPANLI

Elimizde bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiirden onun ordu şairi olduğunu, Murad Reis (?-1609)'in levantlerinden olduğu söylenebilir. *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*'nin altıncı cildinde Filibe sahrasında Çırpan adlı bir kasabanın olduğunu söyler. Bu sebepten âşığın oralı olma ihtimali vardır.

Gâzi Murad Reis'ten haber soranlar
Vardır bahadırı yarar delisi
Her kande hû desen gelür yetişür

Bilen Gazi Murad Reis'i der bak
Resulullah sancağını çeker ak
Denizde karada yardımcısı Hak
Gerçek mağrib erlerinin velisi

Baş başa çatarız gelür dem olur
Savaşanda derya yüzü kan olur
Gaziler yüzünü görür şen olur
Geldi derler Cezayir'in ulusu

Çırpanl'eydür hele Sultan'ım göre
Bahadırılık oldur yerinde dura
Her kaçan iskele vursak bir yere
Ol gün Akdeniz'in yalısı

(Köprülü 1962: 113)

GEDA MUSLÎ

*Evlîya Çelebi Seyahatnamesi'*nden edindiğimiz bilgilere göre çoğür şairlerindendir. Murad Reis (?-1609)'in katıldığı savaşlarda yer alan Muslî bir ordu şairidir.

SENİN

Gör imdi ne demiş Cezayirli de
Vermeziz oğlunu bilmiş ol senin
Biz anı gönderdik Sultan Ahmed'e
Kara haberlerin almış ol senin

Yürütmezüz Akdeniz'de gemini
Hakk'ı koyup puta tuttun yüzünü
Çevir İslam'a şol kâfir dinini
Gel yezid müslüman olmuş ol senin

Yine büktük İspanya'nın belini
On dört beyzade aldık malını
Hoş eğlenir idin Mısır yolunu
Hele ettiklerin bulmuş ol senin

Geda Muslî eydür gördüm cuşunu
Gece gündüz ağla salma yaşını
Kilisenin taşlama sür başını
Yürü var bir zaman çalmış ol senin

(Köprülü 1962: 111)

HAYALÎ

Hayatı hakkında bilgi sahibi olamadığımız Hayalî'nin elimizdeki bazı şiirlerinden hareketle tahminî bilgilere ulaşmaktayız. 1578'de yapılan Osmanlı-İran savaşı için söylediği şiirlerden onun bu savaşa katıldığını ve bir ordu şairi olduğunu kabul etmekteyiz.

HAYALÎ

Leylam gelür deyu yollar gözlerim
Gelmedi gözümde kaldı hayali
Gizli sırrım beyan etmem gizlerim
Serimi sevdaya saldı hayali

Yârim bîçare olduğumu bilmiş
Çifte benler beyaz gerdana inmiş
Bu gece seyrettim beyazlar geymiş
Salındı karşıma geldi hayali

Yârimin sevdası vardır başımda
Uyansam karşımda yatsan düşümde
Ne canibe bile gitsem peşimde
Benim ile yoldaş oldu hayali

Der **Hayalî** hıram ederek yürür
Gece gündüz gitmez karşımda durur
Ben seninim deyu teselli verür
Garip gönlüm ele aldı hayali

(Köprülü 1962: 106)

KÖROĞLU

Destan/hikâye kahramanı olan Köroğlu ile karıştırılan âşık hakkında elimizde çok az bilgi vardır. Özdemiroğlu Osman Paşa'nın İran seferi ile ilgili olarak söylediği iki şiirinden hareketle onun 1585 yılında hayatta olduğu ve bu sefere katıldığı görüşüne varmaktayız. Bir ordu şairi olan Köroğlu, Evliya Çelebi'ye göre bir çöğür şairidir.

Cahit Öztelli, *Üç Kahraman Şair/Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu*, İstanbul 1972.

MAVİLİ

Kimisi pınar başında
Kimisi yolun dışında
Al geyen on beş yaşında
İlle mavili mavili

Kimisi dağlarda gezer
Kimisi incisin dizer
Al geyen bağrımı ezer
İlle mavili mavili

Kimisi odun devşirir
Kimi kahvesin pişirir
Al geyen aklın şaşırır
İlle mavili mavili

Köroğlu der ki n'olacak
Takdir yerini bulacak
Mavilim kaldı alacak
İlle mavili mavili

(Köprülü 1962:94-95)

DAĞLARIN

Çıktım şu âlemi seyran eyledim
 Açılmış baharın gülü dağların
 Sökülmüş bendleri cuşu yenilmez
 Çağlayuban akar seli dağların

Yiğit atına binmese yakınur
 Yüreğinde olan elbet çekinür
 Kar yağar da dört köşesi yekinür
 Yol vermez aşmaya yeli dağların

Arslanı kaplanı yanar yolunur
 Şikar almış alçağına dolanur
 Yol estükçe safasından salınur
 Aheste aheste dalı dağların

Ben kâmilim zerresine ermişim
 Baharında gonca gülün dermişim
 Mürvetsiz beylerden eyi görmüşüm
 Yiğidi yaldırır alı dağların

Köroğlu eydür sende tasa olmaz
 Yüreğinde aşkı olan yenilmez
 Çok döğüşler olur kimseler bilmez
 Söylemeye yoktur dili dağların

(Sakaoğlu 1989: 127-128).

KUL MEHMED

Hakkında güvenilir bilgiler bulabildiğimiz 16. yüzyılın tek âşığıdır. I. Ahmed (1590-1612) devri vezirlerinden Üveys Paşa'nın oğlu olan âşık muhassılık (bir çeşit vergi toplama memuru) ile görevlendirilerek Aydın'a gönderilmiştir. Daha sonra Anadolu'da baş gösteren Celalî isyanlarını bastırmak ile görevlendirilmiş, ancak bu görevi yerine getiremeden vefat etmiştir. Babasının bir paşa olması ve aruzla da şiirler yazmasından hareket ederek Kul Mehmed'in iyi bir öğreniminin olduğu görüşündeyiz.

Mehmed Fuad [Köprülü], *XVI. Asır Sonuna Kadar Türk Saz Şairleri*, İstanbul 1930.

KULUYUM

Her dem yüzüme gül gibi
Gülen dilberün kuluyum
Ben ağladukça yaşumu
Silen dilberün kuluyum

Naz ile salan başını
Oynadup gözü kaşını
Rahmedüp ben yoldaşını
Anan dilberün kuluyum

Soyunup giren koynuma
Rahimsiz gelmez aynuma
Siyah zülfünü boynuma
Salan dilberün kuluyum

Kul Mehmed eydür ferman
Hastasına eder derman
Benümle her gece mihman
Olan dilberün kuluyum

(Köprülü 1962: 73-74)

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

GÖNLÜM SÜRURU

Siyah ebruların duruben çatma
Gamzen okların âşık atma
Sana gönül verdim beni ağlatma
Benim gözüm nuru gönlüm sururu

Bir od düşmüş dağlar gibi yanarım
Mazul olmuş beyler gibi dönerim
Ay efendim senin yolun önlerim
Benim gözüm nuru gönlüm sururu

Yemeden içmeden külli beriyim
Senden ayrılalı cansız diriyim
Sinem üstünde bir kuru deriyim
Benim gözüm nuru gönlüm sururu

Öğüttür verdiğim tut benim sözüm
Severim demeye tutmadı yüzüm
Ay efendim benim ay iki gözüm
Benim gözüm nuru gönlüm sururu

(Köprülü 1962: 67)

KURBANÎ

Doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Eğitimi ile ilgili olarak da elimizde herhangi bir bilgi yoktur. Yazılı ve sözlü kaynaklardan öğrendiğimize göre o, Güney Azerbaycan'ın Dirî köyünde doğmuştur. Şah İsmail (1501-1524)'in takdirini kazanmış ve saraya alınmıştır. Hayatı etrafında *Kurbanî ve Peri* adlı bir halk hikâyesi oluşmuştur.

Kurbanî'nin şiirleri hem yazılı hem de sözlü kaynaklarda tespit edilmiştir. Onun şiirleri bugün Azerbaycan'ın dışında Doğu Anadolu Bölgesi'nde de bilinmektedir.

Kurbanî ve Peri Hikâyesi üzerinde 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak Şahin Köktürk tarafından hazırlanan ve henüz yayımlanmamış olan bir yüksek lisans tezi vardır.

A. Dadaşzade, *Gurbanî*, Bakü 1972.

Muharrem Zeki Korgunal, *Âşık Kurbanî*, İstanbul 1935.

Şahin Köktürk, *Kurbanî ve Peri Hikâyesi Üzerine Bir Araştırma*, Samsun 1990 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri I*, İstanbul 1985, 2.

GÜLE GÜLE

Girdim yârın bağçasına
Dedim derdim güle güle
Men ona ele müştâğam
Neçe bülbül güle güle

Naşı bağban satma gülü
Haramdı ağçası pulu
Küsdürdüm şeyda bülbülü
Daha gelmez güle güle

Gurbanî'yem ermemişem
Yâr gesrine girmemişem
Bele callad görmemişem
Aldı canım güle güle (Sakaoğlu- Alptekin-Şimşek 1985: 3)

HANIM

Meni görcek ürbend çekdi gül üze
Dara zülfün goy tökülsün gül üze
Gorhum budu hoyrat bağdan gül üze
Kesile güllüyün medarı hanım

Çoh işlere o eyleyer irade
Felek goymaz men yetişem murade
Seyregib görmesin heç gün dünyada
Heç necat tapmasın eğyarı hanım

Maral hanım nagis işler eyleyer
Hencer alıb ciğerimi teyleyer
Gurbanî bu yârsız bağı neyleyer
Pozular ömrünün pergahı hanım

(Sakaoğlu-Alptekin-Şimşek 1985: 13)

OZAN

Hayatı hakkında hiçbir bilğimiz olmayan şairin elimizde bir şiiri vardır. Mahlasından ve şiirinin sekiz heceli mısralardan kurulu olması onun eskiliğinin işaretidir. Ayrıca dörtlüklerin kafiye düzeni de farklıdır.

OLUR

Gerçek âşık olanların
Yürecüğü yanar olur
Her canipten şuriş ile
Şevki odu kanar olur

Esirgen âşık kişiyi
Şefaat imandandürür
Susamışları kandurur
Gözü yaşı tamar olur

Bir devletlü yohsul olsa
Usluyisen gülme ana
Yazıda kaba ağaca
Ulu kuşlar konar olur

Ozan âşıklar sözünü
Söyle âşıklar dinlesün
Er var içinde od yanar
Er var ana çü nâr olur

(Köprülü 1962: 108)

ÖKSÜZ DEDE

Hayatı hakkındaki en güvenilir bilgi, babasının ağzından, Şah İsmail'in torunu olan Haydar Mirza'yı anlattığı şiiiridir. Ordu şairi olan Öksüz De-de'nin bu şiiirinden hareketle III. Murad (1574-1595) zamanında hayatta olduğunu öğrenmekteyiz.

GELDİN

Sultan Murad'ın aslanı
Acem seyrettin mi geldi
Kestin davanın arasın
Ahd eman ettin mi geldin

Sana olmuş Hak'tan nazar
Bahriler deryada yüzer
Şah evinde inleyüp gezer
Yavrusın kaptın mı geldin

Dün gün çağıram pîrlere
Sığındım gerçek erlere
Adı bilinmez yerlere
Kaleler yaptın mı geldi

Be Hakk'ın sevgili kulu
Yardımcın Muhammed Ali
Kalelerin içi dolu
Leşkeri dökdün mü geldin

Ferhad Paşa da bir erdir
Onda hak nazarı vardır
Acem'in erleri kördür
Gülbangın çektin mi geldi

Be görün serdarın hasın
Acem'e saçmış agusun
Be Şah oğlunun yavrusun
Yuvadan kaptın mı geldin

Çekilüp gelir kervanı
Padişahsın sür devranı
Sultan Murad'ın evranı
Acem'i yuttun mu geldi

Acem'i yutmakta kasdı
Abdalların giyer postu
Öksüz Dede der Hak dostu
Allah'tan korktun mu geldin

(Köprülü 1962: 85-86)

TUFARGANLI ÂŞIK ABBAS

16. yüzyılın sonu ve 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Şiirlerinden öğrendiğimize göre iyi bir öğrenim görmüş olup Arapça ve Fasçaya hâkimdir. Âşık şiirinin dışında divan şiirinden de güzel örnekler vermiştir. "Orta Esr" tezkerelerinde Abbas'tan söz edilmez. Hayatı etrafında oluşan *Tufargannı Âşık Abbas ve Gülgez Peri* adında bir halk hikâyesine bakacak olursak, onun Güney Azerbaycan'ın Tufargan şehrinde doğduğunu söyleyebiliriz. Şiirlerinde sık sık Şah Abbas'tan söz etmesi onun döneminde yaşadığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Şiirlerinde *Gul Abbas*, *Şikeste Abbas*, *Bikes* ve *Tufargannı Abbas* gibi mahlasları kullanmıştır.

Tufargannı Âşık Abbas ve Gülgez Peri Hikâyesi üzerine Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak Zeynelâbidin Makas tarafından hazırlanan ve henüz yayımlanmamış olan bir doktora tezi vardır.

Zeynel Akçay, *Tufargannı Abbas*, Erzurum 1970 (Mezuniyet tezi).

Zeynelâbidin Makas, *Tufarganlı Abbas ve Gülgez Peri Hikâyesi Üzerinde Bir Araştırma*, Erzurum 1982 (Yayımlanmamış doktora tezi).

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri I*, İstanbul 1985, 23.

OLMAZ

Bir güzel ohladı meni
Bele ebru kaman olmaz
Göyden huri melek ense
Onun kimi gılman olmaz

Kabab yanar közü ile
Danış yârın özü ile
Mühennesler sözü ile
Yâr ha yârdan yaman olmaz

Âşık Abbas yana yana
Yandı bağrım döndü gana

Bir name yaz Tufargan'a
Daha senden aman olmaz

(Sakaoğlu-Alptekin-Şimşek 1985: 24)

GAŞLARIN

Ders almamış açdım kitab ohudum
Möhtac deyil heç ustaya gaşların
Teze çıhib kamandarın elinden
Benzer üç gecelik aya gaşların

Ovçu olan durar dağ damanında
Derdli olan durar derdli yanında
Ne durubsan seyrağıbın dalında
Veribdi ömrünü zaya gaşların

Bir halın bezirgân bir halın hoca
Hüsnün zekatın ver men möhtaca
Men **Abbas**'am eylemezdim iltica
Meni getdi ilticaya gaşların

(Sakaoğlu-Alptekin-Şimşek 1985: 32)

17. YÜZYIL

Bu yüzyıl, saz şiiri tarihimizin en canlı dönemidir. Pek çok güçlü âşığı-mız bu yüzyılın ürünüdür. Bunlar arasında özellikle biri vardır ki tek başına Türk âşık edebiyatını temsil edebilir: *Karaca Oğlan*. Bunun yanına, aruzla da şiirler yazıp söyleyen *Âşık Ömer'i*, *Gevherî*'yi de ekleyebiliriz.

Yüzyıl, klasik Türk şiiri alanında da, bir önceki yüzyılı aratmayacak o-randa başarılı şairleri yetiştirmiştir: *Nefî*, *Nabî*, *Şeyhülislam Yahya*, *Şeyhülislam Balâî*, *Neşatî*, *Rasih*, *Nev'izade Atâî*, *Haletî*, vb. Bu arada yüzyılı, *tasavvufî Türk halk edebiyatı* alanında temsil edenlerin başında *Aziz Mahmud Hüdaî* ile *Niyazi Mısrî* gelmektedir.

Önceki paragrafta adlarını andığımız üç âşığımızın dışında pek çok ad da yüzyıla damgasını vurmuştur: *Âşık*, *Âşık Halil*, *Âşık İbrahim*, *Âşık Nev'î*, *Benli Ali*, *Bursalı Halil*, *Ercişli Emrah*, *Kâmilî*, *Kayıkçı Kul Mustafa*, *Keşfi*, *Koroğlu*, *Kul Mehmet*, *Kuloğlu*, *Öksüz Âşık*, *Sun'î*, *Şahinoğlu*, *Üsküdarî*, *Yazıcı*, vb.

Bunlar arasında aruz veznini başarı ile kullanıp yüzlerce şiir yazarlar (*Âşık Ömer*, *Gevherî*), siyasî olaylara ve kavgalara katılanlar (*Kuloğlu*, *Kayıkçı Kul Mustafa*), yaşadığı maceraları halk hikâyesi olarak düzenlenen (*Ercişli Emrah*), yeniçeri ocağından yetişenler (*Kul Deveci*, *Kul Mehmet*, *Kul Süleyman*), vb. vardır.

Bu yüzyılın âşıklarıyla ilgili bazı kesin bilgileri *Âşık Ömer'in Şairnâme* diye adlandırdığımız destanındaki mısralardan çıkarabiliyoruz. Mesalâ, *Bursalı Halil'in* dilinin sade olduğunu, *Yazıcı'nın* Bahr-i Sefid'de (Akdeniz) boğularak öldüğünü, *Kuloğlu'nun* pek şöhretli olduğunu, *Öksüz Âşık'ın* şiir-lerinin bal gibi tatlı olduğunu hep bu destandan öğreniyoruz. Yine aynı yüz-yılın âşıklarından *Sun'î'nin Tekerleme* adlı, âşıkların anlatıldığı destanında da bazı bilgileri bulabiliyoruz. Meselâ, *Benli Ali'nin* balıkçı olduğunu, *Ab-dî* in Bağdat'a şan verdiğini buradan öğrenebiliyoruz.

ÂŞIK

Hayatı hakkında hiçbir bilğimiz olmayan âşığın pek çok şiiri elimizde bulunmaktadır. Sultan IV. Murad (1623-1640)'ın boğdurulan musahibi Musa Çelebi üzerine bir şiiriyle tanınmaktadır. Buradan hareketle onun 1041/1631 yılında hayatta olduğunu anlamaktayız.

GEL GEL

Güzel senden ayrılmalı
Haylı zaman oldu gel gel
Bak gözümde akan yaşım
Ab-ı revan oldu gel gel

Böyle m'olur küsüp gitmek
Seni seveni terk etmek
Haram oldu yemek içmek
İşim figan oldu gel gel

Kurulu yaydır basılmaz
Gönül yârinden kesilmez
İçmeyince dert eksilmez
Boş kadehler doldu gel gel

Kul Âşık eydür varmağa
Hâlinde haber almağa
Yetiş namazım kılmağa
Seni seven öldü gel gel

(Sakaoglu 1989: 137)

ÂŞIK HALİL

(Bursa)

Hayatı hakkında bildiklerimiz son derece az olan şairin Bursalı olduğu Âşık Ömer, Hızrî, vb. tarafından yazılan şairnamelerden anlaşılmaktadır. Ömer, onun dilinin duruluğundan söz etmektedir.

KALDI

Can bülbülüm cüda düştüm gülümden
Zârımdan bezmedik dağlar mı kaldı
Ahu gözlü yârim senin elinden
Sikâyet etmedik beyler mi kaldı

Nuş edip elinden zehir yutarsam
Günden güne kendim helak edersem
Acep midir başım alıp gidersem
Biraz da ardımca ağlar mı kaldı

Dağları delmekti Ferhad'ın demi
Şirin'i gördükçe artardı gamı
Ben Mecnun'um aldırışım Leyla'mı
Nice aşmadığım dağlar mı kaldı

Halil der bülbülüm ayrı gülümden
Gece gündüz virdim gitmez dilimden
Aldırdım gül yüzlü yâri elimden
Divane gönlümü anlar mı kaldı

(Köprülü 1962: 174)

ÂŞIK ÖMER

(*Konya-Hadim/ Kırım*)

17. yüzyıl saz şairlerinden olup doğum tarihi ve yeri ile ilgili çelişkili bilgiler vardır. Ömer'e Konya ilinin Hadim ilçesinin Gözleve köyü, yine Kırım'da aynı adla bilinen Karadeniz sahilindeki sayfiye şehri ve Aydın ili ev sahipliği yapmak istemektedir.

Ordu şairi olan Ömer'in, dönemindeki savaşları konu alan pek çok şiiri vardır. Şiirlerinden öğrendiğimize göre Osmanlı-Rus savaşlarına katılmıştır. Yine şiirlerinden hareketle Bursa, Varna, Sakız, Tunca, İstanbul, Bağdat ve Sinop gibi şehirleri dolaştığı sonucu çıkarılmaktadır.

Şiirlerinde IV. Mehmed'den itibaren dört padişaktan söz eder ki, bunlar arasında II. Ahmed'in ayrı bir yeri vardır.

Âşık Ömer medrese öğrenimi sırasında sarf, nahiv, mantık, meânî, Arapça, Farsça, tefsir ve dürrer okumuştur. Bir şiirinde *Hafız Divanı'nı*, Sadî'nin *Bostan'ını*, Mevlâna'nın *Menevisi'*ni incelediğini söylemesine bakılırsa iyi derece Farsça da bilmektedir.

"*Arabî, Fûrsü bilmeyen dile minnet eylemem.*" diyen âşığın, Arapça ile karışık bir şiir yazdığına bakılırsa Arapça'ya da vakıftır.

O, halk musikisinin yanında klasik Türk musikisiyle de ilgilenmiştir.

Âşık Ömer, kendi yolunda giden saz şairlerinde olduğu gibi hem hece, hem de aruz vezniyle şiir yazmıştır. Bugün *Âşık Ömer Divanı'nın* resmî ve özel pek çok kütüphanede yazmaları bulunmaktadır. Bunlardan en hacimli 366 varak olan ve 1242 şiiri içine alan *Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanesindeki* divanıdır.

Âşık Ömer mahlasıyla şiir yazan başka âşıklar da olduğu için şiirler mahlas sorunu yüzünden karışmıştır.

Âşık Ömer, 59 dörtlükten oluşan *Şairnamesi'*yle ünlü bir şairdir. *Şairnamesi'*nde kendi döneminden önce ve kendi zamanında yaşamış olan 47 âşığın (Âhî, Dağlı Mustafa, Deli Balta, Emirzade, Cedayî, Halil (Bursalı), Karaca Oğlan, Kâmil, Kâtibi, Köroğlu, Kuloğlu, Meylî, Öksüz, Âşık, Sipahî, Yazıcı, Yegânî vb.) dışında 88 şairden söz etmektedir.

*Şairnamesi'*nde *Şerefi* adlı bir şairden övgü ile bahsetmesi bu zatın Âşık Ömer'in hocası olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Dili, dönemi ve yaşadığı kültür ortamı gereğince biraz ağırdır. Zaten onun hece ile yazılan şiirleri daha azdır. Şiirlerinin çoğunluğunu aruzla yazılanlar oluşturmaktadır. Aruz vezniyle yazdığı şiirlerinde Nesimî, Fuzulî, Bakî ve Nef'î gibi şairlerin etkisi görülür. Ahmed Paşa, Fuzulî ve Ataî gibi divan şairlerinin şiirlerine nazireler yazmıştır.

Şiirlerinin büyük bir çoğunluğunu saz meclislerinde ve doğaçlama olarak okumuştur. Bu sebepten de sık sık mazmun tekrarına düşmüştür.

Şiirlerinde aşk, tabiat ve sevginin yanında kahramanlık ve tasavvuf konusunu da işlemiştir.

Âşık Ömer şiirlerinde, Ömer, Âşık Ömer adlarının dışında *Adlî* mahlasını da kullanmıştır. Âşık Ömer'in sadece *Gubarî* ve *Hızrî*'nin *Şairnameleri*'nde adı geçmektedir. Ruhsatî (19. yüzyıl), Feryadî, Emsalî, İsmetî, Noksani ve Talip Kılıç (20. yüzyıl) şairnamelerinde Âşık Ömer'den söz ederler.

Araştırmacılar Âşık Ömer'in 1707 tarihinde öldüğünü söylüyorlarsa da bu tarihî ihtiyatla karşılamamız gerekmektedir.

Şükrü Elçin, *Âşık Ömer*, Ankara 1987.

Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer / Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1936.

Mehmed Fuad Köprülü, *Âşık Ömer*, İstanbul 1940, 195-256.

AMMA NEDEN SONRA

Şu karşıdan gelen dilber
Gelir amma neden sonra
Bir selama kail oldum
Verir amma neden sonra

Bahçede açılan güller
Dalında öten bülbüller
Bizi zemmeyleyen diller
Çürür amma neden sonra

Gördüm yârimin yüzünü
Öptüm dostumun gözünü
Aradım buldum izini
Buldum amma neden sonra

Kolumdan uçurdum bazı
 Yeter ettin bana nazı
Âşık Ömer'in niyazı
 Geçer amma neden sonra

(Ergun 1936: 413)

ÜZRE

Bugün ben bir güzel gördüm
 Yeşiller giymiş ağ üzre
 Aklımı başımdan aldı
 Durabilmem ayağ üzre

Beni mest eden camıdır
 Gonca gülün eyyamıdır
 Her biri bir haramidir
 Kirpikleri kapağ üzre

Mah cemaline bakılır
 Ben kulun yanup yakılır
 Söyledikçe bal dökülür
 Leblerinden dudağ üzre

Âşık Ömer geldi ise
 Hak inayet kıldı ise
 Ferhad dağı deldi ise
 Ben koyam dağı dağ üzre

(Ergun 1936: 415)

DERDE

Dedi bir pir bana pişman olursun
 Razın açma Hüda'dan gayrı ferde
 Vücudun şehrine sultan olursun
 Sabredersen Eyyüp misali derde

Sanma isteyenler murada ermez
Kimsenin ettiği yanına kalmaz
Zalimin zulmüne Hak kail olmaz
Ya mazlumun ahı kalır mı yerde

İste muradını Bârî Huda'dan
Bekle tevekkülü geçme rızadan
Yakar Arş u Kürs'ü geçer semadan
Feryad-ı garibe olur mu perde

Felek camlar sundu semler alursun
Kurtulmaz ebedî gamda kalursun
Namerde yâr olma namerd olursun
Merd olursun yâr ol merd oğlu merde

Ömer köpeklerin olsun dil bağı
Tevekküle bend et can ile teni
Gam çekme murada erdirir seni
Biçare devletin var ise serde

(Ergun 1936: 32-33)

ERCIŞLİ EMRAH

(Van-Erciş)

Ercişli Emrah'ın hayatı hakkında bildiklerimiz yok denecek kadar azdır. Onunla ilgili olarak yapılan çalışmalarda yer alan bilgiler de genellikle hayatı etrafında oluşan *Ercişli Emrah ile Selbihan Hikâyesi*'ndeki bilgilerdir. Bu hikâyeden yola çıkarak ulaşacağımız sonuçlar ise ne kadar isabetli olabilir; onu da bilemiyoruz. Bu hikâyeye göre Emrah âşık bir ailenin çocuğudur.

Doğum yeri ve tarihi hakkında bilgi sahibi olmadığımız Emrah'ın ölüm tarihi ve yeri hakkında bildiklerimizde yine onun hayatı etrafında oluşan hikâyeye ve son zamanlarda yapılan araştırmalara dayanmaktadır. Bir belgedeki "*Erciş kurbünde [yakınında] yetişmiş derd-i zâr ile bağıryanık Karakoyunlu âşıklarındandır.*" (Demiroğlu 1953: 15) şeklindeki bilgi onun ile ilgili en güvenilir bilgidir.

Ercişli Emrah, 1930'lu yıllara kadar bilinen ve tanınan bir saz şairi değildir. Bu zamana kadar onun şiirleri adaşı Erzurumlu Emrah'ın şiirleriyle karışmıştır. Köprülü'nün bu yıllarda yaptığı bir araştırma onun Türk âşık şiiri içerisindeki yerinin incelenmesine de yol açmıştır. Murat Uraz, Ercişli Emrah hakkında ilk çalışmayı yapan kişidir.

Ercişli Emrah araştırmacıları onun bütün şiirlerine ulaşamamışlardır. Şiirleri Erzurumlu Emrah'ın dışında Karaca Oğlan'ınkilerle de karışmıştır

Ercişli Emrah, şiirlerini büyük ölçüde koşma tarzında söylemiştir. Sayıları fazla olmamakla birlikte semaî ve destanları da vardır.

Şiirlerinde Erciş ağzının özellikleri açıkça görülür. Erzurumlu Emrah'ın aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerine de yer veren bir divanının tertip edilmesine karşılık, ona ait olduğunu sandığımız şiirlerin tamamı hece ölçüsüyle söylenmiştir.

Şiirlerinde, *Emrah*, *Sefil Emrah*, *Dertli Emrah*, *Âşık Emrah*, *Kul Emrah*, *Emrahî* gibi mahlasları kullanmıştır.

Ercişli Emrah'ın hayatı etrafında teşekkül eden *Ercişli Emrah ile Selbihan Hikâyesi* sevda konulu hikâyeler (aşk hikâyeleri)'dendir.

Emrah ile Selbihan Hikâyesi, Türk halk hikâyeleri arasında geniş bir coğrafyada bilinmektedir. Azerbaycan ve Türkiye başta olmak üzere pek çok Türk yurdunda bu hikâye anlatılmaktadır.

Muhan Bali, *Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi / Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi*, Ankara 1973.

Saim Sakaoğlu, *Ercişli Emrah*, Ankara 1987.

Ali Saracoğlu, *Ercişli Emrah / Gökyüzünde Bölük Bölük Turnalar*, Ankara 1999.

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, *Ercişli Emrah Bibliyografyası*, Ankara 2002.

UCALANMIŞ

Dedim dilber ne melilsin
Dedi ürek parçalanmış
Dedim dilber kaddin elif
Dedi boyum ucalanmış

Dedim dilber bu ne haydır
Dedi benim kaşım yaydır
Dedim dilber uzun aydır
Dedi on beş gecelenmiş

Dedim dilber uzun mahı
Dedi benim hublar şahı
Dedim ağlatma **Emrah**'ı
Dedi neyim kocalanmış

(Sakaoğlu 1987: 147)

İÇİNDE

Sallana sallana gelen sonayı
Selbi'ye benzettim güller içinde
Al kaftana yeşil kırabı tahmış
Durnaya benzettim göller içinde

Han Selbi'min yanahları allıdır
Ağ elleri deste deste güllüdür
Gözel seven yiğit haldan bellidir
Melil mahzun gezer eller içinde

Emrah der ki yerden üze basmazlar
Umudunu ol Mevla'dan kesmezler
Gözel sevdi diye yigit asmazlar
Bir zaman söylenir diller içinde

(Sakaoğlu 1987: 87)

YOLLARIMIZI

Katar katar olmuş giden durnalar
Sizler de bilirsiz hallarımızı
Sılada sevdiğim öz anam atam
Daha gözlemesin yollarımızı

Pişirir kebabı meze ederler
Artırır az derdim tezze ederler
Gündüz akşamaca eza ederler
Akşam da bağlarlar kollarımızı

Ben de **Emrah** idim kendi halıma
Şahin kuşu kondururdum koluma
İpek şadda kuşanırdım belime
Şimdi kendir sıkır kollarımızı

(Sakaoğlu 1987: 90)

GAZİ ÂŞIK HASAN

(Tameşvar)

17. yüzyıl saz şairlerinden olup doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir.

Ad benzerliği yüzünde Alevî-Bektaşî şairlerden Hasan Dede ile karıştırılması sonucu hayatı daha da bilinmezlerle dolu bir hâle gelmiştir.

Tameşvarlı olarak bilinmesi oralı olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir. Ordu şairlerinden olup seferler sırasında söylediği şiirleri tanınmasına yol açmıştır. Budin'in düşmesi (1686) üzerine söylediği "Budin Türküsü" üst düzey devlet meclislerinde okunmuş, bu husus da onun her kesimde tanınmasını sağlamıştır. Padişahların meclisinde saz çalıp şiir söyleyen çok az sayıdaki âşıklarımızdan birisi de Gazi Âşık Hasan'dır. Sultan II. Mustafa (1695-1703), tahta çıkışının ilk yılında (22 Eylül 1695) Lugoş Kalesini zaptedince Âşık Hasan'ı huzuruna kabul etmiştir.

Onun hayatı ile ilgili olarak emekli maaşı bağlandığı, her iki yılda bir hacca gittiği, 1699 yılından sonra öldüğü bildiklerimiz arasındadır.

Şiirlerinden pek azı elimizde olup bunlarda kahramanlık, sevgi gibi konuları işlemiştir. Elimizde bulunan şiirlerinin tamamı 8 ve 11'li hece ölçüsündedir. Yine elde bulunan şiirlerinden hareketle dilinin sade olduğunu söyleyebiliriz.

Âşıkların hayatıyla ilgili önemli kaynaklardan olan *Şairnâmelerde* kendisiyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılamamıştır.

Tahir Kutsi [Makal], *Âşık Hasan Dede*, İstanbul 1995.

BENZER

Bugün ben bir güzel gördüm
Gül cemali ala benzer
Çıkmış bahçede salınur
Boyu selvi dala benzer

Boyu uzun beli ince
Memeler benzer turunca

Yanak lâle ağız gonca
Kaşlar hilâle benzer

Bahçenizde biten badem
Sanma ki ben sana yâdem
Eğil gerdanından tadam
Ab-i şeker bala benzer

Bahçenizde biten üzüm
Sensin benim iki gözüm
Gerdanına yoktur sözüm
Bağdadî merale benzer

Bahçenizde bülbül öter
Âşık Hasan yanup tüter
Siyah kâkül gerdan örter
Lebi kevser bale benzer

(Köprülü 1962: 181)

GEVHERİ

(İstanbul)

17. yüzyılın ilk çeyreğindeki şairlerden olan Gevherî'nin doğum tarihi hakkında elimizde kesin bir bilgi yoktur. Adı kaynaklarda Mustafa ve Mehmed şeklinde geçmektedir. Kaynaklarda memleketi olarak Kırım ve İstanbul ileri sürülür; bizce İstanbul daha uygundur.

Memuriyeti gereği İstanbul'un dışında Bağdat, Şam ve Rumeli'yi gezip dolaşmıştır. Onunla ilgili üç önemli kaynak vardır:

Evliya Çelebi, *Seyahatnamesi*'nde Gevherî'nin saz çalışını över, ayrıca IV. Murad'ın seferlerine katıldığından söz eder.

Ali Ufkî, *Mecmûâ-i Sâz ü Söz* adlı eserinde onun iki koşmasına yer verir.

İbrahim Naimeddin, *Hadikatü's- Şühedâ*'sında " meşhur Gevherî şair ol esnada Egre'de bulunup bâlâ-yı risalede yazılan mersiyesini nazm eylemiştir." cümlesiyle ondan söz eder.

Gevherî'nin Bektaşiliğe mensup olduğunu ileri sürenler varsa da, Şükrü Elçin'in, "*Bektaşiden ziyade bektâşî muhibbi saymak bize uygun görünüyor.*" (Elçin 1984: 16) şeklindeki görüşüne biz de katılıyoruz.

Şiirlerinden hareketle iyi bir medrese öğrenimi gördüğünü söyleyebili-

Gezginliğin ve şairliğin dışında İstanbul, Bursa ve Rumeli'de divan kâtipliği gibi görevlerde bulunmuştur. Cahit Öztelli onun Avusturya seferine katıldığından söz etmekte ise de, Şükrü Elçin bu görüşe katılmamaktadır.

Gevherî'nin şiirlerini topladığı divanı henüz bulunamamıştır. Türkiye ve Avrupa kütüphanelerindeki cönklerde yüzlerce şiirine rastlanmaktadır. Ayrıca Çorum ve Bursa yazmaları da divandan daha çok divançe özelliğini göstermektedir.

Gevherî, çok söyleyen ve yazan bir şair olup hem hece hem de aruz vezniyle şiirleri vardır. Dili, gördüğü medrese öğrenimi ve divan şairlerinin etkisiyle döneminin yazı diline yaklaşmaktadır.

Hece ile yazdığı şiirleri semaî ve koşma; aruzla yazdığı şiirleri ise divan, kalender, gazel, semaî ve müstezat tarzındadır.

Şiirlerinin büyük çoğunluğunda aşk temasını işlemiştir. Bu arada Selim Giray ve IV. Murad için yazdığı birer methiyesi ve bir mersiyesi in de bulunduğunu belirtmek isteriz.

Gevherî, musikîye aşına bir âşık olup şiiirlerinde kendi adını taşıyan bir de musikî makamı vardır.

Sun'î ve Hızrî'nin *Şairnamesi*'nde, Cevherî adıyla kayıtlı olan şairin Gevherî olduğu muhakkaktır.

Mehmet Halit Bayrı, *Âşık Gevherî/Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1958.

Şükrü Elçin, *Gevherî Divanı / İnceleme-Metin-Dizin-Bibliyografya*, Ankara 1984.

Mehmed Fuad [Köprülü], *XVII. Asır Saz Şairlerinden Gevherî*, İstanbul 1928.

M. Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri II, XVII. Asır Saz şairlerinden Gevherî-Âşık Ömer-Karacaoğlu*, Ankara 1962.

BENİ

Ey felek bir dürr-i yekta iken ben
Boncuk bahasına kul ettin beni
Marifet ilminde derya iken ben
Akıdup alçağa göl ettin beni

Dembedem artırdım ah u zarımı
Bana terkettirdin hem diyarımı
Elimden aldırdın nazlı yârımı
Yakup vücudumu kül ettin beni

Seçemedim düşman ile dostumu
Şimdicek dağlara serdim postumu
Gelip geçen basıp çiğner üstümü
Ayaklar altında yol ettin beni

Gevherî bu derde edegör sabır
Yolumda kesiklik varımış zahir
Mal u mülküm alıp elimden ahır
Kadrim bilmezlere kul ettin beni

AŞK

Kurtulamam üç nesnenin elinden
 Biri firkat biri gurbet biri aşk
 Üçü bilmez birbirinin hâlinden
 Biri firkat biri gurbet biri aşk

Aşktır beni sevda ile söyleden
 Firkattir cevri ile sinem dağladan
 Gurbettir gözlerimden kan ağladan
 Biri firkat biri gurbet biri aşk

Bahrî gibi ummanları yüzdüren
 Mecnun gibi sahraları gezdiren
 Ferhad gibi dağlar başın kazdıran
 Biri firkat biri gurbet biri aşk

Ben bilirim benim aklım şaşıran
 Beni sevdiğimden cüda düşüren
 Muhabbet deryasın baştan aşırın
 Biri firkat biri gurbet biri aşk

Gevherî der dersim aldım hocadan
 Okuyup hatmittim kara heceden
 Koç yiğidi pir eyleyüp kocadan
 Biri firkat biri gurbet biri aşk

(Elçin 1984: 146)

BENİM

Dost bağının meyveleri erişti
 Ayva benim alma benim nar benim
 Çeşmim yaşı ummanlara karıştı
 Cefakârım sitemkârım var benim

Yedi derya boz bulanık selinden
 Halk-ı âlem aciz kaldı dilimden
 Ben bülbülüm ayrı düştüm gülümden
 Efgan benim matem benim zar benim

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

Mail oldum kisvesine tacına
Bend olmuşum siyah zülfü ucuna
Mansur gibi asılırim saçına
Kâkül benim perçem benim dâr benim

Gevherî der kime gönül katayım
Gevherimi nadanlara satayım
Dost bağında bülbül gibi öteyim
Gülşen benim güller benim har benim

(Elçin 1984: 209)

SARABİLMEZSİN

El çek tabib el çek yaram üstünden
Sen benim derdime deva bilmezsin
Sen nasıl bir tabibsin yoktur melhemi
Yaram yürekdedir sarabilmezsin

Yüzün güleç amma yüreğin hain
Çekmeyen ne bilür bu aşkın yayın
Yıktın viran ettin kalb-i sarayım
Sen onun bir taşın koyabilmezsin

Gevherî der şirin şirin sözlerin
Adulardan kendi kendim gizlerim
Ağlasana ne durursun gözlerim
Bir dahi yâr yüzü görebilmezsin

(Elçin 1984: 275)

AĞLAR

Sözün bilmez bazı nadan elinden
Erkân ağlar usul ağlar yol ağlar
Bülbülün feryadı gonce gülünden
Bülbül ağlar gülşen ağlar gül ağlar

Her kaçan cuş idüp çağlasa seller
Açılır lâleler sümbüller güller
Davlunbaz çalınur çalkanır göller
Şahin ağlar turna ağlar tel ağlar

Kâmil olanların bellidir yeri
Yoluna koyarlar can ile seri
Hakk'ın didârını görelden beri
Gökler ağlar derya ağlar sel ağlar

Gevherî der dertli gönlümüz hasta
Sözünü beğendir illere dosta
Kimi abdal olup girmiştir posta
Hırka ağlar hem post ağlar çul ağlar

(Elçin 1984: 299-300)

KARACA OĞLAN

(Çukurova)

Kaynaklara göre Oğuzların Varsak, bazı kaynaklara göre de Barak boyundandır. Asıl adı bilinmemektedir. Kaynaklarda, ad olarak; Mehmed, Sımayıl (İsmail), Hasan ve Halil adları geçmektedir. Doğum tarihi olarak da 1015 (1606), 1045 (1636) gibi tarihler gösterilmektedir. Ancak bunların hiçbirisi doğru değildir.

Karaca Oğlan'a Adana ilinin Feke ilçesinin Göğçeli köyü, Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesinin köylerinden biri, Osmaniye ilinin Bahçe ilçesinin Farsak köyü, Mersin ilinin Mut ilçesinin Çukur (Karaca Oğlan) köyü, Karaman ilinin Ermenek ilçesi, Osmaniye ilinin Kadirli ilçesinin Yusuf İzzettin (Binboğa) köyü, Aksaray ilinin Kargın köyü, Gaziantep ilinin Nizip ilçesi, Kilis ilinin Musabeyli ilçesi ev sahipliği yapmak istemektedirler.

Karaca Oğlan'ın Türk bilim dünyasınca keşfi Fuad Köprülü ile başlamıştır. Daha sonra Ali Rıza Yalgın, Ahmet Tevhid, Mahmut Ragıp Kösemihal ve Hamit Zübeyr koşay onunla ilgili derleme ve araştırmaları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlamışlardır.

Karaca Oğlan'ın ilk şiiri 1842 yılında A. Chodzko tarafından İngilizce olarak nesir şeklinde yayımlanmıştır.

Karaca Oğlan'ın ilk şiirleri, diğer halk edebiyatı dallarında olduğu gibi önce batılı araştırmacılar (Ignaz Kúnos, Wilhelm Radloff, Friedrich Giesse) tarafından tespit edilip yayımlanmıştır. Daha sonra bunlara Türk araştırmacılar (Fuad Köprülü, Ali Rıza [Yalgın / Yalman], Salih Zeki, Esat [İleri], Besim Atalay, Namık Edip, Ahmet Tevhit, Eflâtun Cem Güney, Sadettin Nüzhet [Ergun], Ahmet Kutsi Tecer, M. Ragıp [Kösemihal], İzzet Ulvî, Ahmet Caferoğlu, Abdulkadir İnân, Hikmet Turhan [Dağlıoğlu], Hüseyin Avni ve Rıza Nur) katılmıştır.

Karaca Oğlan'ın şiirlerine sözlü kaynakların dışında yazılı kaynaklarda da (Ahmet Şükrü Esen, Cahit Öztelli, Doğan Kaya, Sefa Odabaşı, Sabri Koz, Rasim Deniz, İbrahim Aczi Kendi) rastlanmaktadır. Ayrıca, pek çok kütüphanede (Millî Kütüphane (Ankara), Orhan Kütüphanesi (Bursa), Süleymaniye Kütüphanesi (İstanbul), Topkapı Sarayı Hazine Kütüphanesi (İstanbul) ile Vatikan) bulunan yazma ve cönklerde de Karaca Oğlan'ın şiirleri tespit edilmiştir.

Doğum tarihinde olduğu gibi ölüm tarihinde de (1090, 1100 (1689) belirsizlik vardır. Onun; Yozgat ilinin Sorgun ilçesi, Karaman ilinin Başdere Koyağı mevkii, Mersin ilinin Mut ilçesi, Kahramanmaraş ilinin Gezel Yaylası, Osmaniye ilinin Düziçi ilçesindeki Düldül Dağı, Erzurum ilinin Oltu ilçesindeki Zemzem Dağı, Osmaniye ilinin Bahçe ilçesi in Hodu Yaylası ve Mersin ilinin Tarsus ilçesinde mezarları vardır.

Karaca Oğlan'ın bazı şiirlerinde geçen Halep'in alınması, Nemse Şahı ve Acem Şahına savaş açılmasından ve "turnalar" redifli bir koşmadan hareketle bazı tarihî olaylara açıklık getirilmeye çalışılmışsa da bu tarihlerle Karaca Oğlan'ın pek ilişkisi yoktur.

Karaca Oğlan'ın şiirleriyle Ercişli Emrah, Âşık Kerem, Âşık Sefer Ali (Azerbaycan), Kayıkçı Kul Mustafa, Gündeşlioğlu, Gevherî, Âşık Ömer, Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, vb. âşıkların bazı şiirleri karışmıştır.

Karaca Oğlan'ın şiirlerinde açık bir sanat endişesi yoktur. Onun hayatına ve şiirlerine bağlı olarak oluşan hikâyeler vardır. Bunlar arasında en önemlileri Radloff tarafından derlenen *Karaca Oğlan ile İsmikan Sultan*'dir. Ayrıca Azerbaycan'da *Gul Mahmut*, Türkiye'de *Nar Mahmut*, *Han Mahmut* adlarıyla bilinen hikâyeler halk hikâyesi özelliği gösterirken diğer metinler daha çok bir türkünün hikâyesi gibidir.

Karaca Oğlan'ın şiirlerinin dili duru olup derlendiği bölgenin dil özelliklerini göstermektedir. Onun şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimeler yok denecek kadar azdır.

Karaca Oğlan'ın hayatı ve şiirleri tiyatro (Dinçer Sümer'in "*Karacaoğlan*" ve Sabahattin Engin'in, "*Karaca Oğlan ve Herşeyden Üstün*"); resimli roman (Yaşar Kemal [Göğçeli], *Karacaoğlan*. Resimleyen: Münif Fehim. *Cumhuriyet* gazetesinin 29 Nisan-3 Ağustos 1956 tarihleri arasında 98 gün boyunca yayımlanmıştır); fotoroman (Metin Soysal tarafından "*Karacaoğlan*" adıyla hazırlanan çalışma *Kelebek* gazetesinde, 24 Ağustos-29 Eylül 1973 tarihleri arasında 34 gün boyunca yayımlanmıştır); sinema filmi (*Karacaoğlan*, 1955, *Karacaoğlan'ın Kara Sevdası*, 1959, *Karacaoğlan*, 1966); halk kitapları (Muharrem Zeki Korgunal, Murat Uraz, Faruk Rıza Güloğlu, Rasih Yukay, Feyzi Gürgen, Yaşar Kemal, İbrahim Zeki Burdurlu, Abdullah Toros) olarak da kültürümüze kazandırılmıştır.

Karaca Oğlan sadece Anadolu'da değil Türk dünyasında da (Azerbaycan, İran, Irak, Türkmenistan, Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) bilinmektedir.

Onun şiirleri batı dillerine de (İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Macarca, Sırp-Hırvatçası ve İsveççe) çevrilmiştir.

Karaca Oğlan'ın şiirleri müzik piyasasında kendisine yer bulmuş, plak ve kasetleriyle şöhretine uygun olan yeri burada da almıştır.

Türk âşık şiirinde üzerinde en çok bilimsel bildiri sunulan, makale ve kitap yayımlanan âşık hiç şüphesiz Karaca Oğlan'dır.

Karaca Oğlan özellikle Çukurova yöresinde yetişen âşıkları etkilemiştir. Onların tamamı Karaca Oğlan'sız meclis yapmazlar.

Karaca Oğlan ve şiirleri üzerinde sadece Türkiye'de değil Türkiye dışında da (Almanya, Azerbaycan, Türkmenistan) yüksek lisans ve doktora seviyesinde akademik çalışmalar yapılmıştır.

Türk edebiyatında 16. yüzyılda yaşamış olan bir Karaca Oğlan daha vardır. Gelibolulu Mustafa Âli Efendi'nin 1599-1600 yıllarında yazdığı *Mevaidü'n-Nefâis fî-Kavaidi'l Mecâlis'i*; 1582 tarihli *Surnâme*; 16. yüzyıla ait bir başka yazmada adı geçen Karaca Oğlan budur.

Azerbaycan Türkleri de Karaca Oğlan'ı veli tipine sokarak *Kul Mahmut* adlı hikâyede ona şiir söyletmişlerdir. O ayrıca, ölen üç ölüyü diriltmektedir.

Türkmenistan Türklerine göre de Karaca Oğlan'ın doğum yeri Türkmenistan olup 20 yaşlarında sevdiği kıza kavuşamayınca Osmaneli'ne gitmiştir.

Karaca Oğlan, şiirlerinde, diğer saz şairlerinde olduğu gibi aşkı, sevgiyi, tabiatı ve güzellikleri işlemiştir. Hece vezninin 8 ve 11'li ölçüleri ile şiir söyleyen Karaca Oğlan'ın günümüze kadar gelebilen şiirlerinin sayısı 500'den fazladır.

İlhan Başgöz, *Karac'oğlan*, İstanbul 2003.

Müjgân Cunbur, *Karacaoğlan/Şiirler*, İstanbul 1973.

Sadeddin Nüzhet Ergun, *Karacaoğlan/Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1973.

Mustafa Necati Karaer, *Karacaoğlan*, İstanbul 1973.

Cahit Öztelli, *Karacaoğlan/Bütün Şiirleri*, İstanbul 1978.

Saim Sakaoğlu, *Karaca Oğlan*, Ankara 2004.

Bibliyografya için bk., Nejat Sefercioğlu, *Karacaoğlan Bibliyografyası*, Ankara

GELMEYİNCE

Ben güzele güzel demem
 Güzel benim olmayınca
 Muhannatın kahrın çekmem
 Gel deyip de gelmeyince

Gelirim amma döverler
 Bizi bu elden kovarlar
 Güzel olanı severler
 Ben ölürüm görmeyince

Var ol yörü var ol yörü
 Kara bağrın yere sürü
 Döğün döğün ağla bari
 Benim gönlüm olmayınca

Senin çağın geçer olur
 Bu dünyalar kime kalır
 Domurcuk gül gazel olur
 Vaktında derilmeyince

Karac'Oğlan sözün haktır
 Düşmanın dostundan çoktur
 Bizim'çin ayrılık yoktur
 Ya sen ya ben ölmeyince

(Sakaoğlu 2004: 401)

BEL YERİNE

Ala gözlü benli dilber
 Koma beni el yerine
 Altun kemerin olayım
 Dola beni bel yerine

Gel kız karşımda dursana
 Şu benim halım bilsene

Zülfünden bir tel versene
Kokulayım gül yerine

Karac'Oğlan der n'olayım
Kolun boynuma dolayım
Nazlı yâr kölen olayım
Kabul eyle kul yerine

(Sakaoğlu 2004: 410-411)

ELİF ELİF DEYİ

İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif deyi
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif Elif deyi

Elif'in uğru nakışlı
Yavru balaban bakışlı
Yayla çiçeği kokuşlu
Kokar Elif Elif deyi

Elif kaşlarını çatar
Gamzesi sineme batar
Ak elleri kalem tutar
Yazar Elif Elif deyi

Evlerinin önü çardak
Elif'in elinde bardak
Sanki yeşil başlı ördek
Yüzer Elif Elif deyi

Karac'Oğlan eğmelerin
Gönül sevmez değmeleri
İliklemiş düğmelerin
Çözer Elif Elif deyi

(Sakaoğlu 2004: 465-466)

DOLAR GELİR

Bir yiğit gurbete çıksa
Gör başına neler gelir
Merdin sılayı andıkça
Yaş gözüne dolar gelir

Bağrıma basarım taşlar
Akıttım gözümden yaşlar
Yavrusun aldırın kuşlar
Yuvasına döner gelir

Kocadım çekemem nazı
Bağrıma dökemem közü
Yârin bana kötü sözü
Kara bağrım deler gelir

Evlerinin önü söğüt
Atalardan kalmış öğüt
Yârinden ayrılan yiğit
Sılasına döner gelir

Yaşa Karac'Oğlan yaşı
Ben söylerim coşa coşa
İş düşünce garip başa
Düşünerek gider gelir

(Sakaoğlu 2004: 610-611)

YA SEVİLMEZ

Gel gönül gurbete gitme
Ya gelir ya gelinmez
Her güzele meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Şam-ı Şerif'tir zatımız
Yörüktür bizim atımız

Gurbet elde kıymatımız
Ya bilinir ya bilinmez

Karac'Oğlan düşse yola
Hızır yardım etse bile
Yâr dediğin demir kale
Ya alınır ya alınmaz

(Sakaoğlu 2004: 649)

AÇICI OLMA

Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelince
Onu yad ellere açıcı olma

Mecliste arif ol kelamı dinle
El iki söylerse sen birin söyle
Elinden geldikçe sen eylik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma

Dokunur hatıra kendisin bilmez
Asılzadelerden hiç kemlik gelmez
Sen eylik et de o zayı olmaz
Darılıp da başa kakıcı olma

El ariftir yoklar senin bendi
Dağıtırlar duzağını fendini
Alçaklarda otur gözet kendini
Katı yükseklerden uçucu olma

Muradım nasihat bunda söylemek
Size layık olan anı dinlemek
Sev seni seveni zay'etme emek
Sevenin sözünden geçici olma

Karac'Oğlan söyler sözün başarır
 Aşkın deryasını boydan aşırır
 Seni her mecliste hacil düşürür
 Kötülerle konup göçücü olma

(Sakaoğlu 2004: 389)

DALLAR İÇİNDE

Ala gözlerini sevdiğim dilber
 Kokuya benzettim güller içinde
 İnceciktir belin hilaldir kaşın
 Selviye benzettim dallar içinde

Benim dostum gelişinden bellidir
 Ak elleri deste deste güllüdür
 Güzel seven yiğitler de bellidir
 Melil mahzun gezer eller içinde

Karşımızdan gelen aceb yâr m'ola
 Benim gibi yaralanmış zâr m'ola
 Benim sevdiceğim güzel var m'ola
 Hakk'ın yarattığı kullar içinde

Karac'Oğlan söyler biz de varalım
 Kelbler rakip olmuş biz de görelim
 Halın hatırını anın soralım
 Götürüp giderler salları içinde

(Sakaoğlu 2004: 406)

MENEVŞE

Kadir Mevlam seni övmüş yaratmış
 Çiçekler içinde birdir menevşe
 Bitersin güllerin harı içinde
 Korkarım yüzüne batır menevşe

Yaz gelir de heveslenir bitersin
 Güz gelince başın alır gidersin
 Yavru niçin boynun eğri tutarsın
 Senin derdin benden beter menevşe

Senin meskenindir kayalar sengi
 Kokusu menevşe güldür irengi
 Aradım dünyayı bulunmaz dengi
 Güzel yatağında biter menevşe

Bakmaz mısın **Karac'Oğlan** halına
 Garip bülbül konmuş gülün dalına
 Kadrin bilmeyenler alır eline
 Onun için eğri biter menevşe

(Sakaoğlu 2004: 413)

BİR ÖLÜM

Vara vara vardım ol kara taşa
 Hasret ettin beni kavim kardaşa
 Sebep ne gözden akan kanlı yaşa
 Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Nice sultanları tahtan indirdi
 Nicesinin gül benzini soldurdu
 Nicelerin gelmez yola gönderdi
 Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Karac'Oğlan der ki kondun göçülmez
 Acıdır ecel şerbeti içilmez
 Üç derdim var birbirinden seçilmez
 Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

(Sakaoğlu 2004: 513-514)

GÜLE BENZEMEZ

İndim seyran eyledim Firengistan'ı
Elleri var bizim ele benzemez
Levin tutmuş goncaları açılmış
Gülleri var bizim güle benzemez

Göllerinde kuğuları yüzüşür
Meşesinde sığınları böğrüşür
Güzelleri türkü söyler çığırışır
Dilleri var bizim dile benzemez

Seyredüben gelir Karadeniz'i
Kanları yok sarı sarı benizi
Öğün etmiş kara domuz etini
Dinleri var bizim dine benzemez

Akılları yoktur küfre uyarlar
İmanları yoktur cana kıyarlar
Başlarına siyah şapka geyerler
Beğleri var bizim beğe benzemez

Karac'Oğlan eydür dosta darılmaz
Hasta oldum hatırcığım sorulmaz
Vatan tutup bu yerlerde kalınmaz
Elleri var bizim ele benzemez

(Sakaoğlu 2004: 648)

KAYIKÇI KUL MUSTAFA

Yüzyılın en güçlü âşıklarındanır. Murad Reis (1609)'ın ölümü üzerine söylediği bir şiirinden hareketle 16. yüzyılın son çeyreğinde doğduğu söyle-nilebilir. Pek çok sefere katılmış, Garp Ocakları'na mensup asker âşıktır. Adına *Evliya Çelebi Seyahatnâsi*'nde de rastlanılır. Döneminin bazı siyasî olay-larına katıldığını gösteren belgeler de vardır.

Mehmed Fuad [Köprülü], *XVII. Asır Saz Şairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*, İstanbul 1930.

DEMİŞ

Kalktı yelken eyledi Murad Reis
Baş başa düşmana varırın demiş
Vaktinize hazır olun gaziler
Ya ser verir ya ser alırın demiş

Biz şaşırttık ol düşmanın yolunu
Kimse bilmez gazilerin hâlini
Hazır edin kumandanın birini
Alurun yedekte sürürün demiş

Türk pirleri eydür kurtarın bizi
Biz de dedik Allah kurtarsın sizi
Ölenimiz şehit öldüren gazi
Gün bugünkü gündür ururun demiş

Kul Mustafa'm daim söyler özünden
Gaziler de cenk eylemiş yolundan
Koyverin Türk'ü bilek demirinden
Boyuna küffârı ururun demiş

(Köprülü 1962: 153)

KOROĞLU

Hayatı hakkında bildiklerimiz çok azdır. 16. yüzyıl şairlerinden olan Koroğlu ile karıştırılan Koroğlu, Davut Paşa'yı idamdan kurtarmak isteyen yeniçeriler arasında yer almıştır. Bu yeniçerilerin 1632 yılından itibaren ortadan kaldırıldıkları göz önüne alındığında şairin de bu yıllarda ölmüş olabileceği söylenebilir.

OLDU

Gönül verdim bir hercai zalime
Kendüceğin benden sakınur oldu
Tarahhum eylemek benim şimdi hâlîme
Bana yadlar gibi bakınur oldu

Bir saat görmezsem aklım bulanur
Hâlimi arz etsem küser alınur
Bana karşı yadlar ile salınur
Sitem hançerini takınur oldu

Aman hey gamzesi celladım aman
Korkar oldum seni gördüğüm zaman
Kirpiğin ok etmiş kaşların keman
Her attıkça bana dokunur oldu

Billahi meleğim severim seni
İnsaf oldu yeter ağlattın beni
Bir gonca gül gibi kokmağa seni
Koroğlu der canım çekinür oldu

(Sakaoğlu 1989: 152-153)

KULOĞLU

Asıl adı Mustafa olan şairin hayatı hakkında bildiklerimiz son derecede azdır. Cahit Öztelli'ye göre Sultan IV. Murad (1623-1640)'a yakın olan şair, Sultan'ın ölümünden sonra Cezayir'e sürülmüş ve Sultan İbrahim'in ölümünden sonra (1648) İstanbul'a dönmüştür. Sade dille söylediği şiirlerinde daha başarılı olan Kuloğlu'nun aruzla yazılmış şiirleri de vardır.

Sadeddin Nüzhet [Ergun], *Kuloğlu*, İstanbul 1933.

Cahit Öztelli, *Üç Kahraman Şair/Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu*, İstanbul 1972.

ELVEDA

Sultan Murad eydür: Şimde zamane
Bana da kalmadı beyler elveda
Büküldü kametin döndü kemane
Gezüp seyrettiğim iller elveda

Ardımca gelen zülüflü melekler
Tersine devretti çarh-ı felekler
Yeniçeri sipahiler solaklar
Önümce yürüyen kullar elveda

Hep kullarım alayıma dizilsin
Kullarımın esamisi yazılsın
Tabutum düzülsün kabrim kazılsın
Varıp seyrettiğim çöller elveda

Ecelim yetiştı yıldızım düştü
Dostlarım ağladı düşmanım güldü
Yapılan kadirgam deryada kaldı
Şu Malta'ya giden yollar elveda

Kuloğlu dostların yüzü ağ olsun
Düşman olanların bağı dağ olsun
Kardeşim Sultan İbrahim sağ olsun
Oturduğum taht u saray elveda

(Köprülü 1962: 132)

ÖKSÜZ ÂŞIK

16. yüzyıl şairlerinden Öksüz Dede ile karıştırıldığı için tanınması geç olan şairin asıl adı Ali'dir. Tuna hakkında yazdığı şiiri onun o bölgede doğup büyüdüğüünün işaretidir. Adına, âşık Ömer'in *Şairnamesi*'nde rastlanılır.

TEL TEL OLMUŞ

Gül budanmış dal dal olmuş
Menekşesi yol yol olmuş
Siyah zülfün tel tel olmuş
Biz şu yerlerden gideli
Gurbet illere düşeli

Gül menekşeye karışmış
Küskün olanlar barışmış
Taze fidanlar yetişmiş
Biz şu yerlerden gideli
Gurbet illere düşeli

Öksüz Âşık der bu sözü
Hakk'a çevirmişti yüzü
Öldü zannetiler bizi
Biz şu yerlerden gideli
Gurbet illere düşeli

(Köprülü 1962: 89)

SARI AŞIK

17. yüzyıl Azerbaycan âşıklarından olup doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Mezarının Karabağ'ın Zengezür bölgesinin Gülebürd köyü yakınlarında olduğu söylenmektedir. Sözü edilen mezar taşına işlenen saz resminin yardımı ve 1927 yılında arkeologlar tarafından yapılan araştırma sonucunda mezarın 17. yüzyıla ait olduğunu kanıtlamıştır. Sarı Âşık'ın hayatı etrafında *Yahşı ve Âşığ* adlı bir halk hikâyesi oluşmuştur. Tecnis ve koşma gibi şekillerin dışında bayatı (mânî) tarzında şiir söylemiş olması ve onların bize kadar ulaşması sevilip sayıldığıının bir delilidir.

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri I*, İstanbul 1985, 42.

BAYATILAR

Bu Âşığ zinde deyil
Ağlı özünde deyil
Kim deyer hag camalı
Yahşı üzünde deyil

Gözellik soy ilendi
Şahmar da soy ilandı
Nesimi tek bu Âşığ
Yolunda soyulandı

Garşıda yahşı dağlar
Köçmeye yahşı dağlar
Herkesin bir dağı var
Âşığ'ı yahşı dağlar

Tarlanı köz öldürür
Kababı köz öldürür
Âşığ'ı gürbet elde
Te'neli söz üldürür

Men Âşığ şirin gele
Şirin yâr şirin gele
Ferhad gayalar çapar
Gözleyer şirin gele

(Sakaoğlu-Alptekin-Şimşek 1985: 44-45)

ŞAHİNOĞLU

Hayatı hakkında elimizde çok az bilgi vardır. Sultan IV. Mehmed (1648-1687)'in tahta çıkışını övdüğü şiirinden hareketle onun yüzyılın ilk çeyreğinde doğduğu söylenebilir. Ordu şairi olan Şahinoğlu'nun bazı mısralarından hareketle 27 Haziran 1645'te yapılan Girit Savaşı'na katıldığı anlaşılmaktadır.

BEN AĞLAYAYIM

Garip garip öten bülbül
Sen ah it ben ağlayayım
Derdime derd katan bülbül
Sen ah it ben ağlayayım

Gonca güller deste deste
Gönderdiler anı dosta
Ben gurbette sen kafeste
Sen ah it ben ağlayayım

Yâr bize hemdem olmadı
Hatırım ele almadı
Gayri bir derman kalmadı
Sen ah it ben ağlayayım

Ayrı gitti dildarımız
Ruz u şeb artar zarımız
Şimdilik budur kârımız
Sen ah it ben ağlayayım

Şahin der gonca güldeyiz
Şakır öteriz dildeyiz
İkimiz bir haldayız
Sen ah it ben ağlayayım

ÜSKÜDARÎ

Hayatı hakkında bildiklerimiz çok az olan âşığın asıl adı Ahmed'dir. Mahlasına bakarak İstanbullu olduğunu söyleyebiliriz. Şiirlerinde tarihî olaylara oldukça sık yer vermesinden onun bir ordu şairi olduğu kanaatine varmaktayız.

BERÎ

Sevdiğim derdinden Mecnun olmuşum
Dil ü canım sana verelden beri
Günden güne hazan gibi solmuşum
Mübarek cemalin görelden beri

Yüzün gördüm aklım oldu perişan
Aşkın yeder beni keşanberkeşan
Kirpiğin okuna sinemdir nişan
Keman ebruların kuraldan beri

Dün ü gün ağlarım gülemez oldum
Gözlerimin yaşın silemez oldum
Yitürdüm aklımı bulamaz oldum
Aşkın vücudüme girelden beri

Bihamdillah serden duman ref oldu
Yâr katında küstahlığım affoldu
Üsküdarî der kasavet def oldu
Yârim hatırımı soraldan beri

(Köprülü 1962: 169)

YAZICI

Hayatı hakkındaki çok sınırlı bilgiyi şaimamelerden çıkarmaktayız. Adı Sun'î'de Mustafa; memleketi, Hızrî'de Bursa şeklinde geçmektedir. Âşık Ömer'e göre Bahr-i Sefid (Akdeniz)'de boğularak ölmüştür.

OLMUŞ

Bugün bir dilberi gördüm
Acep hüsne ziya vermiş
Cemalın seyreden âşık
Nice gamdan halas olmuş

Yanağı verd-i ahmerdir
Dudağı ab-ı kevserdir
Acaib hüsne malikdir
Ki Yusuf'tan nişan vermiş

Güzellikte naziri yok
Hilal kaşlarına bir bak
Yaratmış kudret ile Hak
Cevahirlik nişan vermiş

Yeter çok ağladın gülsen
Ne var bir hatırın sorsan
Yazıcı derdini görsen
Firakından salâ vermiş

(Sakaoğlu 1989: 159)

18. YÜZYIL

Bu yüzyılda bir önceki yüzyılın güçlü âşıklerini göremiyoruz. genelde destan türü şiirleriyle tanınan âşıklar yüzyıla damgasını vurmuştur.

Yüzyılın klasik şairleri, önceki yüzyılları aratmayacak başarılı örnekler vermiştir. Özellikle *Nedîm* ve *Şeyh Galib*'i yüzyılın temsilcisi olarak görüyoruz. *Koca Ragıp Paşa*'yı, *Nahifî*'yi, *Esrar Dede*'yi, *Veysî*'yi, *Seyid Vehbî*'yi, *Haşmetî* ve *Fıtnat Hanım*'ı da diğer şairler olarak söyleyebiliriz. *Tasavvufî Türk halk şiiri* alanında ise *Sezâî* hatırlanmalıdır.

Bu yüzyılda az da olsa asker şairleri görmekteyiz. Âşıklarımızın haklarında *Şairnameler*de pek az bilgi bulabiliyoruz. Adlar daha çok bir liste şeklinde verilmiştir. Meselâ, Hızırî'nin şairnamesi olan *Tekerleme*'de Hükmi'nin bilginliği, diğer adlarla birlikte aşağıdaki şekilde verilmektedir:

Necdî Nermî Vehbî Hükmi arıfan

Diğer adların nasıl verildiğini de aşağıdaki örneklerde görebiliyoruz:

Vasfî Resmî Emrî Mukimî, Levnî

Hacıoğlu Hocaoğlu Güloğlu

Cevabî Kışverî Şermî Efkenî

(Elçin 1976: 55-75)

Haklarındaki bilgileri yazdıkları şiirlerde bulabilmekteyiz. Âşık Ahmed 1737 yılındaki bir savaş için şiir söylemiştir. Âşık Ali'nin şiiri, 1714'te öldürülen Nasuh Paşa'yla ilgilidir. Nigârî'yi 1867'deki bir isyanı anlattığı şiiriyle tanıyoruz.

ABDÎ

Hayatı hakkında bilgimiz yoktur. 1166/1752 yılında Mekke'ye gidip üç yıl kaldıktan sonra döndüğünü göz önüne aldığımız zaman yüzyılın ikinci yarısında öldüğünü söyleyebiliriz. Sun'î, *Şairnamesinde* Abdî'nin Bağdat'a şan veren bir şair olduğunu söylemektedir.

GELİR

Nedendir gül yüzün seyreden âşık
Bülbüller misali efgane gelir
Dolanır kûyunu çok bağrınanık
Derdlidir cümlesi dermane gelir

Kendine bendeni yâr-ı gar etsen
Ne olur sevdiğim böyle kâr etsen
Cemâlin şem'ini aşikâr etsen
Dönerek nice bin pervane gelir

Sana ben ahvalim söyleyim derken
Divane gönlümü eyleyim derken
Seninle bir sohbet eyleyim derken
Neyleyim ol rakib bigâne gelir

Sevdiğim doğrusu pek güzel imiş
Gülleri açılmış kemalin bulmuş
Yâr ile rakipler bir yere gelmiş
Zemmile bu halkı âyâ ne gelir

Bilmezdim sevdiğim ben böyle seni
Yazıklar uğruna bezl ettim teni
Niçin öldürürsün garip Abdî'ni
Kırk yılda bir yiğit dünyaya gelir

ÂŞIK ALİ

Hayatı hakkında herhangi bir bilgimiz yoktur. 1714 yılında Nasuh Paşa'nın öldürülmesi üzerine söylediği şiiirden hareketle yaşadığı dönemi belirleyebilmekteyiz.

OSMAN OĞLU

Her taraftan ferman oldu üstüne
Başına bir çare bul Osman Oğlu
Tam dört vezir tayin oldu üstüne
Kırk bin asker ile bil Osman Oğlu

Aşkar atla yorgun cenge varılmaz
Hatt-ı Hümayuna karşı durulmaz
Hasmın galip bunda dava sürülmez
Mahşerde murafa ol Osman Oğlu

Hak seni hüccaca vermiş hidayet
Bunca yıldır vardın geldin selamet
Sancak-ı Resul'e yüz sür dua et
Bir dahi bulmasın il Osman Oğlu

Muhassar eyledin Şam'ın çöllerin
Hoş selamet ettin Mekke yolların
Seni ister şimdi Aydın illerin
Sila-i rahmeyle gel Osman Oğlu

Âlem nefir-i âm çıkılmaz başa
Şanın senin inkâr olunmaz haşa
Bilesin yalnız bir Nasuh Paşa
Döğüşe döğüşe öl Osman Oğlu

Der ki Ali'm sana hezar aferin
Cennette bir uçmak oldu mekânın
Bin yüz yirm'altıda kesildi serin
Beka çöllerinde kal Osman Oğlu

(Köprülü 1962: 411)

ÂŞIK BAĞDADÎ

Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız âşığın Bağdatlı olduğu ve burada uzun yıllar kaldığı için bu mahlası aldığını söyleyebiliriz. Şiirlerinde, kendisinden saygı ile söz ettiği III. Selim (1761-1808)'in huzuruna çıktığı düşünülebilir.

YOKTUR KUSURU

Hazne'nin içinde bülbüller öter
Avize şulesi cihanı tutar
Babının önünde arslanlar yatar
Misal-i cennettir yoktur kusuru

Havuz fevvaresi tavana urur
Kem söyleyenlerin dilleri kurur
Hem saf saf melekler seyrana durur
Misal-i cennettir yoktur kusuru

Gayetle müferrih çeşme avlusu
Her dem feryad eder bülbül yavrusu
Olamaz hiç bundan âlâ doğrusu
Misal-i cennettir yoktur kusuru

Bu Bağdadî senin medhin eyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
Her bir köşesi in vasfın söyledi
Misal-i cennettir yoktur kusuru

(Köprülü 1962: 486)

ÂŞIK HALİL

(Bursa)

Bursalıdır. III. Selim (1761-1808) döneminde yaşamıştır. Aruz ile yazdığı şiirleri de vardır.

DERLER

Hak'tan inayet olunca
Kulun etmez melil derler
İsmin diline alınca
Şeytan olur zelil derler

Mevla'mın bir ismi Hâdî
Zikredene olur dâdî
Kendi birdir bin bir adı
Bir ismine Celil derler

Tutun Hazret'in sünnetin
Öksüz bırakmaz ümmetin
Eder ol Hakk'a minnetin
Bizim için delil derler

Bulunurken elde varlık
Çalış göster bir yararlık
Varacak yer pek karanlık
Ömrümüze kalil derler

Cennet olsa mekânımız
Arzular onu canımız
Sual edersen şanımız
İsmimize **Halil** derler

(Köprülü 1962: 493-494)

ÂŞIK SADIK

Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız âşığı, 1768-1774 Türk-Rus Savaşları üzerine söylediği bir destanı ile tanıyoruz.

PADİŞAHIM

Gör şu felek bize âhır neyledi
Danacı veziri zebun eyledi
Yedi bin dana salyane eyledi
Kalmadı danamız bil Padişahım

Bir yanı Babadağ bir yanı İster
Ya Rab bize bunun vüs'atin göster
Sabah kahvaltısı dört dana ister
Aç kaldık elinden bil Padişahım

Kudretten yaratmış anı Bârî'si
Gelmemiş cihana bunun sanisi
Sabah kahvaltısı dana yahnisi
İk'okka kimyonla bil Padişahım

Poşu'nun saçağı topuğun döver
Oturmuş kahvede kendini över
Taburu görünce dağlara iver
Asker ormandadır bil Padişahım

Orduda kurmuşlar bir döner dolap
Namımız çağrışır Şam ile Halep
Kulların çağrışır şerbetle salep
Asker pestilcidir bil Padişahım

Başıma sarınır Bağdat poşusu
Sırtına yüklenmiş Mısır Çarşısı
Elinde gezdirir biber turşusu
Asker yoğurtçudur bil Padişahım

Esir ettik biz askerin gencini
Bize atar misket ile zinciri
Kulların çağırır taban inciri
Kulların bakkaldır bil Padişahım

Okundu ezanlar gelmedi imam
Tevarihler yazar vakitler tamam
Orduda yapmışlar keçeden hamam
Askerin tellaktır bil Padişahım

Bunu böyle diyen **Sâdı**k kulundur
Dilersen affeyle dilersen öldür
İnanmazsan orduya casus gönder
Söz yalan değildir bil Padişahım

(Köprülü 1962: 455-456)

HASTA KASIM

(*Azerbaycan-Dikmetaş*)

Hayatı hakkında bilgimiz olmayan Hasta Kasım'ın bir şiirindeki "Hesta Gasım Dikmetaşlı" mısraından hareketle onun Güney Azerbaycan'ın Dikmetaş köyünde doğduğunu söyleyebiliriz. Âşık Oruc'dan derlenen ve *Molla Gasım* adı verilen hikâyeden öğrendiğimize göre, hikâyeye yine Dikmetaş ve çevresinde geçmektedir.

Hasta Kasım koşma, tecnis ve geraylılarının yanında ustadnameleriyle de ünlü olan bir âşıktır. O, üstadnamelerinde insanları dostluğa, iyiliğe ve yardımseverliğe yönlendirir. Şiirlerinde yoksulluk, yalnızlık ve acıdan çok söz etmesi, adının başında bulunan "Heste" sıfatına uygun düşmektedir. Mahlasları arasında *Heste Gasım*, *Heste Gönül*, *Heste Cismim*, vb. sayılabilir.

Hasta Kasım, âşıklılığının yanında iyi de bir halk hikâyesi anlatıcısıdır. O; *Ali Yâr*, *Masum* ve *Cihan ve Abdullah* adlı hikâyelerin de musannifidir.

S. Paşayev, *Heste Gasım*, Bakü 1975.

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri I*, İstanbul 1985, 47.

OLA

Bir güzel sevesen boyu tamaşa
Gören kimi gönül ona bend ola
Gözelliği gül camalı bir yana
Dil dodağı şeker ola gend ola

Bir güzel sevesen gameti beste
Görende aşığı eyleye heste
Çohdan ahtarıram bir ele kesde
İşare anlaya derdimend ola

Men **Gasım**'am el götürmem canandan
Canan garşı gelse keçerem candan
Rengi artıg ola gülden reyhandan
Zülfleri boynuma bir kemend ola

(Sakaoğlu-Alptekin-Şimşek 1985: 51)

DÜNYA

Gel bir senden heber alım
Süleyman'dan galan dünya
Ezeli gül kimi açıb
Ahırında solan dünya

De görüm neye talıbsan
Dersini kimden alıbsan
Neçe min yol boşalıbsan
Neçe min yol dolan dünya

Heste Gasım galıb naçar
Bu sirri bes kimler açar
Gelen gonar gonan köçer
Hey salarsan talan dünya

(Sakaoğlu-Alptekin-Şimşek 1985: 48)

HOCAOĞLU

Nasuh Paşa'nın idamı (1714) üzerine söylediği şiirinden hareketle yaşadığı yüzyılı tespit edebildiğimiz Hocaoglu'nun hayatı hakkında fazla bilgimiz yoktur.

BAĞ-I CİNAN'A

Nasuh Paşa ile Hacc'a gidenler
Acep nam kodular Arabistan'a
Varup Beytullah'a tavaf edenler
Müstahak değil mi Bağ-ı cinan'a

Nedir bu Arab'ın ettiği işler
Yediler kılıncı görelim n'işler
Söküldü cebeler kesildi başlar
Boyandı güherler kırmızı kana

Yine zahir oldu keşf ü keramet
Arab'ın başına koptu kıyamet
Hüccac-ı müslimin geçti selamet
Erişti hacılar emn ü emâna

Hocaoğlu âlem bilir mi bilmem
Bu düzenlik böyle kalır mı bilmem
Bir gelmiş bir dahi gelir mi bilmem
Böyle bir kahraman âhir zamana

(Köprülü 1962: 412)

HÜKMÎ

Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız Hükmî, Nasuh Paşa'nın idamı ile ilgili olarak bir destan yazmıştır. Bu destandan hareketle onun 1714 yılında hayatta olduğunu söyleyebiliriz.

PADİŞAHIM

Eyyam-ı devlette Osman Oğlu'ydum
Yoluna fedadır ser Padişahım
Bir gelmiş bir dahi gelir mi bilmem
Benim gibi kahraman er Padişahım

Hizmetinde mukim idim bir zaman
Kâ'be yolun ettim emn ile eman
Emrinde çöllerde olursam kurban
Bilinsin hayr ile şer Padişahım

Razı oldum emir Hak'tan gelince
Çare yoktur peymanemiz dolunca
Ruz-ı mahşer Hak divanı olunca
Gel imdi sualim ver Padişahım

Urban-ı Hicaz'a olmuşken galip
Olduk mu Hünkarım biz katli vacip
Zerrece mihrine olmadık talip
Beni kullarına sor Padişahım

Hükmî firakiyle olmuşam mağdur
Çölleri suladı didem çü yağmur
Kabirde hâlîme beşaret olur
Alnımızdan akan ter Padişahım

KABASAKAL MEHMED

Niş Kalesinin Ahmed Paşa tarafından geri alınması (20 Ekim 1737) üzerine söylediği destandan hareketle yaşadığı devri belirleyebildiğimiz âşığın hayatı hakkında başka bir bilğimiz yoktur.

EFENDİM

Fukara kulların arz-ı hâl kıldı
Ahvaller ziyade perişan oldu
Masumlar mektepte okumaz oldu
Masumlar duasın alın efendim

Mektebin önünde ahır yapıldı
Hep okuyan sıbyan geri çekildi
Etme diyenlerin evi yıkıldı
Bunun ilacını görün efendim

Yiyiciler akçe ister zaleme
Verilen malımız gelmez kaleme
Perişanlık şayı oldu âleme
Kullarına imdad kılın efendim

Akşam olur yiyiciler derilir
Fukara kulların kusurun bulur
Haftada hem üç yüz kuruşun alır
Keyfiyet ü hâlimiz bilin efendim

Silahdar yazmağa tertip olundu
Gitmeyenler için defter verildi
Üç yüzden ziyade kulun soyuldu
Reaya ahvalin bilin efendim

Yetmiş kadar adam mahbus bulundu
Nice bigünahlar zahimdar oldu
Mütevelli imam sebebi oldu
Kulların ahvalin bilin efendim

Yetmiş âdem ile ihzar olundu
Reaya kulların hâli bilindi
Üç kimse üstüne hüccet olundu
Hâlimiz merhamet kılın efendim

Kara Molla Oğlu araya girdi
Altı kese akçeye halas buldu
Reâyaya cebren salyane oldu
Bize olan zulmü bilin efendim

Niş gibi kalenin fethini kıldın
Koymadın küffardan intikam aldın
Âlemde gazilik şöhretin buldun
Kullar intikamın alın efendim

Kusurum affınla eyle inayet
Hatıften tarihi düştü hidayet
Yoktur keremine asla nihayet
Mehammed bîçare kulun efendim

(Köprülü 1962: 420-421)

LEVNÎ

(Edirne-İstanbul)

Türk süsleme sanatının önde gelen minyatürcülerinden olan şairin asıl adı Abdülcélil Çelebi'dir. Aslen Edirneli olan Levnî İstanbul'a gelir ve burada vefat eder (1733). Ressamlığının yanında güçlü bir âşıktır.

DEMİŞLER

Tut atalar sözün kalbi selim ol
Gönülden gönüle yol var demişler
Gider yavuzluğu tab'ı halim ol
Sert sirke kabına zarar demişler

Bilirsin alçağa akmadadır su
Kâmilin cahile nasihati bu
İkrarını gözet olma abesgu
Bildir iman ile ikrar demişler

Her kâra uzatma elin eteğin
Yelkovana döner âhır emeğin
Nitekim şaşkını gölde ördeğin
Başın kor kıçından dalar demişler

Aldanma cihanın sakın varına
Bir nefesi verme cihan varına
Bugünkü işini koyma yarına
Yâr yıkıldığı gün tozar demişler

Kestim bu arsada ben de bir koyun
Meydan-ı hünerde gel sen de soyun
Feleğin zoruna dayanmaz oyun
Katı zor oyunu bozar demişler

Çoktur bu âlemde boşa yelenler
Kande bilenler ile bilmeyenler
Eskiden âdettir dağdan gelenler
Bağda olanları kovar demişler

Dediler bu pendî sordumsa kime
 Tuz ekmek bilmeze müşkilin deme
 Kül kömür ye namerd lokmasın yeme
 Gün olur başına kakar demişler

Abestir her vara yoğa koşanlar
 Gâhi doğru gâhi eğri eşenler (aşanlar)
 Ağlamak ne demek kendi düşenler
 İki gözten bile çıkar demişler

Arz eyle bu pendî kendi özüne
 Dost addetme her gülünü yüzüne
 İncinme dostunun doğru sözüne
 Doğru söz insana batar demişler

Darbimesellerle eylersen amel
 Kırkların birine olursun bedel
 Usulü manayı bilmeyen echel
 Solağına davul çalar demişler

Bir mürşid-i kâmil bulmayanlara
 Bin nasihatten ders almayanlara
 Sözünün sübutu olmayanlara
 Dipsiz kile bir boş ambar demişler

Eşkin at yanına bağlansa güre
 Huy alır huyundan ol göre göre
 Hizmet eyler isen eyle bir ere
 Su aktığı yere akar demişler

Çarşuy-ı dehirde nice toz kopar
 Ol vakti gözetin çok takye kapar
 Helalzade gelir pazarlık yapar
 Haramzade pazar bozar demişler

Âdet-i Hak budur ezel ü ebed
 Kul kula sebeptir ey dil-i naşad
 Baye geda hizmet etmekten murad
 Bal tutan parmağın yalar demişler

Dilden ister isen gıll ü gış gide
 Meta-ı razını açma hâside
 Kıyma müşteriye az al faide
 Alan da satandan umar demişler

Yâr ile ettiğin kavle ver karar
 Kâr etmezsen bari eyleme zarar
 Aza kanaat et olma tamahkâr
 Ucuz satan tizcek satar demişler

Ham tamamı gel terkeyle erken
 Elimden çıkmasın der isen örken
 Deve ahu gibi boynuz ararken
 İki kulaktan da çıkar demişler

Hileyi irtikâp etme kıl hazer
 Denilsin namına bir er oğlu er
 Sen elin kapısın kakarsan eğer
 El de senin kapın kakar demişler

İrziyla varamaz eşkıya eve
 Uslu gez kim seni kâmiller seve
 Hardan büyük at var attan da deve
 Deveden de büyük fil var demişler

Güneş balçık ile ile sıvanmaz ey dil
 Bîzeban da olsa bellidir kâmil
 Kendinden gayriyi beğenmez cahil
 Kendi çalar kendi oynar demişler

Talib-i marifet çekerse emek
 Yüğük at artırır yemin giderek
 Şaire ses ile saz ü söz gerek
 Yalınız taş olmaz duvar demişler

Kûy-ı dılaraya eylesen akın
 Hele gafil olma etrafa bakın
 Karda yürü izin bell'etme sakın
 Arif olur il tiz duyar demişler

Yüzüm yerde benim hâk ile yeksan
Serim gavgalarda hâlim perişan
Gözlerim cemal-i canana hayran
Gönül masumdur umar demişler

Gerek şaki olsun gerekse said
Kereminden Kerim eylemez baid
Böyledir Mevla'dan kesme sen ümid
Gün doğmadan neler doğar demişler

Kanaat kıl lokma-i ruz u şebe
Eller konar topladığın zehebe
Bilirsin ki atalarımız bir tepe
Yıkılır bir dere dolar demişler

Yırtıcı kuşların ömürleri az
Bir tek ipte iki canbaz oynamaz
Şahrahta kuyuyu kametince kaz
Ezkaza ayağın kayar demişler

Levnî nasayihi pirlerin böyle
Durub-ı emsâli nazmîle söyle
Meydan-ı hünerde ağırlık eyle
Ağır basar yeğni kalkar demişler

(Dilçin 2000: 4-7)

NAKDÎ

Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız Nakdî bir ordu şairidir. Şiirlerinde tasvir ettiği olaylardan hareketle yüzyılın ikinci yarısında yaşadığını söyleyebiliriz.

CEZAYİR

Yedi kral düştü senin kastına
Gaflet uykusundan uyan Cezayir
Donanmalar tayin oldu üstüne
Hazır ol vaktine dayan Cezayir

Gazilerin ekberleri sendedir
Rüstemlerin bihterleri sendedir
Koç yiğitin defterleri sendedir
İbn-i fülân ibn-i fülân Cezayir

Sensin serhadlerin bâl-i bülendi
Yedi kral eder sana pesendi
Her bir burcun Rüstem-i Zal menendi
Her bir topun bir kahraman Cezayir

Can ü dilden eyledik ahd ü eman
Kat kat oldu kalbimizde din iman
Din uğruna cenk edelim bir zaman
Mişvarımız olsun ıyân Cezayir

Nakdî deryadan umudum üzüldü
Serimize kalem böyle yazıldı
Devir ahır oldu zaman bozuldu
Yardımcımız ulu Sultan Cezayir

(Köprülü 1962: 507)

SEFERLİOĞLU

Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız Seferlioğlu bir ordu şairidir.

HÜNKARIM

Bakma mısın küffar kurduğu fende
Bize yardımcıdır ol Bârî Huda
Cuma günü idi başladık cenge
Sana malum olsun bil a Hünkarım

Göbekli Burc önü ulu cenk yeri
Asla biz düşmandan dönmeyiz geri
İspanyol kralna içirdik zehri
Sana malum olsun bil a Hünkarım

Küffâr donanması geldi eğlendi
Yedi kral ona imdad eyledi
Seferl'oğlu bunu böyle söyledi
Sana malum olsun bil a Hünkarım

(Köprülü 1962: 511-512)

ŞERMÎ

(İstanbul-Üsküdar)

Safaî ve Salim'in tezkirelerine göre asıl adı Ali olan âşık Üsküdarlıdır. Topçular zümresinden bir şairdir. 1715 yılındaki Mora Seferi sırasında vefat etmiştir.

BİLİR Mİ

Gurbet illerine gitti efendim
 Aceb dostlar gine tizce gelir mi
 Zevk işret içinde zülfü kemendim
 Benim bunda çektiğimi bilir mi

Ağlamaktan hiçbir lahza gülemem
 Akan bu çeşmimin yaşın silemem
 Bir aceb sır vardır bunda bilemem
 Deli gönül böyle mahzun kalır mı

Bülbül gibi eyleyim mi figanı
 Zârım ile ağlatırım cihanı
 O gül yüzlü ahu gözlü civanı
 Çarh-ı felek elimizden alır mı

Beni Mecnun eden ol saçı Leyla
 Gezerim aşk ile sahrabesahra
 Aceb ol dilberi Âşık Şermiyâ
 Bir gececik yine تنها bulur mu

(Köprülü 1962: 433)

TALİBÎ*(Tokat-Zile)*

Tokat ilinin Zile ilçesinde doğmuş ve yine burada 1813 yılında vefat etmiştir. Seksen yaşlarında iken vefat ettiğini göz önüne aldığımız zaman yüz-yılın ortalarında doğduğunu söyleyebiliriz. Turhal şeyhi Mustafa Efendi'nin halifesi olan Talibî'nin şöhreti sadece Tokat ile sınırlı kalmamış, şair kendisini İstanbul'da da kabul ettirmiştir.

Dil bir seni sevdim anca dünyada
Cemalin gördüğüm kâr bana yeter
Dolaştırma beni şem'a ziyade
Uğruna yandığım nâr bana yeter

Güzel ellerinden bade süzersin
Gam değildir kara bağrım ezersin
El içinde zâr u sefil gezersin
Kabre dek çektiğim ar bana yeter

Servi büyük her endamın gül gibi
Mah yüzünde zülûflerin kıl gibi
Her dilbere meyil vermem el gibi
Cihanda bir dane yâr bana yeter

Talibî'yem canda sadakatim var
Yiğitlik yolunda metanetim var
İstemem ötesin kanaatim var
Sen gibi bir sitemkâr bana yeter

(Sakaoğlu 1989: 190)

19. YÜZYIL

Bu yüzyıl da, 17. yüzyıl gibi Türk saz şiirinin zirve heyecanını yaşadığı dönemlerden biridir. Kaynakların artması, bazı âşıkların şiirlerinin basılma şansını yakalaması elbette yüzyılın gelişmesinde etkili olmuştur. Bu yüzyılın klasik şairleri, özellikle ilk yarıda dikkati çeken adlar olmuştur: *İzzet Molla, Enderunî Vasıf, Leşkofçalı Galib, Halet, Leyla Hanım, Şeref Hanım*, vb. Yüzyılın devamında Batı ile tanışmanın sonucu olarak farklı yapıda şairler ortaya çıkmıştır. *Âkif Paşa, Namık Kemal, Ziya Paşa, İbrahim Şinasi, Abdülhak Hamid, Recaizade Mahmud Ekrem* önde gelen adlardır. Yüzyılın *tasavvufî Türk halk edebiyatı* alanındaki temsilcileri ise *Zekâî Mustafa, Selami Mustafa, Kuddusî Ahmed, Tûrabî* gibi adlardır.

Âşık edebiyatı alanında pek çok güçlü adı görebiliyoruz. Bunlardan bazıları alanın önde gelen temsilcileri arasında yer almıştır. *Âşık Şem'î, Âşık Şenlik, Âşık Tahirî, Bayburtlu Celâlî, Tokatlı Ceyhunî, Dadaloğlu, Deli Boran, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedaî, Kâmilî, Kusurî, Meslekî, Minhaci, Ruhsatî, Serdarî, Seyranî, Silleli Sururî, Sümmanî, Tokatlı Nurî*. Klasik şiir alanında da başarılı eserler ortaya koyan *Bayburtlu Zihni*'yi de bu arada anacağız.

Bu yüzyılın saz şairleri hakkında yeterince araştırma yapılmıştır diyebiliriz. Özellikle bazıları ile ilgili olarak yüksek lisans, doktora ve benzeri çalışmaların yapılması dikkati çekmektedir. Ayrıca bazılarını anmak için il, ilçe ve köylerinde toplantıların düzenlenmesi unutulmamalıdır. *Seyranî* için *Develi*'de (Kayseri), *Sümmanî* için *Samikale*'de (Narman-Erzurum), *Erzurumlu Emrah* için türbesinin bulunduğu *Niksar*'da (Tokat), *Âşık Şenlik* için *Çıldır* (Ardahan) ve *Ankara*'da, *Dadaloğlu* için *Kaman* (Kırşehir) ve *Kayseri*'de, *Âşık Tahirî* için *Ortaköy*'de (Niğde) toplantılar düzenlenmiştir.

ÂŞIK ELESKER

(Azerbaycan-Göğçe)

1821 yılında Azerbaycan'ın Ağkilise köyünde doğmuştur.

Şiirsever bir ailenin çocuğu olan Elesker, 13-14 yaşlarında şiir söylemeye başlamıştır. Azerbaycan'ın usta âşığı Aşığ Alı onun ustasıdır.

Gence, Karabağ, Nahçıvan, Kelbecer, Şamhor, Şerür ve Dağıstan gibi bölgeleri gezip dolaşmış, buralarda pek çok âşıkla karşılaşmıştır.

Türk İstiklâl Savaşı ile ilgili olarak söylediği "Türklerin" adlı koşması yüzünden Ruslar tarafından tutuklanmıştır.

Koşma, geraylı, tecnis, divanî ve halk hikâyesi gibi türleri çok iyi bilen Elesker, değişik âşık makamlarına da hâkimdir.

Yüzlerce şiiri olup bunların büyük çoğunluğu zamanında derlenemediği için kaybolmuştur. Şiirlerinde "Gul Elesger", "Elesger tek bivafa", "Yazığ Elesger", "Elesger'em şad olmadım dünyada", "Men fağırı gem ateşi yandırır", "Könül gemgin, ürek dertli, veremli", "Heste könlüm", "Ezel gara gendi lğbalım benim" gibi üzüntü verici kavram ve mısraları çok sık kullanması onun bir elem şairi olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir.

Bunların dışında şiirlerinde aşk, sevgi konusunun yanı sıra dönemindeki siyasî olayları, Azerbaycan'ın ünlü kahramanlarını da işlemiştir.

Hem hece hem de aruz vezniyle şiirleri olan Elesker, her ikisinde de başarılıdır.

Şiirleri; *Kavgaz*, *Dan Uldızı*, *Yeni Kend* ve *Edebiyyat Gezetesi*'nde yayımlanmıştır.

Elesger, 7 Mart 1926 tarihinde vefat etmiştir.

Haver Aslan, *Aşık Elesker*, İstanbul 1984.

İslam Elesgerov, *Aşığ Elesger*, Bakü 1956.

Nizamettin Onk, *Göyçeli Âşık Elesger*, Adapazarı 1964.

M. H. Tehmasib, *Aşığ Elesger, Seçilmiş Şiirleri*, Bakü 1972.

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri II*, İstanbul 1986, 42-43.

KEKLİK

Men seni seveli beri
 Yaşım yetti yüze Keklik
 Sen seversen ol Mevla'yı
 Ürbent yayma üze Keklik

Leblerin dolu gend olsun
 Zülfün dara kemend olsun
 Bundan dönen lebend olsun
 İlgar koyak yaza Keklik

Başına içerem andı
 Aşkından ciğerim yandı
Elesker sana kurbandı
 Sen gelen de bize keklik

(Onk 1964: 58)

DEĞER SANA

Sallana sallana gelen nazlı yâr
 Ele sallanmaynan göz değer sana
 Altdan al geyinip üstünden yeşil
 Sakın seyrağıptan söz değer sana

Asta yeri görüm kimin yârısan
 Hansı bahtavarın vefadarısan
 Gölgede beslenmiş kuzey karısan
 Seherin güneşi tez değer sana

Elesker'em heçkes yârın övmesi
 Getir açım sinen çarpaz düğmesi
 Destele zülflerin yere değmesin
 Yollar gubarlanmış toz değer sana

(Onk 1964: 47)

ÂŞIK FERKÎ

(Prizren)

1867 yılında Prizren (Kosova)'de doğduğu tahmin edilmektedir.

Prizren İlkokulunu bitirdikten sonra belediyede kâtip olarak çalışır. Daha sonra bu işinden ayrılarak düğünlerde ve eğlencelerde çalıp çığırmaya başlar. Ayrıca; Üsküp, Selanik ve İstanbul gibi illeri de gezip dolaşır.

Alçakgönüllü ve sevecen hâli herkes tarafından kabul edilen Ferkî, tasavvuf konularında söylediği şiirleriyle dikkati çekmiştir. Âşık Ferkî, divan şiirlerini taklit ederek muammalar da yazmıştır. Ancak bunların büyük bir çoğunluğu kaybolmuş, günümüze kadar gelememiştir. Yazdığı martifallar (mâniler) da önemlidir. Bunlardan 370'i *Destan-ı Fasl-ı İğfal Âşık Ferkî* başlığı altında toplanmıştır.

Aruz ve hece ile şiirler yazmıştır. Koşma ve destanları ünlüdür.

Âşık Ferkî ile ilgili fıkralar da anlatılır.

Âşık Ferkî, 1908 yılında vefat etmiştir.

Nimetullah Hafız, *Âşık Ferkî / Hayatı ve Şiirleri*, Prizren 1986.

SOR BİLÜR

Sebep neden bülbül eder feryadı
Güle reyha veren hare sor bilür
Pervanenin daim yanmak muradı
Şemasında olan nâre sor bilür

Ehl-i aşkın gönlü görünmüş serrac
Anınçün Hakk'ıyla etmişler mirac
En'el-Hak buyurdu Mensuri Hallac
Bu al-i esrarı dâre sor bilür

Âşıka Beytullah tahkik gönüldür
Şehnişani âlem Ferkî andedir
Tarikat-ı babın meftahı bendedir
Melamet şehrinde yâre sor bilür

(Hafız 1986: 83)

ÂŞIK KENZÎ

(Kıbrıs)

Hayatıyla ilgili tek bilgiyi Ahmed Badi Efendi'nin *Riyaz-ı Belde-i Edirne* adlı üç ciltlik kitabında bulabilmekteyiz. Bu kaynaktan öğrendiğimize göre 1210/1795 tarihinde Kıbrıs'ta doğmuş, küçük yaşta buradan ayrılmış ve Anadolu'ya geçerek, Bektaşî tekkelerinde öğrenim gördükten sonra Osmanlı ülkesinin -özellikle Güney ve Batı Anadolu, Balkanlar, Mağrib- pek çok yerini gezip dolaşmış; daha sonra da evlenerek Edirne'ye yerleşmiştir.

O, Edirne'ye yerleştikten sonra hiç durmamış, bazen Atina'da, bazen Tiran'da, bazen Üsküp'te, Yanbolu'da, Mısır'da, bazen de doğduğu topraklar Kıbrıs'tadır. Bu yerlerde gördüğü olayları destanlaştırmış, böylece insanlığa da gönüllü bir tarihçi gibi hizmet vermiştir.

Kenzî bir meydan şairi olup destanları ile bir iki şarkısının dışındaki bütün şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır. Şiirlerinden hareketle onun iyi bir öğrenim gördüğünü söyleyebiliriz.

Kenzî'nin dışında aynı mahlası kullanan biri Karamanlı, öbürü Ermeni olan iki âşık daha olduğu için bunların şiirleri birbirine karışmıştır.

Şiirlerinde din ve tasavvuf konularını işlemiştir.

Badi Efendiye göre Kenzî kahvelerde saz çalarak hayatını kazanmış ve 1255/1861 tarihinde ölünce Edirne'de Musalla Bakkal önündeki mezarlığa defnedilmiştir.

Harid Fedai, *Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı I-II*, Kıbrıs 1993.

HALAVETDE (Vezniaher)

Güzel mislin bulunmaz hiç güzel içre sadakatde
Bulunmaz hiç gözüm nuru sana akan velayetde
Güzel içre sana akan ne mümkündür nezaketde
Sadakatde velayette nezaketde halavetde

Gel ey dilber ruhin ahmer lebin sükker yanağın gül
Ruhin ahmer ruyin enver kokar anber saçın sünbül

Lebin sükker kokar anber dehanın ter dilin bülbül
Yanağın gül saçın sünbül dilin bülbül fesahatde

Bizi gamdan halas eyle visalünle gel ey afet
Halas eyle dil ü canım kerem kıl gel peri suret
Visalinle kerem kıl gel tulu eyle kamer tal'at
Gel ey âfet peri suret kamer tal'at saadetde

Şeha **Kenzî** kulun kem-ter sana çaker inayet kıl
Kulun kemter 'atâ ister vefa göster adalet kıl
Sana çaker vefa göster şeh-i kişver şefa'at kıl
İnayet kıl adalet kıl şefa'at kıl kıyametde

(Fedai 1993: 26)

ÂŞIK ŞEM'İ

(Konya)

1783 yılında Konya'da doğmuştur.

Divan sahibi olup hem aruz hem de hece vezniyle şiirleri vardır. 18. yüzyılda yetişmesine rağmen, 19. yüzyılda Anadolu ve İstanbul'da epeyce ünü yayılmıştır.

20-25 yaşlarında iken ince düşüncesi, kıvrak zekası, espi ve hazırcevaplığıyla herkesi aydınlattığı için Şem'î mahlasını almıştır.

Bolulu Dertli ile Konya'daki Türbe Kahvesi'nde tanışılar ve dost olurlar.

Destan-ı Konya, Bülbül, Yemek Destanı adlı şiirleri saz meclislerinde besteleyerek söylenmiştir.

Dili hece ile söylediği şiirlerinde oldukça duru olup aruz ile söylediklerinde ise ağırdır.

1834 yılında vefat ettiği tahmin edilmekte olup mezarı Mevlana Müzesi' yanındadır.

Feyzi Halıcı, *Âşık Şem'i Hayatı ve Şiirleri*, Ankara 1982.

İbrahim Aczî Kendi, *Âşık Şem'i Konuşuyor*, Konya 1951.

OLUNCA

Çevrilir başıma cihan dar olur
Bana efendimden itab olunca
Bülbül gibi işim ah u zâr olur
Gül yüzünden ref'-i nikab olunca

Efendim beğendim tarz-ı edanı
Anınçün çekerim cevri ü cefanı
Boşlamam dilimden medh ü senanı
Sine girip tenim türab olunca

Derunum şehrini odlara yakma
Nüşa-i kübradır gönül hor bakma

Mevla'nın yapısın kat idip yıkma
Tamir kabul itmez harab olunca

Derd-i aşkın ile şişte püryanım
Semaya ser çekti ah u figanım
Safa mı kesbittin benim sultanım
Şem'î'nin ciğeri kebab olunca

(Sakaoğlu 1989: 191-192)

ÂŞIK TAHİRÎ

(Niğde-Bor)

1227 (veya 1229)/1812 yılında Niğde ilinin Ortaköy (Altunhisar) ilçesinde doğmuştur.

Asıl adı Mehmet olup Tahirî mahlasıyla yazıp söylediği şiirleriyle ün yapmıştır.

İlköğrenimini köyünde yaptıktan sonra Bor ve Kayseri’de medreseye devam etmiştir. Hayatı yoksulluklar içerisinde geçmiştir. Devlet hizmetinde âşar kâtipliği gibi geçici işlerde çalışmıştır.

Hem hece hem de aruz vezniyle şiirler yazmıştır. Hece ile yazdığı şiirlerinde aşk, tabiat, sevgili, tasavvuf, ölüm, ayrılık, yoksulluk gibi konuları işlemiştir.

Aruzla yazdığı şiirleri arasında divanları, semaileri, kalenderileri ünlüdür.

1893’te Ulukışla’da vefat ettiği tahmin edilmektedir.

M. Zeki Oral, *Orta Köylü Âşık Tahiri*, Ankara 1955.

Bibliyografya için bk., Nail Tan-Hayrettin İvgin, *Âşık Tahirî Bibliyografyası*, Ankara 1983.

SELAM EYLE

Ey mektup varırsan nazlı yârime
El bağla huzura dur selam eyle
Eğer kavuşursan zülf-i târîma
Mübarek hatırın sor selam eyle

Bu aşkın sevdasın çekenler bilir
Çeşminden kanlı yaş dökenler bilir
Değme gülün harın çekenler bilir
Hasretlik sevdasın zor selam eyle

Sevdan ile geçmek göründü tenden
Hiç böyle muhabbet olur mu candan
Eğer bu **Tahirî** sorarsa senden
Sualine cevap ver selam eyle

(Oral 1955: 21-22)

BAYBURTLU CELALÎ*(Bayburt)*

1850 yılında Bayburt ilinin Tahsini (Ozansu) köyünde doğmuştur.

Âşıklığının ilk yıllarında okuma-yazması olmayan Celalî, daha sonra Sünür köyünde medreseye girerek öğrenimini Hacı Hoca'dan aldığı derslerle tamamlamıştır.

Koşma ve destanlarının tamamını doğaçlama olarak söylemiş, hayatı boyunca eline hiç saz almamıştır.

Şiirlerinde, yaşadığı dönemdeki olayları işlemiştir. Diğer âşıkların aksine tasavvufî görüşlerini koşma ve destanlarında ele almıştır.

Ünlü âşık Narmanlı Sümmanî ile dostluk kurmuş ve onunla atışmıştır.

Badeli âşıklarımızdan olan Celalî'nin koluna çobanlık yaptığı sırada dervişler tarafından bilezik takılır. Olaydan sonra uyunan Celalî, perişan bir vaziyette güpegündüz güttüğü hayvanlarla köyüne dönünce köyün hocasını çağırırlar. Başucunda hocayı gören Celalî başından geçenleri ona anlatır.

Bayburtlu Celalî üzerine Hamdi Güleç tarafından Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak hazırlanan ve henüz yayımlanmamış bir yüksek lisans tezi vardır.

Celalî 1915 yılında köyünde ölmüştür.

Ahmet Doğan, *Bayburtlu Celalî Baba/Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri*, Ankara 1999.

Salim Haşlak, *Bayburtlu Celâlî*, Ankara 1963.

Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, *Bayburtlu Celali ve Şiir Dünyası*, Ankara 2000.

Mahmut Kemal Yanbeğ, *Bayburtlu Celalî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1963.

GİTTİ

Ah ettikçe arşa çıkar dumanım
Hakk'ın divanına süzüldü gitti
Vücudumda üç yüz altmış damarım
Kötü söz elinden bozuldu gitti

Bülbül tutsak olmuş hicran elinden
 Yedi derya iki çeşme selinden
 Goncalar hep soldu baykuş elinden
 Ömrümün gülşeni bozuldu giti

Celalî vaz gelmiş hobluk namından
 Aşkın cürasının ihtişamından
 İçtikçe badeler hoyrat camından
 Cesette bu canım bozuldu gitti

(Yanbeğ 1963: 61)

ETMEĞE BENZER BU GİDİŞ

Gelişin gösterir hicran ilinden
 Şikâyet etmeğe benzer bu gidiş
 Taraksız tezgâhsız tüccar malından
 Ticaret etmeğe benzer bu gidiş

Galiba arz ettim mah-ı semayı
 Server-i cihanı dost u Huda'yı
 Kâbe-yi ulyayı Beyt-i binayı
 İmaret etmeğe benzer bu gidiş

Celalî olmuştur hasret düşkünü
 Yedi bahre perde çeker aşkını
 Adalet tahtını uryan köşkünü
 Ziyaret etmeğe benzer bu gidiş

(Haşlak 1963: 19-20)

BAYBURTLU ZİHNÎ

(Bayburt)

1212/1797 tarihinde Bayburt'ta doğmuştur.

Asıl adı Mehmed Emin (Muhammed Emin) olan âşığa Zihnî adını rüyasında bir pir vermiştir.

Zihnî'nin öğrenim durumu hakkında bilgimiz olmamasına rağmen Zihnî araştırmacıları (Mehmet Tahir Efendi, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, İbnülemin Mahmut Kemal, Saim Sakaoğlu) onun medresede okuduğunda fikir birliğine varmışlardır.

Zihnî görevi gereği Karadeniz sahilleri, Akka, Mısır, İstanbul, Erzurum ve Erzincan'ı gezip dolaşmıştır.

Zihnî hem aruz hem de hece vezniyle şiirler yazmıştır. Sağlığında divan tertip ederek bunu saraya sunmuştur. Aruz vezniyle yazdığı şiirleri daha çok olmasına rağmen hece ile yazdığı koşma ve destanlarıyla ünlenmiştir. O, bu yönüyle Âşık Ömer, Gevherî, Dertli, Erzurumlu Emrah ve Develili Seyranî tipindeki âşık grubuyla birlikte değerlendirilmelidir.

Zihnî, âşıklık ve şairliğinin yanında iyi de bir nesir yazarıdır. Sayıları fazla olmamakla beraber Farsça yazmış olduğu gazelleri de vardır. Onun gazellerinde Fuzulî, Bakî, Nedîm, Şeyh Galip, Erzurumlu Sıdkî, Vecdî ve Hamdî'nin etkisi görülür.

Zihnî'nin hece ile yazdığı şiirleri fazla olmayıp onun bu dalda dokuz destanı, 20 kadar koşması belirlenebilmiştir.

Taşlamaları ünlü olan Zihnî, Nef'î'nin halk şiirindeki temsilcisi gibidir.

Şiirlerinde bir sanat endişesi yoktur. Bayburtlu Celalî ve Tokatlı Gedâî onun etkisinde kalmıştır. Zihnî, şiir ve nesir yazarlığının dışında nüktedan bir fıkra tipi olmasıyla da dikkati çekmektedir.

Eserleri:

Divan-ı Zihnî: Oğlu Ahmet Revayî tarafından 1293/1876 tarihinde İstanbul'da yayımlanmış olup 160 sayfalık mürettep bir divandır.

Sergüzeştname-i Zihnî: Yazma hâlinde olan eserin 11 nüshası tespit edilmiştir.

Kitab-ı Hikâye-i Gâribe: 27 varaklık bir eser olup Bayburt beylerinden Abdullah'ın 18 yıllık hayatının hikâyeleştirilmiş şeklidir. Eser, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ve Yard. Doç. Dr. (şimdi Prof. Dr.) Ahmet Sevgi tarafından 1992 yılında yayımlanmıştır.

Ziyaeddin Fahri [Fındıkoğlu], *Bayburtlu Zihnî*, İstanbul 1928.

Saim Sakaoğlu, *Bayburtlu Zihnî*, Ankara 1988.

Mehmed Emin Zihnî, *Divan-ı Zihnî*, İstanbul 1293.

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, *Bayburtlu Zihnî Bibliyografyası*, Ankara 1988.

AYAĞI

Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş
Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı
Camlar şikest olmuş meyler dökülmüş
Sâkiler meclisten kesmiş ayağı

Hangi dağda bulsam ben o maralı
Hangi yerde görsem çeşmi gazalı
Avcılardan kaçmış ceylan misali
Gitmiş dağdan dağa yoktur durağı

Laleyi sümbülü gülü har almış
Zevk u şevk ehlini ah u zar almış
Süleyman tahtını sanki mar almış
Gama tebdil olmuş ülfetin çağı

Zihnî dehr elinden her zaman ağlar
Vardım ki bağ ağlar bağiban ağlar
Sümbüller perişan güller kan ağlar
Şeyda bülbül terk edeli bu bağı

(Sakaoğlu 1988: 81)

GEL

Ah elinden zülfü kemendim benim
 Müjgan değdi sinem yaralandı gel
 Günbegün artmakta derd-i derunum
 Uç verdi yaralar sıralandı gel

Gamdan hisar oldu meskenim yurdum
 Tükenmez avazım okunmaz virdim
 Üç değil beş değil yüz oldu derdim
 Yüklendi gam yüküm kiralandı gel

Zihni de kulundur haftada ayda
 Sevip ayrılmada ne buldum fayda
 Azrail göğsünde canın heyheyde
 Gözlerimin akı karalandı gel

(Sakaoğlu 1988: 88)

GÖRÜNSÜN

Kalkın ara yerden dumanlı dağlar
 Dost elinin bahçe bağı görünsün
 Gülşen-i hicranda kızardı güller
 Andelibe feiyad çağı görünsün

Dağlar bu hususta olmuşum Ferhad
 Sizdedir o şirin kamet-i şimşad
 Ya verin ya olun yek cihet berbad
 Ya savulun yâr atağı görünsün

Saba sen de dost eline gidersen
 Değme muylarına hata edersen
 Hayal-i zülfüne eğer değersen
Zihni'nin bağrında dağı görünsün

(Sakaoğlu 1988: 98)

HARDADIR

Erzurum'dan esip gelen sabalar
 Varın görün Bayburd bağı hardadır
 O yâr ülkesinin baharı mıdır
 Yahşı mıdır yâr otağı hardadır

Felek bülbülünden cüda düşürmüş
 Öz bülbülün özge bağa aşurmuş
 Mecnun olmuş Leyla'sını şaşırmış
 Gezer amma bilmez dağı hardadır

Müjde saba o dildare gidipsen
 Üç gonceli gülizare gidipsen
 Zihnî hara ne diyare gidipsen
 Toprak harda üstad çağı hardadır

(Sakaoğlu 1988: 101)

OTLAKÇI DESTANI

Bir şirin hikâye geldi hatıra
 Bu kıssadan hisse ala otlakçı
 Yeter her keseye başın batıra
 İçtiğin burnundan gele otlakçı

Olursa kahveci ger entipüfçi
 Otlakçısı olur keyfçiden keyfçi
 Ya defçi ederler yahut kenefçi
 Gider olsa İslambol'a otlakçı

Evinden kahveye sürer subh u dem
 Kurulur mangala cümleden akdem
 Gelene efendim gidene ağam
 Keselere dala dala otlakçı

Ahbabın birinden alır keseyi
 Doldurur çubuğu basar fisayı

Rast gelirse Trabzonlu köseyi
Tütün ister güle güle otlakçı

Mansıbı rezalet mesnedi b..tur
Uyuz tazı gibi ne aç ne toktur
Tütün bulamazsa zararı yoktur
Ayının tabanın yala otlakçı

Verin keseyi der elin uzatır
Ekseri garibin yolun gözetir
Çubuk doldurmağa sohbet düzetir
Baka baka sağa sola otlakçı

Geceler subha dek sayıklar çoğu
Bir baş kahvelerde alır soluğu
Bazısı zor ile alır çubuğu
Bazısı da çıkar kola otlakçı

Erzurumlu ise dadaş geliriş
Size tütün verir kahve alırış
Yer yoğise bu kahvede kalırış
Yensin yüklerimiz hele otlakçı

Mısır haşşaşları buraya gelmiş
Arabın Acemin gülüncü olmuş
Kilimin dört ucun sulara salmış
Düşmüş bunca hâlden hâle otlakçı

Kese kim verirse beraber olsun
Otlakçı harlara birader olsun
Vermesin keseyi pür-azar olsun
Gir-i har misali kalsın otlakçı

Zihni bu bendimi kabul etsinler
Ba'd-ezin bu kârdan udul etsinler
Meclis-i yârana duhul etsinler
Sıçramasın daldan dala otlakçı

BORLU KEMALÎ BABA

(Niğde-Bor)

1275/1859-1860 yılında Niğde ilinin Ortaköy (Altunhisar) ilçesinin Ulukışla köyünde doğmuştur.

Badeli âşıklarımızdan olan Kemalî, hayvan otlatığı sırada 40 pirle karşılaşır. Bu olaydan sonra bayılır, ayıldığında başından geçenleri anlatır.

35 yaşında Niğde ilinin Bor ilçesine giderek Kadiri tarikatına girer. Altı yıl kadar kaldığı dergâhta daire, kudüm ve çalpara çalmayı öğrenir. Dinî bilgilerini daha da artırır. Altı yılın sonunda tekrar üç dervişle karşılaşır ve ikinci defa bade içer. Tarikate girdikten sonra *Kur'an-ı Kerim*'i okumayı öğrenmesine rağmen, eski harfleri bir türlü yazamaz. Bu sebepten şiirlerini başkalarına yazdırmıştır.

Tasavvufî konuları işlediği şiirlerinde tarikat konusunu öne çıkarmıştır. Din dışı konularda yazdığı şiirlerinde ise Karaca Oğlan'ın etkisi görülmektedir. Bu tür şiirlerinde başından geçen olaylar ve değirmencilikle ilgili düşünceleri işlemiştir. Muamma hazırlamada başarılı bir âşıktır. Din dışı konularda yazdığı şiirlerinde dili sade, tasavvufî olanlarda ise biraz daha ağırdır.

Kemalî 1928 yılında ölmüştür.

Tevfik Özkubat-Nail Tan, *Bor'lu Kemalî Baba*, Ankara 1975.

TURNALAR

Pervaz vurup elden ele uçarsın
Bilinmez vatanın ilin turnalar
Yad avcılar çok da nasıl geçersin
Sonra akıttırlar kanın turnalar

İliniz nerede bir cevap eylen
Kırcıdan borandan aşılmaz yaylan
Gelin bizim eli ziyaret eylen
Her zaman göçülmez konun turnalar

İnginli yüksekli bellerimiz var
Gayet merhametli kullarımız var

Küçüklü büyüklü göllerimiz var
Gelin gidelim yürün turnalar

Kemalî'nin neler geçer özünden
Allı allı yaş dökülür gözünden
Bakamadım ortalığın tozundan
Bu ayda yetişir günün turnalar

(Özkubat-Tan 1975: 24)

ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK

(Ardahan-Çıldır)

1854 yılında Ardahan ilinin Çıldır ilçesinin Suhara (Yakınsu/Şenliköy) beldesinde doğmuştur.

Onunla ilgili kaynaklar okur yazar olmadığından söz ediyorsa da onun iyi bir din eğitimi aldığı şiirleri ve hikâyeleri okunduğunda kolaylıkla anlaşılabilir.

Şenlik badeli âşıklarımızdan olup bu bade içme olayı şöyle hikâye edilmektedir:

"Her mevsimde o mevsimin icabına göre avlanan Hasan bir yaz gününde kendi köyleri ile Zinzal köyünün sınır kısmındaki Kulaklar mevkiinde yaban ördeği avlamak üzere yaptığı av yerinde pusuya yatar.

Havanın sıcak, Şenlik Baba'nın gecedен uykusuz olması sonucunda bulunduğu yerde derin bir uykuya yatar. Ne olursa bu uyku anında olur ve onu üç gün sonra bulurlar. Bulmaları da şöyle olur:

Oğlunun gece eve gelmediğini gören Zeliha anne ertesi günü Molla Kadir'e durumu anlatarak oğlamı aramasını söylerse de vurdum duymaz olan Molla Kadir:

"Bişey olmaz canım, biraz sonra nerdeyse gelip çıkar." diyerek başka işleriyle meşgul olur. O gece ve ertesi gün de Hasan ortalarda görünmeyince Zeliha anne, bir yandan kocasını sıkıştırır diğer yandan da kardeşi İbrahim'i yanına çağdırır. Kısa zamanda Hasan'ın kayıp olduğu haberi her tarafa yayılır. Bunun üzerine başta akrabaları olmak üzere, bütün köy halkı Hasan'ı aramaya başlarlar. Bu aramalar sonucunda Hasan, dayısı İbrahim tarafından Kulaklar'da av siperlerinin içinde baygın vaziyette bulunur."

Şenlik, Türk edebiyatına 180 şiirin yanı sıra üç de güzel hikâye (Latif Şah, Salman Bey, Sevdakâr) bırakmıştır. Şiirleri arasında yer alan divanî, koşma, destan, geraylı, şeki ve sicillemeleri yeniliklerle doludur.

Doğu Anadolu'nun pek çok ilinin dışında Gürcistan ve İran'ı da gezip dolaşmıştır.

Bala Kişi, Âşık Kurban (Gazalî), Âşık Hasanbalı, Âşık Mehmed, Âşık Asker, Âşık Kurban, Âşık Süleyman, Âşık Demirkaya ve kardeşi Âşık Emrah, Âşık Balabey, Âşık Mevlüt, Calalı Âşık Hüseyin Ural, Pekreşenli Âşık İbrahim (Artar), Revanlı Bala Mehmed, Revanlı Âşık Ali, Bayram, Âşık Kasım ve Gülistan Çobanlar gibi ustaları yetiştirmiştir.

Şenlik 1913 yılında vefat etmiştir.

Çıldırılı Âşık Şenlik üzerinde Ensar Aslan tarafından hazırlanan bir doktora tezi vardır. Çalışma, Atatürk Üniversitesi yayınları arasında yayımlanmıştır.

Ali Berat Alptekin-M. Nizameddin Coşkun, *Çıldırılı Âşık Şenlik Divanı (Hayatı-Şiirleri, Atışmaları ve Hikâyeleri)*, Ankara 2006.

Ensar Arslan, *Çıldırılı Âşık Şenlik Hayatı, Şiirleri ve Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara 1975.

İsmail Âşıkoglu, *Âşık Şenlik*, İzmir 1964.

Akay Beşmart, *Âşık Şenlik*, Ankara 1954.

İslam Erdener, *Âşık Şenlik Divanı*, Kars [1960].

Orhan Özbek, *Âşık Şenlik: Değişmeler/Karşılaşmalar*, Ankara 1969.

Bibliyografya için bk., Ali Berat Alptekin, *Çıldırılı Âşık Şenlik Bibliyografyası*, Ankara 1989.

VERMENİZ DÜŞMANA (93 KOÇAĞLAMASI)

Ehl-i İslam olan işitsin bilsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana
İsderse Uruset ne ki var gelsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Kurşanıp gılcı geyinin donu
Gavga bulutları sardı her yanı
Doğdu koç yiyidin nam alma günü
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Asger olan bölük bölük bölünür
Sandız mı ki Kars Galası alınır
Boz atlar üsdünde kılıç salınır
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Kavga günü namerd sapa yer arar
Er olan göğsünü düşmana gerer
Cem-i ervah biznen meydana girer
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Hele Al'Osman'ı görmemiş zorun
 Din gayreti olan tedarik görün
 At tepin baş kesin Kazag'ı gırın
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Benesfer'di bilin Urus'un aslı
 Orman yabanisi balıhçı nesli
 Hınzır sürüsüne dalıf kurt misli
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Şenlik ne durursuz atlara minin
 Sıyra gılıç düşman üsdüne dönün
 Artacahdır şanı bu Al'Osman'ın
 Çağ sağ iken yurt vermeniz düşmana

(Alptekin- Coşkun 2006: 203-204)

İSDEREM

Hulus-i kalbimden bilsen fikrimi
 Men Allah'dan Al'Osman'ı isderem
 Merhamet sahibi İrahmi Gani
 Nesli mürsel hükm-i hanı isderem

Süleyman mülkünde berkarar duran
 Muhammet vekili makamı nuran
 Hıfzın ezberi ayet-i Kur'an
 Selavatla ol Süphan'ı isderem

Sultan Hamit hanım şahlar serveri
 Dilinde selavatı zıkr-i ezberi
 Kaf'dan Kaf'a zır-ı zeminden beri
 Hükmetmeye birce onu isderem

Emr-i Hak yedinden çekilmiş kalem
 Varmış bir ettiğim yetişdi belam
 Hükmünde saltanat adline âlem
 Divanında şevket şanı isderem

Gamgündür **Şenlik**'in gönlünün şadı
Hiç aklımdan çıkmaz Al'Osman adı
Gidifdir dünyanın lezzeti tadı
Mahşer günü bir mekânı isderem

Bayatı

Payıdâr olmaz zalım
Yiyide neyler ölüm?
İşde boynum sal kılıç
Doğruyu söyler dilim

(Alptekin-Coşkun 2006: 222-223)

DADALOĞLU

Oğuzlar'ın 24 boyundan birisi olan Avşar boyuna mensuptur. Doğum tarihi bilinmemekle beraber araştırmacıların büyük bir kısmının inanışına göre 1785'te doğmuştur.

Dadaloğlu'nun öğrenimi hakkında da bilginiz yoktur. Ancak babasının şair olması onun okuma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

*Avşar elinden sökün eyledim
Şam'da Kul Yusuf'u görmeğe geldim
Ziyaret ettim Şam-ı Şerifi
Ustam divanına durmağa geldim*

mısrarlarındaki "usta" kelimesinden hareketle onun öğrenim durumu hakkında fikir yürütülmektedir. Burada sözü edilen "usta" kelimesiyle okuma-yazmadaki hocası mı, yoksa bağlandığı bir mürşitten mi söz edilmektedir, bilinmemektedir.

Âşığın asıl adı Veli olup başlangıç itibariyle bu adla tapşırılmış olma ihtimali çok kuvvetlidir. Daha sonra *Dadal*, *Dadalı*, *Âşık Dadal*, *Dadanoğlu*, *Dadaloğlu* gibi mahlasları kullanmış; bunlar arasında öne çıkanı ise *Dadaloğlu* olmuştur.

Dadaloğlu göçebe Avşarlar arasında yetişmiş, geçimini hayvancılıkla sağlayan bir âşıktır. İlerleyen yaşlarında şiir söyleme ve saz çalma özelliğiyle bütün Avşarlar arasında kendisini kabul ettirdiği için o artık "Avşarlar'ın sözcüsü" olmuştur. Kısacası belirli bir yaştan sonra geçimini sazı ve sözülle sağlamıştır.

Dadaloğlu'nun şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup bunlarda pek bir sanat endişesi görülmez. Şiirlerinde işlenen konu ise büyük ölçüde Avşar aşiretinin hayatıdır. Bu hayat tarzının içerisinde sevdâ, yurt güzellemeleri, göçer hayatı, vb. olabilir.

Dadaloğlu, *Hurşit ile Mahı Mihri Hikâyesi*'ni anlattığı için bu hikâye onun tasnifi gibi değerlendiriliyorsa bu yanlıştır. Ayrıca Dadaloğlu'na mal edilen türküye ait bir hikâyenin bağlanması da zaman zaman halk hikâyesi gibi değerlendirilmiştir. Ancak bu parçalar da birer halk hikâyesi değildir.

Dadaloğlu'nun ölüm tarihi de bilinmemektedir. Yine sözlü kaynaklardan hareketle onun ölümü için 1868 tarihi kabul edilmektedir.

Tahir Kutsi [Makal], *Dadaloğlu*, İstanbul 1974, 1975.

Haşim Nezihi Okay, *Dadaloğlu / Hayatı ve Deyişleri*, Ankara 1959.

Ahmet Z. Özdemir, *Avşarlar ve Dadaloğlu*, Ankara 1985.

Cahit Öztelli, *Üç Kahraman Şair / Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu*, İstanbul 1977.

Battal Pehlivan, *Dadaloğlu / Yaşamı-Sanatı-Şiirleri*, İstanbul 1984.

Saim Sakaoğlu, *Dadaloğlu*, Ankara 1986.

Bibliyografya için bk., Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, *Dadaloğlu Bibliyografyası*, Ankara 1988.

BİNBOĞA

Bereket var toprağında taşında
Kırık kırık eser yelin Binboğa
Seyfilerin döner yanı başında
Farız avcı ister yerin Binboğa

Binboğa'yı dersin ünlüdür ünlü
Güz ak saya geyer yaz ipek donlu
Sağ yanın Saraycık solun Reyhanlı
Elin Avşar değil Cerit Binboğa

Dadaloğlu'm der ki sen seni tanı
Adam arap ata vermezdi yanı
Sana derim sana dağlar sultanı
Sana eş olur mu Berit Binboğa

(Sakaoğlu 1986: 81)

ÇİÇEK DAĞI

Alaydım da cura sazım dizime
Çekseydim sürmeler ala gözüne
Cihan güzel olsa girmez gözüme
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Şu karşıkı dağda yanar bir ışık
Aldırmış sevdiğin ağlar bir âşık
Bir ceren bakışlı zülfü dolaşık
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Dadaloğlu görülmüyor borandan
 Y ıkılsın dağların kalksın aradan
 Elbeyli'den geldim koru Yaradan
 Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

(Sakaoğlu 1986: 85)

BİR DE GÜZELİ

Şu yalan dünyaya geldim gelesi
 Severim kır atı bir de güzeli
 Değip on beşime kendim bileli
 Severim kır atı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzun
 Kuru suratlısı elma gözünü
 Kızın iplik iplik süt beyazını
 Severim kır atı bir de güzeli

Atın höyük sağı kalkan döşlüsü
 Kalem kulaklısı çekiç başlısı
 Güzelin dal boylu samur saçlısı
 Severim kır atı bir de güzeli

At koşu tutmasın çıktığı zaman
 Yalı kaval gibi yıktığı zaman
 At dört kız on beşe yettiği zaman
 Severim kır atı bir de güzeli

Dadaloğlu'm hile yoktur işimde
 Yiğit olan yiğit görür düşünde
 At dördünde güzel on beş yaşında
 Severim kır atı bir de güzeli

(Sakaoğlu1986: 88)

UTANSIN

Ölürüz de kömür gözlüm ölürüz
 Dost ağlasın zalim felek utansın
 Kıyamette kavuşmak var biliriz
 Dost ağlasın kahpe felek utansın

Bir çıkmaza girdi bugün yolumuz
 Geçit vermez sağımızla solumuz
 Kalır gayrı bizim burda ölümüz
 Mert ağlasın namert olan utansın

Avşar eli yaylasına göçmedik
 Aşın yeyip sularını içmedik
 Tenhalarda kendimizden geçmedik
 Can ağlasın hayın felek utansın

Dadaloğlu'm yine coştı çağladı
 Ak üstüne karaları bağladı
 Firkat odu yüreciğim dağladı
 Ben ölem de Çapanağlu utansın

(Sakaoğlu 1986: 108)

BUGÜN

Kalktı havalandı ey deli gönül
 Varır bir menzile erişir bugün
 Meydan benim diye kabak asanlar
 Çıkar koç yiğitler döğüşür bugün

Bugün meydan günü döğüş olucu
 Kötüler de geri geri durucu
 Koç yiğit elinde tartar kılıcı
 Kılıç kalkanının vuruşur bugün

Sıkılır tüfekler tütünler tüter
 Çalınır davullar mehterler öter

Kesilir kelleler meydanda yatar
Üleşler ayağa dolaşır bugün

Dadaloğlu'm der de eyledi hengi
Bugün kötülerin çıkar mehengi
Salar koç yiğidin gülgün irengi
Çıkar arap atlar yarışır bugün

(Sakaoğlu 1986: 109)

BİZİMDİR

Kalktı göç eyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakıneyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Belimizde kılıcımız kirmanî
Taşı deler mızrağımın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir

Dadaloğlu'm yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

(Sakaoğlu 1986: 111)

GELİR

Andırın boğazı ufacık taşlı
Ağlama sevdiğim gözlerin yaşlı
Beyleri gelir de hep eli kuşlu
Karışmış curası bazınan gelir

Evimizin önü ova yazılı
Neçe yiğidimiz yanı tazılı
Koyunumuz gelir körpe kuzulu
Karışmış sağmalı yozunan gelir

Dadal'ım der geldim pınarbaşına
Dost top kadifeler almış döşüne
Elvan elvan yazma atmış başına
Karışmış gelini kızınan gelir

(Sakaoğlu 1986: 76)

OLUR

Bir yiğit de anasından doğunca
Kur'ağaçta bir dal bitmiş gib'olur
Yaşı varıp on beşine değince
Yükünü kumaştan tutmuş gib'olur

Âşıklar sazını eline alsa
Güzeller perdesin yüzüne vursa
Bir yiğit sevdiğin sesini duysa
Gölde gövel ördek ötmüş gib'olur

Eğlene de bire gönlüm eğlene
Ay gele de orta yeri dolana
Yiğidin sevdiği yanınd'olana
Günde düğün bayram etmiş gib'olur

Dadaloğlu'm der ki sözüm kayıran
Çekip yırtıp bir yakadan ayıran
Diyom muhannetten karın doyuran
Eli ile ağı yutmuş gib'olur

(Sakaoğlu 1986: 78)

DERTLİ

(Bolu-Gerede)

Asıl adı İbrahim olup 1772 yılında Bolu ilinin Gerede ilçesinin Yeniçağa beldesinin Şahnalar köyünde doğmuştur.

Çocukluk yıllarını "davar gütmek"le geçiren Dertli hiç öğrenim görmemiştir. Mutlu ve varlıklı bir çocukluk devresinden sonra babasının ölümü, mirasın dörde bölünmesi ve yalnızlığı yüzünden zor günler geçiren Dertli bir de beldesindeki Halil Ağa ile anlaşmazlığa düşünce köyünden ayrılarak komşu Dörtdivan'a bağlı Deveciler köyündeki akrabalarının yanına gider. Orada da Hacı Ömer Ağa'nın aşağılaması yüzünden daha fazla duramaz ve İstanbul'un yolunu tutar. İstanbul'da semaî kahvelerinde çalıp çağırarak İbrahim, bir süre sonra burada da dikiş tutturamaz ve Konya'ya gitmeye karar verir. Konya'da beş yıl âşıklar kahvesinde çalıp çıkıran, hizmet eden İbrahim'e günün birinde tekrar gurbet görünür. Bu defa gideceği yer Mısır'dır. Mısır yıllarında refah seviyesi yüksek olmasına rağmen yurt özlemi yüzünden tekrar köyüne döner ve bir süre sonra ikinci defa İstanbul'a yerleşir. Semaî kahvelerinde çalıp çıkarak, muamma çözerek gününü geçirir. Bu arada sazı omuzunda Ankara, Sivas, Amasya ve Çankırı illerini de gezip dolaşır.

Geredeli Figanî ve Mudurnulu Yağcı Emin yetiştirdiği çıraklarından bazılarıdır.

İlk şiirlerinde *Lutfi*, Mısır dönüşü sonrasında söylediği şiirlerinde ise *Dertli* mahlasını kullanmıştır.

Hem aruz, hem de hece vezniyle şiirleri olup bunlar arasında hece ile söyledikleri daha başarılıdır. Fes ve saz üzerine söylediği şiirleriyle ünlenir.

Şiirlerinin ana konusunu din ve tasavvuf, beşerî aşk, toplumsal konular, hiciv ve mizah, tabiat ve tabiat güzellikleri oluşturmaktadır.

Dertli yaşadığı dönemin şairlerinden Everekli (Develili) Seyranî, Erzurumlu Emrah ve Bayburtlu Zihni ile birlikte değerlendirilmelidir.

1845 yılında Ankara'da vefat eden Dertli, ölümünden 105 yıl sonra memleketine götürülür ve ebedî istirahatgâhına defnedilir.

Mehmed Fuad Köprülü, *Âşık Dertli*, İstanbul 1940.

Şemsettin Kutlu, *Dertli*, Ankara 1988.

Haşim Nezihi Okay, *Dertli Divanı*, İstanbul 1954, 1960.

Ahmet Talat [Onay], *Âşık Dertli/Hayatı ve Divanı*, Bolu 1928.

NERESİNDE

Telli sazdır bunun adı
Ne ayet dinler ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

Abdest alsan aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde

Venedik'ten gelir teli
Ardıç ağacından kolu
Be Allah'ın sersem kulu
Şeytan bunun neresinde

İçinde mi dışında mı
Burgusunun başında mı
Göğsünün nakışında mı
Şeytan bunun neresinde

Dut ağacından teknesi
Kirişten bağlı perdesi
Behey insanın teresi
Şeytan bunun neresinde

Dertli gibi sarıksızdır
Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok kuyruksuzdur
Şeytan bunun neresinde

(Köprülü 1965: 820-821)

SEVDİĞİM

Bana olan cefa senden değildir
Benim kendi bahtım kara sevdiğim

Sana meyil vermek benden değildir
Gönül düştü nedir çare sevdiğim

Bir gonca almışım cemal bağından
Bülbülveş yâd oldu gül budağından
Müjgan oklarından hasret dağından
Ciğerciğim pare pare sevdiğim

Sen gibi canana kurban olursam
Terk-i vücut terk-i cihan olursam
Bir gün dil çeşminden nihan olursam
Gelip **Dertli** diye ara sevdiğim

(Kutlu 1988: 180)

YÂR

Hatırlayıp sual etmez hâlimden
Kırpikleri kara kalem kaşlı yâr
Zikr ü fikri gitmez benim dilimden
Anadan gülmedik garip başlı yâr

Esb-i aşka süvar olsam yakışmaz
Hun-i didem deryalara karışmaz
Çoktan beri küsülüdür barışmaz
Benim ile mercimeği taşlı yâr

Dertli seril sefil gurbet illerde
Beyhude şöreti gezer dillerde
Paşam gelür deyü gözü yollarda
Elleri kınalı gözü yaşlı yâr

(Kutlu 1998: 196)

DEVELİLİ SEYRANÎ

(Kayseri-Develi)

1800 yılında Kayseri ilinin Everek (Develi) ilçesinin Oruza (Camiikebir) Mahallesi'nde doğmuştur.

Babası mahallelerindeki camide imam olan Seyranî'nin çocukluğu yokluk içerisinde geçmiş olmasına rağmen, öğrenimine önem verilmiş ve medresede öğrenim görmüştür. Aslında Seyranî'nin 15 yaşına kadar olan dönemi hakkındaki bilgilerimiz yok denecek kadar azdır. İstanbul'a geldikten sonra Köprülü medresesine devam ettiği de rivayetler arasındadır.

Asıl adı Mehmet olan âşîğin Seyranî mahlasını almasıyla ilgili olarak iki görüş ileriye sürülmüştür.

1. Bir sabah camiye açıp ezan okuduktan sonra kandil yakması sırasında pirlerin bade içirmesi üzerine Seyranî adını almıştır.

2. Bir gece hastalanan babası oğlunu sabah namazı kıldırmağa gönderir. Namaz sonrası dervişler onu kış mevsiminde Elbiz Bağı'na götürür. Orada üzüm yerler, Mehmet de geriye Seyranî adını alarak döner.

30-40 yaşlarında İstanbul'a gider, semaî kahvelerinde çeşitli âşık fasıllarına katılır, muamma çözer. Tekke ve zaviyelere gitmesine rağmen tutucu olmayıp, aydın bir insan tipini temsil eder. İstanbul'dan Develi'ye dönen Seyranî, bir süre sonra Halep'e gider, ancak buraya ne zaman, nasıl ve niçin gittiği hakkında bir bilgi yoktur.

Halep dönüşü artık o halkın gözünde "sarhoş Seyranî", "deli Seyranî" olmuştur. Kısacası hayatı yoksulluklar içinde geçen Seyranî iyice yoksulluğa düşer. Bütün bunlar da gösteriyor ki, Seyranî bir aşk ve çile adamıdır.

Seyranî, 1866 yılında vefat etmiş olup mezarı Develi Lisesi bahçesinde-dir

Erciyes dergisinin beşinci cildinin 54 ve altıncı cildin 65. sayısı Seyranî özel sayıdır.

Hasan Ali Kasır, *Seyrânî*, Ankara 1999.

İlâşim Nezihi Okay, *Develili Seyrânî*, İstanbul 1953, 1963.

Cahit Öztelli, *Dertli-Seyrânî*, İstanbul 1953.

Muzaffer Uyguner, *Seyrânî*, İstanbul 1991.

Hasan Avnî Yüksel, *Âşık Seyrânî*, Ankara 1987.

Bibliyografya için bk., Hasan Avni Yüksel-Kadir Özdamarlar, *Âşık Seyrânî Bibliyografyası*, Ankara 1991.

DİLLERİNE

Hak yoluna gidenlerin
Asâ olsam ellerine
Er pir vasfın edenlerin
Kurban olsam dillerine

Torunuyuz bir dedenin
Tohumuyuz bir bedenin
Münkir ile cenk edenin
Silah olsam bellerine

Bir üstada olsam çırak
Bir olurdu yakın ırak
Kemiği yapsam tarak
Yâr zülfünün tellerine

Vücudumu kavursalar
Yönüm yâre çevirseler
Harman edip savursalar
Muhabbetin yellerine

Kaldır *Seyranî* parmağın
Vaktidir Hakk'a durmağın
Deryaya akan ırmağın
Katre olsam sellerine

(Kasır 1984: 92-93)

SEYRANÎ'SİNE

Felek bir gün bize bir yol gülmedi
Tuğlar taktı elin seyranisine

Yirmi dokuz harften al mahlas deyi
Teklif eder durur **Seyranî**'sine

Er isen özünü yürüt bin ata
Söz ana değildir bencedir ata
Olur olmaz adam söz ata ata
Pare pare oldu **Seyranî**'sine

Her âşık içtiğin hayat sınırlar
Her meclisi avlu hayat sınırlar
Ben memat olsam da hayat sınırlar
Sağlığında girdi **Seyranî**'sine

Belki bu şeb bizde o yâr bulunur
Başı yastıktayken duyar bulunur
Sanma bu dünyada uyar bulunur
Everek'in edna **Seyranî**'sine

(Kasır 1984: 94-95)

İSTANBUL

Seyrederler sarayından köşkünden
Kokularla anberinden miskinden
İçindeki güzellerin aşkından
Yanıp tutuşursun nâre İstanbul

İstanbul dediğin dağdır meşedir
İçinde eyleşen beydir paşadır
Doksan bin mahalle yüz bin köşedir
Çarşısı pazarı şare İstanbul

Dünyanın yokuşu düzü sendedir
Bütün güzellerin özü sendedir
Yedi düvellerin gözü sendedir
Âlem sana gelir kâre İstanbul

Yedi yıl eğlendi kaldı **Seyranî**
Bütün tahsil etti ilmi irfanı

Sendeyken her türlü mürüvvet kânı
Bulmadın derdime çare İstanbul

(Kasır 1984: 136)

KARA GÖZLÜM

Aşkın arısına düşürme telaş
İster isen benden bal kara gözlüm
Muhabbet dilersen semtinde dolaş
Dilemezsen gamda kal kara gözlüm

Er gerektir erin kadrin bilmeğe
Âşık gerek maşuk gülün dermeğe
Mevla kul keyfince meyva vermeğe
Kâdir yaratmağa dal kara gözlüm

İnsan dedikleri hep bir soyumuş
Kudret ölçüsünde hep bir boyumuş
Gönül kimi sever güzel oyumuş
Sen Hak'tan dileğin al kara gözlüm

Yükseklerde taşkın esme yel gibi
Bulandırma **Seyranî**'yi sel gibi
Haddeden çekilmiş demir tel gibi
Çek beni bağrına çal kara gözlüm

(Kasır 1984: 157-158)

SÖZLÜYÜM

Gönül serden geçer yârdan geçemez
Bağlanmış ikrara kavi özlüyüm
Her sözüm dinleyen özüm seçemez
Sırat Köprüsü'nden ince sözlüyüm

Benim sözüm çürük değil sağ gibi
Çürük sözler erir akar yağ gibi

Üzerinden kervan geçer dağ gibi
Yokuşluyum sanma beni düzlüyüm

Yolcu ateş yanmak ile yol yanmaz
Erenlerin dokuduğu çul yanmaz
Cehennemde günah yanar kul yanmaz
Ben gûnahtan sürmelenmiş gözlüyüm

Seyranî aradım onu her yerde
Aşk u sevda ile düştüm bu derde
Tuttum günahımdan yüzüme perde
Rabb'im divanında kara yüzlüyüm

(Kasır 1984: 158)

ERKİLETLİ ÂŞIK HASAN/ZEYNÎ

(Kayseri)

1772 yılında Kayseri ilinin Erkilet beldesinin Yukarı Mahallesi'nde doğmuştur.

Hamidlioğullarına mensup olup çerçilik, çiftçilik ve Erkilet Yukarı Mahallesi'nin muhtarlığını yapmıştır.

Şiirlerinin çoğu kaybolmuş olup bugün elimizde 99 şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerden 65'i hece (koşma, destan, semaî, muamma), 34'ü ise aruz (gazel, murabba, kıt'a, müfret) vezniyledir.

Badeli âşıklardan olup bade içmesi şöyle hikâye edilmektedir:

"Âşık Hasan Erkilet'te çiftçilikle meşguldür. Bir gün Kireçli mevkiindeki bağlarına gittiğinde orada bulunan bir kayaya bağrını vermiş ve uyuya kalmıştır. Bu sırada pirlar ellerinde bir bardak dolusu bade ile Hasan'a gelmişler ve içmesini istemişlerdir. Badeyi içen Hasan uyandıktan sonra hemen şiir söylemeye başlamıştır." (Deniz 1996: 1).

Seyranî'nin çağdaşı olup onunla atışmıştır. Üç şiirinde Zeynî mahlasını kullanan âşık öbür şiirlerinde büyük ölçüde Hasan mahlasını seçmiştir. 17. yüzyılda yaşamış olan Âşık Ömer'in hayranı olup onun kafiye ve rediflerini çok sık kullanmıştır.

Şiirlerinden hareketle iyi bir öğrenim gördüğü kanaatine varıyoruz. *"Şiirlerinin tamamına yakını tecnis sanatıyla örülüdür. Birçok şiirlerinde Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerin bulunuşu, tasavvufî terimler ve bu terimlerin oluşu, tarihî ve efsanevî kahramanların isimlerine yer verişî hatta bugün dahi çözemediğimiz birçok ebced hesaplarıyla muammalara şiirlerinde yer vermesi, Âşık Hasan'ın mükemmel bir tahsil yaptığını göstermektedir."* (Deniz 1996: 6).

Şiirlerinde din, tasavvuf, toplumsal hayat, insan ve tabiat gibi konuları işlemiştir.

Erkiletli Âşık Hasan 1856 yılında vefat etmiştir.

Rasim Deniz, *Erkiletli Âşık Hasan (Zeynî) Hayatı ve Şiirleri*, Kayseri 1996.

GİDEYİM

Kaldır nikabını aç cemalini
 Mah yüzünü baka baka gideyim
 Ben gidince kimler sorar hâlini
 Senin yasın çeke çeke gideyim

Yad eller uzanır bizim güllere
 Aşinalık etme sakın ellere
 Düşürdün de beni ıssız çöllere
 Didem yaşı döke döke gideyim

Ağlıyarak vurdun sineme taşı
 Akıttın gözümde kan ile yaşı
 Ah ettikçe çıkar aşkın ateşi
 Ulu dağlar yaka yaka gideyim

Hasan'ım ayrılmış gonca gülünden
 Kurtulayım rakiplerin dilinden
 Bir bergüzar gönder zülfün telinden
 Sümbül gibi koka koka gideyim

(Deniz 1996: 65)

YÂRE SİZ DEYİN

Gel benim efendim yârim yâr değil
 Rahmede yarama yâre siz deyin
 Sanmasın sinemde yaram az değil
 Bir ilaç göndersin yâre siz deyin

Yâr beni görmeye erine belki
 Getirmez ahdini yerine belki
 Kor da beni rakip yerine belki
 Dursun ikrarında yâre siz deyin

Bülbüller gül için konar budağa
 Bakar içindeki yanan bu dağa
 Gelmiş mahzun **Hasan** çıkmış bu dağa
 Arıyor leylasın yâre siz deyin

(Deniz 1996: 66)

ERZURUMLU EMRAH

(Erzurum)

Emrah, Erzurum ilinin Ilıca beldesinin Tambura (Yeşilyurt) köyünde doğmuştur. Doğum ve ölüm tarihi hakkındaki bilgilerimiz tahminlerden öteye gitmemekle beraber araştırmacılar, 18. yüzyılın son çeyreği ile 19. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı hususunda fikir birliğindedir.

Küçük denebilecek yaşta sevdiği bir kıza kavuşamaması üzerine Erzurum'dan ayrılan Emrah, sırasıyla Trabzon, Kastamonu, Sinop, İstanbul, Çankırı, Konya, Niğde ve Sivas'ı dolaştıktan sonra Tokat ilinin Niksar ilçesine gelir. Gezdiği bu yerlerde çeşitli âşık toplantılarına katılır, bu arada bir süre de İstanbul'da Tavukpazarı semtinde âşıklar loncasına başkanlık eder. Yine bu geziler sırasında başından birkaç da evlilik geçer.

Erzurumlu Emrah'ın âşıklığı hakkındaki bilgilerimiz sınırlıdır. Eldeki bilgilerden hareketle onun badeli olmadığını, bir ustaya çıraklık yapmadığını tahmin ediyoruz. Onun âşıklığında belki de yaşadığı şehir Erzurum'daki âşıklık geleneği etkili olmuştur. Şiirlerinde *Enırah*, *Emrahî*, *Şikeste Emrah*, *Biçare Emrah* mahlaslarını kullanmıştır.

Erzurumlu ve Ercişli Emrah'ın şiirleri uzun süre karıştırılmış olup bunların ayırt edilebilmesi için bazı ölçüler konulmuştur:

1. Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinde divan şiirinin etkisi görülür, Ercişli'de ise böyle bir durum söz konusu değildir.
2. Erzurumlu Emrah'ın medrese öğrenimi görmesine karşılık, Ercişli'nin böyle bir durumu yoktur.
3. Ercişli Emrah'ın badeli olmasına karşılık, Erzurumlu bade içmemiştir.
4. Ercişli Emrah'ın şiirlerinde dinî temalara rastlanmazken, Erzurumlu'da bu tema daha ön plana çıkmıştır.
5. Erzurumlu Emrah aruz vezniyle de şiirler yazmış olmasına karşılık, Ercişli'nin elimizdeki bütün şiirleri heceyledir.
6. Erzurumlu Emrah Nakşibendi Tarikatının Halidiye kolundandır, Ercişli'nin ise herhangi bir tarikatla bağı yoktur.
7. Erzurumlu Emrah'ın şiirleri tamlamalarla, Arapça ve Farsça asıllı kelimelerle doludur Ercişli'nin şiirleri Azerbaycan Türkçe ile Van'ın Erciş ilçesinin dil özelliklerini taşır.
8. Ercişli Emrah'ın hayatı etrafında bir halk hikâyesi teşekkül etmesine karşılık, Erzurumlu'da böyle bir şey söz konusu değildir.

Erzurumlu Emrah'ın şiirleri, Ercişli Emrah, Karaca Oğlan, Dertli, Tokatlı Nuri gibi âşıkların şiirleriyle karışmıştır.

Erzurumlu Emrah şiirlerinde halk kültürü unsurlarının yanı sıra, aşk, gönül, gurbet, ayrılık, tabiat, tasavvuf, kaderden, zamandan ve sevgiliden şikâyet gibi konuları işlemiştir. Bize göre, Erzurumlu Emrah'ın ölüm tarihindeki belirsizlikler, doğum tarihine göre biraz daha aydınlıktır. Ancak 1271/1854-1855, 1277/1860-1861, 1281/1864-1865 tarihleri de tartışmalıdır. Araştırmacılar büyük ölçüde mezar kitabesine bağlı kalarak 1271/1854-1855 tarihinde karar kılmışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı tarafından 1986 yılında Niksar'da bir anıt mezarı yapılmıştır.

Erciyes dergisinin dokuzuncu cildinin iki sayısı (101, Mayıs 1986 ve 102, Haziran 1986) Erzurumlu Emrah özel sayıdır.

Ali Berat Alptekin, *Palandöken'in Zirvesindeki Âşık: Erzurumlu Emrah*, Ankara 2004.

Vehbi Cem Aşkun, *Büyük Halk ve Saz Şairi Emrah/Seçme Şiirler* (Dış kapakta: *Emrah/Seçme Şiirler ve Selvican Hikâyesi*), Sivas 1942.

Necati Turgut Göksel, *Âşık Emrah / Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri*, Niğde 1966.

Eflâtun Cem Güney-Çetin Eflâtun Güney, *Erzurumlu Emrah/Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1950.

Metin Karadağ, *Karşılaştırmalı-Transkripsiyonlu Erzurumlu Emrah Divanı*, Balıkesir 1992.

Fuad Köprülü, *XIX. Asır Saz Şairlerinden Erzurumlu Emrah*, İstanbul 1929.

Mehmet Abdulaziz (Erzurumlu), *Divan-ı Emrah*, İstanbul 1332/1916.

Orhan Ural, *Erzurumlu Emrah (Hayatı ve Şiirleri)*, İstanbul 1984.

Murat Uraz, *Âşık Emrah / Hayatı ve Seçme Şiirleri*, İstanbul 1940.

Bibliyografya için bk., Ali Berat Alptekin, *Erzurumlu Emrah Bibliyografyası (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler)*, Ankara 1986.

DOLAN BÖYLE

Ne kaçarsın benden güzelim dinle
 Ateş-i hicranla sen de yan böyle
 Ben yandım yakıldım gam-i hecrinle
 Sen de benim için yan dolan böyle

Kimden kime şekva edeyim yahu
 Kimselerden değil Hak'tan bize bu
 Sen orda ben burda bir zaman ayru
 Gezelim sevdiğim bir zaman böyle

Emrah der sebebin gözü kör olsun
 Düşmanların ahdi yerini bulsun
 Sevdiğim gözlerin kan ile dolsun
 Ağlayıp yan yakıl bu derman böyle

(Alptekin 2004: 116)

ALDI GİTTİ

Çağrışır bülbüller gelmiyor bağban
 Hoyrat dost bağından gül aldı gitti
 Türlü mihnet ile bir bağ bezettim
 Yâri ben besledim el aldı gitti

Yüz bin mihnet çektim bir daha gerek
 Hayli ömür ister bir daha görek
 Yâri elden aldı o kanlı felek
 Aktı gözüm yaşı sel oldu gitti

Nazlı yârdan kem haberler geliyor
 Dostlarım ağlıyor düşman gülüyor
 Dediler ki Sefil **Emrah** ölüyor
 Kimi kazma kürek bel aldı gitti

(Alptekin 2004: 131)

ANDIM

Dedim dilber sen de sevdakâr mısın
 Dedi senden evvel nâre ben yandım
 Dedim doğru söyle bana yâr mısın
 Dedi sadık yârım gönülden andım

Dedim gel ağyarı feramuş eyle
 Dedi terk eyledim gönlüm hoş eyle
 Dedim cam-ı aşkı sen de nuş eyle
 Dedi çoktan anı nuş edip kandım

Dedim gerdanına benler dizilmiş
 Dedi görenlerin kalbi üzölmüş
 Dedim mahmur musun gözler süzölmüş
 Dedi hab-ı nazdan şimdi uyandım

Dedim **Emrah** gibi var mı âşıkın
 Dedi elbet benim senin layığın
 Dedim hâlimden bil bağı yanığın
 Dedi bilmez idim anca inandım

(Alptekin 2004: 136)

DİVANE KALSIN

Ne feryat edersin divane bülbül
 Senin bu feryadın gülşene kalsın
 Bu dünyada eremezsin murada
 Huzur-ı mahşere divane kalsın

Nesin methedeyim bir kaşı kara
 Şu sineme açtı unulmaz yara
 Cümle tabip gelse derdime çara
 Derdimin dermanı Lokman'a kalsın

Bir yâr için geçtim can ile serden
 Vücudum kul oldu aşkın nârından
Emrah buse ister nazlı yârinden
 Bu bayram olmazsa Kurban'a kalsın

(Alptekin 2004: 145)

KALECİKLİ ÂŞIK MİR'ATÎ

(Ankara)

Doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir.

Hızrî'nin şaimamesinde adı geçen Mir'atî âşığımız olabilir.

Mir'atî, Nevbetî, Nihâlî, Nakşî

Heyberî, Hayderî, Besatî, Yahşî

Mir'atî'nin mahlasını Vasfi Şeyh Tekkesi'ne hizmeti sırasında aldığı sanılmaktadır.

Eğitimi hakkında bir bilğimiz yoktur. Ancak elimizde bulunan eserlerden hareketle onun medrese öğrenimi gördüğünü söyleyebiliriz.

Tosyalı Mir'atî'yle atışmıştır. Ayrıca "Kul görür Allah görmez" muamması yüzünden mahkemelik olmuş, kadının muammanın cevabının *rüya* olduğunu öğrenmesi üzerine affedilmiştir.

Mir'atî hem hece hem de aruzla şiirler yazmıştır. Çeşitli cönklerde şiirlerine rastlanan Mir'atî'nin bugün elimizde 27 şiiri vardır.

O, şiirlerinde dünyayı değil, öbür dünyayı; dünya aşkını değil Tanrı aşkını işlemiştir.

Hayrettin İvgin-Ali Esat Bozyiğit, *Kalecikli Mir'atî*, Ankara 2004.

DESTAN

Dünyadan el çektim erkândır işim
Çeşm-i pürhunumdan akıttım yaşıım
Pirlerden hidayet elimde başım
Bu yeşil bayrağı Selman'dan aldım

Acep görünmezler bilmem nedendir
Gerçeklere ayan bize perdedir
Esrar-ı muhabbet gizli yerdedir
Hakikati Şah-ı Merdan'dan aldım

Âlem baştan başa bir seyirgâhtır
Gir gönül evine gör ne dergâhtır

Bu bir gizli sırdır kudretullahtır
Yazılı defteri divandan aldım

Çalış bu girdabın çık karasına
Derman da gizlenir dert arasına
Merhem mi sarılır aşk yarasına
Bu ilm-i hikmeti Lokman'dan aldım

Hakikat sözüne hile katmazam
Her kişiye sırrı beyan etmezem
Bilinmeyen yerde cevher satmazam
Ben bu nasihatı bir candan aldım

Gerçi hata ile isyanım çoktur
Kalbimde benliğin eseri yoktur
İncil Zebur Tevrat dört kitap haktır
Ledünniyatı ben Kur'an'dan aldım

Şeriat sancağı geldi dikildi
Marifet yoluna terler döküldü
Hayır himmet oldu gülbenk çekildi
Tarikat kemendin erkândan aldım

(İvgin- Bozyiğit 2004: 42)

KIRŞEHİRLİ ÂŞIK SAİD

(Kırşehir)

1251/1835 yılında Kırşehir ilinin Toklumen köyünde doğmuştur.

Köyündeki hocadan ilk dersleri aldıktan sonra Kayseri'deki medreseye giderek orada iki buçuk yıl öğrenim görmüştür.

Kızılırmak üzerinde kayıkçılık yapmanın dışında çiftçilikle de uğraşmıştır.

Şiirlerinde "yedi iklim dört köşeyi" gezdiğini söylüyorsa da bunlardan nereleri kastettiğini bilmiyoruz.

Küçük denilebilecek bir yaşta saz çalmaya başlar, 45 yaşından sonra da çalmayı bırakır.

Şiirlerinde, aşk, tabiat gibi konuların yanında dinî ve ahlakî değerleri de dile getirmiştir.

Hakkında Nazan Kırımhan tarafından bir doktora tezi hazırlanmıştır.

18 İkinci Kânun 1326 (18 Ocak 1910) tarihinde vefat etmiştir.

Cahit Obruk, *Kırşehirli Âşık Said*, Ankara 1983.

ÖLDÜM

Bir güzel kız gördüm tutmuş yolunu
Uzatmış gerdana ebru telini
Geldi geçti bilmem kimin gelini
Sorsam öldürürler sormasam öldüm

Şu giden güzelin aslın sorayım
Gerdanda benine yüzüm süreyim
Dedi gel yanıma haber vereyim
Varsam öldürürler varmasam öldüm

Çok durma karşımda söyle sözünü
Zahire âşıkım bilmem özünü
Gerdanda benime gel sür yüzünü
Sürsem öldürürler sürmesem öldüm

Dedi yiğit muradına erdin mi
El uzatıp gonca gülüm derdin mi
Koynundaki çift narı gördün mü
Görsem öldürürler görmesem öldüm

Âlem güzel olsa girmez aynıma
Uzat kollarını dola boyunma
Eğer Said isen gel gir koynuma
Girsem öldürürler girmesem öldüm

(Obruk 1983: 116)

MEHMET ESİRÎ/HEKİMHANLI ESİRÎ

(Malatya)

1259/1843 yılında Malatya ilinin Hekimhan ilçesinin Güvenç köyünde doğmuştur.

Köyünde okuma yazma öğrendikten sonra çobanlık yaparak hayatını devam ettirmiştir. Başlangıçta Âşık Mehmet olarak adını duyurmuş, 20 yaşlarında Hacı Bektaş'a gitmiştir. Orada Feyzullah Çelebi'ni

"Söyle Esirim sakla sırrımı" demesi üzerine *Esirî* mahlasıyla yazıp söylemeye başlamıştır.

Esirî'nin şiirleri iki büyük defterde toplanmış olup bunlar Yard. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı tarafından değerlendirilmiştir.

Esirî şiirlerini sade, yapmacıktan uzak, samimi bir dille kaleme almıştır. Şiirlerinde aşk, tabiat, gurbet, din, tasavvuf, öğüt, yakınma ve yergi gibi konuları işlemiştir.

Esirî 1329/1913 yılında Çulhalı köyünde vefat etmiş olup mezarı da buradadır.

Mehmet Yardımcı, *Hekimhanlı Esirî*, Ankara 2000.

SENİN

Gönül Mecnun musun gezersin çölde
Hemen dilde arzun Leyla mı senin
Nedir bu sevdaya melalin dilde
Bu çektiğin derdi bela mı senin

Bir kaşı hilale olmuşuz meftun
Leyla olup etti beni de Mecnun
N'olur bir kez eylesen mahzun
Daima işlerin تنها mı senin

Bu nasıl sevdadır ayrılmaz benden
Bilmem hali tek gelirsin kanden
Bana lütfü kerem olunca senden
Desinler yardımcın Mevla mı senin

**Esirî der sadık gerçeğin hâli
Boyun tubadır gözler mevali
Sözün şeker hem leblerin şeftali
Yanakların ahmer elma mı senin**

(Yardımcı 2000: 214)

MÎNHACÎ

(Sivas-Kangal)

Eldeki bilgilere göre 1862 yılında Sivas ilinin Kangal ilçesinin Deliktaş köyünde doğmuştur.

Aynı yörenin ünlü âşığı Ruhsatî'nin oğlu olan Minhacî, medrese öğrenimi görmüştür.

Âşık bir babanın oğlu olduğu için geleneğin esaslarını çok kısa zamanda öğrenmiştir. Elimizde bulunan şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup dili durudur.

Şiirlerinde acı, yokluk, hasret, ilk eşiyle olan ilişkileri, babası, vb. konuları işlemiştir.

Bölgede yetişen bazı âşıklar (Gürünlü Gülhanî vb.) da onun genç yaşta ölmesini şiirlerinde dile getirmişlerdir.

Araştırmacılar Minhacî'nin 1901 yılında vefat ettiği konusunda görüş birliğindedir.

Doğan Kaya, *Âşık Minhaci*, Sivas 2006.

İRER MURADINA

Kara gözlüm seni saran
Kullar irer muradına
Dudağında bade olan
Diller irer muradına

Vücudumu yaktın nâre
Yüzü ay gün kaşı kara
Nazınan gelsen pınara
Yollar irer muradına

Gezsen bir hoş sada ile
Aman gamzen cüda eyle
Bağa girsen eda ile
Güller irer muradına

Minhac yanar suzanında
 Vefası yok cihanın da
 Dane dane gerdanında
 Haller irer muradına

(Sakaoğlu 1989: 211-212)

AĞGELİN

Benim ahım Ağgelin'e kalmaya
 Yana yana bu dert ile ölmeye
 Gurbet elden şu kocası gelmeye
 Daha derdim az diyesin Ağgelin

Kapının önünde kangallar bitsin
 Bacanın üstünde baykuşlar ötsün
 Altı ay yedi yıl ısıtma tutsun
 Daha derdim az diyesin Ağgelin

Yaz gelende ısıtmalar tutasın
 Kış olanda terlemeye yatasın
 Acı acı kırk yıl ağır çekesin
 Daha derdim az diyesin Ağgelin

Dünyada olmasın hâlini soran
 Günbegün işlesin sinende yaran
 Memen dolu kalsın beşiğin viran
 Daha derdim az diyesin Ağgelin

Bugünlerde mezarını kazsınlar
 Dilerim ki elvanını bozsunlar
 Karye karye destanını yazsınlar
 Daha derdim az diyesin Ağgelin

Yaralara çeşit çeşit kurt düşe
 Ciğerin kavrula bağırın pişe
 Perişanca duvar dibinde yaşa
 Daha derdim az diyesin Ağgelin

Nazık fidan iken belin bükülsün
 Vücudun kurusun canın çekilsin
 Otuz iki dişin birden dökülsün
 Genç yaşında ihtiyara düşesin

Ela gözlerine çöksün betire
 Sen sildikçe Mevla'm derdin artır
 Kıran gele yavruların götüre
 Daha derdim az diyesin Ağgeline

Gittiğin yer boran olsun kış olsun
 Bastığın yer demir olsun taş olsun
 Koynun dolu kucakların boş olsun
 Daha derdim az diyesin Ağgeline

Isıtmadan tetik olsun ellerin
 Dövünmekten çolak olsun kolların
 Lal olasın söylemeye dillerin
 Daha derdim az diyesin Ağgeline

Tez günde Azrail yanına gele
 Kişin kazancını elinden ala
 Ölesin yavrular arkanda kala
 Daha derdim az diyesin Ağgeline

Bilmem ne söyleyim ne deyim daha
 Ben yandığım gibi Hak seni yaha
 Yaralar kurtlana vücudun koha
 Daha derdim az diyesin Ağgeline

Minhaci'm de der ki yaşın yaşıma
 Bir dahi değer mi başın başıma
 Mevlâ'm ölüm vere gelin kişine
 Daha derdim az diyesin Ağgeline

RUHSATÎ

(Sivas-Kangal)

1251/1835 yılında Sivas ilinin Deliktaş beldesinde doğmuştur.

Ömrünün tamamını Deliktaş köyünde geçirmiştir. Ruhsatî, 12 yaşında öksüz kaldığı için iyi bir öğrenim görememiştir. Uzun diyebileceğimiz bir süre Deliktaş'ta Ali Ağa'nın yanında azaplık yapmıştır. Bunun dışında bazen değirmen işleriyle, bazen de köyünde çiftçilik, hayvancılık, inşaat işçiliği ve imamlık gibi iş ve mesleklerle uğraşmıştır.

Badeli âşıklardan olup Kertme köyü mezarında uyuyakalmış ve orada pır elinden bade içmiştir.

Asıl adı Mustafa olan Ruhsatî'ye mahlasını Şeyh İbrahim Efendi vermiştir. Şiirlerinde İcadî ve Cehdî mahlaslarını kullandığı söyleniliyorsa da Ruhsatî üzerinde bir doktora tezi hazırlayan Doğan Kaya, böyle bir mahlasla rastlamadığını ifade etmektedir.

Ruhsatî üzerinde araştırma yapanlardan bazıları onun saz çalan bir âşık olduğunu belirtiyorlarsa da o saz çalamayan ancak doğaçlaması kuvvetli olan bir kalem şairidir. Deliktaş'a gelip giden pek çok âşıkla karşılaşmış olmasına rağmen bunlardan sadece Nacî, Necatî, Âşık Halil ve Kanaklı Sefî'nin adları tespit edilebilmiştir.

Bazı kaynaklarda onun Bektaşî olduğundan söz ediliyorsa da kendisinin de şiirlerinde belirttiği gibi Nakşibendi tarikatına mensuptur. Bütün hayatı boyunca iftiradan kaçınmış, kimsenin azı-çoğu ile uğraşmamış, kendisi Hızreti Peygamber'e ve Allah'a adanmış olan birisidir.

Hem aruz hem de hece vezniyle şiirler yazıp söylemiştir. Ancak o aruz vezniyle yazdığı şiirlerinde bir divan şairi kadar başarılı değildir. 8, 11, 14, 17'li hece vezniyle yazdığı şiirlerinin yanında az da olsa 5 ve 7 heceli şiirleri vardır. Şiirlerinin dili sade olup, halk şiirinin ahenk unsurlarında da başarılı olmuştur.

Ruhsatî; şiirlerinde köy hayatını, aşkı, tabiatı, öğütü, taşlamayı ve tavassufu işlemiştir.

Ruhsatî; Karaca Oğlan, Âşık Ömer, Gevherî, Pir Sultan Abdal, Kul Hünmet Üstadım, Dadaloğlu, Dertli ve Seyranî'nin etkisinde kalmıştır.

Ondan en çok etkilenen ise oğlu Minhacî'dir. Meslekî, Zakirî (Noksanî), Emsalî, Tabibî, Bekir Kılıç, Ehramî, Gafilî, Hamza, Hitabî, İsmetî, Kelamî, Kenanî, Muzaffer ve Nedimî gibi âşıklar ise onun etkisinde kalmıştır.

Ruhsatî; âşık kolu kurucusu olup onun okulunda Minhacî, Meslekî, Zakirî, Ali, Emsalî ve Gülhanî gibi Sivaslı âşıklar yetişmiştir.

Ruhsatî 1915 yılında ölmüştür, mezarı köyündedir.

Vehbi Cem Aşkun, *Büyük Halk ve Saz Şairi Ruhsatî*, Sivas 1944.

Eflâtun Cem Güney-Çetin Eflâtun Güney, *Ruhsatî / Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1963.

Doğan Kaya, *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*, Ankara 1991.

Doğan Kaya, *Ruhsatî'nin Uğru ile Kadı Hikâyesi*, İstanbul 1985.

Kadri Özyalçın, *Deliktaşlı Ruhsatî / Hayatı ve Eserleri I*, Sivas 1936.

Kadri Özyalçın-Kemal Gürpınar, *Deliktaşlı Ruhsatî II*, Sivas 1938.

Bibliyografya için bk., Doğan Kaya, *Âşık Ruhsatî Bibliyografyası*, Ankara 1992.

KEREM EYLE

Elif eylen bile ben de gideyim
Be benim derdimden bil kerem eyle
Te tamam derdimin hesabı yoktur
Se sabit gözyaşım sil kerem eyle

Cim cemalin gitmez benim gözümden
Ha hukukun çıkmaz iki gözümden
Hı hayret gördün mü benim yüzümden
Dal dilber ver bana dil kerem eyle

Rı rahmeylersin bilirim seni
Ze zülalin yakar nice bin canı
Zel zelil eyledi bu aşkın beni
Sin selamın her gün sal kerem eyle

Şın şükür görmüşüm düşünü bugün
Sad sıdk ile tuttum peşini bugün
Dat zabta saram düşünü bugün
Tı tabip derdimi al kerem eyle

Zı	zahirdedir hüsnün kemali
Ayın	âlem verir malı menali
Gayın	gayret ettim görem cemali
Fe	ferah karşımda kal kerem eyle
Kaf	kurban etmişem yoluna canı
Kâf	kerem et güzel âşıkın tanı
Lam	lutfet sevdiğim unutma beni
Mim	merhamet gölüne dal kerem eyle
Nun	n'olur koynuna girsem bir gece
Vav	vallahi havfim kalmaz zerrece
He	hele sevdiğim gezek böylece
Lâmelif	lâ deme gel kerem eyle

Ye yemez **Ruhsatî** seni sevdiğim
 Sırrını kimseye demez sevdiğim
 Ak göğsün üstüne namaz sevdiğim
 Sen de benim gibi kıl kerem eyle

(Kaya 2005: 119-120).

ÖLDÜRÜR BENİ

Senin bu saçların senin bu boyun
 Senin bu benlerin öldürür beni
 Senin bu leblerin senin bu sözün
 Senin bu dillerin öldürür beni

Senin bu saçların senin bu bûyun
 Senin bu kaşların senin bu yayın
 Senin bu duruşun senin bu boyun
 Senin bu kolların öldürür beni

Senin sallanışın senin gezişin
 Senin kirpiklerin senin süzüşün
 Senin bu esrarın senin sezişin
 Senin bu yolların öldürür beni

Senin bu yanağın senin bu dilin
 Senin zülûflerin senin bu telin
 Senin yaz baharın senin sümbülün
 Senin bu güllerin öldürür beni

Senin hayır işin senin şer işin
 Senin arayışın senin soruşun
 Senin Acem şalın senin sarışın
 Senin bu bellerin öldürür beni

Senin bu **Ruhsat**'ın senin kardaşın
 Senin benim için böyle telaşın
 Senin bu feryadın senin gözyaşın
 Senin buselerin öldürür beni

(Kaya 2005: 172)

İYCE BAK

Ben arifim diye sürme meydana
 Bir tenhada irfanına iyce bak
 Âlem bu ya senden kâmil bulunur
 Teraziyle dört yanına iyce bak

Bazı ahmak sözün bilmez tutulur
 Nohut gibi her mancaya katılır
 Kâmil meclisinde gevher satılır
 Cila gelir imanına iyce bek

Cahil meclisinde satma güheri
 Ne bilsin kadrini beyni serseri
 Bir münasip söz bul kapat defteri
 Mukayyet ol lisanına iyce bak

Azıcık söylersen olursun rahat
 Boş durma kalbinden getir salavat
 Ki sende var ise din ü diyanet
 İstikamet erkânına iyce bak

Kimisi söylerken vurur kafana
Ne kisbine fayda ne de safana
Durma savuş sarılmadan yakana
Yüze güler düşmanına iyce bak

Kimi gıybet söyler kimisi yalan
Demez ki imanım oluyor talan
Hiç bulunmaz kendi aybını bilen
Sen adam ol noksanına iyce sak

Kimi bir iftira çıkarır yoktan
Ne nastan utanır ne korkar Hak'tan
Kimisi kendini düşürür tahttan
Açık gezen şeytanına iyce bak

Kimi zarafetle işin bitirir
Kimi ferasetle dinin yitirir
Kimi yıkar ocağını batırır
Emmi dayı gümanına iyce bak

Kimsenin aybına sen olma nazır
Cümlelerin Halik'ı her yerde hazır
Belki meclisinde bulunur Hızır
Kalp gözüyle dört yanına iyce bak

Eğer ki bir zalim seni döverse
Sükût eyle sakalına söverse
Baktın ayağına bir taş değerse
Sabreyleyip isyanına iyce bak

Etme bir kimseye sakın intizar
Hakkını hak eder ol Perverdigâr
Eğer bir kimseyle edersen pazar
Arşına mizanına iyce bak

Edepli ol edebini takın ha
Cahil meclisine olma yakın ha
Zamanenin nisasından sakın ha
Kan akıtır bühtanına iyce bak

Kurtarayım dersin eğer serini
Beş vakit namaza sarf et varını
Kardeşine bile deme sırrını
Kastederler öz canına iyce bak

İpeğini kara kıla katarlar
Güherini az parayla satarlar
Sonra seni pamuk gibi atarlar
Ey **Ruhsatî** zamanına iyce bak

(Kaya 2005: 188-189)

DELİ GÖNÜL

Daha senden gayrı âşık mı yoktur
Nedir bu telaşın ey deli gönül
Hele düşün devr-i Âdem'den beri
Neler gelmiş geçmiş say deli gönül

Günde bir yol duman çöker serime
Elim ermez gidem kisb ü kârime
Kendi bildiğine doğrudur deme
Gel iki adama uy deli gönül

Şu yalan dünyadan ümidini üz
İnanmazsan bak kitaba yüzbeyüz
Hanen mezaristan malın bir top bez
Daha doymadıysan doy deli gönül

Baktım iki kişi mezar eşiyor
Gam kasavet geldi boydan aşıyor
Çok yaşayan yüze kadar yaşıyor
Gel de bu rüyayı yoy deli gönül

Bir gün bindirirler ölüm atına
Yarın iletirler Hakk'ın katına
Topraklar susamış adam etine
Hep ağzını açmış hey deli gönül

Mevla'm kanat vermiş uçamıyorsun
 Bu nefsin elinden kaçamıyorsun
Ruhsatı dünyadan geçemiyorsun
 Topraklar başına vay deli gönül

(Kaya 2005: 207-208)

YAYLALAR

Yine bahar geldi bülbül sesinden
 Seda verip seslendin mi yaylalar
 Çevre yanın lale sümbül bürümüş
 Gelin olup süslendin mi yaylalar

Yedi veren dağlar nasıl düzenmiş
 Sarıççek elvan elvan bezenmiş
 Yoktan var eyleyen nasıl özenmiş
 Boynun eğip doslandın mı yaylalar

Gözyaşlarım sel olmuş da çağlıyor
 Kömür gözlüm karaları bağlıyor
 Bülbül gelmiş gül dalında ağlıyor
 Deli idin uslandın mı yaylalar

Zülüfler perişan kâküller deste
 Ah ne yapayım ki gönlüm şikeste
 Daha benden gayri kalmadı yasta
 Derdim çekip poslandın mı yaylalar

Sefil sümbül boynun eğmiş bakıyor
 Sarıççek amber olmuş kokuyor
 Senin bu hasretin beni yakıyor
 Al giyinip feslendin mi yaylalar

Gül açılmış koku katıyor yıldan
 Okusam da anlamıyor bin dilden
 Çekeyim derdini ne gelir elden
 Eğip boynun doslandın mı yaylalar

Ben de senin gibi ersem murada
 Neyleyim ki elimde yok irade
Ruhsatî'yim gam yüklerim kirada
 Beni görüp yaslandın mı yaylalar

(Kaya 2005: 290-291)

BULAMAZ

Zenginin züğürdün vasfın edeyim
 Züğürt nere varsa han da bulamaz
 Zengine baklava börek çekilir
 Züğürt arpa darı nan da bulamaz

Zenginin yoluna çıkarlar karşı
 Aralıkta kalır züğürdün başı
 Zenginler giyerler kutnu kumaşı
 Züğürt bacağına don da bulamaz

Zenginin yoluna olurlar türap
 Züğürt nere varsa her işi harap
 Zenginler giyerler kundura çorap
 Züğürt ayağına gön de bulamaz

Zenginin faytonu dağlardan aşar
 Züğürt düz ovada yolundan şaşar
 Zenginin helvası bal ile pişer
 Züğürt herlesine un da bulamaz

Zenginin iki üç kat olur damı
 Gece şule vermez züğürdün mumu
 Kızılmak gibi zenginin demi
 Züğürt damarında kan da bulamaz

Zengin nere varsa ırahat olur
 Züğürdün her işi kabahat olur
 Zenginin kefeni dokuz kat olur
 Züğürt kefenine yen de bulamaz

Ruhsat bu güftarı yazar bitirir
Züğürdün vafını yazar bitirir
Zengin zemheri de terler oturur
Züğürt ağustosta gün de bulamaz

(Kaya 2005: 376-377)

SEYYİD AHMET/FİGANÎ

(Bolu-Gerede)

1814 yılında Bolu ilinin Gerede ilçesinin Kabiller Mahallesi'nde doğmuştur.

Seyyid Ahmet kendi mahallesinde sibyan mektebinde okumuştur.

On yaşında saz çalmaya başlamıştır. Dertli de bu gençteki kabiliyeti görünce onun saz ve söz ustası olur ve Figanî mahlasını da bizzat kendisi verir.

Konya, Halep, Şam, Bağdat, Basra, Ankara ve Kastamonu illerini gezmiş, en çok da Bolu, Bartın, Ereğli, Devrek, Safranbolu, Kastamonu, Çerkeş, Çankırı, Mudurnu, İzmit gibi yerleşim merkezlerinde kalmıştır.

Hem hece, hem de aruzla şiirleri vardır. Bunlardan hece ile yazdıklarında daha başarılıdır.

*Bolu Vilâyet Salnamesi'*nde Figanî'nin matbu bir divanından söz edilmektedir.

Adına bağlı olarak okunup ve 27 dörtlükten oluşan *Nasihat Destanı* ünlü ise de bu şiirin ona ait olduğundan şüphe edenler de vardır.

Bugün elimizde 111 şiiri bulunmakta olup bunların 18'i hece diğerleri ise aruz vezniyledir.

Şiirlerinde dinî, tasavvufî konuların yanı sıra aşk, tabiat, sevgili gibi konuları da işlemiştir.

Figanî 1895 yılında vefat etmiştir.

Hayrettin İvgin, *Geredeli Âşık Figanî*, Ankara 1994.

VARDIR

Neyleyüp ağlarsın ey deli gönül
Elbet ağlamanın gülmesi vardır
Adüvve intikam kalır mı sandın
Kişi ettiğini bulması vardır

Bu bir ince sözdür söylenir ezel
Dilber akça ister söylenmez gazel

Zengince âşıkı bulunca güzel
Züğürdü dağlara salması vardır

Bu bir ince sözdür inceden ince
Bülbül feryad eder gülü görünce
Bir güzelin kendi gönlü olunca
Eşini arayıp bulması vardır

Ey **Figânî** kendini yorma sakın
Her dem adüvlerin ölmesi yakın
Her yüze güleni dost sanma sakın
Herkesin bir yüze gülmesi vardır

(İvgin 1994: 33)

SİLLELİ SURURÎ

(Konya)

Asıl adı Osman olup yüzyılın başında Konya'nın Sille Mahallesi'nde doğmuştur.

Medrese öğrenimi görmüştür. Devam ettiği okulu çeşitli sebeplerden dolayı terk etmiştir.

Bir süre gurbete çıkmıştır. Bu gurbet hayatının büyük bir bölümü İstanbul'da geçmiştir. Başta gurbet olmak üzere, sevgilisinden (Leylâ) ayrı kalması, çektiği hastalık (batın illeti), tasavvufî ve dinî konular şiirlerinin ana temasını oluşturmaktadır.

Hem aruz hem de hece vezniyle şiirleri vardır. Bunlar arasında başarılı oldukları hece ile yazmış olduğu koşmalarıdır. Aruz vezniyle yazdığı şiirlerinde Fuzulî'yi taklit etmek istemiştir. Şiirlerinde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaları bolca kullanmıştır.

Sururî'nin 1272/1855 tarihinde İstanbul'da hasımları tarafından öldürüldüğü rivayet edilir.

El yazısıyla hazırladığı divanı henüz yayımlanmamıştır. Şairnâmelere adına rastlanmamış olup kardeşi (Mehri) ve yeğeni (Nigârî) de şiir söylemektedir.

Sadettin Nüzhet Ergun, *XIX uncu Asır Sazşairlerinden Silleli Sürurî*, [İstanbul 1933].

CENANIM

Bülbül oldum her dem işim ah u zâr
Açılmadık gonca gülde figanım
Zikr ü virdim edüp bir ism-i nigar
Ruz u şeb okurum dilde cenanım

Her bir âşık birer mahbub buldular
Ahd ü eman verüp hüccet aldılar
Tekye-i hüsnünde şehid oldular
Ah zalim ben de bu yolda kurbanım

Tiğ-ı gamın bu sineme basarsa
İşte bıçak işte hançer keserse
İşte kemend işte kendir asarsa
Zülf-i dâra geldim belde urganım

Kul olanlar elbet işler kusuru
Şah olan affeder gözlerim nuru
Öldürürsen öldür kail **Süruri**
Mühürlenmiş durur elde fermanım

(Ergun [1933]: 26)

SÜMMANÎ

(Erzurum-Narman)

1862 yılında Erzurumlu ilinin Narman ilçesinin Samikale köyünde doğmuştur.

Fakir bir ailenin çocuğu olan Sümmanî, hayatını çiftçilik ve çobanlık yaparak sürdürmüştür. Rüya da karşılaştığı Gülperi'yi bulabilmek için Kafkas-ya, İran, Kırım ve Afganistan'ı gezip dolaşmıştır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan pek çok âşığın manevî ustası olup yaşadığı zamanda pek çok âşıkla karşılaşmıştır. Bunların arasında en ünlüsü Çıldırlı Âşık Şenlik'tir. Söylediği şiirlerin edebî değeri oldukça yüksektir.

Atatürk Üniversitesi tarafından yıllarca mezarı başında anılmış ve *Sümmanî Şenlikleri* düzenlenmiş, hakkında bilimsel bildiriler sunulmuştur.

Sümmanî'nin bir başka yönü de bir âşık okulu (kolu)'nun kurucusu olmasıdır. Onun ailesi belki de Sümmanî'nin etkisiyle aile boyu âşıktır: Oğlu Şevki Çavuş, torunları Nusret Torunî, Hüseyin Sümmanoğlu vb.

Sümmanî 5 Şubat 1915 yılında vefat etmiştir.

Abdulkadir Erkal, *Narmanlı Sümmanî / Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1998.

Narman III. Sümmanî Şenlikleri Özel Sayısı, Köz, 1 (2), Kasım 1979.

Hayrettin Rayman, *Âşık Sümmanî, Hayatı Edebî Şahsiyeti Şiirleri ve Şiirlerinin Tahlili*, Ankara 1997.

Murat Uraz, *Sümmanî'nin Koşmaları ve Şenlik-Sümmanî Arasındaki Bağlamalar, Nazireler*, İstanbul 1953.

Murat Uraz, *Büyük-Resimli Âşık Sümmanî ile Gülperi Hikâyesi*, İstanbul 1969.

Nesip Yağmurdereli, *Sümmanî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1939.

Bibliyografya için bk., Mehmet Kardeş, *Sümmanî Bibliyografyası*, Ankara 1982.

LAZIM

Yahşi güzel olsa yaman denilmez

Minnet ile atlas dahi giyilmez

Ham ağacın ham meyvesi yenilmez

Ehl-i dil olup da yetişmek lazım

Sevdiğim bir güzel kalem kaş amma
 Edalı cilveli sernakkaş amma
 Güzelin safası zevki hoş amma
 Evvelce uğrunda çalışmak lazım

Sümmanî bu hâli gördü rüyada
 Bunu nasıl dille etsin ifade
 Ona erişemez gitse piyade
 Binip aşk atına ulaşmak lazım

(Yağmurdereli 1939: 140)

Ela gözlerine kurban olduğum
 Giyin libasların gel yavaş yavaş
 O nişter kirpikler bağrımı deldi
 Ağlama gül yüzlüm gül yavaş yavaş

Canım kurban olsun merdoğlu merde
 Siz beni bu yerde uğrattız derde
 Sazımız nem almış tutmuyor perde
 Birazdan koşalım tel yavaş yavaş

Âşık Sümman eyler Hakk'a niyazı
 Öyle iş tutalım Hak olsun razı
 Vakit tek mil oldu kılak namazı
 Yapalım ahrete yol yavaş yavaş

(Yağmurdereli 1939: 161-162)

SILAYI

Gurbet elde bir hâl geldi başıma
 Kadir Mevla'm nasib eyle silayı
 Koymaz felek koymaz gidem eşime
 Kadir Mevla'm nasib eyle silayı

Kâğıdım yok yazam yâre gönderem
 Yanık arzuhâlim kime bildirem
 Hançer bulup kendi kendimi öldürem
 Kadir Mevla'm nasib eyle silayı

Huma kuşu yere düşüp ölmedi
Dünya Sultan Süleyman'a kalmadı
Dönem gidem dedim nasib olmadı
Kadir Mevla'm nasib eyle sılayı

Sümmanî bunu böyle buyurdu
Ayrılık donunu alıp giydirdi
Ayrılmam dedim felek ayırdı
Kadir Mevla'm nasib eyle sılayı

(Erkal 1998: 172-173)

TOKATLI CEYHUNÎ

(Tokat-Zile)

1834 yılında Tokat ilinin Zile ilçesinin Çıkrıkçı Mahallesi'nde doğmuştur.

Küçük yaşlarda saz ve söze düşkünlüğünden dolayı babası ile arası açılmış, bu sebepten Zile'den ayrılarak Tokat'a Âşık Nuri'nin yanına gitmiştir. Geleneğin esaslarını Erzurumlu Emrah ve Tokatlı Nuri'den öğrenmiştir. Tarikat (Kadiri) ehli olmasına rağmen eğlenceye düşkün birisidir.

Hayatını saz çalarak ve şiir söyleyerek kazanmış gezgin bir şairdir. Zaman zaman Tokat'tan ayrılmış, uzun denilebilecek bir süre Anadolu'yu gezmiş, sonra Şam'a gitmiş ve dönüşte Çorum ilinin Alaca ilçesine yerleşmiştir.

Ömrü boyunca ustası Tokatlı Nuri'den hiç ayrılmamış, ölümü sırasında da Samsun'da yanı başında bulunmuştur. Daha sonra Nuri'nin sazı ve defterlerini ailesine teslim etmiştir.

Doğaçlama ve atışma dallarında usta bir âşık olup bunda sesinin gürlüğünün de etkili olduğu söylenir.

Ceyhunî'nin çırakları arasında Sivaslı *Pesendî*, *Hicrî*, *Seyhunî*, *Negâmî*, *Çesûrî* ve Ermeni Âşık *Şermî* sayılabilir.

1328/1912 tarihinde ölen Ceyhunî' in mezarı Çorum ilinin Alaca ilçesinin İshacı köyündedir.

GÖZLERİN

Bahtı âşık gibi simsiyah olmuş
Harelenmiş niçin kara gözlerin
İklim-i hubana padişah olmuş
Ferman eder her diyara gözlerin

Kaşların Fetahna seyfini çalar
Kırpıklar sineme rahneler salar
Gören âşıkların aklını alar
Ne sitemgâr ne mekkâre gözleri

Ceyhun sana benden olmuş ezeli
Can naktini teslim etmiş ebedî
Bir cihan mülkünün olmuş bedeli
İmâ eden âh eden âşıkâre gözlerin

(Yardımcı 2004: 121)

TOKATLI/BEŞİKTAŞLI GEDAÎ

(Tokat)

Eldeki bilgilere göre 1826 yılında Tokat'ta doğmuştur. Genç denilebilecek bir yaşta İstanbul'a gelmesi ve Beşiktaş'a yerleşmesi onun ayrı bir Gedaî olarak gösterilmesine sebep olmuşsa da araştırmalar sonucunda Beşiktaşlı Gedaî ile Tokatlı Gedaî'nin aynı kişi olduğu anlaşılmıştır.

Şiirlerinden anladığımıza göre Gedaî iyi bir öğrenim görmüştür.

Gedaî, halk şiirinin hemen hemen bütün dallarında örnekler vermiştir. Aruz vezniyle yazdığı şiirleri arasında gazelleri ünlüdür.

Arzuhâlciliğin dışında döneminde şiirleri ve sazıyla ün kazanmış olan bir saz şairidir. İsmail Paşa Konağında saz çaldığı sırada Abdulaziz (1861-1876)'in sevgisini kazanmış, huzurda yapılan fasıllarda reisliği mutlaka Gedaî yapmıştır. Gedaî, Tokatlı Nuri gibi Erzurumlu Emrah'ın çıraklarından. Yine çeşitli kaynaklardan öğrendiğimize göre Emrah ölürken sazını Tokatlı Nuri'ye, sözünü de Gedaî'ye bırakmıştır. Ayrıca Tokatlı Nuri'ye Anadolu'dan, Gedaî'ye de Rumeli'den çıkmamasını tavsiye etmiştir.

Gedaî şiirlerinde tasavvufu, Hazreti Muhammed ve Hazreti Ali sevgisini işlemiştir. Zaman zaman da vaizleri taşlamıştır. Ancak onu şöhrete ulaştıran şiirler sevgi konulu olanlardır. Şiirlerinde *Beşiktaş*, *Alemdağı*, *Çamlıca*, *Bağlarbaşı*, *Üsküdar*, *Beylerbeyi*, *Çengelköyü*, *Haydarpaşa*, *Kartal* ve *Pendik*'deki hatıralarını lirik bir şekilde işlemiştir.

Âşık Ömer, *Gevherî*, *Fuzulî*, *Bakî*, *Şeyh Galip*, *Nedîm* ve *Rasih*'in etkisi altında kalarak şiirler yazmıştır.

Hece vezniyle yazdığı şiirlerde sade ve anlaşılır bir dil kullanmasına karşılık, aruzla yazdığı şiirleri dil bakımından biraz daha ağırdır.

Dönemin Ermeni (Lisanî, Yeksanî) ve Türk âşıklarıyla (Hicâbî, Ceyhunî) atışmıştır.

Gedaî'nin bazı şiirleri bestelenmiştir.

Gedaî, 1899 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

Muhtar Yahya Dağlı, *Tokatlı Gedayî/Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1945.

Sadettin Nüzhet [Ergun], *XIX uncu Asır Sazşairlerinden Beşiktaşlı Gedaî*, İstanbul 1933.

YALANSIN GÜZEL

Gördüğüne kaş oynatup göz atma
Öyle ahmak değil insansın güzel
Güleryüz gösterüp halkı aldatma
Ahdinde vefasız yalansın güzel

Micmer-i hüsnüne oku bir maval
Ne sevdaya düşer ne aklını al
Çaliver ağzına bir parmacık bal
Var ömrü oldukça yalansın güzel

Kurnaz keklik gibi eller kınalı
Ocaklar yandırdın kahpe analı
Niçe evler yıktın deyyus babalı
Ben bilirim seni filansın güzel

Geda'yım arzum var hilal kaşında
Neler etti on üç on dört yaşında
Çoktan beri ciğerciğim başında
Kan ulaşmış bir kan çibansın güzel

([Ergun 1933: 32-33])

TOKATLI NURÎ

(Tokat)

Nuri, Tokat ilinin Kızılca Mahallesi'nde doğmuştur.

Gençliğinde saza ve söze ilgi duymuş, Erzurumlu Emrah'ın Tokat'a gelmesiyle birlikte şiir söyleme ve saz çalma arzusu daha da artmıştır. Nuri mahlasını da ona Erzurumlu Emrah vermiştir.

Öğrenim durumu hakkında da fazla bilgimiz yoktur. Okur yazar olmadığına dair bazı rivayetlerin olduğunu da hatırlatmak isteriz. Bu sebeple şiirlerini başkalarına yazdırdığı çeşitli kaynaklarda kayıtlıdır. Ancak, bu görüşe dikkatle yaklaşmamız gerekecektir.

Hem hece hem de aruz vezniyle yazdığı/yazdırdığı şiirleri vardır. Bunlar içerisinde aruzlu olanlar daha çok dikkat çekmektedir. Divanları, selisleri, kalenderileri, satrançları, na'tleri, muhammes ve müseddesleri çok ünlüdür.

Hece vezniyle yazdığı/yazdırdığı şiirleri sade, aruz vezniyle yazdıkları/yazdırdıkları ise Arapça ve Farsça kelimelerin daha fazla kullanıldığı parçalardır.

Divan ve Dinî tasavvufî Türk halk şiirinde Nuri mahlaslı pek çok şair ve âşık vardır. Bunların şiirlerini birbirinden ayırmak güçtür.

Şiirlerinde aşk, tabiat, sevgili, din ve tasavvuf gibi konuları işlemiştir.

Tokatlı Nuri 1883 yılında Samsun'da ölmüştür.

Çankırlı Ahmet Talât [Onay], *Âşık Tokatlı Nuri*, Çankırı 1933.

DEĞİL Mİ

Beni bülbül gibi nalan eyleyen
Gerdanında olan benler değil mi
Nazarım hüsnüne hayran eyleyen
Yanağında açan güller değil mi

Sadası bülbüldür kendisi civan
Pek tatlıdır dili kaşları keman
Şu benim aklımı başımdan alan
Tuti kumru gibi diller değil mi

Nurî der ki gönül verdim ben yade
Kendim arzu ettim oldum fütade
İki canı hasret koyan dünyade
Şu zalim münafık eller değil mi

(Onay 1933: 256)

DÜŞÜRDÜN BENİ

Felek senden kime feryat edeyim
Bir müctehil yâre düşürdün beni
Başım alup ne diyare gideyim
İl içinde are düşürdün beni

Yüreğimde derdim çoktur gülemem
Elim erüp gözüm yaşın silemem
Kâhi olur kendi kendim bilmem
Bir umulmaz kâre düşürdün beni

Nurî cem olmamış başında derman
Büküp kametimi oluptur keman
Yok mudur sevdiğim göğsünde iman
Pervaneveş nâre düşürdün beni

(Onay 1933: 244)

YOZGATLI NAZÎ

Asıl adı Mustafa olan Nâzî 1263/1869 yılında Yozgat'ın Yukarı Nohutlu Mahallesi'nde doğmuştur. Küçük yaşta babasını kaybetmişse de ağabeyi tarafından iyi bir eğitim aldırılmıştır. Alacalıoğlu Medresesini bitirir.

Tahrirat kaleminde, muhasebe ve orman müdürlüklerinde çalışmıştır.

Mahlasını kimin verdiği bilinmemektedir.

Hem hece hem de aruz vezniyle yazmış olduğu yüz kadar şiiri vardır. Aldığı eğitiminden dolayı dili biraz süslüdür.

Yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 1902 yılında Yozgat'ta vefat etmiştir.

M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Halk Şairi Nâzî*, Ankara 1992.

DAĞLAMAZ MISIN

Kara gözlüm ben bu yerden gidersem
Al yerine kara bağlamaz mısın
Ben yandım senin'çin sen de yan desem
Sinen hicr oduna bağlamaz mısın

Esip saba zülfün sazelenirse
Gitti diye ağyar şanelenirse
Sinemde yareler tazelenirse
Sevdiğim ilacın bağlamaz mısın

Cana nazlı yârin n'oldu derlerse
Gitti gurbet ilde kaldı derlerse
Nazî hasretinle öldü derlerse
Vay ciğerim diye ağlamaz mısın

(Oğuz 1992: 158)

20. YÜZYIL

Hayattaki bütün âşıkların doğup büyüdüğü, âşık olup şiir söylediği bu yüzyılda yüzlerce sanatkar yetişmiştir. İçlerinde 19. yüzyılın sonlarında doğup mührünü 20. yüzyıla vuranların yanında (*Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Huzurî, Âşık Veysel Şatıroğlu, Karamanlı Gufranî, Posoflu Zülâlî, Kağızmanlı Hıfzî*) 20. yüzyılda doğup aynı yüzyılda ölenler de vardır (*Ali İzzet Özkan, Âşık Ferrahî, Bayburtlu Hicranî, Davut Sularî, Habib Karaaslan, İlhami Demir, Posoflu Müdamî, Talibi Coşkun, Murat Çobanoğlu, Beyanî, Abdülvahap Kocaman, Ali Çatak, Gamgüder, Hasretî, Sefil Selimî, vb.*)

Hayatta olanlar arasında *Halil Karabulut* (1926), *Muzafer Çağlayan* (1926) *Kemalî Bülbül* (1928), *Âşık İhsanî* (Erzurum 1928), *Mustafa Ruhanî* (1931) yaşları 75'in üzerinde olanlardır.

Bu âşıkların bazıları hakkında makaleler yayımlanmış, bildiriler sunulmuştur. Haklarında kitap yayımlananlar da vardır.

1931 ve 1964'te Sivas'ta, 1938'de Bayburt'ta ve 1966'dan beri de Konya'da düzenlenen âşıklar bayramları/şölenleri de geleneğin yaşatılması, âşıkların tanınması konusunda etkili olmuştur. Ayrıca; Kars, Ağrı, Van, Baburt, Erzincan, Elazığ, Tarsus, Mut, Erciş vb. il ve ilçelerimizde de değişik tarihlerde benzer toplantılar düzenlenmiştir.

BEKİR ABAY/ÂŞIK TABİBÎ*(Sivas)*

1928 yılında Sivas ilinin Tutmaç köyünde doğmuştur.

İlkokulun ilk üç sınıfını köyünde, dört ve beşinci sınıflarını ise Sivas'ta okumuştur. Ortaokul son sınıfta okuldan ayrılarak ticarete başlamıştır.

Badeli âşıklarımızdan olup, şiir söyleme iznini ünlü Âşık Ruhsatî'den almıştır. Şiirlerinde Bekir, Tabibî, Biçare Tabibî ve Dertli Tabibî mahlaslarını kullanmıştır. Saz çalmayı bilmez. Şiirlerini yazmış veya yazdırtmıştır.

Şiirlerinde aşk, tabiat, keder ve ayrılık gibi konuları işlemiştir. Bunların dışında bir dönem Demokrat Parti teşkilatına girerek parti sözcüsü olmasından dolayı siyasî şiirler de kaleme almıştır. Şiirlerinin büyük bir kısmı dinî ve ahlakî konular üzerinedir.

Alparslan Ayrıl, *Sivaslı Âşık Tabibî*, Sivas 1994.

YAYLALAR

Yine düştü hayalime
Bizim yaylalar yaylalar
Merhamet edin hâlîme
Bizim yaylalar yaylalar

Yolları göç göç kervanlı
Belleri kara dumanlı
Çevresi çayır çimenli
Bizim yaylalar yaylalar

Yüz bin renkli çiçek biter
Kokusu canlarda tüter
Seherde bülbüller öter
Bizim yaylalar yaylalar

Yâr sözünde durur m'ola
Yoksa benden farır m'ola
Tabip yine görüm m'ola
Bizim yaylalar yaylalar

(Ayrıl 1994: 135)

MEHMET ACET/ÂŞIK SEFAYÎ*(Şanlıurfa)*

1954 yılında Şanlıurfa ilinin Kısas köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Sefayî çeşitli sebeplerden dolayı okuyamamıştır.

Hayvancılık ve çiftçiliğin dışında Almanya ve İstanbul'da işçi olarak çalışmış, bir süre sonra tekrar köyüne dönmüştür. Belirli bir işi yoktur.

Sefayî, Türkiye'nin iki bölgesi (Doğu Anadolu, Karadeniz) dışında kalan yerleşim merkezlerinin büyük bir kısmını gezmiştir. Türkiye'de düzenlenen çeşitli âşık toplantılarına katılmış ve dereceler almıştır.

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanında tabiat, sevgili, gurbet, yoksulluğu da işlemiştir.

Şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup 7, 8 ve 11'li hece ölçüsüdür.

Sefayî halen Şanlıurfa'da yaşamaktadır.

FIRAT'IN SESİ

Bir güneş doğuyor Güneydoğu'ya
Yıllardır biz hasret kalmışız suya
Viranşehir Mardin Şanlıurfa'ya
Çağlayıp geliyor Fırat'ın sesi

Suruç Ceylanpınar Harran Ovası
Sende yatar evliyalara babası
Siverek'le Hilvan çekmeyin yası
Çağlayıp geliyor Fırat'ın sesi

Güneş aha doğdu işte doğacak
Sefayî daha çoktur yazacak
Bereketi topraklara akacak
Çağlayıp geliyor Fırat'ın sesi

(Atılğan 1992: 158)

MUHLİS AKARSU*(Sivas-Kangal)*

2 Şubat 1948 tarihinde Sivas ilinin Kangal ilçesinin Minarekaya köyünde doğmuştur.

İlkokulu köyünde okur. Bir süre Malatya’da ortaokula giderse de ikinci sınıftan ayrılmak zorunda kalır. İlkokul çağında ve sonrasında köyündeki kültürel zenginliğin etkisiyle saza ve söze ilgi duyar. Daha sonra da yanık sesi ve çaldığı güzel bağlamasıyla herkesin dikkatini çekmeyi başarır. 1965 yılından itibaren âşıklar arasında kendine yer bulmaya başlar. Başlangıçta usta malı şiirler okurken daha sonra kendi parçalarını seslendirmeye başlar.

İlk plağı “Su Leyla Leyla”yı 1970 yılında çıkarır.

Şiirlerinde dostluk, barış ve kardeşliğin yanı sıra aşkı, sevdâyı da işlemiştir.

Arif Sağ, Musa Eroğlu ve Yavuz Top’la birlikte “Muhabbet” albümlerini çıkarırlar, böylece o da daha geniş kitlelerce tanınma imkânı bulmuş olur.

Saza ve söze hâkim olan Akarsu’nun şiirlerinde Karaca Oğlan ve Âşık Mahzunî’nin etkileri vardır. O, “Ne sevdiğin belli ne sevmediğin” türküsüyle şöhrete ulaşmıştır.

Akarsu, 02 Temmuz 1993 tarihinde Sivas’ta ölmüştür.

Süleyman Zaman, *Muhlis Akarsu / Hayatı, Yaşamı, Sanatı, Şiirleri*, İstanbul 2006.

SEVGİ İNSANA YAKIŞIR

Gönül eliyle dikilen
Sevgi insana yakışır
Aşkın oduyla tutuşan
Sevgi insana yakışır

Seherde ağlayıp öten
Burcu burcu hasret tüten
Yusuf’u zindana atan
Sevgi insana yakışır

Sevgi haktan ibarettir
Gönüllerde işarettir
En büyük bir ibadettir
Sevgi insana yakışır

Akarsu'yum sevgi güzel
Dilde güzel telde güzel
Dosta giden yolda güzel
Sevgi insana yakışır

(Zaman 2006: 122)

DAVUT AKBABA/ÂŞIK DAVUT SULARÎ

(Erzincan-Tercan)

1925 yılında Erzincan ilinin Tercan ilçesinin Karahüseyin köyünde doğmuştur.

Badeli âşıklarımızdan olup 17 yaşında pirlerin rüyasında gösterdiği güzeli bulabilmek için pek çok yeri gezip dolaşmıştır; ancak o güzele bir türlü kavuşamamıştır.

13. yüzyılın ünlü şairi Yunus Emre ve 19. yüzyılın önde gelen saz şairlerinden Sümmanî'nin etkisinde kalmıştır. Âşık Beyhanî ve Serdarî ise onun etkisinde kalan âşıklardandır.

1950-1965 yılları arasında İstanbul Radyosunda mahallî sanatçı unvanıyla görev yapmıştır.

O, Âşık Yaşar Reyhanî'yle İran, Irak ve Suriye'yi gezip dolaşmış, çeşitli tarihlerde Avrupa'ya gitmiştir.

Şiirlerinde aşk, tabiat ve ayrılık konularını işlemiştir. Yine şiirlerinde senlik benlik kavgasına karşı çıkarak, Türk halkına birlik ve beraberlik tavsiyesinde bulunmuştur.

Ünlü sanatçılarımız Ali Ekber Çiçek ve Belkıs Akkale onun türkülerini okumuşlardır. Pek çok türküsü TRT repertuarına girmiştir.

Türkiye'de düzenlenen âşık toplantılarına katılmış ve değişik dallarda dereceler almıştır. Şiirleri çeşitli antoloji ve kitaplarda yayımlanmıştır.

Sularî, 17 Ocak 1981 tarihinde Erzurum'da ölmüştür. Mezarı doğum yerindedir.

BELLİYDİ

Yaban gülü müsün sarp kayalarda
El değmeden solacağın belliydi
Ey vefasız derde saldın başımı
Taştan taşa çalacağın belliydi

Kara çalı gül olamaz demiştim
Üç beş kadeh sel olamaz demiştim

Elin kızı kul olamaz demiştim
Benim mahzun kalacağım belliydi

Selman âşık telin sazın yayında
Şahı sever Ayvaz'ının yanında
Göz bebeğim yârenlerim yanında
Sularî'siz kalacağın belliydi

(Kalkan 1991: 330)

ÖMER AKÇAKAYA/ÂŞIK YANIK UMMAN

(Kayseri-Bünyan)

4 Mart 1938 tarihinde Kayseri ilinin Bünyan ilçesinin Elbaş nahiyesinin Zerezek (Akmescit) köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup öğretmen okulu sınavını kazanmış, ancak çeşitli sebeplerden dolayı okula gidememiştir.

Badeli âşıklardan olup mahlas alışını şöyle anlatır:

"Bir gece tarlada ay ışığı altında Elif ile Mahmut adlı halk hikâyesini okurken uyu yakaldım. Bir sakallı pir geldi. Bir elinde bardak, bir elinde resim vardı. Bana:

"Gel yanığım, gel yan ve Umman ol." dedi.

"Şu resmi görüyor musun? Bu resim senin maşukun Sema'dır." (İvgin 1988: 7).

Âşıklılığının oluşmasında Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Karaca Oğlan gibi âşıkların yanı sıra *Hurşit ile Mahmihri*, *Kerem ile Aslı* gibi halk hikâyelerinin de etkisi büyüktür.

Bünyan, Kayseri ve İstanbul'da çeşitli işlerde (çobanlık, çiftçilik, amelelik, inşaat işçiliği, sıvacılık, boyacılık, halıcılık) çalışmıştır.

Yanık Umman hâlen İstanbul'da yaşamaktadır.

Hayrettin İvgin, *Dertler Üstüme Üstüme/Âşık Yanık Umman'ın Hayatı ve Şiirleri*, Ankara 1988.

BÖYLE

Bilmem ki gurbeti bana kim verdi
Memleket memleket gezerim böyle
Sineme ayrılık ateşi serdi
Acıyı duyarak öterim böyle

Rüyanın derdinden bilin ki yandım
Hayalin sözüne inanıp kandım
Sözleri doğruya varacak sandım
Aşkımın yolunu tutarım böyle

Bana da genç yaşta aşkı vuranı
Yitirdim köyü de dostu yâranı
Baykuş gibi mesken ettim öreni
İnşaat köşesinde yatarım böyle

Sevgi ırmağının girdim seline
Düşürdün beni de gurbet iline
Yanık Umman der ki aşkın gölüne
Giremezsem eğer batırım böyle

(İvgin 1988: 19)

ZÜLFİKAR AKGÜN/ZÜLFİKAR DİVANÎ

(Tekirdağ)

1928'de Tekirdağ ilinin Şarköy ilçesinde doğmuştur.

Ortaokul mezunu olup çeşitli işlerde çalışmıştır. 17 yaşında bade içmiş ve rüyasında gördüğü Bursalı bir kıza gönlünü kaptırmıştır. Görülen bu rüya onu saza ve söze yöneltmiştir. Türkiye'nin değişik yörelerinde yapılan âşık toplantılarına katılmış ve dereceler almıştır. Başlangıçta şiirlerinde toplumsal konuları, vatan sevgisini, Cumhuriyeti, aşkı, tabiatı, Türkçülüğü, yiğitliği ve Atatürk'ü işlemiştir. Âşıklığının ilerleyen dönemlerinde ise tasavvufî konularda şiir söyleyip yazmaya başlamıştır. Üç plak ve bir kaset doldurmuştur. Bir filmde de kısa bir rolü vardır.

1950 yılında İstanbul'a göçen Divanî 2003 yılında vefat etmiştir.

Basılı kitapları şunlardır:

Ademin Sırrı, İstanbul 1960.

Sırrı Hakikat, İstanbul 1962.

Âşık Zülfikâr Divanî'den Şiir ve Deyişler, İstanbul 1969.

Sen Seni Tanı, İstanbul 1971.

Sev Dedi Bana, İstanbul 1971.

Barış Çağrısı, İstanbul 1980.

DOSTUNU ÇAĞIRIR

Âşıkların sazındaki
Teller dostunu çağırır
Müminlerin ağzındaki
Diller dostunu çağırır

Yürüyenler hak izinde
Cuş ederek yâr dizinde
Gecesinde gündüzünde
Kullar dostunu çağırır

Akan seller esen yeller
Bahçedeki mor sümbüller

Menekşeler karanfiller
Güller dostunu çağırır

Divanî'nin sesi günde
Bozkırların eteğinde
Anların peteğinde
Ballar dostunu çağırır

(Divani 1980: 57)

AYHAN AKYÜZ / ÂŞIK SEFAÎ

(Trabzon-Yomra)

1956 yılında Trabzon ilinin Yomra ilçesine bağlı Tepeköy’de doğmuştur.

İlkokulu Amasya, ortaokulu Kayseri, liseyi Erzurum, yüksek öğrenimini Burdur (Eğitim Enstitüsü)’da tamamlamıştır. Şeker Şirketi ve Yol Su Elektrik Müdürlüğündeki çalışmaların dışında yedi yıl da öğretmen olarak çalışmıştır. Öğretmenlik mesleğinden ayrıldıktan sonra da Orta Anadolu şehirlerinde yedi yıl boyunca çerçilik yapmıştır.

Şiirlerinde dinî ve millî konuları işlemiştir. Türkiye ve Avrupa’da pek çok konser vermiştir. Var olan şöhretini *Ayşem* adlı kasetiyle daha da arttırmıştır.

Halen Kayseri’de yaşamaktadır.

Badal/ Âşık Sefaî, Ankara 2003.

TÜRK’ÜN TÜRKÜSÜ (Zincirleme)

Yiğitlik bulunur serde
Yedi iklimde her yerde
Deva olur bin bir derde
Dermandır Türk’ün türküsü

Dermanın gönüldür yeri
Kalsa da kemikle deri
Bizde çoktur gönül eri
Aslandır Türk’ün türküsü

Aslanlar Hakk’ın işinde
Kurt ile gezer düşünde
Yüce dağların başında
Dumandır Türk’ün türküsü

Duman çökse de ovaya
Zarar verir mi davaya
Gözümden küçük dünyaya
Fermandır Türk’ün türküsü

Ferman gönüle gelmeli
Gönül fermanı bilmeli
Kini kibiri silmeli
Lokmandır Türk'ün türküsü

Lokmanlar dizilse anda
Muhabbete girer canda
On sekiz binlik cihanda
Kervandır Türk'ün türküsü

Kervan yolun yücesinde
Sefai'nin hecesinde
Gündüzünde gecesinde
Harmandır Türk'ün türküsü

(Sefai 2003: 48)

İSMAİL ALPTEKİN / ÂŞIK İMAMOĞLU

(Mersin-Silifke)

1940 yılında Mersin ilinin Silifke ilçesinin İmamuşağı köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunudur. Ortaokulu bitirmek için dışarıdan sınavlara girmiş; ancak çeşitli sebeplerden dolayı bitirememiştir. Askerlik dönüşü Kur'an kursuna gitmiş ve başarı belgesini almaya hak kazanmıştır. Kendi kendine siyer, fıkıh, kelim çalışır. Okuduğu diğer kitaplar arasında Pir Sultan Abdal, Kaygusuz Abdal, Karaca Oğlan, Âşık Veysel, Dadaloğlu vb. sayılabilir.

Köy imamlığının dışında çiftçilik yapmış, Devlet Su İşleri, Toprak Su, Sıtma Savaş gibi kurumlarda işçi olarak çalışmış ve 1998 yılında Sosyal Sigortalar Kurumundan emekli olmuştur.

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanı sıra toplumdaki çeşitli aksaklıkları da dile getirmiştir.

Ali Berat Alptekin, *Âşık İmamoğlu (İsmail Alptekin)*, Silifke 2002.

ÇAĞLAYI

Geyik Dağı'nın dibinden
Çıkar çağlayı çağlayı
Silifke'min tam içinden
Geçer çağlayı çağlayı

Torosları yara yara
Mut'a her gün baka baka
Zeyne'ye göz ata ata
Akar çağlayı çağlayı

Eğri eğri yolları var
Besleyici kolları var
Göksu diye ünü de var
Gelir çağlayı çağlayı

Yol boyunca bahçeleri
Bohçalarım akçaları
Silifke'de tarlaları
Sular çağlayı çağlayı

İmamoğlu yorgun yorgun
Yazın akar durgun durgun
Köyler ile sargın sargın
Gezer çağlayı çağlayı

(Alptekin 2002: 30)

RÜSTEM ALYANSOĞLU/ ÂŞIK RÜSTEM ALYANSOĞLU

(Kars-Selim)

1939 tarihinde Kars ilinin Selim ilçesinin Baykara köyünde doğmuştur.

İlkokulu bitirdikten sonra bir süre öğretmen okuluna devam etmiştir.

Alyansoğlu'nun âşıklığa başlamasında babası Âşık Hüseyin ve bölgenin diğer âşıklarının etkisi olmuştur. Kars'ta, Halk Ozanları Derneğinin kurulmasına öncülük etmiştir.

Âşık Şenlik ve Sümmanî'nin etkisinde kalmıştır

Türkiye'de ve yurt dışında çeşitli konserler vermiş, toplantılara katılmış, plak ve kasetler doldurmuştur.

Bir ara Kars Radyosunda mahallî sanatçı olarak görev yapmıştır.

Alyansoğlu, 21 Ekim 1984 tarihinde İzmir'de vefat etmiştir.

Salih Şahin, *Ozanlık Gelenekleri ve Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Ankara 1983.

ATATÜRK

Atatürk öğretti harfi yazıyı
Kalemim defterim elim Atatürk
Tarih yazar gelip geçen maziyi
Kutbum asrım ayım yılım Atatürk

İşgalciler ona boyun eğmiştir
O öndere tekmil millet uymuştur
İçerde dışarda barış demiştir
Lisanım şiirim dilim Atatürk

Heybetli kaşları bir çelik beden
Yıkılmış devleti yepyeni eden
O ölümsüz asker hem başöğretmen
Bilgi hazinesi ilim Atatürk

Bir Mustafa Kemal bir Cumhuriyet
Göğsümüzde cıvı cıvı hürriyet
Bir nazlı bayrağım bir de milliyet
Hedefim menzilim yolum Atatürk

Dimdik bir alınla eğilmez başı
Büyür dudaklarda İstiklal Marşı
İnönü Sakarya Cihan savaşı
Kılıncım kalkanım kolum Atatürk

Bu yıl doğumunun yüzündeyiz biz
Elli milyon Türk'üz izindeyiz biz
Alyançoğlu der ki sözündeyiz biz
Dilde türküm sazda telim Atatürk

(Şahin 1983: 231)

SABİT ATAMAN / POSOFLU ÂŞIK MÜDAMÎ

(Ardahan-Posof)

1918 yılında Ardahan ilinin Posof ilçesinin Varzına (Demirdöven) köyünde doğmuştur.

İlk eğitimini din adamı olan babasından almıştır. Daha sonra evden kaçarak Ardahan Yetimler Okuluna yatılı olarak girer. Ancak dördüncü sınıfa geçtiğinde okulun kapanması üzerine babasının yanına dönmek zorunda kalır ve orada Kur'an kursu hocalığına başlar. Şemsinur adında bir kıza vurulunca onun aşkıyla pir elinden bade içer ve badeli âşıklar sınıfına katılır. 1938 yılında Atatürk'ün ölümü üzerine yazdığı ağıtıyla kısa süre içerisinde bütün Türkiye'de tanınmaya başlar. Pertev Naili Boratav'ın derlemelerinde kendisine kaynak şahıslık yapar ve bildiği bütün halk kültürü ürünlerini ona verir.

Hem aruz hem de hece ile söylenmiş şiirleri bulunan Müdamî'nin asıl başarılı şiirleri millî veznimiz olan hece vezni ile yazıp söyledikleridir. Şiirlerinde, aşk, kahramanlık, tabiat, yurt sevgisi ve mutsuzluk gibi temleri işlemiştir.

Babasıyla birlikte gezip dolaşmıştır. Şavşatlı Tefvik Usta'dan âşıklık ve hikâyecilik dersleri almıştır. Cilavuz Köy Enstitüsünde müzik öğretmenliği de yapmıştır.

8 Kasım 1968'de vefat etmiştir.

Posoflu Müdamî'nin şiirleri üzerinde, kendisi de âşık olan Yard. Doç. Dr. Bekir Sami Özsoy, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak bir doktora tezi hazırlamıştır. Eserin kısaltılmış şekli Bekir Sami Özsoy ve Halil İbrahim Ataman tarafından kitap halinde yayımlanmıştır.

Ensar Aslan, *Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Erzurum 1978.

Mevlüt Işık, *Posoflu Âşık Müdamî*, Ankara 1980.

Bekir Sami Özsoy, *Posoflu Âşık Müdamî Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*, Kayseri 1993. (Yayımlanmamış doktora tezi).

Bekir Sami Özsoy-Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sabit Müdamî/ Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Eserlerinden Seçmeler*, Kayseri 1993.

Bibliyografya için bk., Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Posoflu Müdamî Bibliyografyası*, Ankara 1992.

BİR GÜN

Aldanma fani dünyaya
Seni koyar naçar bir gün
Sokar yakasız gömleğe
Kefenini biçer bir gün

Azazil'e aldananlar
Nefsin sözüne kananlar
Bu dünya benim sananlar
Sonu olur naçar bir gün

Unutulur oldu şanın
Bunca kalır hanümanın
Su yerine kızıl kanın
Kara toprak içer bir gün

Hele bir baksana ahda
Fayda yoktur zaten cahda
Üstündeki dokuz tahta
Zaman gelir uçar bir gün

Sevdasından yılmadığın
Yanından ayrılmadığın
Senden başka sanmadığın
Dostun koyar kaçır bir gün

Müdamî diyor arsızdır
Hüma gibi kararsızdır
Bu dünya bir bekâr kızdır
Zaman gelir göçer bir gün

SEN DEĞİL MİSİN

Be insafsız merhametsiz zalim yâr
 Beni meftun eden sen değil misin
 Aklımı başımdan edip tarumar
 Sonra mecnun eden sen değil misin

Evvel yüze güldün kaşı hilalim
 Dedin seninçündür leb-i zülalim
 Sonra yüz çevirdin hercai zalim
 Eli memnun eden sen değil misin

Demek yalan imiş verdiğin sözler
 Gönül uğrusuymuş o cazu gözler
 Nedir o duruşlar o ekşi yüzler
 Kalbim mahzun eden sen değil misin

Selam merhabayı kestin aradan
 Senin kıymetini ne bilir nadan
Müdamî'yi usandırıp dünyadan
 Cana medyun eden sen değil misin (Özsoy-Ataman 1993: 107)

GEYSENE

Ata'm kurmuş yürüyelim izinden
 Kalbinizde bu hayali geysene
 Biz almayız Avrupa'nın bezinden
 Öz yurdunda çıkan malı geysene

Sümer'in bankası onlara karşı
 Bununla nurlansın pazar ve çarşı
 Ne lazımdır Avrupa'nın kumaşı
 Merinos'ta olan şalı geysene

İktisadî olan yoksula düşmez
 Hayal pilavları lafınan pişmez
 Cicili bicili bize yaraşmaz
 Neylersin yeşili alı geysene

Ey Müdamî yerli sözüm sanadır
 Lakin yurdu seven her insanadır
 Kanaat tükenmez bir hazinedir
 Aziz dostum yerli malı geysene (Özsoy-Ataman 1993: 97)

MEHMET ATAR / ÂŞIK ATAROĞLU*(Konya-Hadim)*

01 Ocak 1958 tarihinde Konya ilinin Hadim ilçesinin Çuna (Yeni Konak) köyünde doğmuştur.

Çocukluğu köyünde geçen Ataroğlu, çobanlığın yanı sıra çiftçilikle de uğraşmıştır.

Selçuk Eğitim Enstitüsü (Şimdi Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü mezunu olan Ataroğlu, yurdun değişik yerlerinde görev yaptıktan sonra memleketine dönmüştür.

Ataroğlu, hâlen Konya Selçuklu Ertuğrul Gazi İlköğretim Okulunda sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Öğretmenliğin dışında “benim sevdam” dediği âşıklıkla da uğraşmaktadır.

Türkiye’de düzenlenen çeşitli âşık toplantılarına katılmış, bunlarda değişik derece ve ödüller almıştır.

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanında yaşadığı coğrafyanın güzelliklerini, tabiatı, mesleğini, gezip dolaştığı şehir, belde ve köyleri de ele almıştır.

Ataroğlu, badeli âşıklardan değildir. Onun şairliğini daha çok, “*ailesinde şiir yazan ve türkü söyleyen büyüklerinden etkilenmesiyle ve usta malı şiirler okumasıyla açıklayabiliriz.*” (Ayva 2005: 360).

Ataroğlu mahlasını kullanan âşığımız şiirlerinin büyük bir kısmını hece vezninin 8 ve 11’lisi ile söylemiştir.

Ataroğlu’nun şiirleri üzerinde Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim elamanlarından Aziz Ayva tarafından bir doktora tezi hazırlanmıştır.

Aziz Ayva, *Konya Âşıklık Geleneği ve Âşık Ataroğlu Hayatı-Sanatı-Şiirleri-Şiirlerinin Tahlili*, Konya 2005. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

HA SEN YANDIN HA BEN YANDIM

Aynı yazgı aynı kader
 Ha sen yandın ha ben yandım
 Ey sevgilim ne fark eder
 Ha sen yandın ha ben yandım

Yakan sensin ateş sende
 Ben sendeyim sen de bende
 İki canız bir bedende
 Ha sen yandın ha ben yandım

Can bedende uyanmaz mı
 Can canana inanmaz mı
 Sanki yakanlar yanmaz mı
 Ha sen yandın ha ben yandım

Güneş yanar gün de yanar
 Bugün yanan dün de yanar
 Can yanarsa ten de yanar
 Ha sen yandın ha ben yandım

Ataroğlu'm düştüm nâra
 Göçtüm diyardan diyara
 Sen ateşsen ben de çıra
 Ha sen yandın ha ben yandım

(Ayva 2005: 801)

BEN VARIM

Sevda beni vatanımdan tezdirdi
 Yaralarım deşisinde ben varım
 Kerem etti Aslı için gezdirdi
 Yüce dağlar aşışında ben varım

Bulutların gözyaşında sır idim
 Kış ayında lapa lapa kar idim

Yeloldum kendime estim eridim
Derelerin coşuşunda ben varım

Saz eyledi türküleri çaldırdı
Her mevsimden bana göynek aldırdı
Yunus gibi denizlere daldırdı
Deryaların taşışında ben varım

Şu göçmen kuşlardan soralar beni
Onlar katarına sıralar beni
Sonbahar ayları yaralar beni
Her yaprağın düşüşünde ben varım

Yükseklerde nice derdin dermanı
Yaylalar var yiğitlerin harmanı
Dadaloğlu dinlemedi fermanı
Hürriyete koşusunda ben varım

Ataroğlu'm yatar yâr kucağında
Mevlâna'yla yaşar Şems'in çağında
Her öğün yanarım dost ocağında
Kaynıyorum, pişisinde ben varım

(Ayva 2005: 811)

İSMAİL AYDIN/ÂŞIK DAİMÎ

(Erzincan-Çayırılı)

1932 yılında İstanbul'da doğmuştur; aslen Erzincanlıdır.

İsmail Aydın'ın iki dedesi de saz ustası olup ilk derslerini de bunlardan Dursun Dede'den almıştır. İsmail Aydın badeli âşıklarımızdan olup Daimî mahlasını da pirler vermiştir.

İsmail Aydın, Daimî mahlasını aldıktan sonra Türkiye'nin değişik bölgelerini gezip dolaşmıştır. Âşık Veysel, Ali İzzet, Dursun Cevlanî, Davut Sularî en sevdiği âşıklardan bazılarıdır.

Şiirlerinde Kore ve Kıbrıs savaşlarını, memleketteki hırsızları, geri kalmışlığı, mezhep çatışmalarını, yurt ve millet sevgisini, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarını vb. konuları işlemiştir.

Daimî 17 Nisan 1983 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş olup mezarı İstanbul Karacaahmet Türbesi'nin yanındadır.

Yadigar Aydın Orhan, *Âşık Dâimî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1999.

GÖÇTÜ

Bir yıldız süzüldü Sivas'tan yana
Tabiatın büyük ozanı göçtü
Dökülsün gözyaşım Sivralan sana
Âşıkların merdi merdanı göçtü

Ey dostlar Veysel'i anlatsam size
Sığdıramam onu derya denize
Altı yavrusu var emanet bize
Sivas ellerinin cananı göçtü

Ey aziz milletim ey güzel yurdum
Veysel'in tahtını gönlüme kurdum
Ey köylüm şehirlim ey şanlı ordum
Atatürk'ün büyük hayranı göçtü

Yunus Karac'Oğlan Pir Sultan aslı
Gördüğünden şaşmaz gerçeğin nesli
Şimdi sazı dertli perişan yaşlı
Daimî'nin yârı ihvanı göçtü

(Orhan 1999: 268)

MUSTAFA AYDIN / ÂŞIK MUSTAFA*(Kars-Selim)*

1963 yılında Kars ilinin Selim ilçesinin Beyköyü'nde doğmuştur. Lise mezunu olup geçimini âşıklıkla sağlamaktadır. Türkiye'de düzenlenen pek çok âşık toplantısına katılmış, buralarda çeşitli ödüller almıştır. Kaset ve klipleriyle ünlüdür. Şiirlerinin tamamı hece vezniyledir. Aruzu bilmemesine rağmen bölgenin geleneksel özellikleri gereği divanlarında aruz vezni bulmamız mümkündür.

Şiirlerinde aşk, tabiat ve sevgiliyi işlemiştir.

KAR ÇİÇEĞİMİ

Bıraktığım yerden alayım derken
El aldı dediler kar çiçeğimi
Haber veren rüzgârları beklerken
Yel aldı dediler kar çiçeğimi

Gömüldü gönlüme tertemiz mazi
Gizlenir mi bu sevdanın enkazı
Kaderin payı var bozulmuş yazı
Sel aldı dediler kar çiçeğimi

Bu sevda uğruna koymuş idim ser
Kavuşmaya yemin ettik beraber
Mustafa'yı verem etti son haber
El aldı dediler kar çiçeğimi

(Özsoy 2005: 228)

TASARRUFA GEL

Vatandaş gereksiz saçma paranı
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel
Düşün geleceğin bağla yaranı
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

Elektrik suda yeme içmede
Giyimde kuşamda eşya seçmede
Güçlü devletleri öne geçmede
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

Bütçenize göre lükse girmeden
Yiyiniz içiniz israf etmeden
Zamanı ömrü boşa tüketmeden
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

Fabrika okula temel atmaya
Üretim malını dışa satmaya
Uçak gemi köprü baraj yapmaya
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

Gençlikte sağlıkta terk et zilleti
Bırak sigarayı atma nimeti
Savunma gücümüz bekler milleti
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

Öyleyse yurdumuz güçlü olmalı
Teknoloji çağda yerin almalı
Yıldızların kapısını çalmalı
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

Âşık Mustafa'nız getirsin dile
Güçlü olabilmek tasarruf ile
İsraf felakettir çektirir çile
İsraftan kaçınıp tasarrufa gel

HAKKI BAYRAKTAR / ÂŞIK YORGANSIZ

(Kastamonu)

1895 yılında Kastamonu'da doğmuştur.

İlk öğrenimine mahalle mektebinde başlayan Hakkı Bayraktar, 7-8 yaşlarında annesiyle İstanbul'a giderek Beyazıt Rüştîyesine (ortaokul) kaydolmuştur. Yine kendi hayatını anlatan destanından öğrendiğimize göre aynı yerde Sultaniyi (lise) de bitirmiştir.

Bir süre kâtiplik yapmıştır. Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşlarına katılmış, savaştan sonra çavuşluk rütbesi ve gazilik unvanlarıyla Kastamonu'ya dönmüştür. Hakkı Çavuş denmesinin sebebi budur. Âşıklığın dışında güreş ve hattatlık gibi alanlar da ilgilenmiştir. Sazı omzunda Türkiye'nin pek çok yerini gezip dolaşmış, çeşitli âşık fasıllarına katılmıştır.

Hem aruz hem de hece ile şiirleri vardır. Aruz vezniyle yazdığı şiirleri divanî, semaî ve müstezatlarıdır. Koşma, destan, semaî, taşlama ve atışmalarında ise hece veznini kullanmıştır.

17 Şubat 1964 tarihinde vefat etmiştir.

Mustafa Eski, *Âşık Hakkı Bayraktar / Yorgansız*, Ankara 1975.

Süleyman Şenel, *Kastamonulu Yorgansız Hakkı Çavuş*, İstanbul 1997.

GÜLDÜ DE GEÇTİ

Bekledim yolunu hep leyl ü nehar
Bakmadı yüzüme bildi de geçti
Bilmem ki o yârin fikrinde ne var
Tebessüm eyledi güldü de geçti

Aşk ile hâlimiz yamandır yaman
Kirpiği ok olmuş kaşları keman
Mest oldum görünce yâri bir zaman
İyi rüya gibi geldi de geçti

Görölmüş değildir böyle dilrûba
Aşk u muhabbeti başımda bela
Çekmeyen ne bilir aşk ile sevda
Hakkı hakikati buldu da geçti

(Eski 1975: 58)

KEMAL BÜLBÜL / ÂŞIK KEMALÎ BÜLBÜL

(Samsun-Kavak)

1928 yılında Samsun ilinin Kavak ilçesinin Kozansıkı köyünde doğmuştur.

1939 ve 1949 depremlerinde bütün yakınlarını kaybetmiştir, bu sebeple ancak ilkokuldan mezun olabilmıştır. Gazeteci bir âşık olup Samsun'da yayımlanmakta olan *Ali Baba* gazetesinde muhabir olarak göreve başlamış ve aynı gazetede sorumlu yazı işleri müdürlüğüne kadar yükselmiştir. Yayınevi sahipliği, işçi temsilciliği, emlak bürosu işletmeciliği, yaptığı diğer işler arasındadır.

1974 yılında bir grup âşık arkadaşıyla birlikte kurdukları *Halk Ozanları Kültür Derneği*nden ayrılarak, *Halk Ozanlarını Tanıtma ve Eserlerini Yaşatma Derneği*ni kurarak başkanlığını yapmıştır. Bu arada Gürünlü Âşık Gülhanî, Ardanuçlu Efkârî, Karşı Hasretî'nin şiirlerini yayımlamıştır.

Bazı kaynaklarda ustasının Âşık Efkârî olduğu, mahlasını da onun verdiği kayıtlıdır. *Kemalî Bülbül* mahlasının dışında *Âşık Kemalî*, *Kemal Bülbül*, *Bülbül*, *Kavaklıoğlu* mahlaslarını da kullanmıştır.

Türkiye içinde yapılan çeşitli âşık toplantılarına katılarak dereceler almıştır.

Kemalî Bülbül âşıklık geleneğinde bir ilke imza atarak hocası Efkârî'nin jübilesini de yapmıştır.

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanı sıra aşk, tabiat, sevgili, sosyal olaylar gibi konuları da işlemiştir.

Şiirlerinin tamamı 8 ve 11'li hece ölçüleriyledir. Bugüne kadar on kitabı ve bir plağı yayımlanmıştır.

2005 yılı Orhan Şaik Gökyay Şiir Ödülü'nü Âşık Eminî ile paylaşmıştır.

Âşık Kemalî Bülbül, Yılları Yendim, Ankara 1990.

Kıbrıs Destanları, 1975.

Kırık Sesler 1948.

Nerdeyim, 1984

Samsunlu Âşık Kemalî Bülbül, Ankara 1984.

Samsunlu Âşık Kemali Bülbül [Kemal Bülbül], *Sanatta 50. Şeref Yılım*, Samsun 1997.

Türk Çocuklarına Ahlakî Öğütler, 1956.

İrfan Ünver Nasrattınoğlu, *Samsunlu Âşık Kemali Bülbül*, Ankara 1976.

CUMHURİYET GÜZEL TÜRKİYE’M GÜZEL

Ata’nın attığı sağlam temelde
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel
Dünyanın gözündə büyüyen belde
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel

Günleri devirip atmış seneyi
Birbiri üstüne katmış seneyi
Başına baş tacı etmiş seneyi
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel

Kıvançda tasada düşüncede bir
Tarih kitabında yaprağı çevir
Dünyada tek Türk’le yaşar bu devir
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel

Toprağı verimli insanı cömert
Bilekler bükülmez çelikten de sert
Eşit hakla yaşar burada her fert
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel

Beyinler makine göğüsler kale
Örneği göstermiş yedi düvele
Gereğinde derhal verir el ele
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel

Bugünkü nüfusu tam kırk beş milyon
Gayretle verildi fakirliğe son
Millî mücadele destanlaşan fon
Cumhuriyet güzel Türkiye’m güzel

Yeşil yaylaların zengin ovası
Kendi toprağında derde devası
Her taşın altı bir şehit yuvası
Cumhuriyet güzel Türkiye'm güzel

Sınırını bekler cesur ordusu
Burada yaşayanın olmaz korkusu
Kanıyla yazılmış vatan tapusu
Cumhuriyet güzel Türkiye'm güzel

Şehirde fabrika köyde fabrika
İrili ufaklı boyda fabrika
Baraja yardımcı çayda fabrika
Cumhuriyet güzel Türkiye'm güzel

Asil millet onu tac etti başa
Yirmi Dokuz Ekim erdi altmışa
Şiire işlenip konuldu marşa
Cumhuriyet güzel Türkiye'm güzel

Kemali Bülbül'üm canım ciğerim
Doğduğum vatanı elbet severim
Mukaddes toprağı kabirlik yerim
Cumhuriyet güzel Türkiye'm güzel

(Bülbül 1984: 16-17)

ERDEM CAN / ÂŞIK SEFER ERDEM

(Sivas-Ulaş)

7 Mayıs 1955 tarihinde Sivas ilinin Ulaş ilçesinin Yapalı köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup küçük yaşlarından itibaren okumaya düşkündür.

Hiçbir sosyal güvencesi olmayan Erdem Can, hayatını geçici işçiliklerle devam ettirmiştir.

Badeli âşıklarımızdan olup, mahlasını da kendisi gibi bir âşık olan Feryadî'nin;

"Yahu sen mahlasına Ozan Erdem deme de Erdem Can de. Çünkü sen erdemli-sin, sevecensin, iyiliği seversin, iyi huylusun. Bu yüzden Can mahlası sana daha iyi olur." demesi üzerine *Erdem Can* olarak değiştirir.

Türkiye'de düzenlenen pek çok âşık toplantısına katılıp değişik dereceler almıştır.

Erdem Can hemen hemen her konuda şiir söylemiştir.

Cengiz Gürlek, *Âşık Erdem Can*, Sivas 1996.

SÖYLEME

Güzel gözlüm Nergiz koydum adını
Tanımasın bilmesinler söyleme
Gizledim sevdiğim gerçek adını
Tanımasın bilmesinler söyleme

Sağın uzun topraklara sürünür
İnci dişler sedef gibi görünür
Hilal kaşım eller bize yerinir
Tanımasın bilmesinler söyleme

Yaşın on sekizdir boyun dal gibi
Dilin baldan tatlı yanak gül gibi
Ellerin yanında durak el gibi
Tanımasın bilmesinler söyleme

Kolkola takılıp da gezerdik hani
Bir yere yalnız salmazdın beni
Seni candan seven bu **Erdem Can'ı**
Tanımasın bilmesinler söyleme

(Gürlek 1996: 47)

YAKUP CAN / ÂŞIK ÜMMANÎ CAN

(Erzurum-Tortum)

1915 yılında Erzurum ilinin Tortum ilçesinin Öşvank (Çamlıyamaç) köyünde doğmuştur.

Şiir söylemeye 19 yaşında başlamış olup kendi ifadesine göre davar otlatırken Armutlu Mezarlığı'nın Poseyni semtinde uyuyakalmış ve rüyasında pir elinden bade içmiştir. Mahlasını da rüyada pirler vermiştir. Kardeşiyle birlikte Doğu Anadolu Bölgesi'nin bazı illerini (Erzurum, Kars, Ağrı, Van, Bitlis, Muş) gezip dolaşmıştır. Kardeşi ve yol arkadaşını kaybetmesi üzeri ağıtlar yakmış, acıklı şiirler söylemiştir.

Geçimini değirmencilik ve çiftçilik yaparak sağlayan Ümmanî Can, zaman zaman da Ramazan aylarında "elveda gazelleri" okumuştur.

Türkiye'de düzenlenen değişik âşık toplantılarına katılmış, bunlarda önemli dereceler almıştır.

Şiirlerinde *Ümmanî Can*, *Dertli Can* ve *Can Ümmanî* mahlaslarını kullanmıştır.

Ümmanî Can, 30 Ocak 1983 tarihinde vefat etmiştir.

Halk Şairimiz Âşık Ümmanî Can, Ankara [1967].

GÖRDÜM

Yatar idim bu âlemde
Ben ölmeden ölü gördüm
Met olunur her kelimde
Cihanda bir gülü gördüm

Nazar ettim ay yüzüne
Kulak verdim her sözüne
Gezerken düzi düzüne
Tükenmez bir gölü gördüm

Cihanda ben bana baktım
İşitip her yana baktım
Halk olan insana baktım
Ümmanî Can deli gördüm

(Can 1967: 12)

HÜSEYİN CANİTEZ/ÂŞIK BOYACI

(Kırşehir)

1914 yılında Kırşehir’de doğmuştur.

Müjgan Cunbur onun için yazdığı bir yazıda;

“Geçimini sağladığı mesleğini şiirlerinde kendisine mahlas yapan Âşık Boyacı/Hüseyin Canitez halk edebiyatı dediğimiz kaynağın sırrına erenlerdendir.” diyerek onun boyacılık, tabelacılık, hattatlık ve nakkaşlık işleriyle uğraştığını bildirmektedir.

Şiirlerinde vatanı, milleti, yurt sevgisini, Atatürk’ü, Kırşehir ilinde yetişen büyükleri, Ahi Evran’ı ve doğup büyüdüğü Kırşehir ilinin güzellikleri anlatmıştır.

Âşığın, 4000’e yakın şiiri olup bunlardan bir kısmı kitaplaştırılmıştır.

Âşık Boyacı, *Bayrak ve Toprak*, Ankara 1973.

Kırşehirli Âşık Boyacı, *Türk Oğluyum Türk Oğlu*, Kırşehir 1982.

Kırşehirli Esat Hüseyin Cantez, *Belki de Son Eserim Şiirler*, Kırşehir 1985, 9-12.

Cumhuriyetimizin 50. Yıl Dönümünde: Toprak ve Bayrak, Ankara 1973.

GÖNÜL BÜLBÜLÜM

Şu gönül bülbülümü aşk kafesine
Koydum da bir türlü doyuramadım
Hayranım kendim de onun sesine
O sesi âleme duyuramadım

Çırpınır o bülbül can kafesinde
Neleri bulunmaz teranesinde
O da benim gibi son nefesinde
Nefesin nefsimden ayıramadım

Bir hoş seda ile çağırır Hakk'a
Döner milletine şükreder Rabb'a
Topladım sesini koydum kitaba
Onu maşukuna doyuramadım

Kıssa sunar buyur eder hisseye
Gururumu çiğnetmem der kimseye
Boş vermişti dünya denen nesneye
Biraz uslan dedim duyuramadım

İrşad eden odur Rabb'ın yolunda
Vatan millet derken sesi tonunda
Bu yüzden kaynaştık işte sonunda
Gönül bülbülümü doyuramadım

Böylece kaynaşıp ettikçe feryad
Şehit dahi düşsek demeyiz heyhat
Ordumla sancağım açtıkça kanat
Rabbim'a şükürden doyuramdım

Dinimle milletim dolu bal petek
Dünya kurulalı öpmedik etek
Bizi kıskanana attık da kötek
Millî hasletime doyuramadım

Boyacı gönlümüz kalkıyor şaha
İmanlı alnımız varır Allah'a
Gönül bülbülüne biçilmez paha
Ne yazık gafile duyuramadım

(Cantez 1985: 9-11)

İSMAİL CENGİZ / İSMAİL AZERİ

(İran-Tebriz)

1928 yılında Tebriz’de doğmuştur. Ailesi o, 13 yaşında iken Türkiye’ye göç ederek İstanbul’a yerleşmiştir. Dedesi Âşık Aziz, babası Âşık Sefer’dir. 15 yaşından itibaren saz çalmaya başlayan İsmail, Azerbaycan Türklerinden olduğu için Azerî mahlasını almıştır. Onun ilk ustası Âşık İslam Erdener’dir. Yetiştirdiği âşıklar arasında Bayram Denizoglu ile Muhtar Aslan’ı sayabiliriz.

Azerî’nin satışa sunulmuş pek çok kaset ve plağı vardır. Son yıllarda katıldığı toplantılarda, hazır bulunanlara doğmaca olarak söylediği dörtlükleriyle şöhret kazanmıştır.

Cengiz, halen İstanbul’da yaşamaktadır.

NEYİN FAZLA

Kul ey kula çirkin deme
Senin benden neyin fazla
Bizi yaradan bir Allah’tır
Senin benden neyin fazla

Bu sözümde yalan yoktur
Bu dünyada kalan yoktur
Gelen çoktur giden çoktur
Senin benden neyin fazla

İsmail derine dalarsın
Sanma ki burada kalırsın
Çok yesen kilo alırsın
Senin benden neyin fazla

(Erdoğan Altınkaynak’ın arşivinden)

OLMAZ

Gurbet elde işin tersse
Hiç yanına gelen olmaz
Hele bir de fakir ölsen
Namazını kılan olmaz

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

Bazı şişman zayıf olur
Sararır gül benzin solar
Evin dedikodu dolar
Neden nedir bilen olmaz

İsmail'im çaresizsen
Dostun olmaz parasızsan
Hele bir de arsızsan
Asla gelip giden olmaz

(Erdoğan Altınkaynak'ın arşivinden)

ORDAYIM

Ela gözlü yârim bekle gelirim
Yüce dağlar yol verirse ordayım
Gelenden gidenden seni sorarım
Karlı dağlar yol verirse ordayım

Köyümüzde o gezdiğim yerleri
Bahçemizde meyve veren bağları
Nasip olsa uzatmam ki çağları
Fırsat ele geçer geçmez ordayım

Bugün yarin yola çıktım gelirim
Araya araya seni bulurum
Senin için gurbet elde kalırım
Yüce dağlar yol verirse ordayım

İsmail'im sizi nasıl özledim
Sevginizi bu bağrımda gizledim
Gurbet elde baharladım yazladım
Yeni fidan dal verirse ordayım

(Erdoğan Altınkaynak'ın arşivinden)

ŞERİF CIRIK / ÂŞIK MAHZUNÎ ŞERİF

(Kahramanmaraş-Afşin)

17 Kasım 1939 tarihinde Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesinin Berçenek köyünde doğmuştur.

Okul öncesi babası tarafından Elbistan medreselerine gönderilerek Kur'an eğitimi aldırılır. İlk öğrenimini köyünde tamamladıktan sonra askerî okulları (Mersin Astsubay Hazırlama Okulu, Ankara Ordonat Tekniker Okulu) bitiren âşık, ordudan ayrılıp sivil hayata geçer. Hayatını sazı ve sözüyle kazanır. Şiirlerinden dolayı zaman zaman mahkemelik olan Mahzunî, bütün bu olaylardan hiç yılmamış ve kendi felsefesi doğrultusunda yazıp söylemiştir.

Şiirlerinde toplumsal konuların yanı sıra aşk, tabiat ve sevgili gibi konulara da yer vermiştir.

O, şiirlerini 400'den fazla plak, uzunçalar ve kasetler aracılığıyla dinleyicisine ulaştırmıştır.

1985 yılında *Hürriyet* gazetesinin Altın Kelebek ödülünü kazanmıştır.

Mahzunî'nin âşıklığının oluşmasında Pir Sultan Abdal, Âşık Veysel ve Davut Sularî'nin etkisi olduğunu çeşitli kaynaklar yazmaktadır.

Mayıs 2002'de Hacıbektaş'ta toprağa verilmiştir.

Ali İhsan Aktaş, *Anadolu'yu Kucaklayan Ozan Mahzunî Şerif*, 1990.

A. İhsan Aktaş, *Âşık Mahzunî Şerif/Anadoluyu Kucaklayan Ozan*, Ankara 2002.

İslam Çankaya, *Mahzunî Şerif/Seçme Şiirler*, Ankara 1994.

İslam Çankaya, *Âşık Mahzunî Şerif/ Dolunaya Tül Düştü*, Ankara 2002.

Battal Pehlivan, *Domdom Kurşunu*, 1985.

Süleyman Yağız, *Berçenekli Âşık Mahzunî*, İstanbul 1976.

ÇÖL KENARINDA

Çırpına çırpına bir yeşil ördek
Yah edip dolaşır göl kenarında
Yayla yayla endam eden menekşe
Solmuş yağmur bekler çöl kenarında

Ömür uzar iken düşer sayılar
Hazinleşir hava satan dayılar
Boş kayada boğuşurken ayılar
Kuşlar şarkı söyler gül kenarında

Boş göz ile sonsuzluğa bakılır
Sıra sıra boz bulutlar takılır
Unutulmuş umut erken yıkılır
Kerpiç saray gibi sel kenarında

Mahzunî gurbeti gezmekten beri
Yaktım gitti çok yapraklı defteri
Âşıkın sevdaya hasret elleri
Bir gider bir gelir tel kenarında

(Çankaya 2002: 42)

ALİ COŞKUN / YUSUFELİLİ ÂŞIK HUZURÎ

(Artvin-Yusufeli)

1886'da Artvin ilinin Yusufeli ilçesinin Zor köyünde doğmuştur.

Babası Mustafa Keşfi de âşık olup oğlunun doğumuna;

*Sene bin üç yüzün üç tarihinde
Rakam düştü nişanı Ali oğlum
Receb-i şerifin on beş gününde
Kadem bastı cihana Ali oğlum*

şeklinde tarih düşürür.

20 yaşına kadar medrese öğrenimi görmüş, Artvinli Âşık Nazmî ve Yusufelili Âşık İznî'den saz dersleri almıştır. Babasının Mehrî, Serdarî, Şehverî gibi âşık ve şairlerle yaptığı toplantılara katılmıştır. Türkiye'de Artvin ve ilçelerinin dışında Ankara, Eskişehir, Bursa, İstanbul ve İzmir gibi illeri; ülke dışında ise Kafkasya'yı gezip dolaşmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'na katılmış, savaşın sona ermesinden sonra memleketine dönüp nüfus ve tapu memurluğu yapmıştır. 1930 yılında memuriyetten ayrılarak baba mesleği olan çiftçilik ve hayvancılığa başlamış, bu arada imamlık da yapmıştır.

Bölgesinde yaşayan Efkârî, Kararî, Kemalî, Müdamî ve Sümmanî ile karşılaşmıştır.

Hem aruz hem de hece ile şiirler yazıp söylemiştir. Aşk, tabiat, gurbet, din gibi konuların yanına para, çalışma gibi kavramları da eklemiştir. Taşlama ve vatan sevgisini konu alan şiirleriyle ünü daha da artmıştır.

23 Eylül 1951 tarihinde Artvin'de vefat etmiştir.

Hikmet Dizdaroğlu, *Yusu felili Huzurî*, 1949.

Hayrettin Rayman, *Yusufeli'li Ali Huzûri Coşkun*, Erzincan 1996.

SEVDİĞİM

Bülbül idim gonce gülden ayrıldım
Yeni düştüm ah u zâre sevdiğim

Senin gibi leb-i baldan ayrıldım
Sinem baştan başa yara sevdiğim

Senin için ah çekerim ağlarım
Göz yaşımla derya gibi çağlarım
Sanma gayri yâre meyil bağlarım
Bahtım zülfün gibi kara sevdiğim

Huzurî'yim serden attım şanımlı
Çevirmiş ehibba çevre yanımlı
Azrail göğsümde alır canımı
Görsem bir cemalin bari sevdiğim

(Rayman 1996: 68)

HACI BEKTAŞ COŞKUN / ÂŞIK TALİBÎ COŞKUN

(Sivas-Şarkışla)

1898 yılında Sivas ilinin Tonus (Altınyayla) ilçesinde doğmuştur.

Talibî, çocukluk döneminde okuması için Başyayla köyünde Bekir Hoca'ya gönderilirse de başarılı olamaz. Ancak hocası tarafından falakaya yatırılmasının ardından yüklüğün altına atılır. Talibî burada rüyasında pirleri görür ve kendisine bir bardak bade sunulur. Bu olaydan sonra Talibî bülbül gibi şakır ve Kur'an-ı Kerim'i okumaya başlar. İşte bu olaydan sonra Talibî Coşkun'un âşıklık macerası da başlar.

13 yaşında tifo hastalığından babasını kaybeder. Bunun üzerine evin yükü de Talibî'nin üzerine kalır. Çobanlık ve çiftçilik yaparak üç kardeşi ve annesini geçindirir. İlerleyen yaşlarında bir süre de köylerinde imamlık yapar.

Geçim sıkıntısı ve bazı ailevî problemlerden dolayı Talibî, kendisini gurbete atar ve 1938 yılından ölüm tarihi olan 1976'ya kadar bu gurbet hayatı devam eder. Talibî, bu dönemde hayatını sinema ve okullarda okuduğu şiirleriyle kazanır.

20. yüzyılın "Evliya Çelebi"si diyebileceğimiz Talibî, sohbetlerinde 67 il, 455 ilçe ve 10000 köyü gezdiğini söylemiştir.

Onun şiirlerini Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal toplamıştır.

Talibî ilk Âşıklar Bayramı'ndan (Sivas, 5-7 Kasım 1931) Konya Âşıklar Bayramına kadar pek çok âşık toplantısına katılmış, buralarda çeşitli dallarda dereceler almıştır.

Badeli âşıklarımızdan olup 14 yaşında pirlerin gösterdiği Keklik Emine'ye tutulmuş ve bütün ömrü onun derdi ile geçmiştir.

Şiirlerinde kendisini, sevgilisi Emine'ye duyduğu aşkı, tabiatı, gezip dolaştığı yerleri (ırmak, göl, deniz, bağ, bahçe, park, mağara, vb.), çektiği sıkıntıları, millî, dinî ve fikrî konuları işlemiştir.

Onun şiirleri arasında destanlarının ayrı bir yeri vardır. Bunların sayısı 273'tür. Bu destanlar arasında ağıt destanları, beldelerle ilgili destanlar, dua destanları, olay destanları, kız-kadın destanları, millî duygularla söylenmiş destanlar, sosyal konulu destanlar, yolculuk destanları başlıcalarıdır.

Şiirlerinde Talip, Talibî Coşkun, Talip Coşkun, Coşkun Talip mahlaslarını kullanmıştır.

Talibî doğaçlamaları olan ancak saz çalamayan âşıklarımızdan birisidir. Halk şiirinin atışma (karşılaşma) dışındaki bütün dallarında başarılı örnekler veren bir saz şairidir.

Talibî Coşkun şiirlerinde sade bir dil kullanmış, az sözle çok şey anlatmaya çalışmıştır. Şiirlerinde mahallî kelime ve deyimler bolcadır. Bazen de aynı şiir, hatta aynı mısradaki aynı kelimenin hem mahallî hem de İstanbul Türkçesiyle söylenmiş şekilleri vardır.

Talibî Coşkun, Ruhsatî ve Erzurumlu Emrah'tan etkilenmiştir. Kendi memleketinde yaşayan veya onunla çağdaş olan pek çok âşık da Talibî etkisinde kalmıştır.

Talibî mahlasıyla şiir söyleyen dört âşık daha vardır.

Talibî, 12 Mart 1976 tarihinde Ankara'da evinin yakınındaki bir kahvede vefat eder ve Karşıyaka (Ankara) Mezarlığına defnedilir.

Talibi Coşkun, *Ankara Destanı*, Sivas 1938.

Talibi Coşkun, *Talibî'den Seçilmiş Şiirler*, Şiirler 1938.

Talibi Coşkun, *İlaveli Ankara Destanı*, (?), 1939.

Talibi Coşkun, *Felek Yavrusu*, Ankara 1945.

Talibi Coşkun, *Dolaştı Dünyayı Aldı İline*, Sivas 1946

Talibi Coşkun, *Seher Yeli*, Sivas 1946.

Talibi Coşkun, *Erciyes Yaylası*, Kayseri 1949.

Talibi Coşkun, *Trabzon'da Coşan Gönül*, Trabzon 1957.

Doğan Kaya, *Âşık Talibi Coşkun*, Sivas 2005

Kemal Or, *Talibi Coşkun / Trakya Destanı*, Kayseri 1948.

Fazıl Oyat, *Talibi Coşkun / Zelzele-Seylah Destanı*, Ankara 1944.

Diğer kaynaklar için bk, Kaya, 2005, 421-423.

OLMAZ

Ben söylerim hakikati

Sözlerimde yalan olmaz

Şu dünyada bir derdim var

Buna çare bulan olmaz

Kıymetimi bilen olmaz

Güneş gibi şahsım olsa
Devlet gibi tahtım olsa
"Gazi" gibi bahtım olsa
Yine bana gelen olmaz
Kıymetimi bilen olmaz

Pınar olsam çağlar gibi
Gazel döksem bağlar gibi
Altın olsam dağlar gibi
Benden bir pul alan olmaz
Kıymetimi bilen olmaz

Hazne dolu akçem olsa
Türlü kumaş bohçam olsa
Yalan dünya bahçem olsa
Benden bir gül alan olmaz
Kıymetimi bilen olmaz

Ben n'ideyim dünyasını
Bana çaktı iğnesini
Şu kalbimin aynasını
Parlatıp da silen olmaz
Kıymetimi bilen olmaz

Kuş olup gezsem havayı
Arayıp bulsam yuvayı
Dünyada kuru davayı
Benim gibi çalan olmaz
Kıymetimi bilen olmaz

Talibî der ki n'olurum
Mekânı nerede bulurum
Korkarım garip ölürüm
Namazımı kılan olmaz
Mezarımı bilen olmaz

GÖRDÜM

Gece yatar iken gaflet hâlinde
 Bu gün Emine'nin düşünüyordum
 Çayırda oturmuş mendil elinde
 Ağlamış gözünün yaşını gördüm

Sabah oldu hep yürüdük kazaya
 Bizi celp ettiler ağır cezaya
 Hepimiz bir olduk durduk hizaya
 Sağdan Emine'nin kaşını gördüm

Üçü birden içeriye girdiler
 Huzur-ı hâkime karşı durdular
 Alelusul ifadeyi verdiler
 Uzattı boynunu başını gördüm

Emine bilmez ki engin yüceyi
 Beraber getirmiş Zırıl kocayı
 Mübaşir yüzünden aldı peçeyi
 Al dudağı inci dişini gördüm

İpek gibi elden ele üzölmüş
 Mercan gibi koldan kola düzülmüş
 Yad el değmiş düğmeleri çözülmüş
 Ne kadar da beyaz döşünü gördüm

Talibî der ifademiz kurtuldu
 Bu gün yârı gördüm yürek yırtıldı
 Üçü bir çıktılar kapı örtöldü
 Sonraki bakmada peşini gördüm

(Kaya 2005: 81)

YARADAN

Yüce dağ başında pınar gözüün
 Sürüden seçilmiş emlik kuzusun

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Güzellerin başı yayla kızısın
Belki seni bana yazar Yaradan

Seni gördüm evvel bahar yaz iken
O güzellik sende cilve naz iken
Güller gonca iken teller saz iken
Belki seni bana yazar Yaradan

Ela göz üstüne eğmedir kaşı
Aklımı alıyor gerdan kırışı
Yaylanın çiçeği bülbülün eşi
Belki seni bana yazar Yaradan

Nasip olsa yine gitsem yaylaya
Doya doya baksam suna boyluya
Senin için yalvarırım Mevla'ya
Belki seni bana yazar Yaradan

Yârim gider kızlar ile düğüne
Gerdanının şevki düşer önüne
Bilmiyorum bu güzelin sonu ne
Belki seni bana yazar Yaradan

Talibî derdine derman bulmuyor
Âşıklar dünyada murat almıyor
Bu zamanda dilek kabul olmuyor
Belki seni bana yazar Yaradan

(Kaya 2005: 82)

MUSTAFA FERYADÎ ÇAĞIRAN/ ÂŞIK FERYADÎ

(Sivas-Ulaş)

12 Birinci Teşrin 1330/ 12 Ekim 1914 tarihinde Sivas ilinin Ulaş ilçesi Baharözü köyünde doğmuştur.

Çocukluğundan itibaren hayatı yoksulluklar içerisinde geçmiştir. Hayatını çiftçilik ve hayvancılık yaparak devam ettirmiştir.

Badeli âşıklarımızdandır. Rüyasında pir elinden bade içip Güldane adındaki bir kıza sevdalanmıştır. Ancak aynı dervişler âşığa, Güldane'ye bu dünyada kavuşamayacağını, ahirette kavuşacağı haberini verirler. Bu olaydan sonra *Güldane* mahlasıyla şiir söylemeye başlar.

Mahlasını, rüyasında Tonus'un Tazıyurt köyünden Has Sait Efendi vermiştir.

Şiirlerinde aşk, tabiat konularının yanı sıra taşlama, yergi, güldürü, vatan, memleket ve din sevgisi gibi konuları da işlemiştir.

Çağiran, 11 Ekim 1987 tarihinde vefat etmiştir.

M. Feryadî Çağiran, *Sivas'tan Sesler*, Sivas 1948.

M. Feryadî Çağiran, *Sevgili Sabah Namazı*, Sivas 1971.

Kutlu Özen, *Âşık Feryadî / Güldane*, Sivas 1983.

GÜLDANE'MİN

Olanca ömrümü koydum
Yollarına Güldane'min
Tatlı canım feda olsun
Dillerine Güldane'min

Beni yıkan o şirin dil
Ağzı şeker yanağı gül
Sanki oldum dertli bülbül
Güllerine Güldane'min

Arayıp tenhada bulsam
Yanında bir zaman kalsam
Ben altın bilezik olsam
Kollarına Güldane'min

Cahilim ömrüme yazık
Yanağından alsam azık
Olsam sarı kaşlı yüzük
Ellerine Güldane'min

Feryadi'yim serden geçerim
Elinden zehir içerim
Bin lira kıymet biçerim
Tellerine Güldane'min

(Özen 1983: 22)

AYŞE ÇAĞLAYAN

(Osmaniye-Kadirli)

1939 yılında Osmaniye ilinin Kadirli ilçesinin Dikirli (Harkaçtığı) köyünde doğmuştur.

Babasının kız çocukları okumaz demesi üzerine okula gitmemiş ve 17 yaşında iken Muzaffer Çağlayan'dan özel dersler alarak okuma-yazmayı öğrenmiştir. Daha sonra da Muzaffer'le evlenmiştir.

7-8 yaşlarında şiir söylemeye başlar. İlk söylediği şiirler daha çok anonim olup ağıt ve türkülerdir. 1978 yılından itibaren Çukurovalı âşıklar arasında kendisine yer bulmuş ve çeşitli âşık toplantılarına katılmıştır.

Şiirlerinin tamamını hece vezniyle söylemiştir. Bunlar 8 ve 11'li hece vezniyledir. Şiirlerinde diğer âşıklarda olduğu gibi sosyal olayları, dinî ve millî konuları, sevgiyi ve tabiatı işlemiştir. Taşlama türünde söylediği şiirleri ünlüdür.

Çağlayan Âşıklar, Kadirli [1982].

Ayşe Çağlayan-İ. Muzaffer Çağlayan, Kadirli'de Çağlayanlar, Erzurum 1997.

Esmâ Şimşek, "Kadirli Âşıklar Arasında: Ayşe Çağlayan", *Erciyes*, 11 (122), Şubat 1988, 25-26.

KADİRLİ

Senden ayrılmaya dayanamam ben
Hasretin bağırmı yakar Kadirli
Mutlu olur sende yaşayan insan
Dağların reyhali kokar Kadirli

Bahar gelir lale sümbül açılır
Çayır çimen birbiriniden seçilir
Kimse kalmaz hep beraber göçülür
Güzelin yaylaya çıkar Kadirli

Koca Savrun suyu çağlayıp akar
Beyler dört bucağa hep çeltik eker
Her gören insanın dikkatin çeker
Turistin dikkatin çeker Kadirli

Ana baba kardeş hepsi orda
Senden ayrılırsam düşerim derde
Her an düşkünleri koymazsın darda
Mahzun gönülleri yapar Kadirli

Gitmem gurbet ile geri gelinmez
Gurbette insanın kadri bilinmez
Allah'ın izniyle senden bölünmez
Çağlayan coşarak akar Kadirli

(A. Çağlayan- İ. M. Çağlayan 1997: 21)

MUZAFFER ÇAĞLAYAN

(Osmaniye-Kadirli)

1926 yılında Osmaniye ilinin Kadirli ilçesinin Dikirli (Harkaçığı) köyünde doğmuştur.

İlkokulu okuyarak bitirdikten sonra ortaokul ve liseyi dışarıdan bitirmiş ve fark dersleri vererek öğretmen olmuştur. 26 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekli olmuştur. Âşık Ayşe Çağlayan ile evlidir.

Çağlayan Âşıkları, Kadirli [1982].

Ayşe Çağlayan-İ. Muzaffer Çağlayan, Kadirli'de Çağlayanlar, Erzurum 1997.

DAĞLAR

Yüce dağlar ne dumanlı başın var
Su olup üstünden akayım dağlar
Üzerinde çinke çinke taşın var
İzin ver üstüne çıkayım dağlar

Kış gelince karlar yağar üstüne
Bilmem n'ider bu feleğin kastı ne
Hiç bilinmez düşmanı ne dostu ne
Üstünden ovaya bakayım dağlar

Ardıç köknar sedir ağaçların var
Üzerinde billur pınarlar akar
Üstünde açılmış sümbüller kokar
Bir demet göğsüme takayım dağlar

Çağlayan'ım yakınına varılmaz
Suların bulanık asla yorulmaz
Üstünüzde hiç soğuktan durulmaz
Odunlarla ateş yakayım dağlar

(Ayşe Çağlayan-İ. Muzafer Çağlayan 1997: 142)

ALİ ÇATAK / DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK*(Kayseri-Develi)*

1924 yılında Kayseri ilinin Develi ilçesinin Fenese Mahallesi'nde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Ali Çatak, 1939 yılında Develi'ye bağlı Soysallı köyünde meydana gelen depremde enkaz altında kalan insanları görünce şiir yazıp söylemeye başlamıştır. İnşaat işleriyle de uğraşan Çatak, 1940 yılından sonra şiirlerini değişik gazete ve dergilerde yayımlamıştır.

Millî, dinî ve ahlakî konularda şiirler yazmıştır. Hemşehrisi Seyrânî'ye bağlılığı ve onun hakkındaki araştırmalarından dolayı kendisini "Seyrânî Delisi" olarak tanımlar. Bir de kitap yayımlamıştır: *Bütün Yönleriyle Seyrânî* (1992).

Ali Çatak, 21 Haziran 1996'da vefat etmiştir.

Abdullah Satoğlu, *Derdin Derdim Anadolu / Develili Âşık Ali Çatak*, (?), 1985.

BAYRAĞIM

Renk almışsın şehitlerin kanından
Allah şahit çok severim canımdan
Elde sensin ayırt etmem yanımdan
Namusumsun şerefimsin bayrağım

Ay'ı sende yıldız sende al sende
Hürriyeti söyler baksam hâl sende
Tarihime zafer açan yol sende
Namusumsun şerefimsin bayrağım

Yerin yüce şanın yüce enmezsin
Meşalemsin ilelebet sönmezsin
Gururlusun selamsıza dönmezsin
Namusumsun şerefimsin bayrağım

Âşık Çatak olsun uğruna köle
İstedğin yere dikem sen dile
Başımız da tarih boyu efilde
Namusumsun şerefimsin bayrağım

(Satoğlu 1985: 42)

FUAT ÇERKEZOĞLU/ ÂŞIK FUAT ÇERKEZOĞLU

(Erzurum-Narman)

7 Şubat 1950 tarihinde Erzurum ilinin Narman ilçesinin Koşa (Toygarlı) köyünde doğmuştur.

Dokuz çocuklu ailede âşık olan tek çocuktur.

1966'da Erzurum'a yerleşen Çerkezoğlu, dört yıl sonra çalıp söylemeye başlar. Geçimini âşıklıkla sağlamaktadır. Kendine özgü saz çalış tekniğine sahip olan Çerkezoğlu'nun hayatı ve âşıklığı hakkında çeşitli üniversitelerde öğrenci tezleri yapılmıştır. Sol elini kullanan az sayıdaki âşıktan birisidir.

Yurt içinde ve dışında çeşitli âşık toplantılarına katılmış olup, buralarda değişik dereceler almıştır.

Halen Erzurum'da yaşamaktadır.

CEYLAN

Güneş doğdu kar eridi
Kayıp ettim izin ceylan
Ovayı duman bürüdü
Acep nerde yüzün ceylan

Peri mi melek mi nesin
Gaip ten geliyor sesin
Gül kokuyor gül nefesin
Bu yaylada yazın ceylan

Ben avcı değilim ozan
Can incitip akıtmam kan
Doğru değil benden kaçman
Gönlüm doldu hüznün ceylan

Gözlerin ziyası oktur
Görüp yara alan çoktur
İnsan âleminde yoktur
Senin kaşın gözün ceylan

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Arşa çekil isyan başlar
Dile gelir dağlar taşlar
Seni görse uçan kuşlar
Öter hazin hazin ceylan

Haydi çek git güle güle
Hayatımı ettin çile
Çerkezoğlu aşkın ile
Her gün çalar sazın ceylan

(Özsoy 2005: 237)

MUSTAFA ÇIPLAK /ÂŞIK DEVAÎ

(Kahramanmaraş-Elbistan)

1957 yılında Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesi in Sarıçiçek köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan âşık yoksulluk sebebiyle öğrenimine sürdürememiştir. Çocukluğunda dinlediği âşıklara özenerek kendi kendine âşıklığı öğrenmiştir.

1985 yılından sonra âşıklar toplantısına katılmaya başlamış ve çeşitli deceler almıştır. Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanı sıra aşkı, tabiatı da işlemiştir.

Elbistan'dan ayrıldıktan sonra önce Kayseri'ye, daha sonra da Mersin'e göçmüştür.

Halen Mersin'de yaşamaktadır.

İÇİNDE

Ben bir yetim idim bir şehre vardım
Durup da dinledim bir han içinde
Çok şükür ki yârin cemalin gördüm
Dünya cevher kendi mercan içinde

Uçurdum dalımdan bir yeşil başlı
Sırma sırma uzun yâr siyah saçlı
Neden hüznölüsün gözlerin yaşlı
Bir sen mi dertlisin cihan içinde

Ben seni tanırım sen de bilirsin
Güzelliğin kamerden mi alırsın
İki yaşın mihrabında gelirsın
Yine de tanırılar bir can içinde

Amanı da deli gönül amanı
Dağlar bırakmıyor sisi dumanı
Devaî'yim yolculuğun zamanı
Yol görünür oldu kervan içinde

(Mersin, 5 Ocak 2006)

HÜSEYİN ÇIRAKMAN/ ÂŞIK HÜSEYİN ÇIRAKMAN

(Çorum-Sungurlu)

1930 yılında Çorum ilinin Sungurlu ilçesinin Körkü köyünde doğmuştur.

İlkokulu dışarıdan bitirmiştir.

Hayatının ilk yıllarında babasına bağ ve bahçe işlerinde yardım eder. 15 yaşında gördüğü bir kıza âşık olur. Kısa aralıklarla o kızın ve babasının ölümü üzerine acıklı şiirler söyler. Bu iki ölüm olayı onun âşıklığının oluşmasında da etkili olmuştur.

Askerlik dönüşü inşaat işlerinde çalışır ve biriktirdiği parası ile ilk destanını bastırır. Bir süre sonra ailesiyle birlikte Ankara'ya göçer, orada çeşitli işlerin yanı sıra Ankara Radyoesinde yardımcı hizmetli olarak da görev yapar.

1964 yılında Hacı Bektaş Veli Anma Törenleri'ne katılır ve orada ünlü "Hoşgeldiniz Erenler" parçasını okur. Cumhuriyetin 50. yıl kutlamaları için Atatürk'ü konu alan şiir yazar. 1975 yılında bir grup arkadaşıyla "Halk Ozanları Kültür Derneği"ni kurar.

"Küçük yaşımdan beri babamın çalıp söylediği türküleri dinlerdim, dinledikçe içimde bir ferahlık duyardım. Bizim köyde Nesîmî derler bir sazıcı vardır, usta malı satar. Ben bir yandan babamın, bir yandan Nesîmî'nin tesiri altında yetiştim." (Sevengil 1967: 253) diyen Çırakman başlangıçta geleneğe bağlı olarak yetişmiş ve bu yolda şiirler söylemiştir. Şiirlerinin olgunluk dönemi diyebileceğimiz devrede ise toplumsal olayları, çağdaşlaşmayı, ayrılığı, ölümü, vatan ve millet sevgisini, Atatürk'ü anlatan konularda şiirler yazmaya başlamıştır.

Âşık Hüseyin Çırakman/Hayatı ve Deyişleri, Ankara 1956.

Âşık Hüseyin Çırakman, Ankara 1963.

Hüseyin Çırakman, Hak Yardımcı Her Kuluna Sen Devam Et Okuluna, İstanbul 1963.

Âşık Hüseyin Çırakman, Hoş Geldiniz Erenler, İzmir 1967

Hüseyin Çırakman, Halkın Sesi Halk Ozanları, Ankara 1975.

NE DE AĞYARI

Yâr yâr diye dolanırım dağları
 Ne yâri bulmuşum ne de ağyari
 Ah vah ile geçti ömrüm çağları
 Ne yâri bulmuşum ne de ağyari

Nedir bu sır bana olmadı ayan
 Âşıklar atlanmış ben niçin yayan
 Hep bana acıyor bu hâli duyan
 Ne yâri bulmuşum ne de ağyari

Hüseyin başladı destan yazmaya
 Merhem vurdum yaralarım azmaya
 Ceset de başladı candan bezmeye
 Ne yâri bulmuşum ne de ağyari

(Sevengil 1967: 259)

YAVAŞ YAVAŞ

Yaşın tam on beşi bulduğu zaman
 Verdiğin ikrarda dur yavaş yavaş
 Seni mecnun eder bir kaşı keman
 Görünmeye başlar sır yavaş yavaş

Yirmisinde akıl biraz durulur
 Boşa gezen kişi tezden yorulur
 Hoş gönülde yüksek saray kurulur
 Aşkın kilidin kır yavaş yavaş

Artık yirmi beşte dalan işine
 O geçen günlerin girer düşüne
 Gayri düşmez olun sevda peşine
 Senden yüz çevirir yâr yavaş yavaş

Otuzunda düşün borcunla derdin
 İşte şimdi tamam murada erdin

Dünya âlemini seyr edip gördün
Geçim yollarını sor yavaş yavaş

Hazır olan malı yiyip içtiysen
Bir hozan tarlaya tohum saçtıysan
Vefasız yâr ile konup göçtüysen
Bu dünya başına dar yavaş yavaş

Kırk yaşında beyaz düşer saçına
Yorgunluk yazısı girer içine
Uzak düşen yetişemen gücüne
Ahiret kaydini gör yavaş yavaş

Ellisinde ecel gelir dokunur
Nasip olur ise Kur'an okunur
Altmışında kayıtların yıkılır
Hazırlanır mezar gir yavaş yavaş

Çoluk çocuk döker gözün yaşını
Sorguya çekerler garip başını
Hüseyin der burda bitir işini
Toprağa karışır ser yavaş yavaş

(Sevengil 1967: 257-258)

ALİ ÇIRÇIR / ÂŞIK ALİ RAHMANÎ

(Erzurum)

1942 yılında Erzurum'da doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Ali Çırçır, 1965 yılından sonra *Ali Rahmani* mahlasıyla şiirler yazıp söylemiştir. Sara hastalığı geçirdiği için âşık toplantılarında uzun süre kendisini kabul ettirememiştir. 1977 yılından sonra Türkiye'deki çeşitli âşık toplantılarına katılmıştır. Uzun yıllar görev yaptığı Atatürk Üniversitesi Mediko Sosyal Daire Başkanlığından malulen emekli olmuştur.

Şiirlerinde daha çok dinî konuları işlediği için Arapça ve Farsça isim ve tamlamalara yer verir. Ayrıca onun şiir dilinde Erzurum ağzının özellikleri de gözden kaçmamaktadır.

Halk şiirinin üretilmesi en zor olan lebdeğmez dalında başarılı bir saz şairidir.

Ali Rahmani, 1994 yılında Erzurum-Erzincan yolu üzerinde kimliği bilinmeyen kişilerce otobüsten indirilerek şehit edilmiştir.

Âşık Ali Rahmani, *Öğütler Destesi*, Ankara 1988.

KABAĞI GÜZEL

Sevdiğim sineyc bir düzen vermiş
Saçları kaşları şakağı güzel
Beni âşık yaptı muhabbet kurmuş
Gözleri kirpiği kabağı güzel

Gözleri çok narin bebekler kara
Gönlüm hayran oldu o nazlı yâra
Bir bakışı yapar beni bin pare
Görüşü sarışı yanağı güzel

Hangi yana dönsem sedası gelir
Ben onu anarım o beni bilir
Cananım tabibim gönlümde kalır
Nazik dal omuzu kulağı güzel

Sinesi terlese teri gül kokar
Siması âlemde bağrımı yakar
Ben ondan umarım yâr bana bakar
Bıyığım zülûfû dudağı güzel

Gafleti bir yana artık atarım
Ne emir buyursa sözün tutarım
Her şeyin tadını yârla tadarım
Nazik dili dişi dimağı güzel

Yârın sevda oku gönlüme düşmüş
Beni sevsin diye bir dava açmış
Ağzının havası cana ilaçmış
Çenesi gırtlığı buğağı güzel

Gerdanın altında güller narince
Çift kemer bağlamış biri çok ince
Beni mest eyledi canan sarınca
Nazik beli dizi ayağı güzel

Ali Rahmanî'yim yârsız nederim
Gönlümün evine davet ederim
Ner'ye davet etse or'ya giderim
Hanesi bahçesi otağı güzel

(Rahmanî 1988: 27-28)

VAR

Aciz gönlüm ne yanarsın dünyada
Bir arının gülden dermiş balı var
Öten bülbül neyin var ki davada
Bir goncanın has kokuşlu gülü var

Gel boş gezme şu ömrünün çağında
Bağban isen sadık çalış bağında
Ne hünerin şu sinenin dağında
Bir ağacın meyve vermiş dalı var

Dengede tut solun ile sağını
Örümcekler örmektedir ağını
Otun dahi çıkarırlar yağını
Bir böceğin ipek örmüş teli var

Havada sis nice yerler kaplıyor
Bir billur cam enerjiyi topluyor
Bir sert koza kaplumbağa saklıyor
Bir yılan cevher olmuş pulu var

Turnaların bir hoş olur oyunu
Yarasanın gören var mı tüyünü
Sen **Rahmanî** güzel eyle huyunu
Papağanın senin gibi dili var

(Rahmanî 1988: 40)

NEŞİMÎ ÇİMEN / ÂŞİK NEŞİMÎ

(Adana-Saimbeyli)

Aslen Sivaslı olup 1931 yılında Adana ilinin Saimbeyli ilçesini Fatmakuyu köyünde doğmuştur.

1941 yılında ailesiyle birlikte Kayseri ilinin Sarız ilçesinin İncemağara köyüne göçer.

Herhangi bir öğrenim görmemiştir.

12 yaşında saz çalmaya başlar. 1961 yılında ilk defa sahnede görülür. Âşıklığının ilk yıllarında usta malı şiirlerle (Kaygusuz Abdal, Pir Sultan Abdal, Şah Hatayî), sonraki yıllarda ise kendi parçalarıyla okuyucusunun karşısına çıkar.

Türkiye'nin yanı sıra Almanya, İngiltere, Fransa, Yugoslavya, Hollanda, İsviçre ve İsveç'te konserler verir, uluslararası şenliklere katılır.

Şiirlerinde Alevi-Bektaşî kültürün yanı sıra toplumsal olayları, yurt ve illet sevgisini, kardeşliği, barışı işlemiştir.

Pek çok plak ve kaset doldurmuş olup şiirleri henüz kitap hâline getirilememiştir.

Çimen, 2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas'ta ölmüştür.

BARIŞTAN YANA

Yaşayan insanlar el ele verip
Türküler söylensin barıştan yana
Dünya cennetinden çiçekler derip
Türküler söylensin barıştan yana

Uluslar anlaşsın savaş olmasın
İnsanlar yürekten yara almasın
Sözlükte savaştan eser kalsın
Türküler söylensin barıştan yana

Kara bulut üstümüzden savuşsun
Tüm insanlar mutluluğa kavuşsun
Bombalar paslansın silahlar sussun
Türküler söylensin barıştan yana

Uluslar yarışsın barış aşkıyla
Şu insanlar yaşamasın kuşkuyla
Yürekte kaynayan gerçek coşkuyla
Türküler söylensin barıştan yana

Nesimî bu özlem yatar içinde
Savaştan barışa doğru geçimde
İnsanlık adına çağdaş biçimde
Türküler söylensin barıştan yana

(Bezirci 1993: 239)

GÜLİSTAN ÇOBANOĞLU /ÂŞIK GÜLİSTAN

(Kars-Arpaçay)

1900 yılında, Kars ilinin Arpaçay ilçesinin Koç köyünde doğmuştur.

13 yaşında Çıldırlı Âşık Şenlik'in çırağı olur. Şenlik'ten âşıklık edebi ve erkânını öğrenir, onunla bölgeyi gezip dolaşır. Döneminde Doğu Anadolu Bölgesi'nde yetişen pek çok âşığa ustalık yapar. Ünlü âşık Murat Çobanoğlu'nun hem babası hem de ustasıdır.

Gülistan Çobanoğlu 1972 yılında vefat etmiştir.

GÖZLER GÖZLERİM

Hasretem gözelin mah cemalına
Baktıkça cananı gözler gözlerim
Bu yara sinemi yedi bitirdi
Ah çeker dermanı gözler gözlerim

Kahpe felek zehir kattı aşım
Öz özüme dolandırdım işime
Kader ne ise o gelecek başıma
Tek Hak'tan fermanı gözler gözlerim

Gülistan'am başka yeri neylerem
Bağmansız bahçayı bağı neylerem
Kurtarmayan servet malı neylerem
Son günü imanı gözler gözlerim

(Şahin 1983: 200)

YAKAR MI YAKAR

Mevla'm emreylese göyde güneşe
Zerresi dünyayı yakar mı yakar
Kanber Arzu için suda boğuldu
Mecnun da Leyla'yı yakar mı yakar

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Bir yanı ışıktır bir yan karanlık
Bazı su durudur bazı bulanık
Kuşlar havadadır sularda balık
Ah çekse deryayı yakar mı yakar

Çalışıyor görür müsün arıyı
O da sever çiçeklerden sarıyı
Bir ana kuş görmez ise yavruyu
Daldaki yuvayı yakar mı yakar

Dünya aynı yerde durur ha durur
Güneşin ateşi her yan kurutur
Esmez ise rüzgâr yağmazsa yağmur
Ekinler tarlayı yakar mı yakar

Âşık olan kurtulur mu sızıdan
Ne anladın gönlüm sen bu yazıdan
Bir koyun ki aynılırsa kuzudan
Meleşir yaylayı yakar mı yakar

Çobanoğlu gündüz olur gecesi
Ne yandan geliyor bu acı sesi
Bir evladın olur ise acısı
Anayı babayı yakar mı yakar

(Şahin 1983: 201)

MURAT ÇOBANOĞLU

(Kars-Arpaçay)

1 Kasım 1940 tarihinde Kars'ın Kaleiçi Mahallesi'nde doğmuştur.

Din bilgisini ailesinden alan Murat Çobanoğlu, 1947 yılında başladığı ilkokulu 1952 yılında bitirmiştir. Çobanoğlu, 1987 yılında ortaokuldan, 1992 yılında da liseden mezun olmuştur. Okuma hırsını devam ettiren Çobanoğlu, daha sonra Açık Öğretim Fakültesine girmiş ve burayı da başarıyla bitirmiştir. 1993 yılında yine kendi gayreti sonucunda Kur'an okumayı da öğrenmiştir.

13-14 yaşlarında gördüğü bir rüya üzerine onda bazı değişiklikler olmaya başlar. Çobanoğlu aslında rüyasında gördüm dediği kızın aracılığıyla badeli âşık sınıfına katılmış ve yaklaşık elli yıl hiç susmadan sazının tellerine vurmuştur. Önemli gördüğümüz ve bilimsel ifadeyle "pir dolusu" dediğimiz bade içme olayını Bayram Durbilmez'e şu şekilde anlatır:

"Yaylalara çıkma zamanı gelmişti. Arabalar Kars'ın yakınında olan bir yaylaya gidiyordu. Ben de bunların arasındaydım. Yaşım on üçtü. Yolda çok susamıştım. Arabadan inip bir çeşme gözesine koştum. Su içtikten sonra otlara, çiçeklere daldım. Oracıkta uyuya kalmışım. Gözümlü açtığımda gece olmuştu. Uyanınca kendimi daha güçlü hissettim. Hafızamda bazı şeylerin yer ettiğini anladım. İşte o zaman nasibim olan âşıklık ilhamı bana verildi. Sabah, yaylada beni bulamayan babam beni aramak için yollara düşer. Başımdan geçenleri dinledikten sonra âşık olacağımı söyleyerek saz aldı. Sazı tutmasını, âşık makamlarını öğretti. İşte âşıklığa böyle başladım." (Durbilmez 1993: 52-53).

Onun şiirlerinde İstanbul Türkçesinin özelliklerini bulabiliriz. Ancak bazen anlatış ve söyleyişte İstanbul Türkçesi in dışına çıkmakta, Kars ağız ve Azerbaycan Türkçesinin güzelliklerini de şiirlerine aksettirmektedir.

Âşıklığının ilk yıllarında sesinin yanık olmasından dolayı *Yananî* mahlasını kullanan âşığımız daha sonra Çobanoğlu, Murat Çobanoğlu mahlaslarını da kullanmıştır.

Şeref Taşlıova ile birlikte Sivas Türk Halk Müziği Korosuna girmiş ve aynı yerden 2003 yılında emekli olmuştur.

Çobanoğlu, 26 Mart 2005 tarihinde vefat etmiştir.

Bayram Durbilmez, *Karşlı Âşık Murat Çobanoğlu / Hayatı-Sanatı ve Eserleri*, Kayseri 1993.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu/Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Ankara 1998.

BİLİR

Bülbülün bir sevdiği var
Güle sor âşığı bilir
Mecnun az mı dolanmıştır
Çöle sor âşığı bilir

Çekme vücudumu dâra
Ben olmuşum pare pare
Kerem neden yandı nâra
Küle sor âşığı bilir

Viran eyleme bağları
Hatırla eski çağları
Ferhat yarmıştı dağları
Yola sor âşığı bilir

Çobanoğlu der özüme
Sen iyice bak yüzüme
Elde çaldığım sazıma
Tele sor âşığı bilir

(Durbilmez 1993: 124)

GİDEN GELMEZ

Bu nasıl bir yalan dünya
Gelen gider giden gelmez
Aldanamam daha sana
Gelen gider giden gelmez

Kayıp etme gümanını
Okur musun fermanını

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Boş savurma harmanını
Gelen gider giden gelmez

Şah olsan belin bükülür
Bir gün temelden sökülür
Ömür yapraktır dökülür
Gelen gider giden gelmez

Dünya temelinden yalan
Var mıdır bir temel salan
Hani ya Sultan Süleyman
Gelen gider giden gelmez

Sadık olsun doğru yuvan
Yok mudur hâlini soran
Hani baban hani anan
Gelen gider giden gelmez

Çobanoğlu etme merak
Yüz yaşasan sonun toprak
Çalış ki bir eser bırak
Gelen gider giden gelmez

(Kafkasyalı, 1998: 186)

BAK

Yemeklerin tarifini edeyim
Allah'ın sayısız nimetine bak
Evvela *ayran aşı* gelir ortaya
Doldur kaşığına lezzetine bak

Etlî patatesli sulu yemekler
Bulgur pilavını yanına ekler
Hoşaf da olursa daha kim bekler
Ben yerken sen konuş ülfetine bak

Karnıyarık etli sarma nereli
Makarnayı getir o da orali

Fasulye de yemeklerin kralı
Kelle soğanı ye sıhhatine bak

Türlü der ki benim yemeklerin hası
 Yanındaysa *patatesin ezmesi*
Karışık domates biber dolması
 Bunlar yapsın kavga şiddetine bak

Sütlü haşıl yiyen gelirmiş cana
 Fazla *nohut* yeme dokunur sana
Etli hıngeli ye can verir cana
 Ölüye can verir heybetine bak

Sulu köftenin de ayrı lezzeti
Erişte pilavı varlık serveti
Yeşil fasulyenin çok marifeti
Bezelyeye değme suretine bak

Tavuk haşlaması *pirzola* nerde
Kuşbaşı şiş köfte ayrı bir perde
Mercimek çorbası ilaçtır derde
 Ya kendini yokla kuvvetine bak

Ağır olur *lahananın dolması*
 Midenin ilacı *et haşlaması*
 Eğer yanındaysa onun babası
Sütlü aşını ye rahmetine bak

Murat Çobanoğlu söyledi destan
Baklava kadayıf son oldu nişan
 Bizlere bunları verdi Yaradan
 Yüce Hakk'ın sonsuz kudretine bak

SADİ DEĞER / ÂŞIK HASRETİ

(Kars-Kayseri)

1927 yılında Kars ilinin, Susuz ilçesinin İncesu köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup âşık makamları ve halk hikâyesi konusunda geniş bilgiye sahiptir. Badeli âşıklarımızdandır. 1969 yılında baba ocağı Susuz'dan ayrılarak Kayseri'ye göçer ve aynı yıl Konya âşıklar bayramına katılır ve kendisini tanıtır. Hasretî aynı zamanda senaryo yazarı olup *Köse Emmi* adlı filmde rol almıştır.

Şiirlerinde millî ve dinî konuların yanında kahramanlık, Atatürk ve inkılâpları, Cumhuriyet rejiminin faziletleri, vb. konuları işlemiştir. Hasretî mahlasının dışında zaman zaman *Sadi* mahlasını da kullanmıştır.

Meydanî ve *Arifî* gibi âşıkların ustasıdır.

Hasreti, 23 Kasım 2000 tarihinde vefat etmiştir.

Âşık Hasretî, *Işıklı Pınar*, Ankara 1989.

Karslı Âşık Hasreti, Kayseri (?).

GELMEDİ

Ben mi oldum bahtı kara dünyada
Suna boylum zalim oldu gelmedi
Gündüz hayalimde gece rüyada
Felek yerden yere çaldı gelmedi

Arşa direk oldu feryadım zârım
Eleman ya Mevla yoktur tutarım
Bedesten gülüydü nevcivan yârım
Goncam boyun büktü soldu gelmedi

Hasretî'm ağlarım ben yana yana
Yandı kara bağrım döndü büryana
Leyla'dan da beter Mecnun'dan fena
Hasret kıyamete kaldı gelmedi

(Hasretî 1989: 22)

HAMİD DEMİR / ÂŞİK İLHAMÎ DEMİR

(Kars-Arpaçay)

1932’de Kars ilinin Arpaçay ilçesinin Büyük Çatma köyünde doğmuştur.

13 yaşında âşıklığa başlamış olup badeli âşıklarımızdandır. İlk şiirlerinde köylüsü Âşık Latif Usta’nın etkileri vardır. Daha sonraki yıllarda Âşık Gülistan Çobanlar ve Âşık Bayram ile birlikte gezip dolaşması onun âşıklık ufkunu daha da genişletmiştir. Bir ara Kars Radyosu’nda mahallî sanatçı olarak çalışmıştır.

Kore savaşına katılmış olup madalya almıştır

Doğu Anadolu Bölgesi âşıklık geleneğinde var olan halk şiirinin bütün tür ve şekillerinde örnekler vermiştir. Şiirlerinde konu genişliği gözden kaçmamaktadır. Halk şiirinin yanında aynı zamanda iyi de bir halk hikâyesi anlatıcısı ve musannifidir. Tasnif ettiği başlıca hikâyeler arasında; *Sahap ile Medine Sultan*, *Muhammed Şah ile Narnina*, *Kahraman Kasım ile Pakize Sultan*’ı sayabiliriz.

Ömrünün sonuna doğru Kars’tan İzmit Gebze’ye göçen Âşık İlhamî Demir, 03 Mayıs 1987 tarihinde İstanbul’da vefat etmiş, Gebze’ye gömülmüştür.

Atışmalarındaki başarılarından ötürü âşıklar arasında “Kara Çalı” adıyla anılmaktaydı.

Hakkında Hacettepe Üniversitesinde yapılmış bir lisans tezi vardır: Nuran Özmeral, *Karslı Âşık İlhamî Demir’in Şiir ve Hikâye Dünyası*, Ankara 1977.

ANLADIĞIM KADAR

Ömrümüz tez geldi geçti
Benim anladığım kadar
Sabır dağlarını aştı
Benim anladığım kadar

Yüze gelen surat astı
Sevgi selamını kesti

Teraziler yana bastı
Benim anladığım kadar

Biri söyler biri çalar
Biri parmağını yalar
Tilki merekte balalar
Benim anladığım kadar

Serçe baykuşu parçalar
Ördek saz hindi tar çalar
Akrep ceylanı fırçalar
Benim anladığım kadar

Dertlinin bitmez tasası
Dolu zenginin kasası
Doğru ol sözün kisası
Benim anladığım kadar

İlhamî gül gibi solmuş
Toplanmış bir yumak olmuş
Dipsiz ambar lafla dolmuş
Benim anladığım kadar

(Şahin 1983: 270)

LAMBA

Bir keskin sirke ile pamuk fitilden
Ateş alır almaz yanarsın lamba
Bir turna boğazlı sürahi belden
Bazı elden ele dönersin lamba

Karanlık gecenin nazlı geli
Ateş verir yandırırılar dilini
Kız gelinler sana vurur elini
Karanlıkta büyük hünersin lamba

Seni silen cilve satar naz alır
Ak sakallı dedem gider gaz alır

Fitil suyu emer kuvvet azalır
Küstersin çarkına inersin lamba

Tatlı gecelerin sohbeti yârdan
Sen bilirsin sönüp düşme ayardan
Gece gündüz asılırsın duvardan
Aşkın sohbetine kanarsın lamba

Âşık İlhamî'yim hayaldir sözüm
Ötesini anlatmaya ne lüzüm
Hepsi bir çekirdek yuvarlak üzüm
Aşkını anlatsam donarsın lamba

(Sakaoğlu 1989: 234)

USANDIM

Bir ala göz nazlı yarın aşkından
Her gün şiir yaza yaza usandım
Kerem gibi takip ettim peşini
Arkasına geze geze usandım

Boşuna kendimi eyledim helak
Görünmez gözüme o hürü melek
Zalım yâr giyinmiş sihirli gömlek
Düğmesini çöze çöze usandım

Âşık İlhamî'yim yârı severken
Sade sevdasına uyandım erken
Bir gün muradımı alırım derken
Şu rüyayı yaza yaza usandım

(Şahin 1983: 272)

DEMİŞ

Bugün nazlı yârdan bir haber aldım
Ah çekmiş içerden zardayım demiş

Ciğer yareliyim gamla bir oldum
Tez gel Mansur gibi dârdayım demiş

Demiş gözlerimden dökerim yaşı
Arar da bulamam sen bağı taşı
Sardı her yanımlı sevda ataşı
Gülistan köyündenârdayım demiş

Bugün eşitmişim yaşlım yaslı
Hürüdür melektir o yârin nesli
İlhamî der dertliyim eylerim faslı
Çünkü sevdiceğim zordayım demiş

(Şahin 1983: 272)

HAZIM DEMİRCİ / ÂŞIK DELİ HAZIM

(Adana-Kozan)

1925 yılında Adana ilinin Kozan ilçesinin Bucak köyünde doğmuştur. Deli Hazım, Oğuzların 24 boyundan biri olan Avşar oına mensuptur.

Hayata çobanlık yaparak, dana güderek atılan Deli Hazım çiftçilikle uğraşmıştır. Deli Hazım üç yıllık ilkokul mezunudur.

Badeli âşıklardan olup 13 yaşında danaları otlatırken uyuyakalır ve rüyasında pir elinden üç dolu içer. Şiirlerinde aşkı, dinî ve tasavvufî konuları, millî değerleri, bilim ve teknoloji gibi konuları işlemiştir.

Şiirlerinde *Deli Hazım*, *Deli*, *Hazım*, *Demirci* gibi mahlasları kullanmıştır. Şiir yazmaya başladığı ilk yıllarda *Delidolu* mahlasını da kullanmışsa da, bu tür şiirlerindeki mahlasını daha sonra aynı hecedeki Deli Hazım'la değiştirmiştir.

Deli Hazım 19 Aralık 1996 tarihinde vefat etmiş olup Bucak köyündeki Höyük mezarlığına defnedilmiştir.

Mehmet Özçelik, *Âşık Deli Hazım*, Isparta 2004.

KARA GÖZLÜM

İflah olmaz ben bu dertten ölürüm
Devası sendedir ver kara gözlüm
Geçen âşıklardan ibret alırım
Bu yükü taşımak zor kara gözlüm

Aslı yaktı kül eyledi Kerem'i
Bendeki onmaz dert ilik veremi
Aşkının açtığı gönül yaremi
Allah'ın seversen sar kara gözlüm

Ahrette tutarım iki yakandan
Âşık bülbül çekinir mi dikenden
Aşkın ne olduğun sevda çekenden
Bir ehlini bulup sor kara gözlüm

Bütün ümitlerim suya döküldü
 Ömür evim temelinden yıkıldı
 İçime Eyyub'un kurdu dıkıldı
 Günde çintik çintik yer kara gözlüm

Âşık Deli Hazım yanıp tütmesin
 Sebep olan muradına yetmesin
 Ölüyorum gözüm açık gitmesin
 Bir busecik olsun ver kara gözlüm

(Özçelik 2004: 157)

DEMİŞLER

Atalardan kalma söylenen sözdür
 Su yokuş yukarı çıkmaz demişler
 Kâmil Hak'la meşgul işi niyazdır
 Cahilin kusruna bakmaz demişler

Kütüğüne bakma içi boşların
 Belası tükenmez deli başların
 Kılavuzu karga olan kuşların
 Gagası pislikten çıkmaz demişler

Urfa'da meydanda durur delili
 Gönlüne yer yapmış Rabb-ı Celil'i
 Allah'ın habibi olan Halil'i
 Nemrut'un ateşi yakmaz demişler

Deli Hazım boşa gez dur dünyayı
 Gafilde bulunmaz ariflik payı
 Kötü kısraktan saf arap tayı
 Atı boşa çekme çıkmaz demişler

(Özçelik 2004: 123)

VEYSEL DENİZ/ÂŞIK VEYSEL ŞAHBAZOĞLU

(Kars-Arpaçay)

1924 yılında Kars ilinin Arapçay ilçesinin Möküz (Üçpınar) köyünde doğmuştur.

1939 yılında Derviş Ağa'nın himayesine girerek davar çobanlığına başlamıştır.

Badeli âşıklarımızdan olup 1947 yılında şiir söylemeye başlamıştır. Bu olaydan sonra da düğünlere katılmış, âşık meclislerinde çalıp çığırıştır. Başta Konya Âşıklar Bayramı olmak üzere pek çok âşık toplantısında bulunmuştur.

Şiirlerinde, uzun yıllar yaşadığı hapisane hayatı, çocukluğundan itibaren çektiği yokluk, Türk kahramanlığı, Türk tarihi, âşıklar ve halk hikâyeleri, ekonomik hayat, vb. konuları işlemiştir.

Şahbazoğlu 1995 yılında vefat etmiştir.

Erdoğan Altınkaynak, *Âşık VeySEL Şahbazoğlu (Hayatı-Sanatı-Şiirleri)*, Ankara 1998.

SEVDİĞİM

Âlemler dünyada çilesiz olmaz
Dağlar bile mahkûm kısa sevdiğim
Dilemezdim senden ayrı düşmeyi
Kaderimiz çaldı taşa sevdiğim

Uzun boylu ayrılığı dilemem
Ben insanım nefse mahkûm olamam
Çilem bitmeyince sana gelemem
Yalınız başına yaşa sevdiğim

Bir Mecnun misali divana gezme
Dertliği görünce sırrını çözme
Yarına ümit var elini üzme
Fayda vermez bin endişe sevdiğim

Bendeki sıkıntı sendeki keder
Her ikimiz olduk sefil sergender
Hasta can derdinde doktor ne eder
Dert inmiş dudağa dişe sevdiğim

Nazlı yârim karaları bağlıyor
Görünce gözlerim kara bağlıyor
On beşte bir görüş gören ağlıyor
Tutulmuş hayale düşe sevdiğim

Şahbazoğlu içte bir acı duyar
Sefaletle geçen günleri sayar
İçimde dışımla olmuş bir ayar
Kader oyun açtı başa sevdiğim

(Altınkaynak 1998: 108-109)

BAYRAM DENİZÖĞLU/ ÂŞIK BAYRAM DENİZÖĞLU

(Ardahan-Çıldır)

1958'de Ardahan ilinin Çıldır ilçesinde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Denizöğlü, geçimini âşıklık yaparak sağlamaktadır. Denizöğlü'nün ustası babası Durmuş Gökdeniz'dir. Âşık makamları ve halk hikâyesi konusunda bilgisi olan bir âşıktır. Türkiye'de yapılan çeşitli âşık toplantılarına katılmış olup değişik ödüller kazanmıştır.

Şiirlerinin tamamı hece vezniyledir.

Şiirlerinde aşk, tabiat ve sevgili üçlüsünün yanı sıra doğup büyüdüğü coğrafyayı da ele almıştır.

DÜŞER Mİ

Âşığın rütbesin Yaradan versin
Gerçek âşık şöhet şana düşer mi
Arif meclisinde kendini yorsun
Cahilin dilinde mana düşer mi

Canlılar görürler gözleri ile
Âşık derdin döker sazları ile
Sahte kuyumcunun sözleri ile
Baştaki mücevher sona düşer mi

Denizöğlü dosttan gel olma ırak
Saygıyı gönlüne yapasın durak
Çalış her insana sevgini bırak
Kul kalbini kırmak sana düşer mi

(Halıcı 1992: 177-178)

ALİ DİNÇER / ÂŞIK DİYARÎ

(Konya)

1 Haziran 1937 tarihinde Konya ili in Gökyurt köyünde doğmuştur.

İlkokulu dışarıdan bitirmiştir.

Vatanî görevine kadar inşaat işçiliği yapmış, dönüşte şoförlüğe başlamıştır. O, gençliğinde altı yedi yıl kadar da boks sporuyla uğraşmıştır.

Diyarî çok gezmiş olmasından ötürü kendisi bu mahlası almıştır. Bazen bu mahlasını *Garip Diyarî*, *Dertli Diyarî* olarak da kullandığını görmekteyiz.

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanında sevgi ve dostluk konularını da işlemiş, ayrıca öğüt verici şiirler de yazmıştır.

Hakkanda 2005 yılında Selçuk Üniversitesinde Meltem Divitçi tarafından bir bitirme tezi hazırlanmıştır.

Hâlen Konya'da yaşamaktadır.

Gül Matemi Firkat, Konya 1959.

Çığır, Konya 1970.

Beş Sır, Konya 1971.

Ölümsüz Deyişler, Konya 1977.

ARKADAŞ

Yıllarca bekledim gittin gelmedin
Çok mu uzak senin ilin arkadaş
Gel artık hatırla kıymet bilmedin
Neden sustu şirin dilin arkadaş

Bizleri ayıran engel çekilsin
Aradaki olan dağlar yıkılsın
Gönlümüze yeni umut ekilsin
Bunu yapamaz mı elin arkadaş

Âşık Diyarî'yim yüzler süreyim
Seni görmek için canlar vereyim
Hasretim özledim yüzün göreyim
Bize uğramaz mı yolun arkadaş

(Diyarî, 1977: 14)

BAYRAM DURBİLMEZ / OZANTÜRK / DURBİLMEZ

(Yozgat-Sorgun)

1969 yılında (nüfus cüzdanında: 15 Kasım 1968)Yozgat ilinin Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde doğmuştur.

İlk ve ortaokulu Sorgun'da, liseyi Yozgat'ta, üniversiteyi Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumuştur. Öğretmen olarak Kars'ta göreve başlamıştır. Bu arada Erciyes Üniversitesinin açmış olduğu araştırma görevliliği sınavını kazanarak Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde görevlendirilmiştir. Yüksek lisansını Erciyes Üniversitesinde, doktorasını ise Fırat Üniversitesinde yapmıştır.

Şiire "soyacekim" yoluyla başlamıştır. Babası "Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu" olarak bilinen Bahri Bey'dir. "Sevgi şairi" ve "cinas şairi" olarak tanınan Durbilmez'i asıl şöhrete kavuşturan dinî ve millî konularda yazmış olduğu şiirleridir.

Durbilmez yazdığı şiirlerinde *Bayramî*, *Durbilmez*, *Meftunî* ve *Ozantürk* mahlasları ile *Alper Ozantürk* ve *Meftun Bağrıyanık* müstear adlarını da kullanmıştır.

İLESAM, *KIBATEK* ve *FAK* üyesi olan Durbilmez hece ve aruz vezinleriyle şiirler yazmaktadır. Yurt içinde ve dışında yapılan milletlerarası şiir şölenlerine katılmıştır. Türkiye çapında pek çok ödül almıştır. *Orkun*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Birlişe Çağrı*, *Bizim Ocak*, *Türkçe*, *Türkü*, *Bizim Kümbet*, *Erciyes*, *Bozok*, *İçel Kültürü*, *Geçit*, *Bizim Gençlik*, *Anadolu*, *Kutlu Sesleniş*, *Türkiye*, *Bayrak*, *Tomurcuk*, *Şahika*, *Kerkük*, *Kaynak* (Bulgaristan), *Oğuz Eli* (Azerbaycan), *Edebiyet İncesenet* (Azerbaycan), *Bayatı* (Azerbaycan), *Yassavi* (Kazakistan) vd. gibi dergi ve gazetelerde şiirleri yayımlanmıştır. Şiirlerinden bazıları İngilizce ve Rusçaya çevrilmiş, değişik Türk lehçelerine aktarılmıştır.

Durbilmez hâlen Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Dr. öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır

ŞİİR KİTAPLARI

Bayram Durbilmez, *Vatanın Bağrında/Şiir Tomurcukları*, Yozgat 1984.

Bayram Durbilmez, *Çileli Hayat/Huzura Hasret*, Kayseri 1989.

Bayram Durbilmez, *Öze Çağrı*, Kayseri 1992.

Bayram Durbilmez, *Yârname*, Kayseri 2002.

ARAŞTIRMA- İNCELEME KİTAPLARI

Bayram Durbilmez, *Taşpınarlı Halk Şairleri*, Kayseri 1998.

Bayram Durbilmez, *Kayserili Halk Şairlerinin Şiirlerinde Kıbrıs*, Kayseri 1999.

Bayram Durbilmez, *Türk Halk Kültüründe Hoşgörü*, Kayseri 2000.

Bayram Durbilmez, *Âşık Meydânî, Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Örnekler*, Kayseri 2000.

Bayram Durbilmez, *Kayseri ve Yöresi Halkbilimi Kaynakçası*, Kayseri 2002.

Bayram Durbilmez, *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı*, Kayseri 2003.

SÜRMELİ YÂRİM (Tecnis)

*-Yozgat Sürmelisi'ni dinledikçe
gönül yaraları depreşenlere...*

Bakışların mızrap gönlüm bağlama
Mızrabı tellere sürmeli yârim
Beni bend'eyleyip gönlüm bağlama
Mecnun'un izi i sürmeli yârim

Sevda kopuzunu çal Korkut Ata
Nağmeler gönülden kederi ata
Ak duvaklı gelin bi ince ata
Mutluluk bağına sürmeli yârim

Sürmemeli atın Sürmeli yâra,
Gönül kuşu vurgun sürmeli yâra
Açtı yüreğime Sürmeli yâra
Merhemi de kendi sürmeli yârim

Sevmez sevdalı kalp sefa sürmeyi
Bilir mi Sürmeli'm sürme sürmeyi
"Sürmeli gözlerin neyler sürmeyi"
Dillerde bir türkü "Sürmeli" yârim

Sürgün gönlüm açar sürgü sürsen de
Vazgeçmem sevdandan beni sürsen de
Gönül bahçesini aşkla sür sen de
Bu aşktan fidanlar sürmeli yârim

Yâr cemalin bir ay gülüşün bir gün
 Neylerim can tenden ayrılrsa birgün
Durbilmez sevgimiz olur mu bir gün
 Bu aşk ömür boyu sürmeli yârim

TURNALAR

Uçun süzülerek bizim ellere
 Sevgi diyarına varın turnalar
 Vuslatı yükleyin esen yellere
 Dostları sımsıkı sarın turnalar

Nasılmış öğrenin Musul'la Kerkük
 Düşleri yaralı dertleri büyük
 Boyunları yine kalmasın bükük
 Yaralara merhem sürün turnalar

Bağdat'tan Türk yurdu Tebriz'e geçin
 Sonra Heyder Baba dağına seçin
 Şehriyâr'la bayram şerbeti için
 Nevruz çiçekleri derin turnalar

Uçun odlar yurdu Azerbaycan'a
 Karabağ düşeli köz düştü cana
 Hasret gönülde dağ nazlı canana
 Yârin hatırını sorun turnalar

Bakü'den de uçun Taşkent'e doğru
 Ovaları dümdüz yolları doğru
 Özleri dupduru sözleri doğru
 Nevayî bağına girin turnalar

Gezin esrarengiz Özbekistan'ı
 Gönülde sevgisi dilde destanı
 Semerkant, Buhara... Görün dört y.
 Gönül sofrasını serin turnalar

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Taşkent'le Türkistan bir ruh bir beden
Yesevî birliğe göstermiş özen
Sizinle bir olup gezinirim ben
Gönül birliğini kurun turnalar

Korkut küylerinde tılsım Sırderya
Almatı hayal kent Astana rüya
Kazak ellerine hep hayran dünya
Kımızdan bir yudum verin turnalar

İnce belli kırk kız sanki kırk melek
Kırgız ellerinde küheylan yürek
Üç gece Bişkek'te eğlenmek gerek
Cengiz Aytmatov'u görün turnalar

Isıkgöl'de sanki efsane hayat
Oş'a da uğrayın olursa fırsat
Kollarını açmış bekler Aşgabat
Hicran yarasını sarın turnalar

Türkmenellerinde giderin hasret
Sevinç gözyaşları kalplerde rahmet
Doğu Türkistan'a edin hareket
Zulmün defterini dürün turnalar

Yüreklerde umut bir ab-ı hayat
Kırk yiğitle yine gelir mi Kürşat
Esir Türk yurtları bekliyor vuslat
Esaret zincirin kırın turnalar

Akar kalpten kalbe sevgi pınarı
Türkiye Türklüğün ulu çınarı
Ozantürk'ün yurdu Türkmen diyarı
Bozok Yaylası'na erin turnalar

MUSTAFA DÜŞMEZTORUN/ ÂŞIK KUL MUSTAFA

(Adana)

1930 yılında Adana ilinin Buruk köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunudur.

Çiftçilikle meşgul olup zaman zaman âşık toplantılarına katılmıştır.

Dadaloğlu'nun soyundan geldiğini söylemektedir. Doğaçlaması güçlü olup pek çok Çukurova âşığının yetişmesinde etkisi olmuştur. Âşık şiirinin hemen hemen her dalında başarılı örnekler vermiştir. Bilhassa bu dallardan atışmada oldukça başarılıdır.

BİTİRDİM

Ömür gazel oldu kader kasırga
Çölden çöle toza toza bitirdim
Kader torbasına kattım bağrımı
Damla damla süze süze bitirdim

Şenlik değil işim gam ile keder
Bahtım vücudumu etti derbeder
Yirmi yıl yedi bin küsur gün eder
Belde belde geze geze bitirdim

Bahtım daha siyah aysız geceden
Okuyamam bihaberim heceden
Beş bin kalem aldım bizim hocadan
Dertlerimi yaza yaza bitirdim

Kul Mustafa sanma ömür bitmiyor
Bağa baykuş kondu bülbül ötmüyor
Aklım yetiyor ya gücüm yetmiyor
Bunu ömrüm üze üze bitirdim

(Kalkan 1991: 376)

EMİN DÜŞTÜ / ÂŞIK EMİNİ

(Tokat-Zile)

1943 yılında Tokat ilinin Zile ilçesinin Hatippınarı köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup, Kredi Yurtlar Kurumu Hacettepe Öğrenci Yurdunda devlet hizmetine girmiştir.

Türkiye’de yapılan âşık toplantılarına katılarak dereceler almıştır. Şiirlerini çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlamıştır. Dört plak ve iki kaset çıkarmıştır.

2005 yılı Orhan Şaik Gökyay Şiir Ödülü’nü Samsunlu Âşık Kemalî ile paylaşmıştır.

Ustası yoktur. Dursun Taş, Hasan Özbey, Halis Bolat adlı üç çırağı vardır.

Âşık Emîni, *Gönül Deryası*, Ankara 1990.

Hayrettin İvgin, *Atatürk’ün Türkiye’si/Âşık Emîni Düştü*, Ankara 1971.

SÖZÜM KALMADI

Mevla’yı canımda buldum gizledim
Gayri aramama lüzum kalmadı
Cennet ile cehennemdir bedenim
Dünyada ahrette gözüm kalmadı

Damarımda kan tükendi çekildi
Gözlerimin ferî uçu döküldü
Saçlarım ağardı belim büküldü
Artık söylenecek sözüm kalmadı

Kimi darlık çeker kimisi bolluk
Diri gezen ölü olmuşuz sallık
Ta ezelden miras kalmış yoksulluk
Geldi geçti ömrüm çözüm kalmadı

Söylenen sözleri duydular sandım
 Haklısın dediler ona aldandım
 Söyleyesöyleye bıktım usandım
 Söyleyesöyleye yüzüm kalmadı

Projeyi çizdim bitmiş çapınız
 Çok aradım viran olmuş yapınız
 Vurdumduymaz olmuşsunuz hepiniz
 Sizlere çalacak sazım kalmadı

Eminî kamera yeter bu çekim
 Sakla tohumunu bitti bu ekim
 Hoşgörü düsturum sabır menşeğim
 Şimdilik kimseye tezim kalmadı

(Eminî 1990: 23)

DELİ GÖNÜL

İşte dünya malı dünyada kalır
 Şu dünyanın sonu boş deli gönül
 Kesildi takatım gücüm kalmadı
 Oldu kara bağrım taş deli gönül

Felek pençesini sineme taktı
 Zehirli okunu beynime çaktı
 Gizli gizli kanım içime aktı
 Aktı gözlerimden yaş deli gönül

Bazen aşka gelip aşktan doğardın
 Bazen bulut olur göğe ağardın
 Bazen yağmur olup yere yağardın
 İster çağla ister taş deli gönül

Eminî'yim siyah saçım kalmadı
 Şekiller değişti biçim kalmadı
 Artık dayanacak gücüm kalmadı
 Yenildin hayata tuş deli gönül

(Emi î 1990: 34)

HİKMET ELİTAŞ / ÂŞIK HİKMET ELİTAŞ*(Karaman)*

10 Şubat 1966 tarihinde Karaman ilinin Göztepe köyünde doğmuştur.

Küçük yaşta babası ve ağabeyini kaybettiği için ailenin yükünü üzerine almıştır.

Elitaş, lise mezunudur.

Şiirlerini *Hikmetî* mahlasıyla söylemiştir. Aşk, gurbet, tabiat ve sosyal ilişkiler gibi konuları işlemiştir.

Şiirlerinin dili sade olup, tamamı hece vezniyledir.

Elitaş, halen Karaman'da ikamet etmektedir.

Bekir Sami Özsoy, *Karamanlı Âşık Hikmet Elitaş / Gönüm Kara Bağladı*, Konya 2003.

BEN ANADOLU'YUM

Ben Anadolu'yum Türk'ün vatani
Kaç hoyrat çiğnedi döşümü benim
Dolaşsan cihanın dört bucağını
Bulaman bir başka eşimi benim

Bir yanım Akdeniz bir yanım Ege
Sor tarih söylesin dünden bugüne
Erciyes şükreder yükselip göğe
Erzurum'da gel gör kışımı benim

Gün olur Erzincan boynunu бүker
Sakarya'm derdini denize döker
Her taşın altında bir şehit yatar
Bir seyret dağımı taşımı benim

Konya'dan yükselir bir kutlu çağrı
Yayılır doğudan batıya doğru

Isparta'm gül kokar kar boran Ağrı
Bazen duman kaplar başımı benim

İstanbul'a hayran bir koca dünya
Görülür orada bir nice dünya
Yıkılırsa eğer bir gece dünya
Silemez kimse göz yaşımı benim

Hikmetî'ye eşsiz vatan olmuşum
Ankara'ya kavlı-i karar kılmışım
Uygarlığa doğru menzil almışım
Kâbus eylemeyin düşümü benim

(Özsoy 2004: 53-54)

İSLAM ERDENER / ÂŞIK İSLAM

(Kars)

1919 yılında Kars ilinin Kümbetli köyünde doğmuştur.

Bölgesindeki âşıkların etkisinde kalarak şiire ve halk hikâyesine karşı ilgi duymaya başlamıştır. Şenlik'in oğlu Âşık Kasım, Sosgertli Âşık Mehmet ve Gülistan Çobanlar'dan saz ve söz dersi almıştır. Türkiye içinde ve dışında (Kuzey ve Güney Azerbaycan) pek çok yeri gezip dolaşmış, pek çok âşıkla karşılaşmıştır. Usta malı şiirleri en iyi okuyan âşıklardandır.

Erdener, 2000 yılında vefat etmiştir.

Âşık Şenlik ile ilgili bir kitabı vardır: *Âşık Şenlik Divanı*, Kars 1960.

DAĞLAR

Nedir bu demi devranın
Her bir yanı saran dağlar
Hiç kimseden yoktur pekin
Eser tipi boran dağlar

Ab-ı kevser bulahları
İlham verir oymahları
Yaz çoh olur gonahları
Ne hoş düşüf sıran dağlar

Bahmaz tilkiye aslana
Bac vermez düşman dostuna
Âşık İslam'ın kastına
Durup cengi kuran dağlar

(Kalkan 1991: 296-297)

DURSUN ALİ ERDOĞAN / ÂŞIK DERYAMÎ

(Artvin-Şavşat)

1927 yılında Artvin ilinin Şavşat ilçesinin Arsiyan köyünde doğmuştur.

Okula gitmemiş, kendi kendine okuma yazma öğrenmiştir. Badeli âşık-larımızdan olup 17 yaşında *"u fuktan bir ışığın çıkarak ağzına aktığını"*, bunun ardından da şiir söylemeye başladığını ifade eder. Köyünden bir kıza âşık olur, kızı vermezler. Bunun üzerine memleketinden ayrılarak önce Iğdır, ardından Karaköse ve Van'a yerleşir. Buralarda tutunamayan Deryamî, öm-rünün sonuna doğru Adapazarı'na yerleşir.

Deryamî, taşlamalarıyla ünlü olan bir saz şairidir. Doğaçlaması kuvvetli olup, halk şiiri in hemen hemen her dalından örnekler vermiştir.

17 Kasım 1978 tarihinde vefat eden Deryamî'nin mezarı Adapaza-rı'ndadır.

Âşık Deryamî, *Gülme Zârıma*, Ankara 1990.

Halil Açıkgoz, *Âşık Deryamî/Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1987.

GÜLME ZÂRIMA

Sevdiğim yanımdan geçmek istersen
Gülme mezarıma gülme zârıma
Eğer ki derdimi açmak istersen
Gülme mezarıma gülme zârıma

Bu benim derdimi bilmek istersen
Benimle beraber ölmek istersen
Yâr beni hatıra almak istersen
Her cuma akşamı gel mezarıma

Deryamî çıkarmaz dertten başını
Kahpe felek bırakmıyor peşini
Yâr mendille silme gözün yaşını
Allah'ın seversen sil mezarıma

(Deryamî 1990: 22)

YETMEZDİ

Ömrüm yüz bin yıl olsaydı durmadan
Gece gündüz fikir etsem yetmezdi
Tek bir kırcal damarına kanına
Ömrüm boyu şükür etsem yetmezdi

Mafsal koydun ayak verdin diz verdin
Ses yarattın ağız verdin söz verdin
Bu âlemi görmek için göz verdin
Uyumasam zikir etsem yetmezdi

Deryamî dünyayı görüyor amma
Her gününden bir gün eriyor amma
Bir sır verdin insan yürüyor amma
Bu çıkınca artık insan gitmez ki

(Açıkgöz 1987: 208)

EROL ERGANÎ / ÂŞIK EROL ERGANÎ

(Erzurum-Şenkaya)

1954'te Erzurum ilinin Şenkaya ilçesinin Bardız beldesinde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Ergani, 16 yaşında itibaren âşık meclislerine katılmıştır. Zaten onun doğup büyüdüğü yer olan Bardız; Nihanî ve Mevlüt İhsanî gibi ünlü âşıkları da yetiştirmiştir. Bu sebepten onun yetişmesinde bölgesel âşıklık geleneğinin büyük etkisi vardır.

Başta Konya Âşıklar Bayramı olmak üzere pek çok âşık toplantısına katılmıştır. Halk şiirinin divanî, koşma, semaî ve atışma gibi dallarında başarılı örnekler vermiştir.

Erol Ergani, âşıklığın yanında halk hikâyesi de anlatmaktadır.

Erol Ergani'nin kasetleri de yayımlanmıştır.

BİR KAVAL SESİ

Bir dağ yamacında üç ayrı ses var
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi
Her birinde ayrı ayrı bir süs var
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi

Ağılın başında tezek ateşi
Beklerler ki doğa sabah güneşi
Issız gecelerin garip yoldaşı
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi

Yolum geçti o ağıldan bir gece
Soruyorlar birbirine bilmece
Mâni söyler karşılıklı her gece
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi

Sağar sütü döker hisli tasına
Fakat doyum olmaz bulamasına
Ses verir kurtların ulumasına
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi

İki sevgilinin ömrünü söken
Kerem'in Aslı'nın belini büken
Kara koyunları pınara döken
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi

Erol Erganî'yim yayla yaylayan
Dağın yamacında türkü söyleyen
Beni bu yaylada âşık eyleyen
Bir çoban bir kızı bir kaval sesi

(Özsoy 2005: 219)

İDRİS EROĞLU / ÂŞIK MEYDANÎ

(Kayseri)

1942 yılında Kayseri ilinin Tokhisar köyünde doğmuştur. Fakir bir ailenin çocuğu olduğu için okula gidememiştir. Hayata çobanlık ve çiftçilik yaparak başlamıştır. Bu arada kendi kendine okuma ve yazmayı öğrenmiştir. 1965 yılında köyünden Kayseri'ye göçer ve buraya yerleşir. Bir süre Meysu fabrikasında işçi olarak çalışır. 1982 yılında Kayseri Kültür Müdürlüğü'nün izniyle Yoğunburç Âşıklar Kahvesini açarak, yeni âşıkların yetişmesine yardımcı olur.

Türkiye'de düzenlenen çeşitli âşık toplantılarına katılarak dereceler alır. Daha çok dinî ve millî konularda yazdığı şiirleriyle ünlenmiştir.

Halen Kayseri'de yaşamaktadır.

Bayram Durbilmez, *Âşık Meydânî, Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Örnekler*, Kayseri 2000.

VEYSEL BABA

Gerçekleşti tüm muradın
Büyük üstad Veysel Baba
Unutulmaz asla adın
Büyük üstat Veysel Baba

Sivr'alan' da elma bağı
Gülü nergizi yaprağı
Severdi kara toprağı
Büyük üstat Veysel Baba

Felek koydu hâlden hale
Bazı mutlu bazı çile
Derdini döktü tellere
Büyük üstat Veysel Baba

Özgürlük vardı özünde
Hem sazında hem sözünde

Bütün dünyanın gözünde
Büyük üstat Veysel Baba

Yalandır bu dünya yalan
Bütün dostlar Sivrialan
Sağolsun geride kalan
Büyük üstat Veysel Baba

Yıllar boyu ahuzârın
Kara topraktı nazarın
Nur olsun yerin mezarın
Büyük üstat Veysel Baba

Meydanî'yem devri demi
Makberinde yaptık cemi
Dostların unutmaz seni
Büyük üstat Veysel Baba

(Şarkışla, 22 Temmuz 2006)

İSRAF ETMEYİN

Dünya insanların bir sofrasıdır
Yiyin için fakat israf etmeyin
Gelecek nesilin bir mirasıdır
Ekin biçin fakat israf etmeyin

Afrika'da açlık yokluk gözyaşı
Tüm insanlık birbirinin gardaşı
Gündemdedir yine yıldız savaşı
Gökte uçun fakat israf etmeyin

Bu sene tasarruf yılı gardaşım
Çöplükler ekmekle dolu gardaşım
Bu dünya bizlerin malı gardaşım
Konun göçün fakat israf etmeyin

Şehirler kirlenmiş dumanda siste
Denizler kan ağlar balıklar hasta
Irmaklar hüznü köprüler yasta
Gelin geçin fakat israf etmeyin

Dünyamızın değişimi hızlıdır
Hayat sigortası orman nazlıdır
Çekirdek içinde ağaç gizlidir
Tohum saçın fakat israf etmeyin

Gök kubbe altında kutsal yeryüzü
Bir anne misali besliyor bizi
Meydanî tasarruf sözümün özü
Alın seçin fakat israf etmeyin

(*Halk Şairleri Arası... 1991: 69-70*)

ALİ RIZA EZGİ / ÂŞIK ALİ RİZA EZGİ*(Kars-Arpaçay)*

1949'da Kars ilinin Arpaçay ilçesinde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Ezgi'nin ustası, hemşehrisi de olan Âşık İlhamî Demir'dir. 12 yaşından bu yana pek çok âşık toplantısına katılan Ezgi, hâlen İzmir'de yaşamaktadır. Onun şiirlerinde halk şiirinin hemen hemen bütün dallarından örneklere rastlamak mümkündür.

ATATÜRK'ÜN

Kanımızın nişanı var
Bayrağında Atatürk'ün
Ordumun şeref şanı var
Sancağında Atatürk'ün

Türk'ün kalbi hür atıyor
Ata kentte gün batıyor
Nice Kemaller yatıyor
Toprağında Atatürk'ün

Ata'mdan nasihat aldım
Türlü düşünceye daldım
Büyüyünce asker oldum
Ocağında Atatürk'ün

Asker mevziye dizilir
Şanı tarihe yazılır
Nice bin düşman ezilir
Ayağında Atatürk'ün

Ali Rıza bağrım ezik
Âşık gönlü olur nazik
Yaşayamadım ne yazık
Sağlığında Atatürk'ün

(Halıcı 1981: 147)

SUNA GÖLPEK

(Eskişehir-Alpu)

1956 yılında Eskişehir ilinin Alpu ilçesinin Sarıkavak köyünde doğmuştur.

Ortaokulu ve liseyi Eskişehir’de okumuş olup şiir yazmaya ortaokul sıralarında başlamıştır. İlk okuduğu kitaplar Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Pir Sultan Abdal ve Karaca Oğlan’a aittir.

Ev hanımı olup tarım işleriyle de uğraşmaktadır. Gerek Eskişehir’de gerekse Eskişehir’in dışında yapılan çeşitli âşik toplantılarına katılmış ve değişik dereceler almıştır.

Telli Suna Gölpek /Özleyiş, Eskişehir 1997.

Telli Suna /Gökyüzüm, Eskişehir 2000.

Telli Suna/ Söyleyiş, Eskişehir 2000.

BÜRÜNÜR

Kar eksilmez şu dağların başından
Kirpiğim ıslanır gözüm yaşından
Bir gün kurtulurum gönül kışından
Karlı dağlar çiçeklere bürünür

Hele bir çık şu dağların başına
Arkadaş ol toprağına taşına
Deli poyraz işledikçe döşüne
Bak o zaman sana neler görünür

Göçmen kuşlar uçar gider yuvaya
Yollar kıvrım kıvrım uzar silaya
Uçmak istersin de kalırsın yaya
Acı günler hayalinde silinir

(Gökyüzümü/ Telli Suna 2000: 6)

HALİL İBRAHİM GÜLEÇ / ÂŞIK BEYANÎ

(*Malatya-Darende*)

1938 yılında Malatya ilinin Darende ilçesinin Irmaklı köyünde doğmuştur. Asıl adı İbrahim Güleç'tir.

İlkokul mezunu olup, hayatını çiftçilik yaparak sağlamıştır.

Türkiye'de düzenlenen çeşitli âşık toplantılarına katılarak çeşitli dereceler almıştır.

Beyanî, 1998'de, Cumhuriyet'in ilanının 75. yılında Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen Cumhuriyet Şiiri Yarışmasına katıldığı destanıyla birinciliği kazanmıştır.

2005 yılında köyünde vefat etmiştir.

Âşık Beyanî, *Beyan Ettiklerim*, Ankara 1990.

BUGÜN

Yüzü soğuk kışın ömrü bitince
Tabiat bir bayram eyledi bugün
Cehennemi başımızdan atınca
Her Türk birer türkü söyledi bugün

Bülbül gülün hasretini çekerken
Kaysılarla kiraz çiçek açarken
Dumanlar dağlarla şaka yaparken
Bulutlar gülererek ağladı bugün

Çiftçilerin bitti idi samanı
Allah bunaltmadı hâli yamanı
Gariplerin yurda dönüş zamanı
Gurbette olanlar neyledi bugün

Leylekler turnalar sökün eyledi
Dostu dosta daha yakın eyledi
Gökten yere rahmet akın eyledi
Sulayıp toprağı yağladı bugün

Hakk'ın hikmetiyle kar çokça düştü
Lodos düşmanıymış görünce şaştı
Ayağı kayınca dereye uçtu
Fırat, Murat coşup çoğaldı bugün

Ocak ayı gitti günü boğarak
Şubat ayı bitti boyun eğerek
Mart ayı uzadı bağrın döğerek
Şu nisan bahara bağladı bugün

Beyanî der gayri sobayı söktük
Zamanla çağlayıp zamanla aktık
Çiçek toplamağa dağlara çıktık
İnsanlar cenneti boyladı bugün

(Beyanî 1990: 71)

AHMET CANSIZ GÜLLÜ

(Kahramanmaraş-Elbistan)

1929 yılında Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesinde doğmuştur.

Elbistan'da ilkokula başlamış ve babasının görevi gereği uzunca bir süre gezip dolaştıktan sonra tekrar Elbistan'a dönmüşler ve burada ilkokuldan mezun olmuştur.

Şairliğinin oluşmasında babasının eve getirdiği *Kerem ile Aslı*, *Âşık Garip* ve *Koroğlu* gibi hikâye kitaplarının etkisi büyüktür.

Cansız'ın hayatını geçirdiği Elbistan'daki pehlivanlar, cami imamı ve doğaçlama şiir söyleyen âşıklar çok ilgisini çeker; Cansız da bu dallardan âşıklığı tercih etmiştir.

Şiir ve vezin konusundaki bilgileri hocaları Ali Şefik ve Sabri Yılmaz'dan öğrenir.

İşçiliğin dışında sendika temsilciliği, seyyar satıcılık, memurluk, belediye başkâtipliği, arzuhalcilik gibi işlerle de uğraşmıştır.

Hem hece hem de aruz vezniyle şiirler yazmıştır.

Şiirlerinde tasavvufu, beşerî aşkı, sosyal ve memleket meseleleri, ölüm gibi konuları işlemiştir.

Cansız, 26 Aralık 1992 tarihinde vefat etmiştir.

GÜZELİM

Gözlerinle eylediğin yemi
Sendin benliğime yayan güzelim
Sevgimizin duvağını telini
Eliyle beğenip alan güzelim

Şimdi niçin atıyorsun bir yana
Söyle ne koyalım bunun adına
Büyü mü ettiler ne oldu sana
İnsafı az kavli yalan güzelim

Nazlım geçer güzelliğın de çağı
Solar bir gün her güzelin yanağı
Tüter mi her zaman gönül ocağı
Gerçek söze ahde inan güzelim

En sonunda berbad oldu huzurum
Elde mi sevmemek sevmekse suçum
Kader böyle ise elbet mazurum
Armağanım olsun şükran güzelim

(Yıldırım-Kurt 1998: 114)

HÜSEYİN GÜMÜŞ / KÖYLÜ OZAN

(Mersin-Anamur)

10 Mart 1960 tarihinde Mersin ilinin Anamur (Şimdi Bozyazı) ilçesinin Lenger köyünde doğmuştur.

Asıl adı Hüseyin Gümüş olan âşık saz çalamayıp kalem şairidir, *Köylü Ozan* mahlasını da kendisi seçmiştir.

İlk ve ortokulu Anamur'da, liseyi Mersin'de, İktisadi Ticari İlimler Akademisini Adana'da okumuştur.

Gümüş, şiirlerinde hece veznini kullanmış olup dili sadedir.

Şiirlerinde siyasî, dinî, millî ve sevgi konularının yanında Filistin'de yarılanları, Cevher Dudabev'i, Ebulfeyz Elçibey'i, 1999 depremini, vb. işlemiştir. Köylü Ozan'ın taşlamaları da ünlüdür.

Ali Berat Alptekin, *Hüseyin Gümüş/Köylü Ozan*, Mersin 2004.

ANAMUR

Arzın üzerinde cennet aradım
Sen dünyanın cennetisin Anamur
Yaşanacak diyar tek seni buldum
Sen dünyanın cennetisin Anamur

Hava temiz deniz temiz dağ temiz
Pazarında peynir temiz yağ temiz
Hep vererek ağa olan bey temiz
Sen dünyanın cennetisin Anamur

Abanoz, Akpınar yaylaların var
Yemyeşil ovalar yemyeşil dağlar
Yaşanacak yersin dört mevsim bahar
Sen dünyanın cennetisin Anamur

Azı çok eyleyen harman sendedir
Ağrıya sızıya derman sendedir
Rahata huzura ferman sendedir
Sen dünyanın cennetisin Anamur

Akdeniz sıcak Toros eteği
Dokuz yüz senelik Türkmen otağı
Bu **Köylü Ozan**'ın yurdu otağı
Sen dünyanın cennetisin Anamur

(Alptekin 2004: 175)

AHMET GÜNBULUT / ÂŞIK SEFİL SELİMÎ

(Sivas-Şarkışla)

26 Ağustos 1933'te Sivas ilinin Şarkışla ilçesinin Yukarı Mahalle'sinde doğmuştur.

Asıl adı Ahmet Günbulut'tur.

Ortaokul ikinci sınıfa kadar okumuş olup çeşitli sebeplerden dolayı öğrenimi yarıda bırakmıştır. Yurt içinde ve Hollanda'da pek çok işte çalışmıştır. Bunlar arasında terziliği, kâğıt torbalacılığı ve kuru kahveciliği sayılabilir.

Herhangi bir ustası olmayıp âşıklığı kendi kendine öğrenmiştir. Türkiye içinde ve dışında pek çok âşık toplantısına katılmış olup buralarda dereceler almıştır.

Yetişmesinde Emlek yöresi âşıkları ile Pir Sultan Abdal ve Karaca Oğlan gibi âşıkların büyük katkısı olmuştur. Şiirlerinde işlediği konu seçiminde çocukluk yıllarındaki yoksulluğu, Hollanda'ya gittiği yıllardaki yurt özlemi etkili olmuş ve bunlara bağlı olarak ayrılık, sıla, dostluk ve kardeşlik temlerini işlemiştir.

Çırakları arasında; Sefil Kadimî'yi, Kayserili Ali Yıldız'ı ve torunu Sadullah Selimî'yi sayabiliriz.

Sefil Selimî 30 Aralık 2003 tarihinde Sivas'ta vefat etmiştir.

Kul Yanması, Ankara 1987.

İbrahim Aslanoğlu (hzl.), *Yalınkat*, Sivas 1978.

Doğan Kaya, *Âşık Sefil Selimî/Çobanın Can Pımarı*, Sivas 1996.

Abdullah Satoğlu (hzl.), *Yâr Badesi*, Kayseri 1963.

Murat Özdemir, *Âşık Sefil Selimî'nin Şiirleri Üzerine Bir İnceleme*, Erzurum 1982 (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış lisans tezi).

YANSIN

Hor görme Rahman'ın kudreti kulda

Kul yanmasın Sefil Selimî yansın

Her maharet mevcut eloğlu elde

El yanmasın Sefil Selimî yansın

Nefesler olmazsa inler mi neyler
Parmaklar olmasa el yalnız neyler
Herkesi yan yana tatlı dil eyler
Dil yanmasın Sefil Selimî yansın

Yolcuları menziline yetirir
Hasreti hasrete karşı getirir
Belki bir âşığı dosta götürür
Yol yanmasın Sefil Selimî yansın

Yolcuyu bitmeyen yol inletiyor
Arıyı yaptığı bal inletiyor
Sazı birkaç tane tel inletiyor
Tel yanmasın Sefil Selimî yansın

Haliya kilime nakış vurulur
Dokuyanlar emek verir yorulur
Gün gelir ki yâr altına serilir
Çul yanmasın Sefil Selimî yansın

Yere atma tepelenir ezilir
Kıymeti zay olur rengi bozulur
Bir yazmaya bir oyaya dizilir
Pul yanmasın Sefil Selimî yansın

Ağaçlar dikilir bir orman olur
Herkes bir ev yapar bir derman bulur
Kuşlar acı çeker yuvasız kalır
Dal yanmasın Sefil Selimî yansı

Baş ayağa bağlı ayak da başa
İncitme kimseyi yaşa hoş yaşa
Çok güzel yakışır kipriğe kaşa
Kul yanmasın Sefil Selimî yansın

Ey Sefil Selimî acı her cana
Yakıp da kimseyi düşme isyana
Yanan bir şey fayda vermez insana
Gel yanmasın Sefil Selimî yansın

FEHİMİ GÜR

(*Malatya-Arapgir*)

1914'te Malatya ili in Arapkir ilçesinde doğmuştur. Üç yaşında her iki gözünü de kaybettiği için okuyamamıştır. Köy odası sohbetleri ve çeşitli toplantılara katılarak bilgi ve görgüsünü arttırmıştır. Suriye adlı bir kızı sevmiş, onu elde edemeyince bu konuya bağlı olarak hikâyeler yazıp, şiirler söylemiştir. Günlük olaylarla ilgili birer yaprakтан oluşan destanları vardır.

13 Şubat 1982 tarihinde vefat etmiştir.

Allar-Yeşiller, 1963.

Hakiki Sözler, 1958.

Ramazan Çiftlikçi, *Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür/Hayatı-Sanatı-Büatın Şiirleri I-II*, Malatya 2000.

NEYLEYİM

Senden başka bir ümidim yok benim
Dört yanımı düşman aldı neyleyim
Sineme dokunur gelen ok benim
Davamız mahşere kaldı neyleyim

Yollarım bağlanmış geçit ararım
Dostlarım kalmamış kime sorarım
Bir yana gitmeye yoktur kararım
Kader beni taşa çaldı neyleyim

Kırıldı kirişi bozuldu yayım
Bulutlara battı güneşim ayım
Bu dünyada ben bir emeği zayım
Vardı denizlere daldı neyleyim

Ne kardeş konuşur ne hain bacı
Dokunan sözleri zehirden acı
Bu derin yaranın yoktur ilacı
Dertler geldi beni buldu neyleyim

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Kime söylediysem ben bu derdimi
Hiç kimseden göremedim yardımı
Acep benden başkasına verdi mi
Zamanında olan oldu neyleyim

Eridi yürekte kalmadı yağım
Döktü yaprağını dalım budağım
Kesildi suları kurudu bağım
O gonca güllerim soldu neyleyim

Sağımda solumda düşman leşkeri
Ejderhaya benzer sanki her biri
Terketmem lazımdır artık bu yeri
Gelen saçımızı yoldu neyleyim

Fehmi der ki gayri kaçıp gitmeli
Karlı karlı dağlar aşıp gitmeli
Zalimler içinde bilmem netmeli
Kardeşten bacıdan oldu neyleyim

(Çiftlikçi 1997: 128-129)

ALİ GÜRBÜZ

(Darendede-Malatya)

1924 yılında Malatya ilinin Darendede ilçesinin Balaban beldesine bağlı Mığdı (Akçatoprak) köyünde doğmuştur.

Bir yaşında iken babasını kaybeder. Üvey babanın baskısı sonucu Ali Gürbüz on iki yaşında baba ocağını terkedip Sivas'a gitmek zorunda kalır. Orada bulunduğu süre içerisinde Ruhsatî, Serdarî, Minhacî gibi âşıkların kitabını alıp okur. Bu arada davar çobanlığı yapar.

Askerlik dönüşü Ankara'ya yerleşir ve burada bir kitapçı dükkânı açar. Atatürk, 27 Mayıs ve Dumlupınar şehitleri için destanlar yazar.

1967 yılında İkinci Konya Âşıklar Bayramına katılır, bundan sonra da pek çok âşık toplantısına katılarak değişik dereceler alır.

1973 yılında Hüseyin Çırakman'ın başkanlığında *Halk Ozanları Kültür Derneği*ni kurar.

Ali Gürbüz şiirlerinde toplumun dertlerini, sosyal konuları ele alıp işlemiştir. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olan Ali Gürbüz, çağdaşlaşma, birlik ve beraberlik gibi konuları da hep gündeminde tutmuştur.

Darendede Şairi Ali Gürbüz'den Deyişler, Ankara 1953.

Deyişler, Ankara 1953.

Halk Şairi Ali Gürbüz'ün Hayatı, Yeni Deyişleri, Ankara 1960.

Ordumuza Bağlılık Destanları, 1960.

Gönlümün İlhamları, Ankara 1961.

Darendeli Şair Ali Gürbüz'ün Şiir ve Deyişleri, 1963.

Ata'ya Dilekçe, 1969.

Bitsin Bu Çile, 1969.

OĞUL

Kâmile oturup ağır tartılak
Kendi bildiğimize gitmiyek oğul
Çalışak da yoksulluktan kurtulak
Paramızı israf etmeyek oğul

Tasarruf eyleyip borçsuz ölelim
 Hep bir ağlayalım hep bir gülelim
 Paramızın kıymetini bilelim
 Fuzuli yerlere gitmiyek oğul

Birlik olup fabrikalar kuralım
 Sanat için kafamızı yoralım
 Yaramızı elimizle saralım
 Kahve köşesinde yatmıyak oğul

Azıksız yollara çıkan yorulur
 Yolsuzluk yapandan hesap sorulur
 Geveze horozun boynu vurulur
 Vakitli vakitsiz ötmüyek oğul

Yerli malı alıp yerliyi giyek
 Elin gâvuruna dayı mı diyek
 Kazandığımız kârın azını yiyek
 Babadan kalanı satmıyak oğul

Artırıp fakire yardım eyliyek
 Geçebileceğimiz suyu boyluyak
 Yalan eyi değil doğru söylüyek
 Düşünerek palavra atmıyak oğul

Beraber çalışak birlikte yiyek
 Ağlayan kişinin gözyaşın silek
 Yurdumuzun kıymetini bilerek
 Çoraklığa ekin ekmiyek oğul

Yaşımız genç iken sanata gidek
 Helalden kazanah haramı nidek
 Biraz kârımızdan tasarruf edek
 Ne bulursak hemen yutmıyak oğul

Der **Ali Gürbüz**'üm çok çekdim çile
 Çalışdığınız işde yapmayın hile
 Erişmek istersek eğer menzile
 Kimselere küsü tutmayak oğul

(*Halk Şairleri Arası İsrâfı Önleme Tasarrufa Çağrı Şiir Yarışması,*
 Ankara 1991, 78-79).

SEVGİLİM

Âşık oldum Kerem gibi yanarım
Başımı dertlere soktun sevgilim
Bülbül gibi daldan dala konarım
Ay gibi karşıma çıktın sevgilim

Gurbet ele çıktım senin derdinden
Yaz da selamını gönder ardımdan
Terk-i diyar oldum baba yurdundan
Beni ateşine yaktın sevgilim

Para kazanmaya çıktım kârdayım
Hayalinden gece gündüz zârdayım
Bekle beni üç ay sonra ordayım
Hasretlik çekmeden bıktım sevgilim

Ben aşkını kaç senedir gizlerim
Beyhude geçiyor bahar yazlarım
Gelir diye yollarını gözlerim
Hanemi başıma yıktın sevgilim

Gülbüz der ki derdin beni kül etti
Kazandığım paraları pul etti
Zalim kader seni bana el etti
Sineme aşk okun çaktın sevgilim

(Bezirci 1993: 160-161)

AHMET İMAMÎ / ÂŞIK İMAMÎ

(Adana-Kozan)

1954 yılında Adana ilinin Kozan ilçesinin Bağtepe köyünde doğmuştur Ortaokul mezunu olup uzun yıllar imamlık yaparak hayatını sürdürmüştür. İmamlık mesleğinden dolayı İmamî mahlasını kullanmıştır.

Çukurova âşıklık geleneğinin önde gelen adlarından olan İmamî saz ve sözde çok başarılı bir saz şairidir. Türkülerinde ince bir ironiyle toplumun değişik kesimlerini güldürürken aynı zamanda düşündürmektedir. Usta malı türküleri ve kendi parçalarını kasetle okumuştur. O, aynı zamanda kendisinden derleme yapılabilecek iyi de bir kaynak şahıstır.

Ustası Feymanî ve Âşık Deli Hazım'dır.

Şiirlerinde Allah, Peygamber, Türklük, Çukurova sevgisi gibi konuları işlemiştir. Hikâyeli türkü anlatma, doğaçlama, atışma dallarında çok başarılıdır.

Türkiye'de yapılan pek çok âşık toplantılarına katılmış ve dereceler almıştır. Âşık İmamî'yi son zamanlarda güreş meydanlarında da cazgır olarak görmemiz onun çok yönlülüğünü gösteren bir başka özelliğidir.

Şiirleri henüz kitap hâline gelmemiştir.

İmamî hâlen Adana ilinin Kozan ilçesinde yaşamaktadır.

ÖLDÜRÜR BENİ

Anadolu'muzun ana dilinden
Bu türküler bir gün öldürür beni
"Ah neyleyim gönül senin elinden"
Bu türküler bir gün öldürür beni

Türkülerden bir gül harmanı dersem
Dünyanın gözünün önüne sersem
"Ela gözlüm ben bu elden gidersem"
Bu türküler bir gün öldürür beni

Türkü seven elbet bir türkü söyler
Baraklı bozlaklı aman ah eyler
"Sürmeli gözlerin sürmeyi neyler"
Bu türküler bir gün öldürür beni

Çok ağlattı çok güldürdü kulları
 Tatlı gelir Dadaloğlu dilleri
 "Kalktı göç eyledi Avşar elleri"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

Karalardan kara aklardan aktır
 Sararmış ayvadır yeşil yapraktır
 "Benim sadık yarım kara topraktır"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

Sazımı elime aldım alalı
 Nerde güzel görsem başım belalı
 "Emirdağ'ı birbirine ulalı"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

Türküyle kavruldu türkülerle yandım
 Türkü çağırmayan dilden usandım
 "Gide gide bir söğüde dayandım"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

Türkülere gözüm gönlüm aç benim
 Söyledikçe kuvvet benim güç benim
 "Hata benim günah benim suç benim"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

Kimi yiğit söyler kimi gariban
 "Erzurum dağları kar ile boran"
 "Aşk kâğıda yazılmıyor Mihriban"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

Narman'da bir güzel gördüm Summan'a
 Ey Türk genci nasihatım bu sana
 "Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

İmamî türküsüz geçmiyor günüm
 Sevdadır mezhebim sevgidir dinim
 "Alevi de benim sünni de benim"
 Bu türküler bir gün öldürür beni

(Konya, 01 Ağustos 2006)

FETHİ KADIOĞLU / ÂŞIK FETHİ KADIOĞLU*(Konya-Hadim)*

30 Aralık 1941 tarihinde Konya ilinin Çumra ilçesinin Dinek beldesinde doğmuştur.

Okuyup yazmayı kendi kendine öğrenmiştir. Daha sonra ilkokul üçüncü sınıfa kadar da okula devam etmiştir.

Kadioğlu, âşıklığın dışında devlet sektörü ve özel sektörde de pek çok işte çalışmıştır.

500'ün üzerinde şiiri bulunan Kadioğlu, koşma ve semailerini sade ve anlaşılır bir Türkçe ile kaleme almıştır.

Şiirlerinde millî, dinî ve siyasî olayların yanı sıra hayatında çektiği sıkıntıları, aşk ve sevgi gibi konuları da işlemiştir. Şiirlerinin tamamı 8 ve 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Ali Berat Alptekin, *Ağlayan Bayrak / Âşık Fethi Kadioğlu*, Konya 2004.

DİNEK'İN

Dinek'in dağını seyran eyledim
Baharda açar da gülü Dinek'in
Yel vurdukça meşeleri iniler
Burcu burcu kokar gülü Dinek'i

Yârim vardı ağaların başında
Rastık çekmiş ela gözlüm kaşına
Bereket yağ toprağına taşına
Bükülür gider de yolu Dinek'in

Kudretten de yapılmıştır yapısı
Kalem kaşlı güzellerin hepisi
Aldı beni güllerinin kokusu
Çok uzun çeker de beli Dinek'i

Kadioğlu'm şen olsun benim yurdum
Terk ettim Dinek'i gurbette kaldım
Emmime dayıma bir haber saldım
Baharda coşar da seli Dinek'in

(Alptekin 2004: 71)

KAĞIZMANLI RECEP HIFZÎ

(Kars-Kağızman)

1892 yılında Kars ilinin Kağızman ilçesinde doğmuştur. 9 yaşında Kur'an-ı Kerim'i ezberlediği için *Hıfzî* mahlasını almıştır.

15 yaşında şiir söylemeye ve kaval çalmaya başlayan Hıfzî'nin ustası Âşık Sezaî'dir.

1908 yılında Sona adında bir kızla evlenir, ancak çok geçmeden Hıfzî'nin gönlü baldızı Ayşe'ye düşer ve onu kaçıır. Aile yakınlarının baskısıyla Ayşe'yi ailesine teslim eder. Kendisi de toplumsal baskıya daha fazla dayanamaz ve yurdunu terk etmek zorunda kalır. Gittiği yerlerde sevdiği kız için yanık türküler okur, şiirler yazar. Amcasının kızı Ziyade için mezarı başında söylediği "Sefil Baykuş" adlı ağıtı (türküsü) pek ünlüdür.

Daha çok halk şiirinin koşma, destan, şeki ve sicilleme dallarında şiirler söyler.

Hıfzî, 25 yaşında iken Ermeni çapulcuları tarafından süngülenerek şehit edilmiştir.

Ensar Aslan, *Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Erzurum 1977.

M. Zahir Baranseli, *Kağızmanlı Recep Hıfzî*, Kars 1968.

Bibliyografya için bk. Ali Berat Alptekin- Esmâ Şimşek, "Kağızmanlı Hıfzî Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme", *Türk Folkloru Araştırmaları* 1989, 142-162.

GÖNÜL

Serim sevdalanıp aşka düşeli
Möhnet kesesinden bir pare gönül
Sever bir gül gibi mahbubesini
Düşer bülbül gibi bizare gönül

Oturur kapıda hem küşad olur
Gâhi cehaletten gâh irşad olur
Gâhi çiçek misli güler şad olur
Gâhi gamgün ağlar biçare gönül

Gâhi viraneye benzer bir çağı
Kış olur kar yağar dumandır dağı
Gâhi bara düşer bahçesi bağı
Benzer bir zamanda bahara gönül

Gâhi hikmet dolar gâhi boş gibi
Gâhi meyhör olur bir sarhoş gibi
Gâhi kanatlanır uçar kuş gibi
Gâh yolda yorulur avare gönül

Hıfzî'yım yanarım tütünüm çıkar
Gâhi ateş olur cismimi yakar
Coşkun çaylar gibi çalkanıp akar
Akibet yetişti dildare gönül

(Baranseli 1965: 36-37)

İBRAHİM KARA / ÂŞIK KARA

(Artvin-Şavşat)

1927 yılında Artvin ilinin Şavşat ilçesinin Küçükmeşeli köyünde doğmuştur.

Hayatını çiftçilik yaparak kazanan Âşık İbrahim Kara, Türkiye’de yapılan çeşitli âşık toplantılarına katılarak değişik dereceler almıştır.

Şiirlerinde hece vezninin 8 ve 11’lisini kullanmıştır. Tasavvufi konuların yanında şehirlerimizi anlatan şiirleriyle de dikkat çekmiştir.

Âşık Kara hayatta olup Şavşat’ta yaşamaktadır.

Atatürk Üniversitesinde hakkında bir bitirme tezi hazırlanmıştır: Tuncer Demir, *Şavşatlı Âşık Kara*, (1985).

Âşık İbrahim Kara, *Nurlar Dökülsün*, Ankara 1990.

SEVMEK SEVİLMEK

Yalancı dünyada başta tacımdır
Güzeline güzel sevmek sevmek
Yemek içmek kadar ihtiyacımdır
Güzeline güzel sevmek sevmek

Gamı gasaveti alır götürür
Gönüllere huzur refah getirir
İhtiyar eylemez ömür artırır
Güzeline güzel sevmek sevmek

Sarılr bellere kol bayram eder
Koynunda tomurcuk gül bayram eder
Ağızdan dudağa dil bayram eder
Güzeline güzel sevmek sevmek

Âşık Kara sever güzel i
Melek yüzlü tatlı dilli insanı
Bu da Yaradan’ın lutfu ihsanı
Güzeline güzel sevmek sevmek

(Kara 1990: 30)

HABİP KARAASLAN

(Kayseri-Bünyan)

1 Ekim 1920'de Kayseri ilinin Bünyan ilçesinin Akkışla beldesinin Gömürgen köyünde doğmuştur. Köyün imamı Hacı Ali' in oğludur.

Üç yıllık ilkokul mezunudur.

Çobanlık ve çiftçilik günlerinin ardından evlilik ve karşılığında istenen başlık parası yüzünden yolu gurbete düşer. Gurbet ona acı gelmiş olacak ki, 18 yaşlarında şiir söylemeye başlar. *Alımet Kutsi Tecer*, *Vehbi Cem Aşkun* ve *Behçet Kemal Çağlar* ile tanışması onun şiirlerinde değişikliklere sebep olur. Destanları ve kahramanlık şiirleriyle şöhret kazanmıştır.

1973 yılında Bünyan'da vefat etmiştir.

Kavalımın Sesi, Ankara 1941.

Kalbimin Sesi, Kayseri 1946.

Destanlarım, Ankara 1946.

Der Karaaslan, Ankara 1946.

Kahramanlık Destanı, Ankara 1954.

Yurt Destanı, Ankara 1969.

FIRAT IRMAĞI

Garbi esti beyaz karlar erimiş
Koca Fırat coşkun hızla yörümüş
Etrafını türlü çiçek bürümüş
Mor menekşe kokar Fırat Irmağı

Seni gördüm yeni arttı kederim
Yol vermezsen böyle feryad ederim
Ben yârımı görmek için giderim
Aşkî beni yakar Fırat Irmağı

İmkân yoktur memleketi görmeğe
Kıyamadım cana sana vermeğe
Dizim tutmaz soyunup da girmeğe
Gözüm sana bakar Fırat Irmağı

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Etrafın görünmez yemyeşil çayır
Silaya giderim sen beni gayır
Ne oturur ne de yatar ne uyur
Hiç durmadan akar Fırat Irmağı

Der **Habib Kar'aslan** yol ver geçeyim
Zehir olsan dahi bir tas içeyim
Bu yıl sevdiğimle ben de göçeyim
Yâr yaylaya çıkar Fırat Irmağı

(Sakaoğlu 1989: 233)

ALİ KARABACAK/ ÂŞIK ALİ KARABACAK

(Konya-Kadınhanı)

1934 doğumludur; Samsun ilinin Vezirköprü ilçesi nüfusuna kayıtlıdır. Ancak göçer oldukları için kesin doğum yeri belli değildir. Sonradan Konya'nın Kadınhanı ilçesine yerleşmişlerdir.

Çocukluğu çobanlıkla geçen Ali, 10-12 yaşlarında ağabeyi İbrahim'den okuma yazma öğrenmiştir. Âşıklığının oluşmasında gençliğinde okuduğu *Karaca Oğlan*, *Kerem*, *Sürmeli Bey*, *Şah İsmail*, *Şahmeran*, vb. âşık ve halk hikâyelerinin etkisi olmuştur.

Ali Karabacak'ın şiirlerinin dili sade olup, tamamını hece vezniyle yazmıştır. Mahlas olarak *Âşık Ali* ve *Ali* adlarını kullanmıştır. Âşık Ali şiirlerinde aşk, tabiat, gurbet, sosyal hayat, göçebe kültürü, vb. konuları işlemiştir.

Karabacak, 3 Ağustos 1978 tarihinde ölmüştür.

Mestan Karabacak, *Âşık Ali Karabacak / Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Karaman 2001.

BİTER

Devran aksi döner iş ters gelirse
Çağlayan derenin seli de biter
Fakirin bağrına doğar mı güneş
Çeker acı günler yılı da biter

Hani dost ahablar yüze gülenler
"Teklifsizdir şu malımız" diyenler
Sözle senin için altın sayanlar
Bir işin düşünce pulu da biter

Böyle gezme düşün ayık hey kafa
Kuldan yardım ummak inan ki hava
Kardeşinden bile beklersen vefa
Kardeş diyen tatlı dili de biter

Ali bu sözleri boşuna yazan
Çok çalış az harca durmadan kazan
Fakirin evinde olur mu düzen
Hanende sadetin tümü de biter

(Karabacak 2001: 97)

HALİL KARABULUT / KADİRLİLİ ÂŞIK HALİL KARABULUT

(Osmaniye-Kadirli)

1926'da Osmaniye ilinin Sumbas ilçesinin Mehmetli beldesinde doğmuştur. Beldesi daha önce Kadirli'ye bağlı olduğu için Kadirlili Âşık Halil Karabulut diye tanınmıştır.

Üç yıllık ilkokul mezunu olan Karabulut, eski yazıyı da kendi kendine öğrenmiştir.

Çiftçi bir aleninin çocuğu olan Halil Karabulut büyüklerinin yolunda giderek buğday ve pamuk eker, bağ bahçe işleriyle uğraşır; fırsat buldukça da şiir yazar, âşık toplantılarına katılır.

Şiir söylemeye 15-16 yaşlarında başlayan Karabulut, Çukurova'daki geleneğe uyup ilk şiirlerini usta malı olarak okur. O, şiire başlamasını şöyle anlatır:

"...İlkokul çağlarımdan itibaren şiir söylemeye başlamıştım. O yaşta hiç kimse-den bir şey öğrenmeden en fazla gördüğüm tabiata şiirler söylüyordum, hem de irticalen söylüyordum ama çok utangaç olduğumdan şiirlerimi gizli tutuyordum. Ama sonra bu anlaşıldı. O zamanlarda yöremizde bir iki kişi Karaca Oğlan ve Kerem türkülerini söylüyorlardı. Bunlar hoşuma gidiyordu. Ara sıra da Yunus ilahileri okunuyordu ve bu âşıkların Hak âşığı oldukları ve bade içtikleri söyleniyordu ama ben badenin ne olduğunu bilmiyordum." (Sakaoğlu 2002: 18).

Şiirlerinin çoğunu da, "Millî duygularım kuvvetlidir. Türklük benim iftihar ettiğim en büyük vasıftır." sözü etrafında yazmıştır.

Halil Karabulut saz çalması olmayan bir kalem şairidir. Destanlarında toplumun her kesiminin problemlerini dile getirmiştir. Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'ndan sonra Dede Korkut Hikâyelerinin tamamını destanlaştırmıştır. Nasrettin Hoca, Karaca Oğlan gibi ünlü simaları da destanlaştıracak okuyucularına sunmuştur. Adana, Osmaniye, Kadirli ve Kozan'ın kurtuluşuna şiirler yazmıştır. Cumhuriyet'imizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet, inkılaplar, vb. konuları da sık sık şiirlerinde işlemiştir. Halil Karabulut Amerikalıların aya çıkması, Çukurova'nın başına bela olan beyaz sinek için de destanlar yazmıştır. Alçak gönüllü yapısıyla her kesimin

takdirini kazanan Karabulut, kendi şiirlerinin başkalarına mal edilerek okunmasına bile ses çıkarmamıştır.

Halil Karabulut, Türkiye’de yapılan âşık toplantılarının bazılarında katılmış, değişik dönemlerde çok sayıda birincilikler almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, valilikler ve kaymakamlıklar ile belediyelerin açmış olduğu yarışmalarda azımsanmayacak kadar birinciliği vardır. Bizce önemli olan bazıları şunlardır:

1973 yılında Cumhuriyet’imizin 50. yılı şerefine düzenlenen “En İyi Cumhuriyet Şiiri Yarışması”da, “Yenilendi” adlı şiiriyle,

1981 yılında Atatürk’ün doğumunun 100. yılı şerefine düzenlenen “Türk İstiklal Savaşı Destanı Yarışması”nda, “Türk İstiklal Savaşı Destanı” adlı şiiriyle,

1987 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen, “Halk Şairleri Arası Eser Yarışması”nda *Damlada Derya Gizlidir* adlı kitabıyla,

1998 yılında Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen, “Âşıklar Arası Dede Korkut Yarışması”nda, “Dede Korkut Destanı” adlı şiiriyle birinciliğe layık görülmüştür.

Altın Mısralar, [Adana 2002].

Büyük Mustafa Kemal Destanı, Kadirli [1988].

Damlada Derya Gizlidir, Ankara 1988.

Şiire Adanan Ömür, Kadirli 1999.

Şiirlerle İslam İlmihali (basılı değil).

Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkına / Kadirli Âşık Halil Karabulut*, Konya 1987.

Saim Sakaoğlu, *Kadirli Âşık Halil Karabulut, Destan Destan Üstüne*, Kadirli 2002.

Bibliyografya için bk., Sakaoğlu 2002, 31-36.

DÜNYADAN

Dünya bir sinema demek
Bakan gider bu dünyadan
Bir zaman seyir eyleyip
Bıkan gider bu dünyadan

Kuran böyle kurmuş onu
 Göçmektir konmanın sonu
 Çiçek gibi tohumunu
 Döken gider bu dünyadan

Anlamaz kul Hak sırrını
 Harceder ömür varını
 Vakti gelip çadırını
 Yıkan gider bu dünyadan

Çıktık bu uzun sefere
 Hedef nedir menzil nere
 Hayat bir kaynaksız dere
 Akan gider bu dünyadan

Halil der ki bu bir savaş
 Ecel ile edilmez baş
 Bir gün namına iki taş
 Diken gider bu dünyadan

(Sakaoğlu 1987: 130)

GELSİN

Canım güneş sığağını
 Saçıver de bahar gelsin
 Nerdesin cici kırlangıç
 Uçuver de bahar gelsin

Dinsin rüzgârın ısılığı
 Kurusun yerin balçığı
 Derelerin kızılacağı
 Açıver de bahar gelsin

Bekleliyor hayvan nebat
 Son haddine vardı sebat
 Çok eğlenme cüce şubat
 Geçiver de bahar gelsin

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Halil der özledik onu
Gelmez mi bu kışın sonu
Ey Allah'ım yeşil donu
Biçiver de bahar gelsin

(Sakaoğlu 1987: 91)

SAÇIYOR

Bahar bugün yol katlamış
Geldiğini ispatlamış
Yediverenim patlamış
Gülleri neşe saçıyor

Kapımda kayısı ağacı
Giyinmiş çiçekten tacı
Ötüyor kırın turacı
Dilleri neşe saçıyor

Evimiz önü yol içi
Geçiyor bir yörük göçü
Boynu çanlı koyun keçi
Zilleri neşe saçıyor

Radyoda Neşed'n sesi
Verir yaşamak hevesi
Bahara uymuş nağmesi
Telleri neşe saçıyor

Tabiat bayram eyliyor
Halil def-i gam eyliyor
Hanım çay ikram eyliyor
Elleri neşe saçıyor

(Sakaoğlu 1987: 108)

AMAN HA

Yürüyelim Atatürk'ün izinden
 Durmayalım vatandaşlar aman ha
 Gafil olup yolumuzu düşmandan
 Sormayalım vatandaşlar aman ha

Bırakalım nedir bu sol ile sağ
 Birlik beraberlik devri şimdi çağ
 Hain düşmanların ekmeğine yağ
 Sürmeyelim vatandaşlar aman ha

Birbirine verip başlarımızı
 Birlikte görelim işlerimizi
 Kötü emellerle birbirimizi
 Kırmayalım vatandaşlar aman ha

Terör tedhişbizi geri bırakır
 Sonra bu vatanda baykuşlar şakır
 Büyük bir milletiz biz bizi hakir
 Görmeyelim vatandaşlar aman ha

Kuduz itler etraflarda ürüyor
 Salyasını üstümüze sürüyor
 Türlü düşman bize kapan kuruyor
 Girmeyelim vatandaşlar aman ha

Dönüyor ortada çok fitne fesat
 Onlara uyarsak işimiz berbat
Halil der bozguncu casusa fırsat
 Vermeyelim vatandaşlar aman ha

(Sakaoğlu 2002: 425)

SENİN AŞKINLA

Güzeller güzeli sevgili yârim
 Elleri severim senin aşkınla

Sana giden yolda olmak kararım
Yolları severim senin aşkınla

Senin bilip her duyduğum hoş sesi
İster keman ister saz cümbüş sesi
İster insan sesi ister kuş sesi
Dilleri severim senin aşkınla

Her âşık bir güzel sevdası çeker
Halil'i de senin ateşin yakar
Her çiçekte senden bir güzellik var
Gülleri severim senin aşkınla

(Sakaoğlu 1987: 165)

NE İDİ

Ah elimden uçup giden çocukluk
O günlerin tadı tuzu ne idi
Ne geçim bilirdim ne varlık yokluk
Düşünmezdim çoğu azı ne idi

Soğuk üşütmezdi sıcak yakmazdı
Anam aş pişirir aç bırakmazdı
Ekmekten gayriye gönlüm akmazdı
Bilmezdim kadını kızı ne idi

Ne oturur idim ne dururdum
Yağmurda ıslanır günde kururdum
Ayağımı taştan taşa vururdum
Aldırmazdım ağrı sızı ne idi

Uğramazdı bana gam ile keder
Sanırdım ki ömür hep böyle gider
Kalkmazdım yataktan kuşluğa kadar
Dinlemezdim ana sözü ne idi

Halil şimdi bunlar hep hayal oldu
Yaşadıkça içim dert bela doldu
Ne baharda ne bahçede tad kaldı
O günlerin kışı yazı ne idi

(Sakaoğlu 1987: 116)

HAYVANLAR DESTANI

İster vahşi olsun isterse ehil
Cemi hayvanlara denir hayvanat
Ehliler insandan hiç ayrı değil
Bizimle beraber her gün her saat

Ahır hayvanları belli üç kısım
Büyükbaş küçükbaş kümesli hısım
Vahşiler bunların hepsine hasım
Tanımaz onlara hiç hakk-ı hayat

Büyükler ayrılır tam üç partiye
Tek tırnak çift tırnak et tırnak diye
Bunlar ancak yarar yük götürmeye
İsimleri: *Eşek katır deve at*

Çatal tırnaklılar et süt yün verir
Sığır davar diye ayrı ün verir
Kimisi post verir kimi gön verir
Bunlar sayesinde bulur hayat tat

Kümes hayvanları *tavuk ördek kaz*
Yumurtası eti tüyü değil az
Hindinin etini bir et tutamaz
Bu kuşlar uçamaz var amma kanat

Yaratılmış hepsi bir görev için
Kedi ile *köpek* bekçi ev için
Tazıyla zağar da gerek av için
Tavşan cecan tutmak onlara sanat

Yabani hayvanın yeri dağ orman
Ormanın kralı sayılır *aslan*

Büyükleri *ayı sırtlan* ve *kaplan*
Pençesi kuvvetli güçleri kat kat

Davara düşmandır *kurt* ile *çakal*
Tilki kurnazlığı söylenir masal
Domuz darıları yer *çuval* *çuval*
Kurtulmaz elinden onun ziraat

Kıptının et için *kirpiye* kastı
Kallinin fındıkla cevizdir dostu
Samurun *sansarın* kıymetli postu
Avlayabilirsen avla götür sat

Kutsal bir *keçidir* dağlarda *geyik*
Vuranın el ağzı olurmuş eğik
Halil der *porsuğun* yeri bir delik
Kunduz *tavuk* çalar bulursa fırsat

(Sakaoğlu 2002: 429-430)

İÇ OĞUZ'A DIŞ OĞUZ'UN ASİ OLMASI HİKÂYESİ

Kazan'ın bir huyu vardı
Oğuz beylerin toplardı
Her sene bir şölen verir
Evini yağmalatırdı

O yıl ne ise maksadı
Dış Oğuz'u çağırmadı
Dış Oğuz'un beyi Aruz
Kazan Han'a kin bağladı

Aruz tam öfkeyle doldu
Çağırdı beyleri geldi
Kazan'a düşmanız diye
Kur' söz aldı

Beyrek'i de davet etti
O da hemen gelip yetti

“Kazan Han’a düşman olmam”
Dedi teklifi reddetti

Aruz çok hiddete geldi
Kılıç vurdu Beyrek öldü
İntikamım alsın diye
Kazan’a vasiyet kıldı

Kazan Han çekti yasını
Bilmedi ne yapasını
Varıp yerine getirdi
Beyrek’in son ricasını

Askerin çekip saldırdı
O da Aruz’u öldürdü
Masum kanı yerde kalmaz
Dünya âleme bildirdi

Aruz’un başın kestirdi
Fitne fesadı susturdu
Dış beyler af dilediler
Affetti barış estirdi

Evin malın yağmalattı
El aşiretin dağıttı
Gösterdi güç kuvvetini
Kuvvetine kuvvet kattı

Dede Korkut kopuz çaldı
Ortalığa neşe saldı
Düzüp bir destan eyledi
Bizlere hediye kaldı

HACI KARAKILÇIK/ ÂŞIK HACI KARAKILÇIK

(Adana-Feke)

1947'de Adana ilinin Feke ilçesinin Tokmanaklı köyünde doğmuştur.

Ortaokul mezunu olan Karakilçık, Çukurova âşıkları arasında sesi ve sazı en iyi olanlardan birisidir. Hayata çiftçilik ve hayvancılık yaparak başlayan Karakilçık, hâlen Kozan'da yaşamaktadır.

O büyük ölçüde kendi kendine saz çalmayı öğrenmiş, Hazım Demirci ve Âşık Kul Mustafa ustalardan da edeb erkân öğrenmiştir.

Türkiye içinde ve dışında pek çok âşık toplantısına katılan âşığımızın çeşitli dallarda kazandığı birincilikleri vardır. Karakilçık, aynı zamanda iyi bir hikâyeli türkü anlatıcısıdır.

Şiirlerinde millî ve dinî konuları işleyen âşığın onlarca kaseti ile Ali Berat Alptekin tarafından hazırlanan bir kitabı vardır.

Ali Berat Alptekin, *Âşık Hacı Karakilçık*, Hatay 1990.

GELME GAYRİ

Hani candan seviyordun
Ölsem ayrılmam diyordun
Ne aradın ne de sordun
Gelme gayrı gelme gayrı

Verme böyle yalan ikrar
Cehennem üstüne kükrer
Anamızdan doğsak tekrar
Alma gayrı alma gayrı

Hacım sarardı meraktan
Yâr gelmez bakar uzaktan
Görmez oldum ağlamaktan
Göz yaşlarım silme gayrı

(Alptekin 1993: 80)

YÖRÜK KIZI

Nasıl met etmeyim şöyle güzeli
 Dökülmüş kulunca saç yörük kızı
 Yaradanım hoş yaratmış ezeli
 Baharda yaylaya göç yörük kızı

Kış ayları *Çukurova* durağın
 Geç *Kozan Dağı*'ndan gitsin merağın
Sırefli'den su iç soğur yüreğin
 Ordan *Eleksirt*'a geç yörük kızı

Yörükler göçünü çekti yaylaya
Tapan'da çarpılma garip köylüye
Kiraz Yaylası'ndan *Saimbeyli*'ye
 Varınca bir ayran iç yörük kızı

Yavaş gidin daha uzak yolunuz
Haçm'da üç gece yomuklanınız
 Aman orda suya gitme yalınız
 Ola ki alırlar paç yörük kızı

Elde kirman oğlakları sürersin
 Uçan kuştan yavuklunu sorarsın
Obruğ'un belinde çadır kurarsın
 Daha öte gitmek güç yörük kızı

Gönül ister senin ile gitmeyi
 Çimenler üstünde oğlak gütmeyi
 Severim yaylada sohbet etmeyi
 Dertlerini bana aç yörük kızı

Biçilir mi bu yaylanın pahası
 Açar çiçekleri kokar reyhası
 İşte geldin *Erciyes*'in yaylası
 Oğlağı anadan seç yörük kızı

Dört ay burda alın temiz havayı
Çöz kara çadırı yükle deveyi
Unutma bizleri *Çukurova*'yı
Kış gelmeden geri kaç yörük kızı

Yaradan'ım seni yaratmış özel
Yemyeşil yapraklar oluyor gazel
Garip Hacım der ki böyle bir güzel
Görmemiştım daha hiç yörük kızı

(Alptekin 1993: 82-83)

KARAMANLI GUFRANÎ

(Karaman)

1864'de Karaman ilinin Baskışla köyünde doğmuştur.

Öğrenimine köyünde başlamış ve Karaman'da tamamlamıştır. Badeli âşıklarımızdan olan Gufranî, rüyasında üçler, yediler, kırklar elinden dolu içmiştir. Araştırmacı Gülcan, onun iki şekilde bade içtiğinden söz eder:

1. 1879 yılında Gufranî on beş yaşlarında iken rüyasında ders gördüğü bir sınıfta üç dervişle karşılaşır. Onların sunduğu badeyi içer ve ardından şiir söylemeye başlar.

2. Bir gece rüyasında gördüğü dervişlerin isteği üzerine okula gider. Gece olduğu için eve dönmek yerine okulda uyumayı yeğler. O gece dervişler buna bade sunarlar, Gufranî badenin hepsini içemez (Gülcan 1968: 5).

Dili, gördüğü öğreniminin etkisiyle biraz ağırdır. Gufranî'yi şöhrete ulaştıran destan ve taşlamalarıdır.

Gufranî, 1926 yılında Karaman'da vefat etmiştir.

Dursun Ali Gülcan, *Karamanlı Halk Ozanlarından Gufranî ve Kenzî*, Konya 1968, 1991.

NERDE VAR

Dinleyin efendiler bakın ağ'lar
Hakk'a dua dilek nerde var
Sabaha dayanmaz oldu boğalar
Tosun yapan cesim inek nerde var

Bakmıyor evlatlar ata sözüne
Sözü işlemez karısına kızına
Hem sırtarır karşı gelir yüzüne
Şimdi muti mîl-i melek nerde var

Yirlerimiş hınzır dinen domuzu
Kaldırdılar savmı guslu namazı

Bu millete virmediler bir sözü
Çalmalı bunlara değnek nerde var

Ne Köroğlu kaldı ne de at kaldı
Ne birinden biri berhayat kaldı
Ne kulağı dik hımar at kaldı
Yok yüke dayanan binek nerde var

Kulak virin ya hu **Gufranî** ne dir
Denildi ki ilmin başı sabır
Velakin sabrın arkası kabir
Alın gelin kazma kürek nerde var

(Sakaoğlu 1989: 231)

İBRAHİM KARALI / DAVUTLUOĞLU ÂŞIK İBRAHİM KARALI

(Osmaniye-Kadirli)

1926 yılında Osmaniye ilinin Kadirli ilçesi in Araplı (Döğenli) köyünde doğmuştur.

Köy Enstitüsünden 1946 yılında mezun olmuş, Adana ve köylerinde öğretmenlik yaptıktan sonra 1976 yılında emekli olmuştur. Âşıklığının yanı sıra derlemeci, araştırmacı, arşivci kimliğiyle de bilinen birisidir. Karalı olan soyadını sonradan Davutluoğlu olarak değiştirmiş, ilk soyadını mahlas olarak kullanmaya başlamıştır.

Şiirlerinde hece veznini kullanmış olup aşk, tabiat, sevgili, Çukurova gibi konuları işlemiştir.

Esmâ Şimşek, "Halk Şiirine Gönül Verenler: İbrahim Davutoğlu (Karı),
İçel Kültürü 3 (36), Kasım 1994, 9-11.

DAĞLAR

Kıvrım kıvrım yollar aşar dolanır
Yemyeşil yamaçlı köşeli dağlar
Baharda çayları çoşar bulanır
Sırt sırta dayalı döşeli dağlar

Doruğuna çıkan temaşa eyler
Aşağı düzlükte görünür köyler
İnsan çaşa gelir bir bozlak söyler
Yaylası sevinçli neşeli dağlar

Burcu burcu kokar çamın sakızı
Ceylanlar dağların sevgili kızı
Havası ciğerde tatlı bir sızı
Yakası ardıçlı neşeli dağlar

Her nefesi cana bir can katmada
Karı'nın gözü Benli Fatma'da
Gümbür gümbür yayık yayar çatmada
Güzeli Elif'li Eşe'li dağlar

(Kalkan 1991: 389)

NURİ CİHAN KARATAŞ / ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI

(Erzurum-Şenkaya)

1949 yılında Erzurum ilinin Şenkaya ilçesinin Çermik (Kaynak) köyünde doğmuştur. Ustası, Âşık Mevlüt İhsanî'dir. Mahlasını Ankaralı Âşık Ömer (Behçet Kemal Çağlar) vermiştir.

Türkiye'de düzenlenen çeşitli âşık toplantılarına katılmış olup bunlarda çeşitli ödüller almıştır.

Şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup koşma ve semaileri ünlüdür. Aruzlu türlerden divanîlerde de başarılıdır. Üç plağı ve on kaseti vardır. Bir televizyon kanalında haftalık âşık programı yapmaktadır.

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanı sıra aşk, tabiat, sevgili, iç ve dış olaylar karşısındaki duyarlılığı da işlemiştir.

Çırağı âşıklılığının yanında iyi de bir halk hikâyesi anlatıcısıdır.

Halen İzmit'te yaşamaktadır.

ULAŞAMADIM

Yıllar oldu gurbet eller gezerim
Vücudum şehrini dolaşamadım
Şiirler söylerim destan yazarım
Aşkın arkasından ulaşamadım

Sor sevdaya düşenlere kan ağlar
Sel gibi coş verir gözyaşı çağlar
Ovaları susuz dumanlı dağlar
Yük ağır kervanda yol aşamadım

Çırağı'yım yaram belendi kana
Aşka çare olmaz gittim Lokman'a
Giyindim kısıbetim çıktım meydana
Ama kaderimle güreşemedim

VATAN

Küçük yaştan vatanıma âşığım
Sohbetimdir vatan sözümdür vatan
Damarımda kanım gözde ışığım
Bedenimdir vatan özümdür vatan

Sevgisini destan eder dillerim
Benim Anadolu'm benim illerim
Seni söyler seni çalar tellerim
Mızrabımdır vatan sazımdır vatan

Irak kalsam yaş dökerim inlerim
Sensiz benim karanlıktır günlerim
Seni seyrederim seni dinlerim
Kulağımdır vatan gözümdür vatan

Bir damlacık kan bir damlacık suydum
Sende filizlendim sende büyüdüm
Sende sarmalandım sende uyudum
Beşiğimdir vatan bezimdir vatan

Bura Türk toprağı Türk diyarıdır
Bayrağım ceddimin yadigârıdır
Devletimdir namusumdur varımdır
Gelinimdir vatan kızımdır vatan

Nuri Çırağı'yım benim davam sen
Devletim sen vatanım sen ovam sen
Yaradan'dan dileğim sen duvam sen
Niyazımdır vatan nazımdır vatan

MEHMET KARGI / GÜRÜNLÜ ÂŞİK GÜLHANÎ

(Sivas-Gürün)

1940 yılında Sivas ilinin Gürün ilçesinin Şeref (Ayvalı) köyünde doğmuştur.

İlkokulu köyünde, ortaokulu ise Gürün'de okumuştur. Daha sonra dışarıdan girdiği sınavlarda başarılı olarak lise diplomasını almaya hak kazanmıştır. Gülhanî, vatanî görevinden sonra emniyet teşkilatına girmiştir. Giresun, Hakkari ve Adana gibi illerde görev yaptıktan sonra Emniyet Genel Müdürlüğünden komiser yardımcısı olarak emekli olmuştur.

Başlangıçta herhangi bir ustası olmayıp âşıklığı kendi kendisine öğrenmiş, sonraki yıllarda Emsalî'yi kendisine usta olarak seçmiştir. O şiire başlamasını şöyle anlatır:

"Günlerden bir gün Sivas'a gittim. Gezip dolaşırken kitapçının birine uğradım, gözüm Âşık Meslekî'nin kitabına ilişti. Aldım. O gün Meslekî'nin hayatını beş altı kere okudum. Bu içli halk ozanının hayatı bana çok tesir etti. Meslekî'nin hayatını okuduktan sonra şiir zevkini alarak şiir yazmaya başladım. Fakat içimdeki aşk ateşini söndüremedim. Çekmiş olduğum çileleri, duygu ve düşüncelerimi dile getirmem malî güçlükler yüzünden- bugüne kadar mümkün olmadı. İlk olarak Darende'ni Ayvalı nahiyesinden Âşık Ali Demir'le karşılaştım, onu yendim."

Âşık İsmetî'nin, Kul Hadî, Ahmet Poyrazoğlu, Hacı Pir, Âşık Deli Hazın, Ardanuçlu Efkârî ve Emsalî ile karşılaşmaları vardır.

İlk şiirlerinde *Sefil Gülhanî* mahlasını kullanmış olup, daha sonra *Gürünlü Gülhanî* adını tercih etmiştir.

Halk şiirinin koşma ve destan dallarında şiirler yazan Gülhanî'nin taşlamaları ünlüdür. Şiirlerinde işlediği konular arasında din ve tasavvuf ön plandadır.

Gürünlü Âşık Sefil Gülhanî, *Perişan Hâllerim*, Ankara 1973.

Gürünlü Âşık Gülhanî, *Allah İçin*, Ankara 1983.

Gürünlü Âşık Gülhanî, *Ben Beni Bilince*, Ankara 1992.

Gürünlü Âşık Gülhanî, *Birlik Olunca*, Ankara 1984.

İrfan Ünver Nasrattınoğlu, *Gürünlü Âşık Sefil Gülhanî*, Ankara 1976.

BAYRAĞIM

Al kırmızı kanımızsın
 Ne güzelsin sen bayrağım
 Vaz geçilmez canımızsın
 Ne güzelsin sen bayrağım

Gök yüzünde dalga dalga
 Şehitlere sensin gölge
 Tarihlerde canlı belge
 Ne güzelsin sen bayrağım

Dört köşeye ün veririz
 Türk oğluyuz şan veririz
 Senin için can veririz
 Ne güzelsin sen bayrağım

Demir kapıları söktük
 Nice kaleleri yıktık
 Senin için kanlar döktük
 Ne güzelsin sen bayrağım

Gülhanî der özüm gibi
 Altı aylık kuzum gibi
 Koruyorum gözüm gibi
 Ne güzelsin sen bayrağım

(Gülhani 1983: 37)

SENİN İÇİN

Ey dudu dillim ey şahin bakışlım
 Perişan olduğum hep senin için
 Ey elif boylum ey göksü nakışlım
 Perişan olduğum hep senin için

Ey elma yanaklım ey ahu gözlüm
 Ey eli kınalı ey kati sözlüm

Ey on bir beliklim ey kamer yüzlüm
Perişan olduğum hepsenin için

Ey sütun vücutlum ey ağır başlım
Ey beyaz bileklüm ey mermer döşlüm
Ey sarı bülbülüm ey kara kaşlım
Perişan olduğum hepsenin için

Ey kiraz dudaklım ey ince bellim
Ey keklik sekişlim ey pamuk ellim
Ey inci dişlim ey yanağı güllüm
Perişan olduğum hepsenin için

Ey deste zülüflüm ey orta boylum
Ey kiprikleri ok ey melek soylum
Ey Kerem'i yakan ey Aslı huylum
Perişan olduğum hepsenin için

Ey bazı üzen ey bazı güldüren
Ey dertsiz olana ey dert aldırın
Ey can alan ey Ferhat'ı öldüren
Perişan olduğum hepsenin için

Ey gül kokulum ey ceylan kaçışlım
Ey bülbül seslim ey turna uçuşlum
Sefil Gülhanî'ye dertler açışlım
Perişan olduğum senin için

(Nasrattınoğlu 1976: 24)

AHMET KARTALKANAT / ÂŞIK KUL AHMET

(Kahramanmaraş-Pazarcık)

1932 yılında Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ilçesine bağlı olan Bozlar köyünde doğmuştur.

Herhangi bir eğitim görmemiştir. Babası ve dedesi de âşık olup köyhüsi Hasan Usta'dan saz dersleri almış ve 12 yaşında saz çalmaya başlamıştır. Mahlasını Nail Ulusoy vermiştir.

Badeli âşıklarımızdan olan Kul Ahmet, rüyasında gördüğü sevgilisi Şah Zeynep'i bulabilmek için pek çok yeri gezip dolaşmıştır. Onun şiir anlayışını kendisiyle ilgi bir kitap hazırlayan Hayrettin İvgin şöyle özetler:

"Âşık Kul Ahmet; ırk, dil, renk, mezhep ve düşünce ayrımına karşıdır. Ülkemizde yaşayan tüm insanların kardeşliğine inanır. İnsana en yüce duygularla saygılıdır. Atatürk ilkelerine bağlıdır. Sevgi ve barıştan yana bir âşıktır." (İvgin 1993: 1).

Onun âşıklık yol arkadaşları Âşık Veysel Şatıroğlu, Âşık Osman Dağlı ve Âşık Mahzunî Şerif'tir.

Yetiştirdiği çırakları: Âşık Kul Kenan, Âşık Coşkun Gönüllü, Âşık Garip Bektaş, vb.dir.

Kul Ahmet, 16 Temmuz 1996 tarihinde vefat etmiştir.

Ahmet Kartalkanat, *Güzel Anadolum*, Ankara 1972.

Hayrettin İvgin, *Bir Şalı Olsam Hiikmeylesem Cihana / Âşık Kul Ahmet Hayatı ve Şiirleri*, Ankara 1993.

GİTTİ

Kimisi dünyaya bir kazık çaktı
Gün dolunca onu sökerek gitti
Kiminin ekmeği yarıda kaldı
Kimi tencereyi dökerek gitti

Kimi tabip oldu derman eyledi
Kimi hâkim oldu ferman eyledi

Kimi kazancını harman eyledi
Kimi biçtiğini ekerek gitti

Kimisi açıldı kimisi soldu
Kimisi boş kaldı kimisi doldu
Kimisi kaç çocuk sahibi oldu
Tarlaya kaç fidan dikerek gitti

Ne bir cimri kaldı ne bir asil mert
Feleğin dermanı gayet oldu sert
Kul Ahmet'e bindi dert üstüne dert
Eğdi kametini bükerek gitti

(İvgin 1993: 79)

NURİ KAŞIKÇI / ÂŞIK NURİ MERAMÎ

(Erzurum-Pasinler)

1940 yılında Erzurum ilinin Pasinler ilçesinin Dönertaş köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunudur. Geçimini çiftçilik, hayvancılık ve âşıklık yaparak sağlamaktadır. Mahlasını ustası Yaşar Reyhanî'nin kızı Yasemin vermiştir.

Çeşitli âşık toplantılarına katılarak değişik ödüller almıştır. Plak ve kasetleri çıkmıştır.

Şiirlerini hece vezniyle söyleyen Meramî'nin dili sadedir. Şiirlerinde yaşadığı coğrafyanın ağızını kullanmıştır.

Şiirlerinde aşk, tabiat ve sevgilinin yanında dinî ve millî konuları da işlemiştir.

Meramî halen köyünde yaşamaktadır.

KAFA

Vücut bir gemidir kafa bir kaptan
Gezdirir insanı yılınan kafa
Lisan bir sermaye baştır hazine
Satar mücevherat dilinen kafa

Kafa boş olursa yaşa ha yaşa
Kafadır akli toplayan başa
Kafadır ayağı çarptıran taş
Sızlatır vücudu delinen kafa

Bezirgândır kervanını yürütür
Akli noksan ise ömrün çürütür
Birini yapam derken birin unuttur
İş yapmaz ikiye bölünen kafa

Meramî sattığın sermaye ahtır
Dil ile isyan yapma günahtır
Vücut bir şehirdir kafa bir şahtır
Asla bir olur mu elinen kafa

(Özhan, vd., 1992: 194)

ABDULKADİR KILIÇ / ÂŞIK GAMGÜDER

(Ağrı-Tutak)

1931 yılında Ağrı ilinin Tutak ilçesinin İsaabad köyünde doğmuştur. Ailesi 93 Savaşı sırasında Çıldır'dan göçerek buraya yerleşmiştir.

Lise mezunu olup saz çalamadığı için âşık toplantılarının sadece okuma dallarına katılabilmıştır. İki dönem Tutak Belediye Başkanlığı görevi de yapmıştır. Âşıklığın dışında serbest ticaretle uğraşmıştır.

Erken yaşlarda şiir söylemeye başlamış ve 1942 yılından sonra da *Gamgüder* mahlasını kullanmıştır. Yayımlanmamış dört şiir defteri vardır.

Şiirlerinin tamamında millî veznimiz hece veznini denemiş olup zaman bölgedeki âşıklık geleneğinin gereği olarak divanî tarzında şiir de söylemiştir.

Gamgüder âşıklığının dışında aynı zamanda iyi de bir halk hikâyesi musannifi olup *Hasret ile Muhabbet Hikâyesi* onun eseridir.

3 Temmuz 2000'de Erzurum'da vefat eden Kılıç, köyünde toprağa verilmıştır.

Hakkında bir tez hazırlanmıştır: Celâl Hilmi Birdal, *Tutaklı Halk Şairlerinden Çağlayan ve Gamgüder*, Erzurum 1969.

Müzahir Kılıç, "Ölümünün Üçüncü Yılında Hasret ve Muhabbet Şairi Âşık Gamgüder", *Türk Dili*, 85 (620), Ağustos 2003, 169-175.

HATIRLA

O güzel göğsüne kar çiçeğini
Okşayarak takışında hatırla
Çok sevdiğim gözlerinin rengini
Işıkları yakışında hatırla

Yitirmiş biri var bil uykusunu
Dinlersen bir suyun uğultusunu
Gözüm yaşlarıdır unutma bunu
Sessiz sessiz akışında hatırla

İster senden ırak isterse yakın
 Olsam da benimle her firakın
 Sana bakmaktayım unutma sakın
 Doğan aya bakışında hatırla

Gamgüder'im bir gözleri ahum var
 Zannetme ki sende ayrı ruhum var
 Bir bakışım ile mecruhum var
 Diye şimşek çakışında hatırla

(Köz, 1 (1), Ağustos 1979, 42)

BAYRAĞIM

Yıldızda gök gökte yıldız güzeldir
 Sen ondan da güzelsin bayrağım
 Yalnız vatan vatan yalnız güzeldir
 Sen ondan da güzelsin bayrağım

Huyda insan insanda huy güzeldir
 Boyda selvi selvide boy güzeldir
 Koyda deniz denizde koy güzeldir
 Sen ondan da güzelsin bayrağım

Dalda çiçek çiçekde dal güzeldir
 Visal de yâr yârda visal güzeldir
 Hilalde ay ayda hilal güzeldir
 Sen ondan da güzelsin bayrağım

Mızrapta tel telde mızrap güzeldir
 Sana hasret olan azap güzeldir
 Mehtap da su suda mehtap güzeldir
 Sen ondan da güzelsin bayrağım

Birlikte el elde birlik güzeldir
 Dirlikte yurt yurtda dirlik güzeldir
 Hürlikte Türk Türk'te hürlik güzeldir
 Sen ondan da güzelsin bayrağım

Tanda şafak şafakta tan güzeldir
Vatanda Türk Türk'te vatan güzeldir
Kan şehit şehitte kan güzeldir
Sen ondan da güzelsin bayrağım

Gamgüder'im yurduma denk güzeldir
Cenkte ırkım ırkımda cenk güzeldir
Renkte al renk sende al renk güzeldir
Sen ondan da güzelsin bayrağım

(Köz, 1 (1), Ağustos 1979, 77)

DURSUN KILIÇ / ÂŞIK CEVLANÎ

(Kars-Sarıkamış)

1900 yılında, Kars ilinin Selim ilçesinin Akyar köyünde doğmuştur. Adını ünlü âşık Narmanlı Sümmanî vermiştir.

Okula başlamasıyla birlikte saza ve söze de ilgi duymaya başlar. Yedi yaşında Yusuf Ağa'dan saz dersleri alır. Âşık İkrâmî ve Âşık Bektaş'ın yanında çıraklık yapmıştır.

İstiklal Savaşı gazilerindendir.

İlk şiirlerini eşi Lalezar için söylemiştir. Halkevlerinin kuruluşunun 10. yılı (1942) münasebetiyle Ankara'ya gitmiş ve orada Köroğlu'ndan okuduğu parçalar herkesin dikkatini çekmiştir. Böylece onun ünü daha da artmıştır. 1950 yılında ailesiyle birlikte Ankara'ya göçer. Bu arada kısa bir süreliğine de olsa (1951) Kıbrıs'a gider. Ankara Radyosu'nda "Yurttan Sesler" yayınında görev alır. 1960 yılında Ankara Belediye Mezbahanesinde çalışmaya başlar.

Diğer âşıklarda olduğu gibi Cevlanî'de aşk, tabiat, sevgili, gurbet, ölüm, vatan sevgisi gibi konularda şiirler söylemiştir.

Atışma, muamma çözme, destan karşıberi ve tekellüm gibi âşık şiirinin zor dallarında şiirler söyledi.

Köroğlu hikâyelerini; çok iyi anlatanlardan birisidir. Bildiği hikâyeler arasında, *Âşık Garip*, *Böyle Bağlar*, *Ercişli Emrah*, *Hasan Paşa Silistre Kolu*, *Haydar Bey*, *Kerem ile Aslı*, *Köroğlu'nun İlk Kolu*, *Mirzayı Mahmud*, *Salman Bey*, *Sümmanî ile Gülperi*, *Tahir ile Zühre*, *Yaralı Mahmut*, vb. sayılabilir.

18 Mayıs 1968 tarihinde trafik kazası geçirmiş ve bundan sonra yürüyememiştir.

Cevlanî, 20 Ocak 1975 tarihinde Ankara'da ölmüştür, mezarı oradadır.

Bülbüller/Âşık Döne Sultan'ın Hayatı ve Şiirleri ve Âşık Dursun Cevlanî ile İmtihanı, Ankara 1958.

Kars'tan Sesler, Ankara 1951.

Kıbrıs Dönüşü, Ankara 1952.

Daha Daha Nelerim Var, Ankara 1958.

LEYLA LEYLA

Yine bahar oldu bezendi dağlar
 Hasretlik kâr etti gel Leyla Leyla
 Yâr senin ateşin sinemi dağlar
 Gönülde mihmanım ol Leyla Leyla

Leyla Leyla dedim dağlar başında
 Ot yayıldım çimen bitti dişimde
 Kuşlar geldi yuva yaptı başımda
 Gel bana bir çare bul Leyla Leyla

Cevlanî bu hâlde kamandım kaldım
 Yâr senin derdinden sarardım soldum
 Ben de Mecnun gibi Mevla'mı buldum
 Kendime bir çare bul Leyla Leyla

(Sevengil 1967: 210)

AYRILDIM

Ayrılık mızrağı değdi sineme
 Boyu servi nazlı yârdan ayrıldım
 Zeminde semada bulamam çare
 Cihan afitabı yârdan ayrıldım

Emsali lanazir hubluk çağında
 Kaldı yavruları sol ve sağında
 Bir sam yeli esti gönül bağında
 Ayvadan turunçtan nardan ayrıldım

Bu sinemde bu yaralar var iken
 Gül yerine aşılır mı diken
Dursun Cevlanî'nin belini büken
 Dideden damardan kandan ayrıldım

(Sevengil 1967: 212-213)

MAKSUT KOCA / ÂŞIK MAKSUT FERYADÎ

(Kars-Arpaçay)

1961'de Kars ilinin Arpaçay ilçesinde doğmuştur.

Ortaokul mezunu olan Maksut Koca, geçimini âşıklık yaparak sağlamaktadır. Mahlasını bölgesinin güçlü âşığı Hicranî vermiştir. Ustası ise Iskender Koca'dır.

Yurt içinde ve dışında çeşitli âşık toplantılarına katılmış ve buralarda değişik ödüller almıştır. Şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup dili sadedir.

Şiirlerinde aşk, tabiat, sevgili ve yurt sevgisi gibi konuları işlemiştir.

Kasetleri de olan Maksut Koca, bir televizyon kanalında program yapmaktadır. Âşık, hâlen İstanbul'da yaşamaktadır.

Hakkında, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarında bir bitirme tezi hazırlanmıştır: Birsen Gicili, *Âşık Maksut Feryadî'nin Hayatı ve Çalışmaları* (1993).

İHTİYACI VAR

Ben böyle yaşadım böyle gördüm
Bir canın bir cana ihtiyacı var
Cahilin kâmile derdin tabibe
Tabibin dermana ihtiyacı var

Ayağın bedene bedenın başa
Kulağın duymaya gözün bakışa
Ciğerin nefese kalbin atışa
Damarların kana ihtiyacı var

Gündüzün güneşe gecenin aya
Yavrunun anaya kuşun yuvaya
Ağacın toprağa toprağın suya
İnsanların insana ihtiyacı var

Bereket sofrası açınca doğa
Güzellik yayılır ovaya dağa

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

Arının çiçeğe bağbanın bağa
Bağın da zamana ihtiyacı var

Sıradan bir kulum değilim yüce
İnanın kimseye olamam hoca
Gönülün sevgiye güçsüzün güce
Zalimin vicdana ihtiyacı var

Maksut'um der beni yoktan var eden
Senin birliğine inanmışım ben
Var eden de sensin yok eden de sen
Kâinatın sana ihtiyacı var

(Özhan, vd., 1992: 210)

ABDULVAHAP KOCAMAN/ ÂŞIK ABDULVAHAP KOCAMAN

(Osmaniye-Kadirli)

Abdulahap Kocaman nüfus kaydı bilgilerine göre 1934 yılında, çağdaşlarının anlattığına göre ise 1930 yılında Osmaniye ilinin Kadirli ilçesinin Avluk (Koçlu) köyünde doğmuştur.

Kocaman, kendi kendine okuma ve yazmayı öğrenmiş, biraz da hesap kitap, kerrat cetveli derken 1945 yılında Nüfret (Göztaşı) köyü ilkokulundan diplomasını almıştır.

Kocaman, çocukluk ve gençlik yıllarında davar güder, ot kazar, pamuk toplar, zaman zaman şiir yazar, türkü söyler. Abdulvahap Kocaman'ı Kocaman yapan ise 1950-1966 yılları arasında yaptığı destan bastırıp satma işidir. Bu, onu Çukurova'da âşıklık şöhretinin zirvesine taşır. Gerçekten de Abdulvahap Kocaman bir "destan şairi"dir. Onun elimizde bulunan yüzlerce şiirinin tamamında destanî özellikleri bulabiliriz. Heybetli duruşu, şiire hâkimiyeti, millî kıyafeti, jest ve mimikleri, ses tonu, iri cüssesiyle birleşince karşımıza destancı Abdulvahap Kocaman çıkmaktadır.

Kocaman kendi ifadesiyle "Mardin ve Eskişehir'in" dışındaki bütün il-lerimizi görmüştür. Türkiye dışında Almanya, Hollanda ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni de gezip görme imkânı bulmuştur.

Abdulahap Kocaman'ı görücüye çıkaran, onu âşıklarla yüz yüze getiren olay ise 1966 Konya Âşıklar Bayramı'dır. O, İkinci Konya Âşıklar Bayramı'ndan sonra sadece Çukurova'nın değil Türkiye'nin gözde âşıklarından biri olmuştur.

Hakkında bir tez hazırlanmıştır: Hüsnü Şimşekyıldız, *Âşık Abdülvahap Kocaman/Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Erzurum 1974 (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış lisans tezi).

Kocaman, 14 Ağustos 2005 tarihinde vefat etmiştir.

Adanalı Halk Ozanı Abdülvahap Kocaman'dan Şiirler, Adana 1970.

Halil Atılğan, *İki Taştan İbareti/Kadirlili Abdulvahap Kocamanı/Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Adana 1999.

DÖNDÜ DÖNMEDİ

Yaylaya gitmişti yayla zamanı
 Gülizar döndü de Döndü dönmedi
 Demek ki unutmuş ahtı amanı
 Yaylacılar geri döndü dönmedi

Ben gönlümü o sunaya bağladım
 Aşkı ile ciğerimi dağladım
 Gözlerimden kanlı yaşlar ağladım
 Selinden değirmen döndü dönmedi

Ben baktıkça o yılıştı yüz verdi
 Aşkımıza ümit verdi hız verdi
 Yemin etti sapasağlam söz verdi
 Demek ki sözünden döndü dönmedi

Ah çektikçe gözlerimden yaş geldi
 Ümitlerim dolu gitti boş geldi
 Yaz da gitti güz de bitti kış geldi
 Zaman geçti devir döndü dönmedi

Aşkıma inansa beni arardı
 Sevda çeke çeke benzim sarardı
 Tansiyonum düştü gözüm karardı
 Sevdasından başım döndü dönmedi

Bu zalim engeller bize ne'ttiler
 İki âşık arasına gittiler
 Kaş göz oynattılar fiskos ettiler
 Arada bir dümen döndü dönmedi

İsmi andıkça ah çekerim ah
 Sevende mi sevilende mi günah
 Yepyeni bir ümit başlar her sabah
 Akşam üstü güneş döndü dönmedi

Kokusunu arıyorum yellerde
Boynu bükük bekliyorum yollarda
Aşk ile ölüyorum çöllerde
Üzerimde kuşlar döndü dönmedi

Bir of çektim dağ sallandı taş düştü
Ahımdan cihana bir ataş düştü
Bulutlar ağladı gökten yaş düştü
Kuru çöller göle döndü dönmedi

Şu hâlime ne söyleyim ne diyem
Bana dönse bir canım var hediyem
Ham kelama izin vermez terbiyem
Bedduadan dilim döndü dönmedi

Kara sevda çekmek zor kardeşim zor
Bana inanmazsan bir çekene sor
Benim sonum tımarhane ve doktor
Kocaman ölümden döndü dönmedi

(Atılğan 1999: 57-58).

BOŞTAN İBARET

Boşa mağrurlanma sen insanoğlu
Cismin iki damla yaştan ibaret
Dünyaya aldanıp şaşırma yolu
Bu dünyanın sonu boştan ibaret

En sonu figandır ne kadar gülsen
Menzile varırsın haddini bilsen
Zaloğlu Rüstem'in denginde olsun
Uçup giden bir gün kuştan ibaret

İster çuha giysen ister ki şalı
İster kaymak yesen ister ki balı
Hepsi senin olsa dünyanın malı
Gelip geçicidir düştan ibaret

İster ömür sürsen yıllarca sene
Akıbet aslına dönersin yine
Zevki ızdırabı değmez bir güne
Dört yanına bir bakıştan ibaret

Düşün bu dünyaya ne için geldin
Nerede eğlendin nerede kaldın
Ne zaman yaşadın ne zaman öldün
Çünkü hayat bir savaştan ibaret

Abdulahap ister ulu han olsun
İster yaşlı ister bir civan olsun
Dünyaya hükmeden kahraman olsun
Akıbetin iki taştan ibaret

(Atılğan 1999: 162-163)

YUSUF KÖKTEN / ÂŞIK ZÜLALÎ

(Ardahan-Posof)

1873'te Ardahan ilinin Posof ilçesinin Suskap (Âşık Zülalî) köyünde doğmuştur.

Medrese öğrenimi görmüştür. Kardeşi Hasan'dan Arapça dersleri almış, bir süre de ziraat mektebinde okumuştur. Posof'ta öğretmenlik yapmıştır.

Posof'un halk kültürü gelenekleri içerisinde yetişmiştir. Çocukluğunda uzun kış gecelerinde masal ve halk hikâyesi dinlemiş, âşık kahvelerine gitmiştir. 15 yaşında âşıklara ve âşık şiirine karşı ilgisi artmış ve bölge âşıklarından Abbas'tan saz ve söz dersleri almıştır. Döneminin ünlü âşıklarından Çıldırılı Âşık Şenlik ve Narmanlı Sümmanî ile tanışmıştır. Türkiye içinde (Kars, Erzurum, Bursa, Manisa, İstanbul) ve dışında (Batum) çeşitli sebeplerle seyahatlerde bulunmuştur.

Bazı sebeplerden ötürü Afyon ilinin Emirdağ ilçesine yerleşmiş, bu olaydan sonra da *Afyonlu Zülâlî* mahlasını kullanmıştır.

Zülâlî, hem aruz hem de hece vezniyle şiirler yazıp söyleyen bir saz şairimizdir. Ancak onun divan tarzında yazdığı şiirleri, geleneğe bağlı kalınarak oluşturulduğu için pek başarılı değildir. Hece ile yazıp söylediği şiirlerinde ise başarılıdır. Şiirlerinde aşk, tabiat, sevgili, gurbet, ayrılık, kahramanlık, vb. konuları işlemiştir.

Zülâlî, 18 Aralık 1959 tarihinde vefat etmiştir, mezarı Emirdağ'dadır.

Ensar Aslan, *Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Erzurum 1978.

Ömer Gözükcıl, *Âşık Zülalî'den Âşık Zülâlî*, Ankara 2000.

Erdoğan Kökten, *Zülâlî'den Parçalar*, Akşehir 1953.

İrfan Ünver Nasrattınoğlu, *Posoflu Âşık Zülâlî*, Ankara 1987.

Orhan Özbek, *Deyişmeler, Karşılaşmalar*, 1969.

Yunus Zeyrek, *Âşıklar Serdarı/Posoflu Âşık Zülâlî*, İstanbul 1988.

Bibliyografya için bk., Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, "Posoflu Âşık Zülâlî Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme" *Türk Halk Kültürü Araştırmaları* 1994, 117-152.

VATAN

Eylerim yolunda canımı feda
 Vallahi sözümde sebatım vatan
 Âşık oldum sana ey güzel leyla
 Sen Şirin'sin ben de Ferhat'ım vatan

Anneme atama yurt veren sensin
 Koyuna kuzuma ot veren sensin
 Yavrucaklarıma süt veren sensin
 Sende doğar büyür evladım vatan

Senden ilham alır fikrim vicdanım
 Var oldukça var ol benim vatanım
Zülalî der aksın yolunda kanım
 Sana kurban olsun hayatım vatan

(Nasrattınoğlu 1987: 123)

OLUR GÖNÜL

Çıkıp seyreyleme gülşen bağı
 Varır bir virane gül olur gönül
 Gider gezer gam mihnetin dağını
 Tükenmez yolları çöl olur gönül

Şöhret alır el âleme şan olur
 Gâhi derviş gezer perişan olur
 Bakarsın Süleyman gâhi han olur
 Gâhi bir namerde kül olur gönül

Zülalî der gönül gezer yorulmaz
 Bazı nehir olur akar durulmaz
 Bazı elmas olur kıymet vurulmaz
 Bazı altın gümüş pul olur gönül

(Nasrattınoğlu 1987: 44)

MEHMET KÖSE / ÂŞIK KAPTANÎ

(Sivas)

1952 yılında Sivas ilinin Pirkinik (Çayboyu) köyünde doğmuştur.

İlkokulu köyünde, ortaokulu ve liseyi Sivas'ta okumuştur.

1970 yılında "beşik kertmesi" Emine Hanım'la evlenmiştir.

Asıl işi şoförlük olduğu için mahlasını hemşehrisi Âşık Erdem, "Kaptanî" olarak vermiştir. Âşıklığının oluşmasında Âşık Erdem Can'ın etkisi büyüktür. 4 heceden başlayarak 7, 8, 11'li ölçülerde şiirleri vardır.

Şiirlerinde; aşk, tabiat, sevgili, gurbet, vatan , millet gibi konuların yanında sosyal konuları da işlemiştir.

Âşık Kaptanî Sivas'ta yaşamaktadır.

CUMHURİYET

Büyük meclis karar verdi
Sözümüzdür Cumhuriyet
Halkın yarasını sardı
Özümüzdür Cumhuriyet

Kışlık erzak torbamızda
Yamalıklı urbamızda
O sıcacık çorbamızda
Tuzumuzdur Cumhuriyet

Türk'ün çelik kollarında
Maharetli ellerinde
Teknoloji yollarında
Hızımızdır Cumhuriyet

Meşaleyle yanan külde
Yanık türkülerle dilde
Aydınlığa giden yolda
İzimizdir Cumhuriyet

Atatürk'ün hitabında
Öğrencilik etabında
Defterinde kitabında
Yazımızdır Cumhuriyet

(Sakaoğlu-Karadavut 1998: 150)

ŞEMSETTİN KUBAT / ÂŞIK YOKSUL DERVİŞ

(Afyon-Emirdağ)

1943 yılında Afyon ilinin Emirdağ ilçesinin Karacalar köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup Arap harflerini de kendi kendine öğrenmiştir.

12-13 yaşlarında kendi kendine kafiyeli sözler söylemeye başlamış, ilk şiirlerini de 16-17 yaşlarında söylemiştir.

Türkiye’de yapılan çeşitli âşık toplantılarına katılarak değişik dereceler almıştır. Şiirlerinde aşk, tabiat, sevgili, memleket özlemi gibi konuları işlemiştir. Bugüne kadar dört kitabı yayımlanmıştır.

Halen Afyon Emirdağ’da yaşamaktadır.

Deyişlerin Dilinden, 1997.

Dost Eline Götür Beni, 1989.

Yunusça, 1996.

Yüzbin Oldu Yarelerim, 1989.

Ömer Faruk Yaldızkaya, *Emirdağlı Âşık Yoksul Derviş*, 1986.

EMİRDAĞ’IN

Badenliktir Adaca’nın yokuşu
Yaktı beni güzelinin bakışı
Yel estikçe burcu burcu kokuşu
Gülü gülistanı bu Emirdağ’ın

Alay alay Kaçerli’nin meleği
Sümbüle benziyor iki bileği
Efsane yaratır güzellik çağı
Dillerde destanı bu Emirdağ’ın

İncili güzeli baygın bakışlı
Sanatı güzeldir eli nakışlı
Pencereyi açmış gözleri yaşlı
Mert olur insanı bu Emirdağ’ın

Yeni Mahalle'nin kızları başka
Hele bir bakışta düşersin aşka
Çalgısı oyunu folkloru başka
Düğünü nişanı bu Emirdağ'ın

Buğday Pazarı'ndan Uzun Çarşı'ya
Kalabalık geçemezsin karşıya
Her şey boldur aranmazsın bir şeye
Üzümü bostanı bu Emirdağ'ın

Tarihlerde efelerin methini
Düşmanın önüne sürdü atını
Kazandılar istiklalin fethini
Şöhret ile şanı bu Emirdağ'ın

Mahalle mahalle hangisindeyim
Hangi güzelliğin tarif edeyim
Yoksul Derviş var bizde meşhur deyin
Şalvarı fistanı bu Emirdağ'ın

(Özsoy 2005: 256-257)

ABDULGAZİ KURT / ÂŞIK KUL GAZİ

(Sivas-Şarkışla)

1934 yılında Sivas ilinin Şarkışla ilçesinin Tuzla köyünde doğmuştur.

O, hayat hikâyesini anlattığı 23 dörtlükten oluşan destanında kendisini şöyle anlatır:

*Köyüm Tuzla güzel yurttta
Bin dokuz yüz otuz dörtte
Dert ayıdır doğdum Mart'ta
Höllük oldu önüm ardım*

(Sakaoğlu 1980: IX).

Babasının görevi gereği Konya, İzmir ve Kayseri'de ilk ve ortaokulu okumuş, liseyi ise Sivas'ta dışarıdan bitirmiştir.

1946 yılında şiir yazmaya başlamıştır. Herhangi bir ustası olmayıp her şeyi kendi kendine öğrenmiştir. Çocukluğunda *Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Ferhat ile Şirin*, vb. halk hikâyelerini dinlemiş, bu arada pek çok roman ve hikâye okumuştur.

Türkiye'de yapılan çeşitli âşık toplantılarına katılmış olup burada çeşitli dereceler almıştır.

Saz çalamayan Kul Gazi sosyal ve beşerî konularda yazdığı şiirleriyle tanınır. Köy hayatı, köyü, kırdaki yetişen çiçekler, güzel ve güzellikler onun şiirinin ana temalarını oluşturan kavramlardır.

Kul Gazi'ye göre şiir; "*Lüzumsuz tekrarlardan arındırılmış, geleneği bozmamak şartı ile orijinal buluşlarla süslenmiş ve şeklin yanında mânâ mükemmeliyetine de ulaşırsa şiirdir.*" (Âşık Kul Gazi 2000: [VIII]).

Şiirlerinin tamamı 8 ve 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Çok sevilen bir âşık olması sebebiyle onlarca âşık ona sevgi ve övgülerini göndermiştir. Akrostiş dediğimiz dalın en büyük temsilcilerinden birisidir.

Sıla Gözlerin, Âşık Kul Gazi, Sivas 2000.

Rüzgârda Kekik, Ankara 1990.

Saim Sakaoğlu, *Sivaslı Âşık Kul Gazi/Sarı Çiçek*, Erzurum 1980.

RUHSATÎ BABA

Hakları savundu Hakk'a eğildi
 Yüceden ses verdi Ruhsatî Baba
 Gerçekleri gördü âmâ değildi
 Şiire süs verdi Ruhsatî Baba

Bir mürşide vardı doğru yol tuttu
 Ne saz çaldı ne de işreti tattı
 Nice âşıklerle oynadı uttu
 Hepisi pes verdi Ruhsatî Baba

Ruhunda yer yoktu hayal düşlere
 Sevgiden şefkatten uzak işlere
 "Ben ustayım" diyen kibirkeşlere
 Eserin sus verdi Ruhsatî Baba

O bir şahin idi yüceye kondu
 Aşkın deryasında çalkandı yundu
 Okudum ebyatın ciğerim yandı
 Gönlüme his verdi Ruhsatî Baba

Kul Gazi'm der sana çırak olaydım
 Diz çöküp önünde sohbet kılardım
 Senin gibi Hak'ta kemal bulaydım
 Kalbime yas verdi Ruhsatî Baba

(Kul Gazi 2000: 92)

DAYANDI

Çoğaldı dertlerim canım efendim
 Bir değil beş değil ona dayandı
 Aklım ermez tamir edemez fendi
 Derdimin çaresi sana dayandı

Anlamadı beni konu komşular
 Sevdiceğim bile soğuk karşılar

İssız oldu bana sokak çarşılar
Çektiğim çileler cana dayandı

Her arayan sevdiğini bulmadı
Gerçek aşkın ne olduğunu bilmedi
Kul Gazi'nin tahammülü kalmadı
Üç harf ile yolu sona dayandı

(Sakaoğlu 1980: 102)

SARI ÇİÇEK

Yıllardır aşkına kavruldum yandım
Yetmez mi yandığım zâr Sarı Çiçek
Gayrı bu canımdan bıktım usandım
Gel de sen yaramı sar Sarı Çiçek

Ben seni sevmiştim on dört yaşında
Sen beni bıraktın gam ataşında
Gönül yaylasında dağlar başında
Korkarım üşüdür kar Sarı Çiçek

Ova yeşil yaylalar da al olsa
Çayır çiçek bahçelerde dal olsa
Her tarafta elvan elvan gül olsa
Yine bu gönlümde var Sarı Çiçek

Ben senin aşkından sarardım soldum
Döktüm göz yaşımı saçımı yoldum
Mahkemeye çıktım hapis de oldum
Gördüm Mansur gibi dâr Sarı Çiçek

Kul Gazi'm ayırmaz Hak'tan özünü
Âşık olan çeker aşkın nazını
Kara etme el içinde yüzümü
Bilir herkes bizi yâr Sarı Çiçek

(Kul Gazi 2000: 138)

İLKİN MANYA / ÂŞIK SARICAKIZ

(Eskişehir-Odunpazarı)

1948 yılında Eskişehir’de doğmuştur. Asıl adı İlkin Manya’dır.

İlk ve ortaokulu Ankara’da okuyan Sarıcakız, Konya Kız Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra, Türkiye’nin değişik illerinde sınıf öğretmeni olarak görev yapmıştır. Belki de âşıklık geleneğinin etkisiyle önce Âşık Yaşar Reyhanî ve sonra da Âşık İhsanî ile evlenip onlardan ayrılmıştır.

İlkin Manya, *Halk Şiirinde Kadın Sesi /Kadın Ozanlar Antolojisi*, İstanbul 1983.

Aysun Çobanoğlu, *Âşık Sarıcakız /Hayatı-Sanatı ve Şiirleri*, Ankara 2006.

Ömer Yusuf Şekerci, *Âşık Sarıcakız/Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Şiirlerinin İncelenmesi*, Van 1993 (Yayımlanmamış lisans tezi).

SEVDİĞİM

Sana bir sarıca çiçek gönderdim
Onu iç cebinde sakla sevdiğim
Kendi ellerimle kopardım derdim
Özledikçe beni kokla sevdiğim

Ben seni andıkça akar gözyaşım
Böyle sükun bulur bu dertli başım
Sabredip sıklmaktan döküldü dişim
Diyorsun ki daha bekle sevdiğim

Yeter Sarıca bu hasretlik yeter
Her gün bir derdime yüz bin dert katar
Ayrılık dediğin ölümden beter
Vurma ceylanını okla sevdiğim

(Çobanoğlu 2006: 50)

DURŞEN MERT/ÂŞIK NURŞAH

(Eskişehir-Mihalıççık)

1954 yılında Eskişehir ilinin Mihalıççık ilçesinin Çardak köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunudur.

Ev hanımıdır. Çeşitli âşık toplantılarına katılmıştır. Şiir söylemeye 3-4 yaşlarında iken mâni söyleyerek başlamıştır. Onu âşıklığa yönlendiren ilkokul öğretmeni S. Adil Özten'dir. Ustası ve çırağı yoktur. Ancak usta âşıklardan Yaşar Reyhanî ve Şeref Taşlıova ile zaman zaman fikir alışverişinde bulunmuştur. Her âşık da olduğu gibi Nurşen Mert de başlangıçta usta malı parçaları okumuştur. Âşıklık geleneğini kitaplardan okuyarak öğrenen âşıklarımızdan birisidir. 1979 yılından sonra katıldığı âşık toplantılarında çeşitli dereceler almıştır.

Şiirlerinde aşk, tabiat, sevgi, anne gibi klasik âşık şiiri konularını işlemiştir.

Nurşah Bacı hâlen Eskişehir'de yaşamaktadır.

Âşık Nurşah'ın Deyişleriyle 2000'li Yılların Yunus Entresi, Eskişehir 1991.

CUMHURİYETİM

Her gün yeni baştan doğan Türkiye
Türklüğün zaferi Cumhuriyet'im
Seninle ulaştık bunca mevkîye
Türklüğün hüneri Cumhuriyet'im

Kaderin ufkunda dal veren çiçek
Tarihlerc yazdık adını gerçek
Edirne'den Kars'a açılan kucak
Ata yadigârı Cumhuriyet'im

En büyük ulusun cennet vatani
Unutma ey gençlik Kemal Ata'nı
Cehalete karşı ışık tutanı
Öğretmen mimarı Cumhuriyet'im

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

İstiklâl Savaşı gider mi gözden
Kurtuluşu silmek mümkün mü özden
Kanıyla canıyla oğlu kızdan
Ödenen imarı Cumhuriyet'im

Gözünü üstüne dikmiş uluslar
Çünkü kıskanılan Türkiye'miz var
Kadrini çok iyi bilmeyiz bizler
Boy veren çınarı Cumhuriyet'im

Türk'üz yüce mülke sahip milletiz
Ne mutlu kuvvetli güçlü devletiz
Bir daha üstüne yok memleketiz
Dört mevsim baharı Cumhuriyet'im

Beşikten mezara sözünü buldu
Pek çok yenilikler yerini aldı
İlkokul sekiz yıl eğitim oldu
Gençliğin mimarı Cumhuriyet'im

Anaların telli tacı başında
Sevdası türküsü akan yaşında
Mehmetçiği dağ taş kurdu kuşunda
Ölümsüz seferi Cumhuriyet'im

Düşünene yeterbayrağın rengi
Moderin yaşamın bugünkü cengi
Havada karada denizde bengü
Çağlayan pınarı Cumhuriyet'im

Durdukça şu dünya tek hevesimiz
Kalplerde çarpacak son nefesimiz
Dostlukta barışta vicdan sesimiz
Olacak siperi Cumhuriyet'im

Nurşah kızı çalar söyler sazında
Hür milletiz daim dünya yüzünde
Namusu şerefi şanı sözünde
Geleceğin yârı Cumhuriyet'im

ALİ METİN / OZAN REHBERİ

(Sivas-Divriği)

1953 yılında Sivas ilinin Divriği ilçesinin Karakuzulu köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup Devlet Demir Yollarında çalışmıştır.

1983 yılına kadar *Ozan Metinî* mahlasını kullanmış, daha sonra da *Rehberî* mahlasını tercih etmiştir.

Türkiye’de düzenlenen pek çok âşık toplantısına katılarak çeşitli dereceler almıştır. Şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup, hemen hemen her konuda şiir örneği vermiştir.

Rehberî, 2 Aralık 1991’de bir trafik kazası sonucu vefat etmiştir.

Ozan Rehberî, *Duygunun İncileri*, Ankara 1990.

BENİ

Göz göze gelince yandı yüreğim
Yaktı Suna gelin gözlerin beni
Kimin soyundansın aslın nereli
Yaktı Suna gelin gözlerin beni

Türkülere konu olansın güzel
Yiğidin hâinden bilensin güzel
Garibi sevdaya salansın güzel
Yaktı Suna gelin gözlerin beni

İnan aranırsın baharın kışın
O ala gözlerin ceylan bakışın
Dünyada bulunmaz bir daha eşin
Yaktı Suna gelin gözlerin beni

Yakma beni n’olur aşkın nârına
Dayanmaz bu gönül ah u zârına
İnceden bir ateş düştü serime
Yaktı Suna gelin gözlerin beni

Rehberî’yim yanar yanar inlerim
Niye hiç bitmiyor kara günlerim
Koyun olur hoş sedanı dinlerim
Yaktı Suna gelin gözlerin beni

(Rehberî 1990: 19)

MEHMET ALİ METİN / ÂŞIK FERRAHÎ

(Adana-Ceyhan)

1934 yılında Adana ilinin Ceyhan ilçesinin Kıvrık köyünde doğmuştur.

Küçük yaşta anne ve babasını kaybedince çobanlık, azaplık ve tutmalık yapmıştır.

Herhangi bir eğitim görmeyen Ferrahî, badeli âşıklarımızdandır. Onun âşıklığının oluşmasında ağasının Emine adındaki kızının büyük etkisi vardır. Emine'ye kavuşamama onun belki de sonunu hazırlar ve dermanı bulunamayan hastalıklarla boğuşur.

Doğaçlamasının kuvvetli, sesinin yanık, türkülerinin acıklı olması onun şöhret basamaklarında hızla yükselmesini sağlar. Sağlığında plak ve kasetleri yapılmış; böylece onu bütün Türkiye çok kısa zamanda tanımıştır.

1964 yılında ses tellerini kaybedince 5 yaşındaki kızı Emine'yi yanında gezdirmeye ve parçalarını ona okutmaya başlamıştır.

Ferrahî'nin şiirleri bir yandan kitap hâline getirilmiş, bir yandan da bilimsel sempozyum ve kongrelerde tartışılmıştır. Ferrahî ile ilgili olarak Halil Atılğan tarafından hazırlanan radyo ve televizyon programlarını da burada hatırlatmak isteriz.

Şiirlerinde yoksulluk, gurbet, acı, kavuşamama ve ayrılık gibi konuları işlemiştir. Şiirlerinin bazıları türkü olarak uzun yıllar dillerden düşmemiştir. *Ela gözlü nazlı yâri* bunların en ünlüsüdür.

26 Nisan 1969 tarihinde vefat eden Ferrahî'nin mezarı Adana'dadır.

Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahî*, Ankara 1997.

Bibliyografya için bk., Atılğan, 1997, 285-287.

EZEMEDİM

Bu dünyayı baştan başa
Gezem dedim gezemedim
Başım vurdum taştan taş
Ezem dedim ezemedim

Dünya serbest serin imiş
 Hakikat yâr şirin imiş
 Aşk ummanı derin imiş
 Yüzme dedim yüzemedim

Gözümünden döküldü ferler
 Âşk'olana deli derler
 Çözölmüyor gizli sırlar
 Çözem dedim çözemedim

Tuttum onun yalanını
 Eder bir gün talanını
 Yalan dünya pılanını
 Çizem dedim çizemedim

Yârla kurdum pazarımı
 Kayıp ettim hezarımı
 Der **Ferrahî** mezarımı
 Kazam dedim kazamadım

(Sakaoğlu 1989: 222-223)

OLUR MU

Yâr için diyar-ı gurbet gezenin
 Düşünün bir kere akli olur mu
 Her olur olmaza kendin üzenin
 Kuru bir davada haklı olur mu

Yâr deyip de yâri candan sevmezse
 Hâkim olup kendi kendin dövmezse
 Ol iblisi kalb evinden kovmazsa
 Yâr gelip de orda tatlı olur mu

Ferrahî günlerin yaklaşır oldu
 Kavim kardeş seni bekler oldu
 Başındaki bu dert zonklar oldu
 Yârdan gelen ferman ekli olur mu

(Atılğan 1997: 101)

EYLEDİN

Ya Rab elem keder kara yas ile
Gül benzimi soluk soluk eyledin
Yükledin üstüme tükenmez çile
Saçlarımı yoluk yoluk eyledin

Sefil sefil gurbet eli gezdirdin
Genç yaşta tatlı candan bezdirdin
Dert koymadın peşim sıra dizdirdin
Dört yanımda bölük bölük eyledin

Yüksek idim engin ettim katımı
Âdem yaptın ona küçük zatımı
Eyüp gibi vücuttaki etimi
Çaman yapıp dilik dilik eyledin

Der **Ferrahi** kime diyem hâlimi
Konuşurken sakat ettin dilimi
Yar'açtın göğsüme büktün belimi
Vücudumu delik delik eyledin

(Atılğan 1997: 37)

ABDULKADİR NAMLI / ÂŞIK İSMETİ

(Sivas)

1934 yılında Sivas ilinin Kâhyalı köyünde doğmuştur.

1947 yılında “emsallerinden” okuma-yazma öğrenmiştir. 1961 yılında da dışarıdan sınavlara girerek ilkokul diploması almıştır.

Vatanî görevini tamamladıktan sonra mevsimlik işçi olarak Devlet Demir Yollarına girmiştir. Daha sonra Sivas Çimento Fabrikasında işe başlayan İsmetî, 1979 yılında oradan emekli olmuştur.

Âşıkların usta ve çırağının olmadığını belirtir ve; “Çiçek açmayı, bülbül ötmeyi kimden öğrendiyse ben de âşıklığı ondan öğrendim.” (Gönül Pazarı 1994: 4) der. Mahlasını vakur davranışlarından dolayı köyün yaşlıları vermiştir. *İsmetî* mahlasının dışında *İsmet* mahlasını da kullanmıştır.

Badeli âşıklarımızdan olan İsmetî, rüyasında Kapı Güzeli adındaki kızı tutulmuştur.

Gürünlü Âşık Gülhanî ve Tokatlı Âşık Püryanî ile atışmıştır.

İsmetî’ye göre âşık, “Milletin tercümanı, kalbi, dili, gözü olmalıdır. Aydınlar da âşıklara kulak vermelidir.”

Şiirlerinde bir insanın hayatında karşılaşılabileceği bütün konuları işlemiştir. Şiirlerinin ana teması ise insan sevgisi, hak ve adalettir. Taşlamaları ünlüdür.

Âşık İsmetî, Sivas 1993.

Âşık İsmetî, Gönül Pınarı, Sivas 1994.

Âşık İsmetî ve Kapı Güzeli, Sivas 1990.

Hak Var Dedik, Sivas 1970.

Doğan Kaya, *Âşık İsmetî/Hayati ve Deyişleri*, Sivas 1984.

BAYRAĞIM

Güneş parlıyorsa hikmeti sende
Hâl seninle güzel canım bayrağım
Öyle iz bıraktın inan ki bende
Yol seninle güzel canım bayrağım

Göklerde dalgalan hayranım sana
Huzurla güveni veriyon bana
Rengin aksediyor damarda kana
Al seninle güzel canım bayrağım

Ovalar yol verir ırmaklar çağlar
Sevinçten ses verip yankılar dağlar
Renkli çiçek açar bahçeler bağlar
Gül seninle güzel canım bayrağım

Âşık İsmetî'yim şarkı söylesem
Bunca fazileti farkı söylesem
Şiirler yazıp da türkü söylesem
Dil seninle güzel canım bayrağım

(İsmetî 1994: 57)

İSA OĞUZ

(Karaman)

1955 yılında Karaman ilinin Taşkale beldesinde doğmuştur. Öğretmen okulu mezunu olup sekiz yıl öğretmenlik yaptıktan sonra görevinden ayrılmış ve âşıklık yapmaya başlamıştır. Feyzi Halıcı tarafından keşfedilmiş olup bağlama ustası Arif Sağ'dır.

Başta Konya Âşıklar Bayramı olmak üzere çeşitli âşık toplantılarına katılır ve değişik dereceler alır, bu arada Karaman'da âşıklar kahvesini faaliyete geçirir.

Şiirlerinde Yunus Emre'nin sevgisini, Mevlâna'nın hoşgörüsünü, Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türk dili konusundaki hassasiyetini bulabiliriz.

Halen Karaman'da yaşamaktadır.

Oğuz Ozanlar, Karaman 2006.

AMA ZAMAN GEÇER

Bir gün gelir istediğin
Olur ama zaman geçer
Herkes arar bir dengini
Bulur ama zaman geçer

Geçim derdi başta maraz
Felek dersen eder garaz
Atalardan biraz miras
Kalır ama zaman geçer

Fırsat geçse bir eline
Düşkünlerin vay hâline
O da bir gün dost yoluna
Ölür ama zaman geçer

Yap büyüğe hürmetini
Tepme dünya nimeti

Evlat ata kıymetini
Bilir ama zaman geçer

Kul dayanmaz bu ezaya
Aldıran yok ki cezaya
Düzenbazlar bir hizaya
Gelir ama zaman geçer

Cehennemde nâr adını
Öğren nedir sor adını
İsa Oğuz muradını
Alır ama zaman geçer

(Oğuz Ozanlar 2006: 22)

SABRİ ORAK / ÂŞIK HÜDAÎ

(Kahramanmaraş-Göksun)

1940'da Kahramanmaraş ili in Göksun ilçesinin Yoğunluk köyünde doğmuştur.

10 yaşında Osmaniye ilinin Kadirli ilçesine gitmiş ve orada çobanlık yapmıştır.

Hiç okula gitmeyip, okuma yazmayı kendi kendine askerde öğrenmiştir. Kadirli'de düzenlenen âşıklar gecesindeki başarısından dolayı *Hüdaî* mahlasını almıştır.

Türkiye'de düzenlenen çeşitli âşık toplantılarına katılarak dereceler almıştır.

Dinî şiirlerinde tasavvufî konuları başarı ile işlemiştir. Din dışı konularda söylediği şiirlerinde ise aşk, tabiat, sevgili, gurbet, yokluk ve hasret gibi konuları işlemiştir.

Hüdaî 2001 yılında vefat etmiştir.

Âşık Hüdaî, *Gönül Diyarından Deyişler*, İstanbul 1971.

Zeynep Başaran, *Âşık Hüdaî / Yaşamı-Kişiliği-Sanatı ve Şiirleri*, İstanbul 1980.

SENİN Mİ

Hilal kaşlar inci dişler
Güzel senin mi senin mi
Ela gözler o bakışlar
Güzel senin mi senin mi

Alnındaki siyah kâkül
Yanağındaki gonca gül
Ağızındaki bu şirin dil
Güzel senin mi senin mi

Gerdanında söktü şafak
İnanmazsan aynaya bak

Ak ellerle kalem parmak
Güzel senin mi senin mi

Hüdaî'yim ahımı kes
Kalbim sana olsun kafes
Ruhuma can veren bu ses
Güzel senin mi senin mi

(Başaran 1980: 69)

MUHARREM OYLUM/ÂŞIK KUL SEMAÎ

(Tokat-Turhal)

1931 yılında Tokat ilinin Turhal ilçesinin Vazanya (Ayranpınarı) köyünde doğmuştur.

Öğrenim görmemiş olup ilkokul diplomasını dışarıdan sınava girerek almıştır. Badeli âşıklarımızdan olan Semaî, küçük yaşlarından itibaren pek çok âşığın şiirlerini okumuştur. Köy odaları ve ev toplantılarında dinleyicilere çeşitli kitaplar okumuş, böylece âşık doğup büyüdüğü coğrafyanın kültürünü daha iyi öğrenmiştir.

1970 yılında Konya'da düzenlenen âşıklar bayramına katılarak ününü daha da arttırmıştır.

İlk şiirini 18 yaşında okumuştur. İlk şiirlerinde aşk, din, tasavvuf ve tarikat gibi konuları işlemiştir. Köyünden şehir merkezine göçtükten sonra hayatıyla ilgili taşlamaları daha öne çıkmıştır.

Kul Semaî, 2001 yılında vefat etmiştir.

Âşık Kul Semaî, *Geldim Erenler*, İstanbul 1973.

BARÎ

Yâr hâlim sorarsan gel de gendi
Muhannet ellere sordurma bari
Yararsan kalbimi ellerinle yâr
Yad eller eliyle yandırma bari

Küskünlük şişesin kıramaz isen
Gelip hâllerimi soramaz isen
Kalbim yarasını saramaz isen
Tabib olmayana sardırma bari

Kul Semaî'm yandım yâr diye diye
İstediğim yâr sende var diye diye
Beni sevmek âşık kâr diye diye
Attın kor ateşe yandırma bari

(Âşık Kul Semaî 1973: 17)

MUSTAFA ÖNDER / ÂŞIK GÖZÜBENLİ

(Kayseri-Tomarza)

1940 yılında Kayseri ilinin Tomarza ilçesinin Özlüce kasabasında doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Gözübenli, çeşitli konularda şiirler yazmıştır. Bunlar arasında ilk sırayı dinî ve millî konularla ilgili olanlar almaktadır.

Asıl mesleği şoförlük olan Gözübenli, bu işten başka yurt içi ve dışında çeşitli görevlerde bulunmuştur.

Gözübenli, saz çalamayan ancak şiir yazabilen iyi bir kalem şairidir. Onun âşıklılığının oluşmasında annesinin ağıt yakıcılığıının da etkisi olmuştur.

Tanrı Dağından Yükselen Ses, 1975.

Türk'ün Gücü, 1975.

ÂŞIK OLANLAR

Dinlesin tarihin sesin dinlesin
 Vatana millete âşık olanlar
 Mide değil ayak sesin anlasın
 Bizim Yunuslara âşık olanlar

İşte selam işte kelam incisi
 Cahilin bağrında hased sancısı
 Ben hancı sen yolcu kimler öncüsü
 Düşünmez ahlakı düşük olanlar

Düztabanlar gösteremez ökçesin
 Dünya yansa unutamaz akçasın
 Aşkın kazanında ilham kepçesin
 Görünce kıskanır kaşık olanlar

Üstadsız erilmez hiçbir sanata
 Milletçe varmışız bu kanaata
 İçi boş göçü boş kuru şamata
 Sallanır nefsine beşik olanlar

Herkes kendi nefsi için çalışır
Cömert kullar dostlarıyla bölüşür
Kimi kaşın çatar kimi yılışır
Dediye demişe keşik olanlar

Uyan ey arkadaş salla başını
Önce kendine vur keskin taşını
Gerçek mü'min isen çatma kaşını
İncitmez kimseyi maşuk olanlar

Gözübenli'm gece gezen yarasa
Gizlenir mi gündüz ona yarasa
Doğru söz doğru laf cana yarasa
Göremez mi ruhunda ışık olanlar

(Gözübenli 1997: 220)

ZEKERİYA ÖZHAN / ÂŞIK ÖZHANÎ

(Konya-Hadim)

12 Ekim 1965 tarihinde Konya ilinin Hadim ilçesinin Göynükkışla beldesinin Çuna (Yeni Konak) köyünde doğmuştur.

Çocukluğunda çobanlık ve çiftçilikle uğraşan Özhanî, hâlen beldesinde yaşamaktadır.

İlkokul mezunu olan Özhanî'nin okuduğu kitaplar arasında *Şehzade Selim, Yavuz Sultan Selim ve Mısır Seferi, Esir Türk Elllerinde Doksan Gün, Oğlum Osman, Yazılmamış Destanlar, Kırım Kan Ağlıyor, Sirpençe*, vb. sayılabilir.

Badeli âşıklarımızdan olmamasına karşılık dayısı Mehmet Atar'ın rüyasında sazını ona vererek, "*Al yeğen, biraz da seni dinleyelim.*" demesi üzerine hayatının en güzel sazını çalar ve şiirini okur.

Özhanî şiirlerinde yaşadığı tabiatı, doğup büyüdüğü köyü, millî ve dinî konuları, toplumdaki aksaklıkları, vb. işleştirtir.

Özhanî taşlamalarıyla ünlüdür.

GÜZEL TÜRKİYE'M

Sen sevdasın kalemimde sözümde
Seni seviyorum güzel Türkiye'm
Verseler dünyayı yoktur gözümde
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

Hem vatanım hem namusum hem arım
Sensin sevdiceğim sen sadık yârım
Seninle yok olur seninle varım
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

Kızılırmak hep söyleyen türküdür
Göksu nehri coşkun akar ürküdür
Güzel *Tuna* özlediğim ülküdür
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

Edirne, Ardahan dört bir köşesi
Denizli, Aydın'ın yiğit efesi

Karadeniz eksik olmaz neşesi
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

*Manisa'*da zeybeğinle gülersin
Kavrulup yanarken *Adana, Mersin*
*Erzurum'*da dadaşıma ne dersin
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

Güneydoğu'm göz yaşını silmedim
Sen ağlarken ben de yandım gülmedim
Kahramanmaraş'ım, Gaziantep'im
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

Erzurum, Kars âşıkların medarı
Çanakkale şehitlerin mezarı
Yeşil *Konya* evliyalar diyarı
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

Bahar gelir *Bolu Dağı* süslenir
İstanbul tarihe bakar hislenir
Özhani'yim *Toroslar'a* yaslanır
Seni seviyorum güzel Türkiye'm

(Ali Berat Alptekin'in arşivinden)

ALİ İZZET ÖZKAN / ÂŞIK ALİ İZZET ÖZKAN

(Sivas-Şarkışla)

1902 yılında Sivas ilinin Şarkışla'nın Höyük köyünde doğmuştur.

Ali İzzet çocukluk çağını, babasının görevi (köy muhtarı) gereği çevre il, ilçe ve köylerden evlerine gelip misafir olan âşıkları dinleyerek geçirmiştir. 15 yaşında Emlek yöresi âşıklarından Sabri ve Ali'den saz ve söz dersleri almıştır. Hayatının çeşitli dönemlerinde değişik sebeplerden dolayı tutuklanmıştır.

İlk şiirleri Halkevleri dergisi *Ülkü*'de yayımlanmıştır. Hemşehrisi Âşık Veyssel'le birlikte Köy Enstitülerinde saz ve söz öğretmenliği yapmıştır.

Başlangıçta modaya uyarak badeli âşık olduğunu söylemişse de 1978 yılında bade olayını bizzat kendisi yalanlamıştır. Şiirlerini plaklara okumuştur. "Mühür Gözlüm", "Dağlar da Muradın Alsın" adlı türküleri defalarca plağa okunmuştur.

İzzetî mahlasını Hacı Bektaş tekkesine girdikten sonra almış ve ilk şiirlerinde bu mahlası kullanmıştır.

Ömrünün sonuna doğru Ankara'ya yerleşen Âşık Ali İzzet Özkan, 10 Ekim 1981 tarihinde vefat etmiştir.

Âşık Ali İzzet Ağlıyor, İstanbul 1955.

Ali İzzet Özkan, *Türk'ün Sazından*, Ankara 1951.

Ali İzzet Özkan, *Kitap Küçük Dert Büyük*, Sivas 1956.

Ali İzzet Özkan, *Teller de Muradın Alsın*, Ankara 1958.

Ali İzzet Özkan, *Sürmeli*, İstanbul 1966.

Ali İzzet Özkan, *Mühür Gözlüm*, Sivas 1967.

Ali İzzet Özkan, *Kırkambar*, İstanbul 1974.

İlhan Başgöz, *Âşık Ali İzzet Özkan*, İstanbul 1979.

Ethem Önür, *Âşık Ali İzzet Kıbrıs Adasında Neler Görmüş*, 1953.

Gönül Turgut, *Âşık Ali Özkan/Sürmeli*, İstanbul 1966.

İÇİNDE

Aşkın hastasıyım sevda delisi
 Yâr ben senin için cihan içinde
 Cennetlerin hurilerin valisi
 Sallanır gezersin gılman içinde

Sana melek desem günah mı bilmem
 Meryem Ana mısın ilah mı bilmem
 Gözlerin atom mu silah mı bilmem
 Katleder dostunu meydan içinde

Şerbet dudaklardan bir buse himmet
 Güzeller cömerttir verilir kısmet
 Soyadın okunur her gün her saat
 Allah'ın kitabı Kur'an içinde

Kehribar kaşların bûğü yazıyor
 Âşıkla hast'ediyor üzüyor
 Sanki güneş yere düşmüş geziyor
 Al'İzzet maşallah insan içinde

(Başgöz 1994: 70)

SAAT MI KALDI

Mühür gözlüm sana meyil vereli
 Acap şu vücutta takat mı kaldı
 Güzel yârim güzel yüzün görelî
 Seni anmadığım saat mı kaldı

Zülfün çenberine olmuşum mail
 Ne kadar cevretsen bu gönül kail
 Aşkın ateşine yanalı bu dil
 Gayrı güzellere minnet mi kaldı

Zar ü zar ağladım güleyim deyi
 Söz verdim yolunda öleyim deyi

Sen gibi bir huri bulayım deyi
Bir bir aramadık cennet mi kaldı

Nedir bu saçında olan şerafet
Aklımı başımdan aldın nihayet
Yâr senin aşkından oldum melamat
Şimdi **Al' İzzet'e** hürmet mi kaldı

(Özkan 1994: 83)

BEKİR SAMİ ÖZSOY / ÂŞIK SAMİMÎ / NURİ ŞAHİNOĞLU

(Karaman-Ermenek)

1953 yılında Karaman ilinin Ermenek ilçesinin Adiller köyünde doğmuştur.

Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu olan Özsoy, yüksek lisansını Prof. Dr. Umay Günay; doktora-sını ise Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un danışmanlığında yapmıştır. Selçuk, Erciyes ve Onsekiz Mart üniversitelerinde de görev yapan Özsoy, hâlen Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Saz çalamayan ancak doğaçlaması çok güçlü olan Özsoy'un âşıklığa başlaması ve yetişmesinde Feyzi Halıcı ve Şeref Taşlıova'nın emekleri çoktur.

Bekir Sami Özsoy şiirlerinde, *Sai imî*, *Ozan Samimî*, *Nuri Şahinoğlu* ve *Şahinoğlu* gibi mahlasları kullanmıştır.

Özsoy'un yayımlanmış eserlerinden bazıları aşağıdadır:

Şiirlerle Yunus Emre, 1991

Gurbet Kuşu (Ozan Mehmet Sümbül), 1992

Bürokraside Yeni Yazışma Sistemi, 1992

Destanlarla Erzincan, 1992

Halk Edebiyatı Terimler Sözlüğü Denemesi, 1998

Posoflu Âşık Sabit Müdami, 1993 (Halil İbrahim Ataman ile)

Âşıklar Şöleni, 2001

Dedem Korkut Sözlüğü 2003

Dede Korkut Kitabı, 2004

Gönlüm Karalar Bağladı (Aşık Hikmet Elitaş), 2004

90. Zafer Yıldönümünde Çanakkale, 2005

Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri, Ankara 2005

Şanlı Bayrak, 2005

Geçilmeyen Çanakkale, 2006.

20. Yüzyıl Halk Şairleri (baskıya hazır)

DAĞLAR

Datça'dan ta Ardahan'a
 Gardaş sıra sıra dağlar
 Ağlar hasretten yanana
 Talihleri kara dağlar

Gelen deşti giden deşti
 Ağaç yandı çirkinleşti
 Eteğinden cadde geçti
 Aldı nice yara dağlar

Yaşattı nice canları
 Seyreyledi isyanları
 Kendisini yakanları
 Çektirecek dâra dağlar

Derde çileye alışık
 Akıl akıla karışık
 İlaç etti Şahin âşık
 Yaranıza sara dağlar

(Özsoy 2005: 292)

KAVUŞTUM

Senelerdir karanlıkta gezerdim
 Gönül aydınlandı nura kavuştum
 Yokluk pazarında kendim üzerdim
 Bolluk ülkesinde vara kavuştum

Önce aşkın mayasıyla yoğruldu
 Mevsim geldi harman olup savruldu
 Aşkın ocağında yandım kavruldu
 Hamları pişiren nâra kavuştum

Eşim dostum zaman geçiyor derken
 Sonsuzluk ufkunda şafak sökerken

Yanan gönül bir damla su beklerken
Müjdeli bir ilkbahara kavuştum

Kendim mahvolurken kendi zânıma
Üzüntüden taş basardım bağrıma
Rüyalarda aradığım yânıma
Pir yumağın sara sara kavuştum

Birleştğin gördüm yer ile göğün
Gün, ay ve yıldızlar yaptılar düğün
Şahinoğlu’m yokluğa erdim bu gün
Hayal gerçek oldu yâra kavuştum

(Manisa, 7 Ağustos 2006)

MUSTAFA PERİŞAN / BARDIZLI ÂŞIK NİHANÎ

(Erzurum-Şenkaya)

1885 tarihinde Kars ilinin Sarıkamış ilçesinin Bardız (şimdi Erzurum ilinin Şenkaya ilçesine bağlı) beldesinde doğmuştur.

Badeli âşıklarımızdandır. Bir gün mezarlıkta uyuyakalır ve pir elinden bade içer. Aynı yerde kendisine pir tarafından rüyada Afganistanlı güzel Mihriban gösterilir.

Çık kısa bir süre Sümmanî'ye çıraklık eden Nihanî, 12 yaşında saz çalmaya, deyiş okumaya başlamıştır. Şiirlerinde Narmanlı Sümmanî'nin etkisi büyüktür. Nihanî bölge âşıklarından; Huzurî, İznî, Keşfî, Erbabî ve Gedaî ile karşılaşmıştır. Doğu Anadolu Bölgesi ve Azerbaycan'ı gezmiştir. Her iki bölgede de usta âşıklarla karşılaşmıştır.

1967 yılında vefat etmiştir, mezarı köyündedir.

Mehmet Gökalp, *Bardızlı Nihanî*, Ankara 1988.

YÂRİN

Benim cananımı medhe ne hacet
Bulunmaz menendi misali yârin
Ölmeden gine bir etsem ziyaret
Hacılar Kâbesi cemali yârin

Yanağın görenler çekmez mi zârı
Ya baldır ya şeker ağzının barı
Cehennemden beter hasretin nârı
Sekiz cennet değer visali yârin

Böyle cemal hiçbir yanda bulunmaz
Batum, Tiflis, Gürcistan'da bulunmaz
Pâyitaht-ı Al'Osman'da bulunmaz
Akar leblerinden zülali yârin

Nihanî daldıkça derine daldı
Sevdalı gönlümü uzağa saldı
Ah çeker rüyada merakda kaldı
Dilden eksik olmaz hayali yârin

(Gökalp 1988: 36)

LÜTFİ PİŞKİN/ÂŞIK DERDİÇOK

(Kahramanmaraş-Elbistan)

1871 yılında Kahramanmaraş ilinin Kızılcaata Mahallesi'nde doğmuştur. Halk arasında "Elbistanlı Derdiçok" adıyla bilinir.

İlk dinî bilgileri imam olan babasından alan Lütfi, baba mesleğinin dışında bağ, bahçe ve tarla işleriyle de uğraşır, ancak onun ilgi alanı âşıklıktır.

Bir köy âşığı olan Derdiçok, şiirlerinde çevresinde olup bitenleri, aşkı, sevdâyı işlemiştir. Şiirlerinin dili duru bir Türkçe iledir.

Derdiçok'un Hayatı ve Şiirleri, Adana 1955.

- A. Saim Emirmahmudoğlu-Ali Oğuz Özavşar-Mehmet Ali Küçükpınar, *Derdiçok ve Şiirleri*, 1946.

DİLDE Mİ

Sanıyom kokuşun yayla çiçeği
Gülde misin gülde misin gülde mi
Böyle m'olur güzellerin koçağı
Dilde misin dilde misin dilde mi

Senin ile gire idim gerdeğe
Oturaydım al tavanlı çardağa
Yürüyüşün benzer gövel ördeğe
Gölde misin gölde misin gölde mi

Çimen misin el değmeden çiylenen
İnsaf eyle eski derdim yenilen
Arı m'oldun inim inim inilen
Balda mısın balda mısın balda mı

Vurma güzel bana taşını vurma
Çekme can alıcı gözüne sürme
Sandım yanakların bir yetkin hurma
Dalda mısın dalda mısın dalda mı

Bula idim senin gibi yâranı
İflah etmen bir yol seni göreni
Çok sallanma köyümüzün ceranı
Çölde misin çölde misin çölde mi

Hele gözleyelim bakak sonuna
Kılaguz et ben düşeyim önüne
Güzel doğru söyle **Derdiçok**'una
Elde misin elde misin elde mi

AHMET POYRAZOĞLU / ÂŞIK AHMET POYRAZOĞLU

(Van-Erciş)

1951 yılında Van ilinin Erciş ilçesinde doğmuştur.

İlk, orta ve öğretmen okulunu Van'da okur. Daha sonra da Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinden mezun olur. Öğretmenliğe, Van ilinin Gürpınar ilçesinde başlamıştır. 1983 yılında İstanbul'a yerleşmiştir. Uzun yıllar Türkiye'nin değişik illerinde sınıf öğretmeni olarak görev yapan Poyrazoğlu 1998 yılında emekli olmuştur.

Poyrazoğlu hakkında çeşitli üniversitelerde öğrenci tezleri yapılmıştır. Onun âşıklığının oluşmasında Ercişli Emrah'ın büyük etkisi olmuştur. O, yetiştiği çevreden dolayı âşıklık geleneğine yabancı değildir. Ercişli Emrah onun manevî ustasıdır.

Poyrazoğlu âşıklığın dışında iyi de bir kaynak şahıstır. Başta Ercişli Emrah ve Çıldırli Âşık Şenlik olmak üzere pek çok âşığın şiiri i hafızasında tutarak gelecek kuşaklara aktarmasını bilmiştir.

Poyrazoğlu, katıldığı yarışmaların dışında bir sinema filminde rol almış, 20 kaset ve 6 plak yapmıştır.

Poyrazoğlu'nun doğaçlaması kuvvetlidir.

Poyrazoğlu, halen İstanbul'da yaşamaktadır.

Bir Heybe Şiir/ Ozan Ahmet Poyrazoğlu, İstanbul 2006.

Ercişli Emrah ile Selbihan Hikâyesi/Ozan Ahmet Poyrazoğlu, İstanbul 2006.

ÇİÇEKLER

Yaz ayları karşı dağa gelince
Açar dertlerini yele çiçekler
Ardı sıra hazan çağı erince
Girer nice hâlden hâle çiçekler

Arı gezer çiçeklerin dağında
Yeşilinde sarısında ağında

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Cana can katarlar seher çağında
Yaslananda yeşil dala çiçekler

Âşık der ki herkes kaderi izler
Her çiçek dalında aslını gizler
Derer deste eder gelinler kızlar
Gelir gider elden ele çiçekler

(Özsoy 2005: 291)

İNSAN ÜSTÜNDÜR

Beyazın karaya üstünlüğü yok
Ahlakta hoş olan insan üstündür
İnsan suretinde hayvan olan çok
Kendisini bilen insan üstündür

Cehalet dediğin derin bir kuyu
Zehirden acıdır içilmez suyu
Şart değil parası şart değil soyu
Lokmasını bölen insan üstündür

İnsan-ı kâmil ol söze saldırma
Ara yerden muhabbeti kaldırma
Geniş günde gelenlere aldırma
Dar gününde gelen insan üstündür

Poyrazoğlu ordan burdan söyleme
Gel boşa övünme beylik soylama
Üç günlük dünyaya meyil eyleme
Bir Mevla'yı bulan insan üstündür

(Bir Heybe Şiir 2006: 188)

HASAN SALMAN / ÂŞIK HASAN SELMANÎ*(Tokat-Almus)*

1934 yılında Tokat ilinin Almus ilçesi in Kuruseki köyünde doğmuştur.

Okul yüzü görmeyen âşık okuma yazmayı askerde iken öğrenmiştir.

Saz çalmayı da kendi kendine öğrenen Selmanî, uzun yıllar Konya'daki Âşıklar Bayramı'na katılmış, çeşitli dereceler almıştır.

Selmanî halen köyünde yaşamaktadır.

Âşık Selmanî, *İki Cihan Dostu*, İstanbul 1971.

YÂR SİNE SİNE (Tecnis)

Haberin var mıdır canlar yakandan
Ecel gelir derler yâr sine sine
Evvel ahır tutacaktır yakandan
Bir gün sarar bizi yâr sinesine

Aşk meyi içtinse gamdan mezara
Ahiret köy imiş dünya mezara
Koyacaklar insanları mezara
Dönüşümüz mutlak yâr sine sine

Selmanî manayı kula dersinden
Adem güldür güllerini dersinden
Deyisini öğren yasın dersinden
Ahır mekân dendi yâr sine sine

(Selmanî 1971: 19)

ZEYNEL SARI / ÂŞIK ZEYNELÎ

(Sivas-Yıldızeli)

01 Ocak 1961 tarihinde Sivas ilinin Yıldızeli ilçesinin Pustat (İncetaş) köyünde doğmuştur.

Açıköğretim Fakültesinin ilk mezunları arasındadır.

12 yaşına kadar köyünde kalır, 1983'te memuriyete girer. Hâlen aynı görevine devam etmektedir.

Mahlasını Kadir Pürlü ve Âşık İsmetî vermiştir. Doğaçlaması güçlü olan âşıklarımızdandır. Dinî şiirlerinde Arapça ve Farsça kökenli kelime ve tamamları kullanmıştır. Aşk şiirlerinde ise daha duru bir dil kullandığı gözden kaçmamaktadır. Aşk ve din konularının dışında öğüt ve sosyal konularda da yazdığı şiirleri vardır.

Alparslan Ayrıl, *Âşık Zeynelî*, Sivas 1995.

BİR SABAH

Seher yeli yâre selamım götür
Salını salını gelsin bir sabah
Aşkı beni mecnun edip ağlatır
Gönlüme eğlence olsun bir sabah

Terk-i diyar oldum nazlı yâr deyi
Demedim sırrımı ele ar deyi
Şurda bir gariban yârim var deyi
Kapalı kapımı çalsın bir sabah

Goncasi lalesi gülü yanında
Cenneti seyretsem ak gerdanında
Mahzun hâli yara açar canımda
Gözlerinin içi gülsün bir sabah

Yâr yoluna toprak oldum taş oldum
Unutulup hayal oldum düş oldum

İki gözde iki damla yaş oldum
Kanlı gözlerimi silsin bir sabah

Garib Zeynel der ki ömrüm çürüyor
Yüreğimde yağ kalmayıp eriyor
Dokunsam sazıma efkâr veriyor
Aşkın notasını çalsın bir sabah

(Ayrıl 1995: 42)

MEHMET SİLİGÜNLÜ/ ÂŞIK KARA MEHMET

(Ceyhan-Adana)

1937 yılında Adana ilinin Ceyhan ilçesinin Gümürdülü köyünde doğmuştur. Aslı yörük olup Manisa ilinden Çukurova'ya göçmüşlerdir. Dokuz yaşında iken babasını kaybetmiş, ardından bütün ev işleri genç Mehmet'in üzerinde kalınca okula gidememiştir. Ancak o eski ve yeni yazıyı büyükle-rinin de yardımıyla kendi çabasıyla öğrenmiştir.

Çiftçilik, hayvancılık ve değirmencilik gibi işlerle uğraşmıştır.

Saz çalamayan Kara Mehmet'in doğaçlaması güçlüdür. Şiirlerini kaybetmemek için bir defterde toplamıştır.

On bir yaşında bade içmiş olup o, bu konuyu şöyle anlatmaktadır:

"On bir yaşındaydım, bir gün hastalandım. Rüyamda şunları gördüm: Dar yerde akan sulara biz 'yartlak' deriz. Yanımda böyle bir su akıyordu. Bu sudan eğilip içtim. Ama doymadım. Biraz içince su aşağısına doğru gitmeye başladı. Biraz daha içmek istedim ama yetişemedim. Bu rüyayı, askerden dönünceye kadar zaman zaman gördüm. Ama sudan doya doya bir türlü içemedim. Su aynı yerde akıyor; içmek isteyince aşağısına doğru gidiyordu. Rüyadan uyandım. Hastalığım biraz geçmişti; ama bu sefer de içerimde bir yangın başladı. O zamanlar okumuşluğum yoktu; çadırda yaşıyorduk. Ondan sonra şiir söylemeye başladım. Amcam oğlu Duran Şılıhoğlu'dan biraz saz çalmayı belledim ; fakat ilerletemedim." (Görkem 1989: 88).

Şiirlerinin tamamı hece vezniyle söylemiş olup, köy hayatını, Çukurova'yı, ekonomik sıkıntıları, vb. konuları işlemiştir.

Fahri Dağı, *Âşık Kara Mehmet/Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Konya 1996 (S. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans tezi).

İsmail Görkem, *"Çukurova'nın İki Halk Şairi Şılıhoğlu ve Kara Mehmet"*, 2. Mersin Millî Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri/2-4 Aralık 1988, Ankara 1989, 86-95.

İRİSİNİ

Pamuk ekdim dolu vurdu kurudu
 Alsam razı idim tam yarısını
 Karpuz ekdim yetişmeden çürüdü
 Ne küçüğün sattım ne irisi

Dediler fasulye ekersen iyi
 Talih belki bunda olacak sahi
 Elime geçmedi bir deri dahi
 Ne yeşilin sattım ne de kurusunu

Mevla'm başka kula verme bu derdi
 Gelen belaların tükenmez ardı
 Biraz çiçekçilik yaptım don vurdu
 Ne kırmızı kodu ne sarısını

Koyun aldım beslemede beterim
 Yalnız güdemezsem çoban tutarım
 Dedim belki bu Kurban'da satarım
 Hırsız çaldı gitti hep sürüsünü

Bilemedim bu talihin kastını
 İncitmez bellerim dostu dostunu
 Alam satam dedim tilki postunu
 Kandırıp vermişler it derisini

Avcılık aklıma takıldı birden
 Bir kısmet çıkmadı topaldan körden
 Güreşeyim dedim kalkmadım yerden
 Yıkıldım yıkmadım hiç birisini

Kara talih benim aklım şaşırdı
 Kalkmak istedikçe vurdu düşürdü
 Biraz arı aldım soktu şişirdi
 Aldatıp vermişler dağ arısını

Ya Rab n'olur **Kara Mehmet** de gülsün
 Razıyım gelenler hep senden gelsin
 Dostlar zengin olmuş daha da olsun
 Benim de başıma ser darısını

NİHAT SÖNMEZ / OZAN NİHAT

(Denizli-Acıpayam)

14 Ekim 1950 tarihinde Denizli ili in Acıpayam ilçesinin Gölcük köyünde doğmuştur.

İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi ise Acıpayam'da okumuştur. 1972 yılında Almanya'ya gitmiştir. Vatanî görevi için 1975-1976 yılları arasında tekrar Türkiye'ye gelmiş, askerliğini tamamladıktan sonra Almanya'ya dönmüştür. 1987 yılında Türkiye'ye göçen âşık Denizli'de yaşamaktadır.

İlkokul çağlarında saza ve söze ilgi duymaya başlar. Onun saza ilgisinde babasının da saz çalması etkili olur. İlk şiirini ortaokulu bitirdiği yıl köyü için söyler.

Ustası olmayıp Yaşar Reyhanî, Hilmi Şahballı, Abdulvahap Kocaman, Yusuf Polatoğlu ve Ozan Arif'le tanıştıktan sonra şiirleri daha sağlam bir zemine oturur. Gördüğü bir rüya üzerine millî ve dinî konularda şiirler söylemeye başlamıştır. *Ozan Nihat*'ın dışında *Nihat* mahlasını da kullanmıştır.

Zekeriya Karadavut, *Ozan Nihat / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Denizli 1993.

OLDUM

Bir esrarlı sille yedim felekten
Dost bulup derdimi açamaz oldum
Kader süzdü beni ince elekten
Dünyanın rengini seçemez oldum

Murad alamadım şu genç yaşımdan
Uzak düştüm toprağımdan taşımdan
Nere gitsem talih gelir peşimden
Elimden kurtulup kaçamaz oldum

Taht kurup gönlümde gezenim gitti
Huzurum dirliğim düzenim gitti

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

Kayıboldu aklım izanım gitti
Hiçbir şeyi ölçüp biçemez oldum

Aşk bağına yurdum ilim der idim
Açılan kollara dalım der idim
Bülbül idim yâre gülüm der idim
Kınıldı kanadım uçamaz oldum

İçerim kan ağlar gülse de dışım
Mekân oldu türlü dertlere başım
Zehir oldu tatlı ekmeğim aşım
Huzur ile yiyip içemez oldum

Söyle zalım felek söyle n'oldum ben
Bu kansız yarayı nerden aldım ben
Yeni açmış çiçek idim soldum ben
Baharda kokular saçamaz oldum

Nihat gençlik yandı küllere gitti
Savruldu yâr aşkı yellere gitti
Arada köprüler sellere gitti
Gönülden gönüle geçemez oldum

(Karadavut 1993: 20)

MEVLÜT ŞAFAK / ÂŞIK MEVLÜT İHSANÎ

(Erzurum-Şenkaya)

15 Nisan 1928 tarihinde Erzurum ilinin Şenkaya ilçesinin Bardız bucağı-nın Çermik köyünde doğmuştur.

İlkokul üçüncü sınıfa kadar okumuştur. 9 yaşında arkadaşlarıyla bulduğu bir merminin patlaması üzerine gözlerinden yaralanmıştır. İmkânsızlıklar yüzünden her iki gözünü de kaybetmiş, Kur'an okuyanları dinleyerek hafız olmuştur.

13 yaşında saz çalmaya başlar. Varlıklı bir ailenin kızına gönlünü kaptırır, ancak karşılık alamaz, bunun üzerine amcasının kızıyla evlenir. Erzurum ve çevresinde saz çalarak geçimini sağlayan Mevlüt İhsanî Şafak, günün birinde bir âşık toplantısı için gittiği Alvar'da Mehmet Efendi'yle karşılaşır ve Mehmet Efendi ona İhsanî mahlasını verir.

Ustaları Alişan ve Nihanî'dir.

1955 yılında Sarıkamış'a göçen İhsanî, bir süre Kars Çimento Fabrikasında santral memuru olarak görev yapar.

Karaca Oğlan ve Erzurumlu Emrah'ı çok beğendiğini söyleyen İhsanî'nin çıraqları arasında Mehmet Hünkarî, Nuri Çırağı, İhsan Yavuzer, Rahim Baykara, Kenan Sağır, Âşık Halis, Erol Şahiner ve Mustafa Aydın sayılabilir.

Âşık makamlarını ve halk hikâyelerini iyi bilen ve bunları tasnif eden âşıklardan birisidir.

İhsanî, hemen hemen her konuda şiir söylemiştir. Elinde bomba patladıktan sonra ses telleri hasar gördüğü için güzel şiirlerinin anlaşılması güçleşmiştir. Şiirlerini plak ve kasete okumuştur. Türkiye içerisinde pek çok âşık toplantısına katılan İhsanî'nin dereceleri vardır. Onun hayatı ve şiirleri üzerinde başta Atatürk Üniversitesi olmak üzere değişik üniversitelerde öğrenci tezleri yapılmıştır.

Hayatının ilerleyen yıllarında Kocaeli'ye göçen İhsanî, hâlen aynı yerde yaşamaktadır.

Çağlayan Dere, Ankara 1990.

Dilaver Düzgün, *Âşık Mevlüt İhsanî / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Erzurum 1997.

SÜRÜTME BENİ

Sevdiğim nârına canımı yaktım
 Su gibi süzüldüm arkandan aktım
 Kayadan kayaya yüzümü çaktım
 Yüz üstü yerlerde sürütme beni

Sevda bir ateştir âşık da tren
 Yollarım karanlık yârdadır fren
 Başa yetiremez bu hızla süren
 Takıp da arkana yürütme beni

Hasretin gözümden akıtıyor yaş
 Benim kalbim kebab senin bağrın taş
 Ben bir karlı dağım sen oldun güneş
 Vurup da bağrıma eritme beni

Mevlüt İhsanî'nin gel hâline bak
 Sen bir rüzgâr oldun ben kuru yaprak
 Ben bir ağaç oldum sen kara toprak
 Basıp da bağrına çürütme beni

(Düzgün 1997: 79).

YÂR

Ağlaya ağlaya geldim yanına
 Akan göz yaşımı silemedin yâr
 Zalimlik düşer mi senin şanına
 Açtım da yaramı bilemedin yâr

Ben seni severdim sen de yad eli
 Seni de götürdü sevdanın seli
 Gönül kemanına zülfünden teli
 Çektin düzen ettin çalamadın yâr

Ben sana yaklaştım sen benden kaçtın
 Tezgin ceylan gibi dağlardan aştın

Coşkun nehir gibi köpürdün taşkın
Gönül bahçesini sulamadın yâr

Mevlüt İhsanî'yi yaktın arada
Ben burda gamlıyım sen de orada
Âşık olan eremezmiş murada
Sen de muradını alamadın yâr

(Düzgün 1997: 170)

TEMEL ŞAHİN / ÂŞIK TEMEL TURABÎ

(Erzurum-Oltu)

25 Mart 1966 tarihinde Erzurum ilinin Oltu ilçesinin Nefsinarman (Ünlükaya) köyünde doğmuştur.

1972’de kaydolduğu Ünlükaya İlkokulundan 1977 yılında mezun olur. İşi gereği Bursa’nın Karacabey ilçesine göçen Temel Şahin, burada 14 Eylül İlköğretim Okulunun ikinci devresini dışarıdan tamamlar ve 1997 yılında ortaokul diplomasını alır. Daha sonra Bursa Açık Lisesine kaydolmuştur.

Temel Şahin çok genç denebilecek bir yaşta sazla ve âşıklarla tanışır. Henüz on bir yaşında güzel sesli bir genç olan Temel, çevresinin de teşviki ile âşıklar meclisine devam etmeye başlar. Hemen hemen bütün Doğu Anadolu âşıklarında olduğu gibi o da Narmanlı Sümmanî ve Çıldırlı Âşık Şenlik’in mısralarıyla saz ve söz meclislerine girip çıkmaya başlamıştır. Sümmanî’nin torunu *Nusret Torunî*, *Alvarlı Âşık Yaşar Reyhanî*, *Âşık Mustafa Ruhanî*, *Âşık Mevlüt İhsanî* onun âşıklığa başlamasında etkili olan diğer saz şairleri olarak anılabilir. Sivaslı Âşık Veysel’i radyodan dinleyen Temel Şahin, “Türk’üz türkü çağırız”, “Uzun ince bir yoldayım”, “Dost dost diye nicesine sarıldım” mısralarından çok etkilenmiştir.

Türabî’nin soyundan Kara Hasan adıyla tanınan üçüncü dedesi badeli âşık olarak bilinir. Ayrıca Temel Türabî mevsimi olmamasına rağmen çocukken bir dilim portakal yer. Annesi Hatice Hanım’ın ifadesine göre Temel Şahin’i, Türabî yapan bu bir dilim portakaldır. Türabî’ye göre bade ilahî bir rüzgârdır, bir sevgidir. Allah’ın vermiş olduğu bir tattır. Badenin sebebi de bazen sıra dışı bir olay, bazen bir dilim portakal, bazen uyku açmada kullanılan bir tas şerbet, vb.dir.

Ali Berat Alptekin, *Begim (Âşık Temel Turabî)*, Bursa 2002.

Şevket Saran-İsmail Soysal, *Erzurumlu Âşık Temel Türabî*, Karacabey 1998.

BAYRAM GÜNLERİ

Sevgi denizinin saygı ırmağı
Gönüllerde coşar bayram günleri
Birlik beraraberlik kardeşlik bağı
Eş dost dolar taşar bayram günleri

Küçük büyüğünün öper elini
 Alır duasını tutar yolunu
 Yaşlı kaynananın taze gelini
 Ziyarete koşar bayram günleri

Âşık Turabî'yim sohbetim sözüm
 Dert ortağım oldu çaldığım sazım
 Bir türlü gurbette gülmedi yüzüm
 Köy aklıma düşer bayram günleri

(Saran- Soysal 1998: 54)

ÇAĞ MI VAR

Sineme yerleşen sevdayı sorma
 Yamacından gül bitirmez dağ mı var
 Feryadımı, figanımı hor görme
 Âşıkları ağlatmayan çağ mı var

Ben âşığım diyen değildir tekin
 Hâlimden anlayan az olur lakin
 Deniz durgun çöl aydınlık yol sakın
 Gelmez yârin kollarında bağ mı var

Kirpiğin ok oldu kaşların kama
 Hasreti sapladı azalarım
 Bir kemik bir deri kalmazdım ama
 Güneş görüp erimeyen yağ mı var

Türabî'yim dost göründün gözüme
 Aşk avcı gibi saldın izime
 Vefasız yâr ne gülersin yüzüme
 Saçlarımda birkaç tane ağ mı var

(Saran-Soysal 1998: 43)

EROL ŞAHİNER / ÂŞIK EROL ŞAHİNER

(Erzurum-Oltu)

3 Mayıs 1963 tarihinde Erzurum ilinin Oltu ilçesi in Çatak köyünde doğmuştur.

İlkokulu köyünde bitiren Şahiner ortaokula İstanbul'da başlar. Ancak o girdiği okulu bitiremez ve ikinci sınıftan terk eder.

Erol Şahiner çocukluk yıllarında âşıklığa, başta Narmanlı Âşık Sümmanî olmak üzere Doğu Anadolu Bölgesi'nden pek çok âşığın şiirini okuyarak başlar. 1977 yılında ise Erzurum'da Âşık Nuri Çırağî'nin işlettiği kahvede iyi bir dinleyici olur. Böylece onun âşıklık arzusu daha da artar. İlk âşıklık derslerini yakın akrabası olan Âşık Mevlüt İhsanî'den alır. Daha sonra da sırasıyla Âşık Yaşar Reyhanî ve Nuri Çırağî'den âşıklık edebi, erkânı ve yolunu öğrenir. Üç yıl kadar devam eden bu çıraklık döneminden sonra mahlasını alarak usta âşıkların safına katılır.

Prof. Alptekin, 1979 yılında, Âşık Erol Şahiner'e badeli olup olmadığını sorduğunda o samimi bir itirafta bulunarak; *"Hocam, bu bade meselesi biraz da bizim Doğu Anadolu Bölgesi ile ilgili. Ancak ben de 1973 yılında rüyamda üç yeşil pardüseli, beyaz sakallı pir gördüm. Bunlardan birinin elinde kalem, birinin elinde asa, birinin elinde de kitap vardı. Bunlar kendi aralarında konuştular ve dediler ki:*

"Buna kitap ve asa versek taşıyamaz. En iyisi biz buna taşıyabileceği bir kalem verelim." dediler.

Ben bu ateşle yanıp tutuşurken üç ihtiyarı üç ay sonra tekrar rüyamda gördüm. Onun üçü beni tekrar uyandırdılar ve:

"Şimdi sana bir saz vereceğiz. Şimdi gideceksin Taşmardı mevkiindeki Haşim Dayı'nın tarlasındaki kuşburnu ağacının yanına varacaksın. O ağaçta bir saz asılı onu alacaksın." dediler. Rüyamda tarlanın herg (sürülmüş) edildiğini ve ağaçtaki sazın kendi kendine çaldığını gördüğüm sırada annem beni uyandırdı ve:

"Kalk, hayvanlar komşunun bağına girmiş, onlar babanla birbirlerine bağırışıp çığırışıp duruyorlar." deyince uyandım.

Daha sonra ben bu rüyamı değişik kimselere anlattım. Bu anlatmalardan bu yana da aşağı yukarı yirmi sekiz yıl geçti. Bir daha da bu dervişleri görmedim.

Şahiner'in şiirleri henüz yayımlanmamış olup ona yakın kaseti çıkmıştır.

Şahiner, İstanbul'da yaşamaktadır.

GÖZLERİN

Yıllar yılı geçti kurtulamadım
Esir etti beni ela gözlerin
Seni mutlu görmek benim muradım
Bensiz nasıl huzurbula gözlerin

Senden ayrılınca çekerim yasın
Gözümde hayalin duruşun süsün
Ben garip yolcuym sen karlı dağsın
Yoluma kesilmiş bela gözlerin

Sen gönül sultanım ben de kölesi
Ömrümün sarayı umut kalesi
Gönlümün bağının çiçek kalesi
Bensiz açıyorsan sola gözlerin

Kara sevda söylenirmiş dillerde
Bülbülün arzusu açan güllerde
Ben sen için her gün gurbet ellerde
Bilmem bakıyor mu yola gözlerin

Erol Şahiner'im sensiz boştur ün
Mecnun olanların her günü düğün
Ben senden sen benden ayrıldığı gün
El sallardı dola dola gözlerin.

(Ali Berat Alptekin'in arşivinden)

DEDE KORKUT

Kopuzuyla gelir Ergenekon'dan
Gönlümüzde miras şan Dede Korkut
Vatanı milleti çok sevmiş candan
Canımıza katar can Dede Korkut

Altay'dan Tuna'ya duyulur sesin
Seni unutmadık gönlümüzdesin

Bitmeyen sönmeyen bir efsanesin
Üstadsın yiğitsin han Dede Korkut

Birlik mertlik söyler senin dilleri
Eşsiz ozanısın Turan ellerin
Aklımı büyüler hikâyelerin
Ufkumuza doğan tan Dede Korkut

Ozan **Şahiner** der dilin anarız
Sazını sözünü telin anarız
Çok şükür Allah'a yılın anarız
Kalbimizdesin her an Dede Korkut

(Ali Berat Alptekin'in arşivinden)

VEYSEL ŞATIROĞLU/ÂŞIK VEYSEL

(Sivas-Şarkışla)

1894 yılında Sivas ilinin Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde doğmuştur.

Âşık Veyssel'in yedi yaşında iken çiçek hastalığı sebebiyle bir gözü görmez olur; öbür gözünü de öküz boynuzladığı için görme özürülü olmuştur. Bu sebepten onun okuma yazması da yoktur. Ancak bütün hayatı boyunca birkaç şeye çok üzülecektir ki, bunlardan birisi de okuyup yazamamasıdır.

Veyssel'in saz hocaları Karaca Ahmet ve Camşıhlı Ali Ağa'dır.

Âşık Veyssel 1933 yılına kadar usta malı şiirler çalıp söylemiştir. 1931 yılında *1. Sivas Halk Şairleri Bayramı*, ardından gelişen bazı olaylar Veyssel'in gönül dilinin iyice açılmasına sebep olur. O yıllara kadar Sivrialan ve çevresinde tanınan, düğünlerde çalıp söyleyen Veyssel, bu yıllardan itibaren kabuğundan çıkacak, önce Türkiye'nin, sonra da Türk dünyası dediğimiz geniş coğrafyanın âşığı olacaktır.

Onun ilk şiiri ve konusu anlamlıdır. Veyssel, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yılı dolayısıyla açılan şiir yarışmasına, Cumhuriyetimizin kurucusu, büyük asker, büyük devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk'ün adına bir destan yazar.

Artık saz ve sözde sesini iyice duyuran Veyssel, yol arkadaşları (Halil Çavuş, İbrahim Tutuş, Veyssel Erkeç, Ahmet Şatıroğlu) ile Türkiye'nin pek çok yerini gezip dolaşmıştır.

İstanbul Radyosunda, Veyssel'i dinleyen Atatürk, âşığın bulunup huzuruna getirilmesi emri verir. Ancak bütün aramalara rağmen Veyssel bulunamaz.

Âşık Veyssel, İstanbul Radyosunda program yaptığı yıllarda bir de plak doldurur. Kısa sürede plakları çok tutulan Veyssel, artık her evde, her kahvede aranan bir âşık olur. Plağa okuduğu ilk türkü ise Emlek yöresinin ünlü ozanlarından Âşık İzzetî'ye aittir.

1950 yılında senaryosu Bedri Rahmi Eyuboğlu tarafından yazılan *Karanlık Dinyam* adlı filmin konusu da Âşık Veyssel'dir.

1965'te Türkiye Büyük Millet Meclisi Veyssel'i "Anadilimize ve Millî Birliğimize" katkısından dolayı özel bir kanunla vatanî hizmet tertibinden maaşa bağlar.

*İkinci Sivas Âşıklar Bayramı'*na katılır. Son olarak katıldığı Konya Âşıklar Bayramı'nda da jüri üyesi olarak görev alır.

170 civarında şiiri bulunan Veysel, şiirlerinde vatan sevgisini, köy enstitülerini, Cumhuriyet'i, Atatürk'ü ve sosyal konuları işlemiştir. O, doğaçlaması olmayan, atışma yapamayan, muamma çözemeyen, halk hikâyesi anlatamayan bir saz şairi olmasıyla da geleneksel âşık tipinin dışına çıkmıştır.

Hacı Bektaş Kültür Merkezinin davetlisi olarak Hacıbektaş'a giden Veysel, "Toprak" şiirini okurken rahatsızlanır ve 21 Mart 1973 tarihinde vefat eder; mezarı çok sevdiği köyündedir.

Âşık Veysel: Deyişler, Ankara 1944.

Âşık Veysel Şatıroğlu: Sazımdan Sesler, İstanbul 1949.

Âşık Veysel'in Hayatı ve Şiirleri, İstanbul 1954.

Erdoğan Alkan, *Kör Oldum Veysel Oldum*, İstanbul 1991.

Ali Berat Alptekin, *Türkün Türkü Çağırırız / Âşık Veysel*, Ankara 2004.

İbrahim Aslanoğlu, *Âşık Veysel*, Sivas 1964.

Yavuz Bülent Bakiler, *Âşık Veysel*, Ankara 1989.

Adnan Binyazar, *Uzun İnce Bir Yolda Âşık Veysel / Hayatı Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul 1973.

Doğan Kaya, *Âşık Veysel*, Sivas 2004.

Tahir Kutsi Makal, *Âşık Veysel*, İstanbul 1969.

Ümit Yaşar Oğuzcan, *Âşık Veysel Dostlar Beni Hatırlasın*, İstanbul 1970.

Mehmet Öksüz, *Âşık Veysel / Uzun İnce Bir Yoldayım (Yaşamı-Sanatı-Eserleri)*, İstanbul 1993.

Gülağ Öz, *Anı Makale ve Röportajlarla Âşık Veysel Antolojisi*, (?).

Gülağ Öz, *Bütün Yönleriyle Âşık Veysel*, Ankara 1994.

Kutlu Özen, *Âşık Veysel Şatıroğlu*, Sivas 1990.

Muzaffer Uyguner, *Âşık Veysel (Yaşamı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler)*, Ankara 1990.

Niyazi Yılmaz, *Âşık Veysel*, Ankara 1996.

Bibliyografya için bk., Nejat Sefercioğlu-Aydın Kuran, *Âşık Veysel Bibliyografyası*, Ankara 1983.

AĞLADI

Ağlayalım Atatürk'e
 Bütün dünya kan ağladı
 Süleyman olmuştu mülke
 Geldi ecel can ağladı

Doğu batı cenup şimal
 Aman Tanrım bu nasıl hâl
 Atatürk'e erdi zeval
 Memur mebusan ağladı

İskender-i Zülkarneyn
 Çalışmadı buncalayın
 Her millet Atatürk deyin
 Cemiyeti Akvam ağladı

Atatürk'ün eserleri
 Söylenecek bundan geri
 Bütün dünyanın her yeri
 Ah çekti vatan ağladı

Fabrikalar icat etti
 Atalığın ispat etti
 Varlığın Türk'e terketti
 Döndü çark devran ağladı

Tiren hattı tayyareler
 Türkler giydi hep karalar
 Semerkant'la Buharalar
 İşitti her yan ağladı

Bu ne kuvvet bu ne kudret
 Var idi bunda bir hikmet
 Bütün Türkler İnönü İsmet
 Gözlerinden kan ağladı

Siz sağ olun Türk gençliği
 Çalışanlar kalmaz geri

Mareşal'in askerleri
Ordular teğmen ağladı

Zannetme ağlayan gülmez
Arslan yatağı boş kalmaz
Yalnız gidenler gelmez
Her gelen insan ağladı

Uzatma Veyssel bu sözü
Dayanmaz herkesin özü
Koruyalım yurdumuzu
Dost değil düşman ağladı

(Alptekin 2004: 154-155)

SIRASI

Allah birdir Peygamber hak
Rabbülâlemin'dir mutlak
Senlik benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası

Kürt'ü Türk'ü ve Çerkez'i
Hep Âdem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlışı var mı ve neresi

Kur'an'a bak İncil'e bak
Dört kitabın dördü de hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası

Bin bir ismin birinden tut
Senlik benlik nedir sil at
Tuttuğun yola doğru git
Yoldan çıkıp olma asi

Yezit nedir ne kızılbaz
Değil miyiz hep bir kardaş

Bizi yakar bizim ataş
Söndürmektir tek çaresi

Kişi ne çeker dilinden
Hem belinden hem elinden
Hayır ve şer emelinden
Hakikat bunun burası

Şu âlemi yaratan bir
Odur külli şeye kadir
Alevi Sünnilik nedir
Menfaattir varvarası

Cümle canlı hep topraktan
Var olmuştur emir Hak'tan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet deryası

Veysel sapma sağa sola
Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir bela
Dava insanlık davası.

(Kaya 2005: 147-148)

TÜRKÜ ÇIĞIRIRIZ

Dünya dolsa şarkıyılan
Türk'üz türkü çağırırız
Yola gitmek korkuyulan
Türk'üz türkü çağırırız

Türk'üz Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşımız
Türk'üz türkü çağırırız

Türklerdir bizim atamız
Halis Türk'üz kanı temiz

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Şarkı gazeldir hatamız
Türk'üz türkü çığırırız

Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türk'üz türkü çığırırız

Yaylalarda yataklarda
Odalarda otaklarda
Koyun gibi koytaklarda
Türk'üz türkü çığırırız

Su başında sulaklarda
Türk'ün sesi kulaklarda
Beşiklerde beleklerde
Türk'üz türkü çığırırız

Hep beraber gelin kızlar
Bile coşar o yıldızlar
Koşulunca çifte sazlar
Türk'üz türkü çığırırız

İnler Veysel arı gibi
Bülbüllerin zarı gibi
Turnalar katarı gibi
Türk'üz türkü çığırırız.

(Alptekin 2004: 186-187)

KARA TOPRAKTIR

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum

Hertürlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır

Âdem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyva yetirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yârim kara topraktır

Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sadık yârim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yârim kara topraktır

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılısam nerde kalırım
Benim sadık yârim kara topraktır

Dileğin var ise iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sadık yârim kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah'a
Hakk'ın hazinesi gizli toprakta
Benim sadık yârim kara topraktır

Bütün kusurlarım toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir **Veysel**'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır

(Alptekin 2004: 246-247)

ADEM ŞENTÜRK/ARDANUÇLU ÂŞIK EFKÂRÎ

(Artvin-Ardanuç)

28 Haziran 1316/1900 tarihinde Artvin ilinin Ardanuç ilçesinin Basa (Yolüstü) köyünde doğmuştur.

Medrese öğrenimi görmüştür. 01 Kasım 1928 harf inkılabından sonra Latin harflerini kendi kendine öğrenir. Genç yaşta babasını kaybeder, bunun üzerine amcasına sığınır. Birinci Dünya Savaşı sırasında gönüllü olarak Galiçya, Romanya, Tiflis, Bakü ve Artvin cephelerinde savaşa katılır. Kurtuluş Savaşının zaferle sonuçlanmasından sonra köyüne döner ve hastalanır. İlkel yöntemlerle çeşitli tedavi yollarına başvurulur. Bu yöntemlerden birisi de türbe ziyaretleridir. Kasımoğlu Pınarı'nın başına yatırıldığında pirlerin elinden bade içir ve Belkiya (Nazmiye) adında bir kıza âşık olur.

Rüyasında gördüğü kızla evlenir, fakat dokuz yıl sonra eşini kaybeder. Eşinin ardından ağıtlar yakar, acıklı şiirler okur.

Ardanuçlu Efkârî pek çok yeri gezer ve buralarda tanıştığı âşıklarla atışır. Ömrünün sonuna doğru 1966 yılında başlayan Konya Âşıklar Bayramına katılır ve atışma dalında birincilik alır. Daha sonraki yıllarda aynı bayramda jüri üyesi olarak bulunur. Halk şiirini iyi bilen Efkârî, bu şiirin hemen hemen her dalında örnekler vermiştir.

Efkârî'nin; Huzurî (*Âşık Efkârî-Huzurî Karşılaşması*, 1966), Sefilî, Ate Sultan, (*Ate Sultan ve Efkârî Karşılaşmaları*, 1966) Sefilî (*Sefilî-Efkârî Karşılaşmaları*, 1966.) ve Burhanî ile karşılaşmaları ayrı ayrı küçük kitapçıklar hâlinde yayımlanmıştır.

Efkârî, 15 Mayıs 1980'de Bursa'da vefat etmiştir.

Özgen Keskin, *Türk Saz Şairliği ve Ardanuçlu Efkârî*, Bursa 1983.

Hamit Zübeyr Koşay, *Susmuş Saz*, Ankara 1949. (Bu kitap İngilizceye de çevrilmiştir).

M. Âdil Özder, *Ardanuçlu Âşık Efkârî*, 1976.

Hayrettin Rayman, *Ardanuçlu Âşık Efkârî*, Erzincan 1998.

Rıfki Yazıcı, *Âşık Efkârî / Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri*, Konya 1992.

ÇORUH DAĞLARI

Koca Kafkasların bir parçasıdır
 Böyledir ezeli Çoruh Dağları
 Tepesi dumanlı altı ormanlı
 Tabiat güzeli Çoruh Dağları

Turnası leyleği göllerde kazı
 Mahşer gibi gelir geçer her yazı
 Bambaşka görünür bayırı düzü
 Koyunlu kuzulu Çoruh Dağları

Efkârî kış gelsin sen yazı bekle
 Seyret çobanları yiğit yürekle
 Lale sümbül açar yüz bin çiçekle
 Gelin tek bezeli Çoruh Dağları

(Keskin 1984: 77)

SENİ

Dedim dilber nedir sendeki nazlar
 Dedi sevdalara salarım seni
 Dedim çarpar beni o kara gözler
 Dedi şahin gibi kaparım seni

Dedim sarsam seni sarılır mısın
 Dedi düşüncenden yorulur musun
 Dedim güzel benden kırılır mısın
 Dedi defterimden silerim seni

Dedim âşık isen bir saz alsana
 Dedi bu sevdama çare bulsana
 Dedim **Efkârî**'yle bir gün kalsana
 Dedi ben de Hak'tan dileri

(Yazıcı 1992: 42)

YAYLANIN

Muhterem anneler hanım nineler
Siz ağa paşası birer yaylanın
Hele yayla evi küçük haneler
Bunlar birliğini kurar yaylanın

Bir yandan sevimli yağmurlar eler
Bir yandan koyunu kuzusu meler
Herkes bu mevsimde yaylayı diler
Bu mevsimi üç ay sürer yaylanın

Sizler burda üç ay sürüp devranı
Bozultur dağların biter seyranı
Eylülde yollanır göçü kervanı
Bu sefası sona erer yaylanın

Anneleri meteylersin Efkârî
Yayla cennet olmuş onların yeri
Çağırışır çobanlar kopar mahşeri
Bu günleri cana sarar yaylanın

(Yazıcı 1992: 74)

DURAN ŞİHLİOĞLU/ÂŞIK ŞİHLİOĞLU

(Ceyhan-Adana)

1932 yılında Adana ilinin Ceyhan ilçesinin Gümürdülü köyünde doğmuştur.

Şihlioğlu mahlasıyla şiirler söylemektedir. İlkokulu dışarıdan bitirmiştir. Hayatını çiftçilikle devam ettirmektedir. Az çok saz çalabilen Şihlioğlu, saz eşliğinde de şiir söyleyebilmektedir. Herhangi bir ustası olmayıp kendi kendine şiir söylemeye başlamıştır.

Badeli âşıklardan olup bade içmesini şöyle anlatmaktadır:

"Dana çobanlığı yapıyordum. Rüyamda bir ayna gördüm. Aynanın içinde de bir güzel kız vardı. Ben de aynanın içinde kızın yanında oturuyordum. Yanımdan bir pınar akıyordu. O kadar susamıştık ki, ikimiz de inip o pınardan içtik. O anda ben uyandım. Gerçekten de çok susamıştım. Uyandım ki yanımda kız filan yok. Danalara baktım, onlar da yok. Danalar eve gitmişler. Anam:

"Oğlum danalar eve geldi; sen nerede kaldın?" dedi. O günden itibaren içimde bir şeyler olmaya başladı. Ben de kendi kendime saz çalıp şiir söylemeye başladım." (Görkem 1989: 87- 88).

Şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup koşma, destan varsağı ve semaîlerinde kendi hayatını, Çukurova çiftçisini, toplumdaki aksaklıkları, millî ve dinî konuları işlemiştir.

İsmail Görkem, "Çukurova'nın İki Halk Şairi: Şihlioğlu ve Kara Mehmet", 2. Mersin Millî Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri/2-4 Aralık 1988, Ankara 1989, 86-95.

FARE

Usandım elinden arsız
Gelme bize daha fare
Ettiklerin haksız yersiz
Getirim dize fare

Alnın tilki alnı gibi
Karnın ayı karnı gibi

Burnun domuz burnu gibi
Dışın benzer biz'e fare

Söyle pamukları ne'ttin
Sattıysan kime sattın
Kızına çeyiz mi ettin
Düğün mü var sizde fare

Girersin çuvala una
Aran bulun bulgur tane
Hırsızlıktan yedi sene
Giyen sonra ceza fare

Gel tutulsun dediğimiz
Dolaplara koduğumuz
Yemek yapıp yediğimiz
Değme yağa tuza fare

Dosttan gelmişti hediye
Kim dedi sana 'Ye' diye
Gösterirsem mor kediye
Eder seni meze fare

Şıhlioğlu'yum çok beterim
Tuzak kursam tez tutarım
Kızdırma zehir atarım
Son ihtarım size fare

(Görkem 1989: 92-93)

ARİF ŞİRİN / OZAN ARİF

(Giresun- Alucra)

10 Haziran 1949 tarihinde Giresun ilinin Alucra ilçesinin Hapu (Yükse-len) köyünde doğmuştur.

Memur bir ailenin çocuğu olan Ozan Arif ortaokulu ve liseyi Samsun'da bitirmiştir. Fark derslerini verdikten sonra da sınıf öğretmeni olarak göreve başlamıştır.

Öğretmelik ve ozanlığın dışında işçilik ve çiftçilikle de uğraşmıştır.

Âşıklılığının oluşmasında çocukluk ve gençlik çağında okuduğu *Kerem ile Ash*, *Leyla ile Mecnun*, *Karaca Oğlan*, *Köroğlu*, *Yunus Emre* ve *Dadaloğlu* gibi kitapların tesiri büyüktür.

Onun şiirlerinin oluşmasında yüksek tarih şuuru ve kültürünün etkili olduğunu söyleyebiliriz.

O şiirlerinde sadece Türkiye Türklerini değil, Türkiye dışındaki Türkleri, gurbetçi vatandaşları, dinî ve millî konuları da işlemiştir.

Şiirlerinin tamamı millî veznimiz hece vezniyle yazılmış/söylenmiş olup 8 ve 11'li hece ölçüsüdür.

Ozan Arif'in destan ve taşlamaları ünlüdür. Şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış olup bunlardan bir kısmı *Bir Devrin Destanı* adlı kitapta toplanmıştır.

Ozan Arif/ Bir Devrin Destanı, İstanbul 1987.

BİZİM BİZİM

Nedir bu kan bu gözyaşı
Bu memleket bizim bizim
Kim çıkardı bu savaşı
Bu memleket bizim bizim

Kürtlük, Lazlık, Çerkezlik ney
Aynı millet hep aynı şey
Türk oğluyuz Türk'üz hey hey
Bu memleket bizim bizim

Alevi'yle Sünni yarış
Barış için olsun barış
Adım adım karış karış
Bu memleket bizim bizim

Malazgirt'le Çanakkale
Bizi gördü hep el ele
Düşün gardaş düşün hele
Bu memleket bizim bizim

Karpuz mu ki dilelim be
Tarla mı ki bölelim be
Kıymetini bilelim be
Bu memleket bizim bizim

Ne kırıp ne kırılalım
Ne de küsüp darılalım
Ona sıkı sarılalım
Bu memleket bizim bizim

Arif senin sütündür o
Kemiğindir etindir o
Bölünmez bir bütündür o
Bu memleket bizim bizim

ÖĞRETTİ

Bu Almanya bize var ya efendi
Her bir şeyi sinsi sinsi öğretti
Türklüğümüz pasaportta küflendi
Yetmiş iki buçuk cinsi öğretti

Parasıyla düdüğünü öttürdü
Fiyarında devesine güttürdü
Kadere imanı kayıp ettirdi
Lotoyu, totoyu, şansını öğretti

Anlatmak zor bazısının halını
Kimi tuttu Yahova'nın yolunu,
Zeybekler unuttu 'Harmandalı'nı
Dadaşıma bile dansı öğretti

Arif der ki zikkım olsun parası
Zor kapanır Almanya'nın yarası
'Ali'leri 'Aleks' yaptı burası
'Hasan'ın yerine 'Hans'ı öğretti

EYÜP TADİL / ÂŞIK EYYUBÎ

(Adana-Feke)

1955 yılında Adana ilinin Feke ilçesinin Gürümze köyünde doğmuştur.

Ortaokul mezunu olan Eyyubî, âşıklık geleneğini bölgesindeki âşıklardan öğrenmiştir. Doğaçlaması kuvvetli olan Eyyubî, halk şiirinin hemen hemen her dalında birbirinden güzel örnekler vermiştir. Türkiye’de düzenlenen pek çok âşık toplantısına katılan Eyyubî, hâlen köyünde tarım işleriyle meşgul olmaktadır.

Değişik dergi ve antolojilerde şiirleri yayımlanan Eyyubî üzerinde Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak Kemal Çopuroğlu tarafından henüz yayımlanmamış olan bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.

Kemal Çopuroğlu, *Yukarı Çukurova’da Âşıklık Geleneği ve Âşık Eyyubî*, Elazığ 1988.

KARIŞIK

Meryem mektup salmış içi resimli
Poz verişî kahr ile karışık
Nakış nakış zarfın üzeri simli
Kokusu var puhur ile karışık

Bu resmimi bir kenara koy diyor
Kavuşmaya seneleri say diyor
Terzi İlyas eliyle filan köy diyor
Köy adresi şehir ile karışık

Böyle mi olurmuş aşkın tesiri
Sevilenden siler birçok kusuru
Beni bir bakışta etti esiri
Ela gözler sihir ile karışık

Yazmış cevap yazar isen yerine
Gitmesin bu dava fazla derine

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

İsmin yazma diyor zarf üzerine
Muhabbeti tehir ile karışık

İsterdim yakından yüzünü görek
Maksadı ne imiş öğrenmek gerek
Satırları dolu zıkım zemberek
Kelimeler zehir ile karışık

Eyyubî bu aşkı böyle çekiyor
Önüme bin türlü engel çıkıyor
İrademi dinlemeden akıyor
Göz yaşlarım nehir ile karışık

(Çopuroğlu 1988: 197)

FATMA TAŞKAYA / ÂŞIK FATMA

(Osmaniye-Kadirli)

1957 yılında Adana ilinin Kozan ilçesinin Bucak köyünde doğmuştur. Ünlü âşık Hazım Demirci'nin kızı olup 1972 yılında Osman Taşkaya (Feymanî) ile evlenmiştir.

İlkokulu köyünde okumuş olan Fatma Taşkaya ortaokula kaydolursa da çeşitli sebeplerden dolayı ikinci sınıftan ayrılmak zorunda kalır

Âşık Fatma bir ustasının olmadığını söylüyorsa da babası Hazım Demirci ve kocası Osman Taşkaya'nın etkisi olduğu açıktır.

Âşık Fatma badeli âşıklarımızdan olup bu durumu şöyle anlatır:

"Yakın akrabalarımızın bulunduğu Kozan'ın Bulduk köyüne gitmiştik. Orada uyur iken rüyamda, bir küçük akarsu yanına tanımadığım ve tam olarak nasıl biri olduğunu hatırlamadığım bir kişi bana bir tas su dolduruyor. Ben bunun bade olduğunu biliyorum, elime alıp tam içecekken annem beni uykudan uyandırıyor. Ben bundan çok etkilendim ve artık şiirler yazmaya başladım." (Taşkaya 2003: 27).

Başta kocası Feymanî olmak üzere değişik dostlarına yazdığı mektup tarzı şiirleri ünlü olup eserlerinin tamamında hece veznini kullanmıştır.

Şiirlerinde sevdayı, aşkı, toplumdaki bozuklukları, Bosna Hersek'teki insanlık dramını, Çukurova ve bölge tabiatını, bitkilerini, vb. işlemiştir.

Serdarhan Taşkaya, *Çukurovalı Âşık Fatma'nın Hayatı ve Şiirleri*, Osmaniye 2003.

DİLİME

Nazlı yârden haber geldi
Aldım okudum elime
Hasreti ciğerim deldi
Ne gelse derim dilime

Bilirim talihim kara
Yaradan düşürdü zara
Aşkın ateşiyle nâra
Yansam da şükür hâlime

Özlemiş oğul kızını
Hakk'a bağlamış özünü
Sağlam tutmuştur sözünü
Kadermiş çıktı yoluma

Fatma sırrın vermez ele
Bakar durur daim yola
Sağlam sarılmış bir dala
Güvencim sonsuz gülüme

(Taşkaya 2003: 102)

OSMAN TAŞKAYA / ÂŞIK FEYMANÎ

(Osmaniye-Kadirli)

1942’de Osmaniye ilinin Kadirli ilçesi in Azaplı köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup mütevazı kişiliği ile her kesimin takdirini kazanan bir saz şairidir. Onun yetişmesinde kayınbabası Âşık Deli Hazım’ın büyük etkisi vardır. Türkiye içinde ve dışında pek çok âşık toplantısına katılan Feymanî’nin çeşitli dallarda birincilikleri vardır. “Ölüm yakamı tutma git” ve “Ahu gözlüm” adlı şiirleri, türkü olarak uzun yıllar dillerden düşmemiştir.

Feymanî, Çukurova âşıklık geleneğini en iyi bilen saz şairlerinden birisidir. O, bu yönüyle de pek çok araştırmacıya kaynak şahıslık yapmıştır.

Halk şiirinin koşma, semaî ve varsağı gibi dallarında başarılı olan Feymanî hemen hemen her konuda şiir söylemiştir. Muamma çözmede çok başarılıdır. Onun şiirlerinde hayat tarzını bulmamız mümkündür. Feymanî, karıncayı bile incitmek istemeyen bir ruha sahiptir. Bu sebepten onun şiirleri okunduğunda tasavvufi bazı unsurların öne çıktığını görebiliriz.

Osmaniye Folklor Araştırmaları Derneği, 1997’den beri her yılın Kasım ayının ilk haftasında “Âşık Feymanî Şenlikleri” düzenlemektedir.

Feymanî’nin hayatı ve âşıklığı etrafında Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Erman Artun tarafından hazırlanmış doçentlik takdim tezi vardır.

Âşık Feymanî, Ahu Gözlüm, Ankara 1989.

Erman Artun, *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymanî*, Adana 1996, 410-411)

Serdarhan Musa Taşkaya (hzl.), *Âşık Feymanî*, Kadirli (?), 2002.

AHU GÖZLÜM

Ahu gözlüm tut elimden
Vazgeçmeden emelimden
Aşkın beni temelinden
Yakmadan gel yıkmadan gel

Derde salmadan başımı
 Noksan etmeden işimi
 Damla damla gözyaşımı
 Dökmeden gel akmadan gel

Göz değmeden yapımıza
 Yakılmadan tapımıza
 Kara deve kapımıza
 Çökmeden gel ıkmadan gel

Kader bağlamadan zincir
 Bağlar ise gönül i
 Ölüm ocağıma incir
 Dikmeden gel ekmeden gel

Bu ayrılık telimizi
 Bulandırır selimizi
 Hasret gurbet belimizi
 Bükmeden gel bıkmadan gel

Feymanî'yim kaçma benden
 Usanmadı gönül senden
 Ecel tatlı canı tenden
 Çekmeden gel çıkmadan gel

(Ahu Gözlüm 1989: 18)

NEYLEYİM

İnsan var kurumuş ağaca benzer
 Aşı tutmaz ise dalı neyleyim
 İnsan var ağzına geleni söyler
 Manasız mantıksız dili neyleyim

İnsan var bağ dikmiş bahçıvanı yok
 İnsan var ev yapmış ağ tavanı yok
 İnsan var yaşamış adı sanı yok
 Nesline faydasız kulu neyleyim

İnsan var lokmandır yaralar sarmış
 İnsan var sonradan görmüş şımarmış
 İnsan var fen ile fezaya varmış
 Kılavuzu cahil yolu neyleyim

İnsan var çiçektir gül sarmaşıktır
 İnsan var peçmürde ne dolaşıktır
 İnsan var sadece ismi âşıktır
 Olmamış aşk ile deli neyleyim

İnsan var sel olmuş doğru akmamış
 İnsan var ateştir ocak yakmamış
 İnsan var çok gezmiş iz bırakmamış
 Dünya bunlar ile dolu neyleyim

İnsan var heybetli amma er değil
 İnsan var hükümdar olmuş hür değil
 İnsan var sözüyle özü bir değil
 Köpek derisinde balı neyleyim

İnsan var beyinde ilim kaynamaz
 İnsan var dünya tef çalsa oynamaz
 İnsan var kumarbaz hem de beynamaz
 Secdesiz sücatsız beli neyleyim

İnsan var çoban tut sinek yayamaz
 İnsan var okumuş kırkı sayamaz
 İnsan var taş taş üstüne koyamaz
 Parmağı hünersiz eli neyleyim

İnsan var ölse de sapmaz doğrudan
 İnsan var kaldırmak güçtür uykudan
 İnsan var geliri gayrimeşrudan
 Bereketsiz para pulu neyleyim

İnsan var kısırdır tohumu bitmez
 İnsan var ezilireziyet etmez
 İnsan var kazancı hayıra gitmez
 Sevapsız serveti malı neyleyim

İnsan var canbazdır yolu tel üstü
 İnsan var vahşiler yâreni dostu
 İnsan var dünyayı yok etmek kastı
 Zalime yâr olan yılı neyleyim

Mürşit var müridi irşat etmemiş
 Mürit var mürşide doğru gitmemiş
 Gonca var aşkıyla bülbül ötmemiş
 Dikensiz daldaki gülü neyleyim

Kerem'den Aslı'dan ibret alan yok
 Ferhat gibi Şirin için ölen yok
 Mecnun olan çok ya Hakk'ı bulan yok
 Leyla'sı gelmeyen çölü neyleyim

Belki de bunlardan birisiyim ben
 Ya ölü yahut da dirisiyim ben
 Demiş mahlukatın irisiyim ben
 Karıncadan korkan fili neyleyim

Garibim ölürsem hece taşım yok
 Bir beladan uzak dertsiz başım yok
 Anam yok babam yok öz kardaşım yok
 Yâr olmazsa ben yad eli neyleyim

Çok şükür Feymanî yazıldı adım
 Daim ümit deryasına çağladım
 Yıllardır arzumı aşka bağladım
 Falcının baktığı falı neyleyim

(Artun 1992: 361-363)

BAYRAMDIR

Şehar yeli tebrik eyle yârımı
 Al yeşil geyinsin bugün bayramdır
 Sakın gücendirme dudu dillimi
 Çiçekler takınsın bugün bayramdır

Unutmasın beni aklında tutsun
Unutursa ayrılığı unutsun
Ağlamasın göz yaşını kurutsun
Kınalar yakınsın bugün bayramdır

Feymanî selamı salar yelinen
Bülbül olan küs tutar mı gülünen
Ağar olsun konuşmasın elinen
Nazardan sakınsın bugün bayramdır

(Artun 1996: 410-411)

ŞEREF TAŞLIOVA / ÂŞİK ŞEREF TAŞLIOVA

(Ardahan-Çıldır)

10 Nisan 1938 tarihinde Ardahan ilinin Çıldır ilçesinin Pekreşen (Gülyüzü) köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup, Âşık Kasım'ın yanında yetişmiştir. Âşığımız bir süre de Cilavuz Köy Enstitüsüne devam etmiştir. Ancak ağabeyinin ölümü üzerine okulunu bırakmak zorunda kalır. Ortaokula gittiyse de çeşitli sebeplerden dolayı ikinci sınıfta okuldan ayrılır.

Yedi yaşında babasını kaybeden Taşlıova, öğretmeni Hasan Kartarı'nı da etkisiyle düğünlerde, toplantılarda çalıp çağırmaya başlar. İlk türküsünü 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda okur. Yaşadığı coğrafyanın âşıkları olan Gülistan Çobanlar, Âşık Kasım ve Posoflu Müdamî'nin ıraklığını yapar.

Saz ve söz hâkimiyetinin yanında bilimsel kongre ve toplantılarda sunduğu bildirileri ilgi ile izlenmiştir. Halk edebiyatı ve folklorla ilgili olarak çeşitli dergilerde (*Çağrı, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Edebiyatı, Millî Kültür, Pınar, Kemalist Atılım, Türk Dili, İnanç, Güneysu, Meşale, Maya, Tarla, Erciyes, Yeni Çizgi, Köz, Türk Folkloru, Kök, Ana, Karseli*, vb.) makaleleri yayımlamıştır. Bildiği halk hikâyelerini Türk Dil Kurumu arşivine anlatmış ve böylece büyük bir kültür hazinesini yok olmaktan kurtarmıştır.

Doğu Anadolu ve Azerbaycan âşık şiirinin bütün dallarında eserler veren Taşlıova, şiirlerinde aşk, tabiat, sevgili, gurbet ve kahramanlık konularını işlemiştir.

Murat Çobanoğlu ile birlikte Sivas Türk Halk Müziği Korosuna girmiş ve aynı yerden 2003 yılında emekli olmuştur.

Âşık edebiyatını, 150 kadar âşık makamı ve halk hikâyesini en iyi bilen âşıklarımızdandır.

Şeref Taşlıova, Türkiye içinde ve dışında Türk âşıklık geleneğini temsil eden en büyük âşıklarımızdan birisidir. MESAM'ın kurucu üyesidir.

Oğlu Dr. Mete Taşlıova da halk edebiyatı sahasında çalışmakta olup lisans tezi babası Şeref Taşlıova ile ilgilidir.

Saadettin Ulus, Şah İsmail ve Bekir Sami Özsoy (Nuri Şahinoğlu)'un ustasıdır.

Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Ankara 1990.

Mete Taşhova, *Âşık Şeref Taşhova'nın Tasnif Ettiği Hikâyeler*, Sivas 1995, Cumhuriyet Üniversitesi, SBE.

TİTRİYOR

Sen aklıma geldiğinde bir tanem
Ağzımın içinde dilim titriyor
Gönül sarayımda sensin nişanem
Yaprağım üşüyor dalım titriyor

Aşk ile var olmuş bu devr-i âlem
Sevgi armağanı verilen selam
Adını satıra yazınca kalem
Parmağım tırnağım elim titriyor

Bu bir sırdır açamam ki hâlimi
Onun için sıkı tuttum dilimi
Sana doğru uzatınca elimi
Omuzdan aşağı kolum titriyor

Yaşama sevinci ömür uzatır
Umutsuzluk sevenleri aldatır
Güler yüz tatlı söz en büyük hatır
Sana doğru çıkan yolum titriyor

Şeref der ki dinle ey iki gözüm
İçimde hasretin ağzımda sözüm
Söylediğim türkü elimde sazım
Parmağım mızrabım telim titriyor

(Çıldır, 8 Temmuz 2006)

BİRİ ATATÜRK

Biri bülbül oldu birisi güldür
Biri Anadolu biri Atatürk
Biri sevgilidir biri güzeldir
Biri Anadolu biri Atatürk

Biri arı oldu birisi kovan
 Biri yaralının derdine derman
 Biri büyük asker büyük kumandan
 Biri Anadolu biri Atatürk

Biri örnek oldu bütün cihana
 Biri Türk milleti adına ana
 Biri can adadı nazlı vatana
 Biri Anadolu biri Atatürk

Biri kucaklayan birisi saran
 Biri aranılan birisi soran
 Biri kurtarılan biri kurtaran
 Biri Anadolu biri Atatürk

Biri savaş yaptı bizi kurtardı
 Biri bin bir türlü meyvalar verdi
 Biri üzerinde bir devlet kurdu
 Biri Anadolu biri Atatürk

Biri bize kurdu Cumhuriyet'i
 Biri ecdadımın yurdu, cenneti
 Biri bize verdi bu hürriyeti
 Biri Anadolu biri Atatürk

Biri insanlığa örnekler katar
 Biri bu Şeref'in kalbinde atar
 Biri birisinin bağrında yatar
 Biri Anadolu biri Atatürk

(Taşlıova 1990: 38)

TÜRKMEN GÜZELİ

Bin naz ile salınarak yürürsün
 Millî kıyafetli Türkmen güzeli
 Bakışların ile şifa verirsin
 Gayet nezaketli Türkmen güzeli

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

Asya kıtasının asilzadesi
Kırmızı gül gibi yüz ifadesi
İncecikten gelir sesi sedası
Narin zerafetli Türkmen güzeli

Bakışı ceylanın bakışı gibi
Yanağı lalenin nakışı gibi
Gözleri pınarın akışı gibi
Binbir marifetli Türkmen güzeli

Karaca Oğlan'a eda naz vermiş
Eline saz diline de söz vermiş
Yüreğine ateş salmış köz vermiş
Gönlü ziyafetli Türkmen güzeli

Oğuz torunları atlara biner
Dostu sevindirir düşmanı yener
Şahin kuşu gibi yükseğe konar
Kartal cesaretli Türkmen güzeli

Çiçeklere okşar yüzünün alı
Tezgâhında dokur nakışlı halı
Sana kurban olsun çok Avrupalı
Yürekli kudretli Türkmen güzeli

Kaftanı nakışlı uzunca boylu
Giyinmiş bezenmiş düğünlü toylu
Gayet ağırbaşlı çok kibar huylu
Coşkun hareketli Türkmen güzeli

Şeref Taşlıova ana vatandan
Atayurdumuzu severim candan
Güzellikler senin olmuş her yandan
Sebatlı hürmetli Türkmen güzeli

(Türkmenistan/Aşgabat, 3 Mayıs 2006)

YURT DERİM

Sevgimi sorana cevabım şudur
 Vatan derim bayrak derim yurt derim
 İnsanda en büyük varlık da budur
 Vatan derim bayrak derim yurt derim

Ya Rabbi vatansız eyleme beni
 Bayraksız neyleyim canı bedeni
 Derlerse kim için verirsin canı
 Vatan derim bayrak derim yurt derim

Gökte güneş doğup batan zamanı
 Uyanan zamanı yatan zamanı
 Kalbimdeki atış atan zamanı
 Vatan derim bayrak derim yurt derim

Bunlara bağlıdır devletim varım
 Hayatım nefesim aklım kararım
 Her üçü de benim sevgili yârim
 Vatan derim bayrak derim yurt derim

Ebedî sönmeyen ocağım olan
 Kahraman orduma sancağım olan
 Üstünde ebedî durağım olan
 Vatan derim bayrak derim yurt derim

Şeref'i sorarsan işte ben buyum
 Türk doğdum Türklüktür ecdadım soyum
 Boynumu vursalar değişmez huyum
 Vatan derim bayrak derim yurt derim

(Taşlıova 1990: 49)

GÜLMESEN DE BİR

Daldalardan yahşı yaman söyleyen
 Yüze gülsen de bir gülmesen de bir

Ömrüm sarayını viran eyleyen
Gönlüm alsan da bir almasan da bir

Sağ başım yastığa geldikten sonra
Sarıp gül benzim solduktan sonra
O kadar ağla ki öldükten sonra
Gözün silsen de bir silmesen de bir

Dara düştüm dost gelmedi peşime
Garip elde neler geldi başıma
Bir baykuş konmuştur mezar taşıma
Gelip bulsan da bir bulmasan da bir

Üzerimden yol oldu da gelmedin
Aylar geçti yıl oldu da gelmedin
Şeref yandı kül oldu da gelmedin
Daha gelsen de bir gelmesen de bir

(Taşlıova 1990, 62)

HACI TAŞTAN / ÂŞIK HİCRANÎ

(Bayburt)

1324/1908 yılında , o dönem Erzurum'un İspir ilçesine bağlı iken bugün Bayburt'a bağlı olan Ahpunus (Çamlıköy) köyünde doğmuştur. Hacıların köye döndüğü gün doğduğu için bu ad verilmiştir.

Şiir yazmaya 1923'te başlamıştır. *"Trabzon'da Zevane köyünde işçi olarak çalışırken gecenin bir saatinde içerden harareti başlamış, vecde hâli belirterek ilk şiirini söylemiştir."* (Yardımcı 1968: 5).

Şiirlerinde aşk, sevgi, gönül, hayatın geçiciliği, yayla hayatı ve tasarruf gibi konuları işlemiştir. Hicranî'nin şiirlerini 1931-1966 tarihleri arasında Paşa Balcı kaleme almıştır.

Hece vezninin koşma ve semaî türlerinin dışında ağıt ve münacaatları da ünlüdür. Bölgenin ünlü âşıklarından Bardızlı Nihanî ile atışmıştır. Hicranî yine bölgenin güçlü âşıklarından olan Narmanlı Sümmanî ve Bayburtlu Celalî'ye nazire yazmıştır.

Hicranî 25 Ocak 1970 tarihinde Bayburt'ta ölmüştür.

Erzurumlu Şair Hicranî ve Eseri, Kayseri 1949.

Sabri Özcan San, *Âşık Hicranî*, Ankara 1987.

İlhan Yardımcı, *Büyük Halk Şairi Bayburtlu Hicranî*, İstanbul 1968.

FELEK

Akıl baştan gitmiş olmuşam mestan
Kime vafedeyim hâlimi felek
Ne tez hazan oldu yaptığım bostan
Baykuşlar çaldılar gülümü felek

Her nere gittimse payıma düştün
Bir gömlek giydirdin karşıma geçtin
Ölüm kefenimi boyuma biçtin
Gene bugün бүктүн kolumu felek

Hicran çöllerine düşmüş uçayım
Bari ecel camın doldur içeyim
Bir kapı koymadın çıkıp kaçayım
Her yandan bağladın yolumu felek

(San 1987: 78)

HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK

(Kahramanmaraş-Afşin)

Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesinin Tanır beldesinde doğmuştur.

Ortaokul mezunu olan Taşyürek'in anne ve babası da şiirle uğraşmaktadır. Zaten onun şiir söyleme yeteneğinde de ailesinin katkısı büyüktür. Saz çalabilirse de çalmayan Hayati Vasfi, dudakdeğmezin dışındaki bütün âşık şiiri türlerinde başarılıdır. Hemen hemen halk şiirinin her konusunda şiirleri olmasına karşılık o daha çok dinî ve millî konulardaki şiirleriyle öne çıkmaktadır.

Çeşitli memuriyetlerin yanı sıra bir dönem beldesinde belediye başkanlığı da yapmıştır. Bu arada çiftçilikle de uğraşmıştır. Hikâyeli türküleri ünlüdür. Günümüzde onun şiirleri Mustafa Yıldızdoğan tarafından bestelenerek kasete okunmaktadır.

Taşyürek, 24 Nisan 1990 tarihinde vefat etmiştir.

Kalbimdeki Arzu, 1952.

Yedi Uyurlar Destanı, 1973.

Dile Gelen Anadolu, 1976.

Ebesinin Oğlu, 1976.

Gelin Başlı Dağlar, 1976.

Türkmen Türkleri, 1976.

Ülkü Tomurcukları, 1976.

Nazar, 1992.

DERLER BİZDE

Yemeniye *kelik* yoğurda *katık*
Bulgur pilavına *aş* derler bizde
Genç horoza *ceflin* pilice *ferik*
Kümese yollarken *kiş* derler bizde

Büyük bakraş *şatır* küçükse *sitil*
Kerpiç duvardaki hatla *katil*
Tohumlara *bider* fidana *çitil*
Büyük leğenlere *teş* derler bizde

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJISI

Kocamana *iri* ibriğe *güğüm*
Dünür *isteyici* ilmekse *tüğüm*
Rüşvete *bartıl* der *şiire* *deyim*
Rüya âlemine *düş* derler bizde

Mirasçıya *hısım* taksime *paylaş*
Huysuzlara *vetsiz* akrana *taydaş*
Hanıma *küldöken* flörte *oynaş*
Mendil sallamazlar *hiş* derler bizde

Az önce *debiyat* demine *bayak*
Kurnazlara *koddoş* kibara *kıyak*
Çukur taş *gağlık* dağlara *koyak*
Yaz bahar *eyyamı hoş* derler bizde

Bir dakika *biti* döven ise *gem*
Kız kardeşe *bacım* ağabey *edem*
Güzel olmuşa *peh* ilaçlara *em*
Su veren toprağa *leş* derler bizde

Vereme *inc' ağı* öksürüğe *çor*
Merdivene *süllüm* konuşmaya *şor*
Meyilliye *yörep* acemiye *tor*
Bir kısım peynire *keş* derler bizde

Âşık *deyişetçi* buyur ise *ne*
Peki demek için kısa yoldur *he*
Kenarı oyalı baş örtüsüne
Bazan *bürük* bazan *şes* derler bizde

İhtimal *ellaham* hatırla *taman*
Birberli salçanın lakabı *çaman*
Gömlek için *yelek* külota *tuman*
Söyledikçe *Vasfi coş* derler bizde

MUSTAFA TEMEL / ÂŞIK MUSTAFA RUHANÎ

(Erzurum-Tortum)

27 Ağustos 1931 tarihinde Erzurum ilinin Tortum ilçesinin Aşağı Sivri köyünde doğmuştur.

Küçük yaşlarda köylerindeki imamdan din dersleri alır. Hafız olmayı arzu ettiyse de başaramaz. Köyünde okul olmadığı için okuyamamış, ancak arkadaşlarının da yardımıyla yeni yazıyı kendi kendine öğrenmiştir. Çocukluk çağında, çobanlık ettiği günlerde bulduğu bir bombayla oynarken patlaması sonucu bir gözünü ve üç parmağını kaybetmiş, öbür gözü de daha sonra görmez olmuştur.

Badeli âşıklarımızdandır. Rüyasında nur yüzlü bir derviş onu kitaplarla dolu bir eve götürür ve ona güzel bir kız gösterir. Aynı derviş ona *Ruhânî* mahlasını da verir. Saz ve söz ustaları Narmanlı Haydar Çavuş ve Tortumlu Muharrem Usta'dır. İlk karşılaşmasını Narmanlı Âşık Divanî ile yapar.

Yurt içinde ve dışında (Belçika, Hollanda, Almanya, Fransa) çeşitli âşık toplantılarına katılarak dereceler alır.

Ertuğrul Ataç, Eyüp Demir ve Zakir Tekgül'ü yetiştirmiştir.

Geçimini âşıklıkla sağlamaktadır. Kısa hikâyeler yanında halk hikâyelerini de bilmektedir.

Şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup dili sadedir. Doğaçlaması güçlü olan âşık, halk şiirinin hemen hemen her dalında örnekler vermiştir.

Hâlen Erzurum'da yaşamaktadır.

Dilaver Düzgün, *Âşık Mustafa Ruhanî / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Erzurum 1997.

VAR

Gurbetin çilesi zehirden acı
Bunun çaresini bilemeyen var
Acaba gurbetin nedir ilacı
Arayıp tarayıp bulamayan var

Ayrılık başımı koydu belada
 Gurbet illerinde kaldım çilede
 Bilirim şehirde köyde yaylada
 Dügünde bayramda gülemeyen var

Çürüdü genç ömrüm gurbet illerde
 Nice yavruların adı dillerde
 Nice gelinlerin gözü yollarda
 Üç yılda bir mektup alamayan var

Ruhanî'nin sözü değil sırasız
 Hasret çeken gönül olmaz yarasız
 Gurbette niceler işsiz parasız
 Dönüp de sılaya gelemeyen var

(Düzgün 1997: 195)

YIL AYRI KALIR

Şu dünyada ayrılığın elinden
 Mekân ayrı kalır kul ayrı kalır
 Eriyen zamandan devrolan günden
 İnsan ayrı kalır yıl ayrı kalır

Âşık telden anlar yolcu da yoldan
 Bağban bilir gülistanın hâlerinden
 Bir goncayı koparsalar dalından
 Gülşen ayrı kalır gül ayrı kalır

Herkes oynayamaz bu oyuncakta
 Haklı sürüm sürüm haksız kucakta
 Gözyaşı damlayıp sönen ocakta
 Duman ayrı kalır kül ayrı kalır

Âşık **Ruhani**'yim işin incesi
 Bu âlemden gelmiş geçmiş nicesi
 Fasil tamam olur ölüm gecesi
 Ozan ayrı kalır tel ayrı kalır

(Düzgün 1997: 217)

İSMAİL CEMAL TURAN / KAĞIZMANLI CEMAL HOCA

(Kars-Kağızman)

1884 yılında Kars ilinin Kağızman ilçesinin Camuşlu köyünde doğmuştur.

Medreseye devam etmiş, küçük denilecek yaşta Kur'an okumayı öğrenmiştir.

11 yaşında Nakşibendi tarikatına intisap etmiş, üçüncü sınıfta okurken hocasının *"Oğlum adının yalnız İsmail olması uygun değil, bundan böyle İsmail Cemal olsun."* demesi üzerine Cemal adını da kullanmaya başlamıştır.

Köyünde imamlık da yapar.

Şiirlerinde işinin gereği olarak tasavvufî ve ahlakî konuları işlemiştir. Çevresinin takdirini kazanan Cemal Hoca'nın şiirlerinde Arapça ve Farsça tamlamalar vardır. Bunda medrese eğitiminin de etkili olduğunu söyleyebiliriz. Cemal Hoca, aşk ve tabiat konulu şiirlerini daha sade bir dille kaleme almıştır.

Cemal Hoca 1957 yılında vefat etmiştir.

Ensar Aslan, *Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Erzurum 1978.

Metin Turan, *Can İçindedir Canan/Kağızmanlı Cemal Hoca/Yaşamı-Sanatı-Ürünleri*, Ankara 1992.

KIZLARI

Yaz olanda yaylalarda
Seyranım köylü kızları
Hem çayırda hem tarlada
Kotanın köylü kızları

Aslanca işe girerler
Tarlada sapan sürerler
Zevk ile tohum ekerler
Devramın köylü kızları

Çıkar yaylada gezerler
Taslarda ayran ezerler
Kırmızı güle benzerler
Gülşanım köylü kızları

Erkenden işe kaçarlar
Yorulur ayran içerler
Çiçekler gibi açarlar
Çimenim köylü kızları

Bize köy kızları derler
Gidip mektepte okurlar
Nakışlı halı dokurlar
Elvanım köylü kızları

Sürüler dağları süsler
Sütü ile dolar taslar
Koyunu kuzuyu besler
Çobanım köylü kızları

Cemal Hoca'nın özünde
Hilafı yoktur sözünde
Aşkı buldum köy kızında
Destanım köylü kızları

(Şahin 1983: 178)

DEĞERSİN

Suna boylum dal fidanım terlanım
Benim gibi yüz bin canı değersin
Çimenim çiçeğim gülüm reyhanım
Ben bülbülüm sen gülşanı değersin

Durgun bakışların dağları deler
Değer kirpilerin bağrımı deler
Gönlüm cemalinden bir buse diler
Verirsen bin ihsana değersin

Bakışın başıma getirir bela
 Aşkın bu gönlüme saldı velvele
 Ben bülbül olmuşum sen teki güle
 Yüz bin bağa bin bostana eğersin

Güzellikte bir tanesin devan var
 Senden murat almak için iven var
 Hasret değil seni candan seven var
 Yedi iklim her bir anı değersin

Cemal Hoca yârı yad et kâr olsun
 Ağyarı yad etmek sana ar olsun
 Geçer ömrün bir gün tarımar olsun
 Ölür gider kabristanı değersin

(Şahin 1983: 176)

AĞLAR

Bu vatanda cüda düşen gayrılar
 Solar bahçesinin gülşeni ağlar
 Yâr ismini soran vaslını diler
 Yandım dert üzere dermanı ağlar

Sunalar göllere yüzmeye gelir
 Baykuş viraneye gezmeye gelir
 Tabibler yaramı çözmeye gelir
 Çözmeyin yaramı telleri ağlar

Der ki **Cemal Hoca** bahtım karalı
 Gönlüm yâra yakın vücut yaralı
 Gel gör bak sinemin altı yaralı
 Hançer değmiş sizler hicranı ağlar

(Turan 1992: 67)

GİDER

Name tez git yollar çamurlanmadan
Mevsimidir dağlar karlanır gider
Bir daha yüzünü görem ölmeden
Ömrüm sermayesi turlanır gider

Bağların yaprağı dökülmektedir
Ağaçların kaddi bükülmektedir
Kuşlar Kağızman'a çekilmektedir
Turnalar göklerde fırlanır gider

Der ki **Cemal Hoca** gurbette yandım
Hasret çeke çeke candan usandım
Sinnim altmış oldu ihtiyarladım
Ömrüm sermayesi zorlanır gider

(Turan 1992: 69)

MUSTAFA TURGUT / ÂŞIK EMSALÎ

(Sivas-Kangal)

1900 yılında Sivas ilinin Kangal ilçesinin Sekiliyurt (Sarıpınar) köyünde doğmuştur.

Adını ve mahlasını Âşık Ruhsatî "*Adı adım, İnşaallah kendisi de Emsalim olsun.*" der. Böylece bebeğin adı Mustafa, mahlası da daha beşikte iken Emsalî olur.

Badeli âşıklardan olup rüyada gördüğü kızı bulabilmek için önce Sivas ve çevresine, daha sonra da Malatya'ya gider. Malatya'da bir falcının "*Aradığın burada değil, çevrene bak.*" demesi üzerine tekrar Sivas'a döner. Aradığı kızı Kızılımiş'te bulur, ancak onunla evlenemez.

İmamlığın dışında çiftçilik ve hayvancılıkla geçimini sağlar. Bu arada Birinci Dünya Savaşını, "Seferberlik Destanı"nda, tarlasına ektiği tohumu farenin yemesini "Fare Destanı"nda, 1944 yılında Sivas'ta dokuz köylünün ölümünü "Çığ Destanı"nda işler. 1940 yılındaki kıtlık da onun destan yazdığı konular arasındadır. O, ayrıca aşk, ayrılık, gurbet, tabiat, din gibi konuları da şiirlerinde işlemiştir.

Yeni yazıyı bilmeyen Emsalî'nin duru bir dille yazdığı şiirlerinden beş yüz kadarı hemşehrisi Gürünlü Âşık Gülhanî tarafından gün yüzüne çıkarılmıştır.

1968 yılında göçtüğü Konya'da 29 Mart 1978 tarihinde ölür, mezarı buradadır.

KARŞI

Elli birde erkek oldu gaziler
Düzelttik sakalı çağlara karşı
Ölenlerin gözü görmesin deyi
Çalımı süsledik sağlara karşı

Denize düşenler dala dolanır
Bülbülolan gonca güle dolanır
Bir gözü sürmeli tüle dolanır
Geşt ü güzar eder köylere karşı

Diş döküldü sakallandı yüzümüz
Kuzu büryanını kesmez azımız
Güzellere geçmez oldu nazımız
Kahrı naz ederiz beylere karşı

Bir zaman bey idik aşiret illi
Evvel köylü idik şimdi Kangallı
Kahrını kim çeker behey zavallı
Tavşan küsse neyler dağlara karşı

Emsalî lafların koy gelsin geçsin
Sözün tesir etmez meğer muhtaçsın
Kitlenen kapıyı kapatan açsın
Boşa boyun eğme ağ'lara karşı

(Kalkan 1991: 204-205)

NURETTİN TÜRKAN / KUL NURİ

(Gümüşhane-Kelkit)

01 Şubat 1954 tarihinde Gümüşhane ilinin Kelkit ilçesinin Yenice köyünde doğmuştur.

İlk ve ortaokulu Kelkit'te, Endüstri Meslek Lisesini ise Gümüşhane'de okumuştur.

Âşıklığa başlamasındaki etkenlerin arasında bölgenin tabiat şartlarının zorluğu ilk sırayı alır. Bu arada âşıklılığının oluşmasında eski "köy odası", "tandır başı" sohbetlerinin de etkili olduğunu belirtmeliyiz.

Kul Nuri, Hoca Ahmet Yesevî, Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli, Ercişli Emrah, Çıldırılı Âşık Şenlik, Bayburtlu Celalî, Bayburtlu Hicranî, Develili Seyrânî, Sivaslı Ruhsatî, Dadaloğlu, Köroğlu, Narmanlı Sümmanî gibi âşıklarla Mehmet Âkif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek gibi şairlerin etkisinde kalmıştır.

Kul Nuri'ye göre bade diye bir şey olmayıp bu "hafif bir rüzgâr, yel" den başka bir şey değildir.

Kul Nuri ilk şiirini 1974 yılında Gümüşhane'de öğrenci iken yazmıştır. Ancak onun ciddi anlamda şiir yazması Peygamberimizi ve dört halifeyi rüyasında görmesiyle ayrı bir boyut kazanmıştır.

Herhangi bir âşığa çıraklık yapmamış olup mahlasını da kendi kendi almıştır.

Şiirlerinde aşk, tabiat ve sevgilinin yanında Dede Korkut'u, Nasrettin Hoca'yı, ünlü âşıkları, şehirleri (Gümüşhane, Bayburt, Erzurum, vb.), dinî ve millî konuları, halk hikâyesi kahramanlarını (Ferhat, Şirin, Leyla, Mecnun, Kerem ve Aslı), dilimize yeni giren bazı kavramları (İMF, Al Nino) işlemiştir.

Türkiye içinde ve dışında pek çok yeri gezip dolaşmış olup katıldığı toplantılarda değişik dereceler almıştır.

Türkiye'de Kanal A televizyonunda uzun süre *Gönül Kervanı* adlı bir âşık programı yapmıştır.

Hakkında değişik üniversitelerde lisans ve yüksek lisans tezleri yapılmıştır: Mürsel Çelebi, *Âşık Kul Nuri'nin Hayata Bakışı ve İnsan*, Erzincan 1993. (Yayımlanmamış lisans tezi).

Yaşar Demir, *Âşık Kul Nuri (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler)*, Konya 1992. (Yayımlanmamış lisans tezi)

Necdet Tozlu, *Âşık Kul Nuri'nin Hayatı-Sanatı ve Şiirleri*, Van 1995. (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek lisans tezi).

Bibliyografya için bk., Alptekin 2003: 42-48.

NASRETTİN HOCA

Her mecliste ayrı ayrı sözü var
Tatlı muhabbettir Nasrettin Hoca
Cevheri var yakutu var özü var
Bulunmaz kıymettir Nasrettin Hoca

Gönül erlerinin yadı olur mu
Öğüt almayanın adı olur mu
Hocasız sohbetin tadı olur mu
Canlı bir sohbetir Nasrettin Hoca

Dağa çalı dikti bitecek diye
Ordan yün toplayıp satacak diye
Göle maya attı tutacak diye
Keşf-i keramettir Nasrettin Hoca

Öldüğünde komşulara bağıırır
Sâlâ verir cenazeye çağırır
Eşeği öldürür kazan doğurur
Hicvi marifettir Nasrettin Hoca

Destan oldu bir mukallit baş ile
İki üç dört altı ile beş ile
Ram olurdu iki damla yaş ile
Hakk ehl-i sünnettir Nasrettin Hoca

Ok gibi söylemiş yaman mı yaman
 Dilinde Hak vardır özünde iman
 Bugünkü durumda baktığın zaman
 Sade ziyarettir Nasrettin Hoca

İnemedik asla mahiyetine
 Akıl ermez onun kemâletine
 Âşık **Kul Nuri**'yim Türk milletine
 Şereftir şöhattir Nasrettin Hoca

(Alptekin 2003: 147)

GÖNÜL KERVANI

Ademden bu yana durmaz eğlenmez
 Yollarda söylenir gönül kervanı
Tabduk kapısında *Yunus*'a döner
 Dillerde söylenir gönül kervanı

Yükü dert doludur her gelişinde
 Yârdan haber verir söylenişinde
 Bazen *Mecnun* olur *Leyla* peşinde
 Çöllerde söylenir gönül kervanı

Bazen *Koroğlu*'dur dağlara çıkar
 Bazen *Ferhat*'laşıp dağları yıkar
 Bazen *Aslı* için *Kerem*'i yakar
 Küllerde söylenir gönül kervanı

Senem'i *Garip*'e bulur getirir
Selvihan'ı *Emrah*'ına yetirir
Arzu'yla *Kamber*'i alır götürür
 Sellerde söylenir gönül kervanı

Gönülden gönüle kurulur pazar
 Alıp satıldıkça yaralar azar
 Dünya var oldukça tarihler yazar
 Yıllarda söylenir gönül kervanı

Şenlik celallanmış *Sümmanî* dertte
Mevlâna, *Şems* ile bu mahabbette
Kul Nuri sazıyla kaldı gurbette
Tellerde söylenir gönül kervanı

(Alptekin 2003: dış kapak)

MÜRSEL UĞURSU / MÜRSEL SİNAN

(Kars)

5 Mart 1956 tarihinde Kars ilinin Dikme köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Sinan serbest meslekle uğraşmakla beraber, büyük ölçüde geçimini âşıklık yaparak sağlamaktadır. Ustası ünlü âşık Murat Çobanoğlu'dur.

Saz çalmaya ve şiir söylemeye küçük yaşlarında başlamış olup ilk plağını 1973 yılında 17 yaşında iken doldurmuştur. Şiir söyleme ve saz çalmasında ağabeyi Veysel Uğursu'nun da etkisi olmuştur.

Türkiye içinde ve dışında yapılan çeşitli âşık toplantılarına katılarak değişik derece ve ödüller almıştır. Meslektaşlarından farklı olarak halk eğitimi merkezleri ve özel müzik evlerinde bağlama ve nota dersleri vermektedir.

Bugüne kadar dokuz albüm yapmış olan Sinan'ın bazı parçaları *Belkis Akkale, Özlem Özdil, Musa Eroğlu, Azer Bülbül, Gülcihan Koç, Ali Haydar Gül, Celal Yarıcı* tarafından da seslendirilmiştir.

Şiirlerinde millî konuların yanı sıra, aşk, tabiat, sevgili, yurt özlemi gibi konuları da işlemiştir. Elimizde bulunan şiirlerinin tamamı hece vezniyle olup koşma, destan ve semaî tarzındadır. Sinan, bölgedeki geleneğin gereği olarak halk hikâyesi de anlatmaktadır.

Hâlen İstanbul'da (Zeytinburnu) oturmakta olan Sinan, aynı ilçede Halk Eğitimi Merkezinde "bağlama ve nota öğreticisi" olarak görev yapmaktadır.

BİR SİNEK

Bir yaz günü yorgun argın uyurken
Davetsiz yanıma geldi bir sinek
Merhaba demeden selam vermeden
Aniden canıma daldı bir sinek

Baktım elinde kargısı da var
Eğesi matkabı burgusu da var
Neşteri makası sargısı da var
Yüzümü gözümü deldi bir sinek

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Beni görür görmez hücuma daldı
Heybetinden rengim sarardı soldu
Atar damarıma bir hortum saldı
Olanca kanımı aldı bir sinek

Bundaki güç kuvvet yok imiş devde
Kepçesi tankeri hepsi görevde
Gül gibi yatakta tertemiz evde
Derince uykumu böldü bir sinek

Gergadan kanı var onun kanında
Atom füze roket sıfır yanında
Zerrece merhamet yok vicdanında
Beni bir belaya saldı bir sinek

Onu görür görmez dokuz doğurdum
İmdat dedim sağa sola bağırdım
Kolorduyu yardımına çağırdım
Hâlime baktı da güldü bir sinek

Onun geldiğini henüz sezmedim
Uyku çekip gözlerimi süzmedim
Telgraf çekmedim mektup yazmadım
Nerden geldi beni buldu bir sinek

Çok yalvardım bir merhamet sunmadı
Kerem bile benim gibi yanmadı
Tükürdüm yüzüne hiç utanmadı
Ar ile aburu sildi bir sinek

Bu sinekler türlü işler bitirir
Kanadına kamyon yükle götürür
Otuz tane banka versen batırır
Memleketi soydu çaldı bir sinek

Mürsel Sinan şiir yazar nesi var
Bu sineğin türlü işkencesi var
Onda yüz beygirlik motor sesi var
Kulağımın zarını deldi bir sinek

(Şarkışla, 22 Temmuz 2006)

MEHMET YAKICI / ÂŞIK MEHMET YAKICI

(Konya)

1879 tarihinde Konya ilinin Sarnıç Mahallesi'nde doğmuştur. Aslen Gücü köyündendir.

Mesut Efendi Okulunu bitirdikten sonra medreseye devam etmiştir. Babasının genç yaşta vefatı üzerine, öğrenimini yarıda bırakarak onun işinin başına geçer. Ancak bir süre sonra köy hayatı yerine şehir hayatını tercih eder ve Millî Eğitimde yardımcı hizmetli olarak çalışır. Bu arada çiftçilik ve hayvancılık yapmayı da sürdürür

Badeli âşıklarımızdan olup rüyasında pirin verdiği sazı kırar, ancak pir buna aldırış etmeden badesini sunar. Bu olaydan sonra *Göçülü Mehmet Yakıcı*, *Âşık Mehmet Yakıcı* olur. Konya'nın dışında Ankara, İzmir ve İstanbul gibi illeri gezer.

30 yaşında âşıklığa başlar.

Destanlarıyla ünlü olan Âşık Mehmet Yakıcı, genç Cumhuriyet'in Cumhurbaşkanı Atatürk için destan yazmıştır. 1929 ve 1949 yıllarındaki kuraklığı ve Konyalının çektiği acıyı destanlarında dile getirmiştir. Yine o yıllarda toplumun baş belası olan "uyuz" ve "tifüs" hastalıklarına destanlar düzmüştür.

Onun şiirleri çeşitli dergi (*Türk Folklor Araştırmaları*, *Türk Dili*, *Türk Folkloru*, *Halk Kültürü*, *Erciyes*) ve kitaplarda yayımlanmıştır. Hayatı ve şiirlerini konu alan bilimsel makale ve bildiriler değişik dergi ve kitaplarda basılmıştır.

300'den fazla şiiri olan Âşık Mehmet Yakıcı'nın şiirleri torunu Ali Yakıcı tarafından Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

25 Ocak 1950 tarihinde vefat etmiştir, mezarı Konya'dadır.

Ali Yakıcı, *Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı*, Erzurum 1978 (Yayımlanmamış Lisans Tezi).

Ali Yakıcı, *Konyalı Âşık Mehmet (İnceleme-Metin)*, Ankara 1992 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

GÖNÜL ŞEN DEĞİL

Bir garip bülbülsün kaldın yuvada
Yavrunu uçurdun gezen havada
Ellerim kaldırdım dilim duada
Ötme garip garip gönül şen değil

Ey garip bülbül sen gülü neylersin
Elin gülleriyle gönül eylersin
Yatarsın kafeste kime söylersin
Ötme garip garip gönül şen değil

Gül ağaçlarında gülün dalında
Öterdin bahçede kendi hâlinde
Bir garip bülbülsün ne var elinde
Ötme garip garip gönül şen değil

Bülbülüm kafesin sedefşen olsun
Hep garip bülbüller başıma dolsun
Sana âşık olan arasın bulsun
Ötme garip garip gönül şen değil

İki aydır şu kafeste feryadım
Ötmek idi gül dalında muradım
Yârenlerden ayrı düştüm ıradım
Ötme garip garip gönül şen değil

Ne acayip bir hâl devran edersin
Bahçede gülleri seyran edersin
Garip bülbül gibi figan edersin
Ötme garip garip gönül şen değil

Bir gül idim bahçelerde biterdim
Bülbül idim gül dalında öterdim
Âşık idim çok âşığa yeterdim
Ötme garip garip gönül şen değil

Âşık Mehmet yalvarır mı pirine
Kendini koymuştur bülbül yerine
Düşünüp dünyada dalma derine
Ötme garip garip gönül şen değil

(Yakıcı 1992: 648-650)

BELALIM

Gonca gülsün has bahçede bitersin
Bülbül gibi gül dalında ötersin
Garip bülbül beni mahzun edersin
Bulunmaz emsalin eşin belalım

Karanfilsin bahar gelir açarsın
Her tarafa güzel koku saçarsın
Bülbül gibi gül dalına uçarsın
Ağrımasın başın senin belalım

Koparamam böyle bahçe gülünü
Bin kıza değişmem saçın telini
Methedeyim bülbül gibi dilini
Hilal gibi kaşın senini belalım

Âşık Mehmet yapar bu senin methin
Ne kadar methetsem değer kıymetin
Çok beğendim senin sözün sohbetin
İnci gibi dişin senin belalım

(Yakıcı 1992: 672-673)

KALİYOR

Alaaddin Parkı'nı seyran ederken
İki güzel gördüm çalgı çalıyor
Gezip etrafını devran ederken
Hep gelen eğlenip orda kalıyor

Oturmuş hanımlar yüzünü bürür
 Yukarı seyreden her yanı görür
 İskarpini sıkmış topuğun sürür
 Evinde durmayıp o da geliyor

İkindi olur kurulur piyase
 Satıyorlar orda tabak ve kâse
 Toplanır gelirler Ayşe Miyase
 Her gelen derdi i burda buluyor

Efendiler beğler başlıyor keyfe
 Garsonlar getirir çayınan gayfe
 Masraf yazılır bir iki sayfa
 Sabah olunca da hasta oluyor

Çalarlar bahçede kanunu sazi
 Yanına oturtsa hem çifte kızı
 Gördüğüm güzeller tanımaz bizi
 Onlar düşlerime hemen giriyor

Görmez idi Konya ezel ezeli
 Yüz kere söylesem ben bu gazeli
 Gürcistan'ı geçti Konya güzeli
 Güzel seven bunları da biliyor

Yukarda pervane fırlanıp döner
 Bahçenin çırası parlayıp yanar
 Çeşmeden suyunu içenler kanar
 Akıp havuzuna hemen doluyor

Âşık Mehmet ora bir holta yaptı
 Fırlanıp dolanıp ne hisse kaptı
 Güzeli görünce yolundan saptı
 O güzel uğruna hemen ölüyor

HÜSEYİN YAZICI / ÂŞIK SÜMMANOĞLU

(Erzurum-Narman)

1937 yılında Erzurum ilinin Narman ilçesinin Samikale köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olup âşık makamları ve halk hikâyeleri konusunda da geniş bilgiye sahiptir. Bölgenin ünlü âşıklarından Sümmanî'nin torunu olup ilk âşıklık bilgilerini amcası Âşık Fahrî'den almıştır. Âşık bir ailenin çocuğu olan Sümmanoğlu'nun yetişmesinde dedesinin ve amcasının etkisi vardır. Âşık şiirinin hemen hemen her dalında çalıp söyleyen Hüseyin Sümmanoğlu aynı zamanda iyi bir halk hikâyesi anlatıcısı ve musannıftır. Dudakdeğmez dalında söylediği şiirleri ünlüdür. Hâlen Narman'da çiftçilik ve hayvancılık yaparak hayatını sürdürmektedir.

Ustası Şevkî ve Fahri Yazıcı'dır; Adnan Aksay ise çırağıdır.

ZEDELER

Hoyrat ok atmasın gül yüzlü yâre
Duvağı dokunur tülü zedeler
Yanılıp esmesin deyin rüzgâra
Yanağa dokunur alı zedeler

Cananımın emsali var sanmayın
Uçan kuşa pay bile yok sanmayın
Su isterken her gözeden sunmayın
Damağa dokunur dili zedeler

Yâra deyin odasından çıkmasın
Hain gözler kör olsun da bakmasın
Gerdanına yakut zümrüt takmasın
Bukağa dokunur halı zedeler

Perde çeksın güneş bile vummasın
Sümmanoğlu'ndan gaynsı görmesın
Kıskanırım kemer dahi sarmasın
Saç bağı dokunur beli zedeler

(Sümmanoğlu 1979: 33)

NUSRET YAZICI / ÂŞIK NUSRET TORUNÎ

(Erzurum-Narman)

1945 yılında Erzurum ilinin Narman ilçesinin Samikale köyünde doğmuştur.

Bölgenin ünlü âşıklarından Sümmanî'nin torunu olup ilk âşıklık bilgilerini babası Âşık Fahrî'den almıştır. Torunî hayatının ilk yıllarında dedesi Sümmanî'nin şiirlerini okumuştur. İlerleyen yıllarda kendi şiirlerini söylemeye başlayan Torunî, aynı zamanda halk hikâyesi anlatıcısı ve musannifidir. Kahraman, Kel Ali Bey Oğlu Mehmet Bey hikâyeleri onundur.

Gıyas Eroğlu, İsrail Tutan ve Temel Turabî'nin ustası olup âşık makamlarını çok iyi bilmektedir. Sağlığında 14 plak ve 12 kaset çıkarmıştır.

Çeşitli üniversitelerde Nusret Torunî'nin hayatı ve şiirlerini konu alan öğrenci tezleri yapılmıştır.

Torunî, 20 Ocak 2003'te Bursa'da vefat etmiştir.

GELMESİN

Al ürüzgâr sana var müracatım
Tez götür canana söyle gelmesin
Yıllar boyu ben aşkınla hasretim
Sevdiğim sultana söyle gelmesin

Ruhumdan doğuyor bendeki acı
Olmuşum dünyada aşkın muhtacı
Bu tür yaraların olmaz ilacı
Zülfü perişana söyle gelmesin

Ecel beni bir köşede aralar
Talihimin defterini paralar
Ciğerimde fiske fiske yaralar
Benzedi çibana söyle gelmesin

Akıl ermez onun sır esrarına
Yaktı kül eyledi aşkın narına

Çevirdi çağımı güz aylarına
Oldum pir-i fâni söyle gelmesin

Der Nusret Torunî paslandı teller
Durum hikâye bu bizdeki hâller
Açıldı kapılar göründü yollar
Döndü kabristana söyle gelmesin

(Kalkan 199: 499-500)

AHMET YILDIRIM / ÖKSÜZ OZAN

(Ağrı-Eleşkirt)

5 Mayıs 1964 tarihinde Ağrı ilinin Eleşkirt ilçesinin Aydoğdu köyünde doğmuştur.

Asıl adı Ahmet Yıldırım olan Öksüz Ozan ilkökulu Eleşkirt ve Ermenek'te; ortaokulu Konya'da okumuştur. Hâlen açık liseye devam etmektedir.

Yıldırım'ın âşıklığının oluşmasında okuduğu dinî ve millî kitapların büyük etkisi vardır. İki yıl Ermenek'in Güneyyurt beldesinde Kur'an kursuna devam etmesi onun şiirlerinde hem dilini, hem de konularını etkilemiştir.

İlk şiirlerinde Ahmet tapşırmasını kullananan Yıldırım, daha sonra kendisine âşıklık vadisinde kimsenin kendisine yardım etmemesi üzerine "Öksüz Ozan" mahlasıyla şiirler söylemeye başlamıştır.

Bade içmemiştir, ancak rüyasında Hazreti Peygamber'i görmesi ve bastonuyla meclisteki âşıklara "Bu çocuk güzel şiir yazıyor, buna yardımcı olun." demesi üzerine daha bir şevk ve heyecanla şiir yazıp söylemeye başlamıştır.

Âşıklıkta bir ustası olmayıp Feyzi Halıcı (Fezaî)'dan âşıklık edebi ve erkânı öğrenmiştir.

Şiirlerinde gezip gördüğü şehirleri, dinî ve millî kimliği olan şahsiyetleri, sevgiyi, ayrılığı, 1999 yılında yaşanan iki büyük depremi, halk kültürünü işlemiştir.

Şiirlerinde halk şiirinin hemen hemen bütün dallarının (mânî, semaî, koşma, destan, divanî, dudakdeğmez, satranç) örneklerini vermiştir.

Öksüz Ozan başta Konya Âşıklar Bayramı olmak üzere pek çok bayrama katılmış ve buralarda değişik dereceler almıştır.

Öksüz Ozan halen Konya'da Meram Tapu Müdürlüğünde memur olarak görevine devam etmektedir.

Ali Berat Alptekin, *Benden Toprak İstenir mi, Öksüz Ozan*, Konya 2003.

Özlem Akbaşı, *Öksüz Ozan, Hayatı Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Konya 2003 (Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi lisans tezi).

Kenan Türkmen, *Öksüz Ozan Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Konya 1996. (Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi lisans tezi).

Bibliyografya için bk., Alptekin 2003, 20-22.

TOPRAK İSTENİR Mİ

Beş bin yıllık yoldan geldim
 Benden toprak istenir mi?
 Şerefle vuruldum öldüm
 Şandan toprak istenir mi?

Uzan Çin'e kadar uzan
 Kurulmalı millî düzen
 Dökülerek sınır çizen
 Kandan toprak istenir mi?

Kim bölecekmiş bu yurdu
 Kükretmesin çakal kurdu
 Şehit verdik ordu ordu
 Ondan toprak istenir mi?

Şu gönlümüz süslendiyse
 Dostuz diye seslendiyse
 Kılıçlarım paslandıysa
 Kından toprak istenir mi?

Yaramıza ektiler tuz
 Derdimiz birdi oldu yüz
 Uyan Fatih uyan Yavuz
 Dünden toprak istenir mi?

Hepimiz bir yoktur filan
 Yaptıkları hile dolan
 Yurdu için feda olan
 Candan toprak istenir mi?

Öksüz Ozan yok say başı
 Akıtmışsın kanlı yaşı
 Şehit verdin can gardaşı
 Senden toprak istenir mi?

SEVDİĞİM

Divanının başucuna mum oldum
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim
Kaya idim bir bakışta kum oldum
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim

Kâinatı temelinden oynattım
Bir kutuptan bir kutuba anlattım
Sevdan ile deryaları kaydattım
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim

Tufan görmüş dağ misali devrildim
Suzuz kalmış ekin gibi kavruldu
Harman oldum dane dane savruldu
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim

Göz yaşlarım didelerim çürüttü
Nefesleri körükledi ver etti
Buz harladı mangalamı eritti
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim

Ay ile güneşi çektim bir yana
Gökyüzünü yeni yaptım badana
Bulutlardan yatak serdim odana
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim

Bilmem Öksüz Ozan nasıl kâr etti
Bülbül oldu güllerine zâr etti
Ruhum esir oldu kalp firar etti
Seni gördüm aşkın ile sevdiğim

(Alptekin 2003: 179)

ARİF İNAN YILDIRIM / YAĞIZ OZAN

(Konya-Meram)

14 Mayıs 1991 tarihinde Konya ilinin Meram ilçesinde doğmuştur. İlköğretim okulunu Konya ve Seydişehir’de okumuştur. Hâlen lise öğrencisi olarak öğrenimine devam etmektedir.

Âşık bir ailenin oğlu olup âşıklık geleneğini büyük ölçüde babası Öksüz Ozan (Ahmet Yıldırım)’dan öğrenmiştir. Konya ve Kars’ta yapılan âşıklar bayramında değişik dereceler almıştır. Şiirlerinde dinî, millî konuların yanı sıra sevgiyi de işlemiştir. Mahlasını, 12. Altınbaşak Kültür Festivali’nde (Konya) Prof. Dr. Ali Berat Alptekin vermiştir. 39. Konya Âşıklar Bayramında Âşık Yener Yılmazoğlu ile atışması sonucu Feyzi Halıcı tarafından Âşıklık desturu verilmiştir.

Türkiye’nin en genç âşığıdır.

ŞANLI KONYA’NIN

Bağlarında şeyda bülbüller öter
Gülleri güzeldir şanlı Konya’nın
Meyvesi şan verir dünyaya yeter
Dalları güzeldir şanlı Konya’nın

Tarihî camisi sarayı köşkü
Daim Hak yolunda yapılır meşki
Şems ile yoğurdu Mevlâna aşkı
Hâlleri güzeldir şanlı Konya’nın

Nice can erlerin ateşi közü
Keykubat’tan Konevi’ye bul izi
Hamdım piştım yandım duy ince sözü
Dilleri güzeldir şanlı Konya’nın

Kalemleri gönül dilinden yazar
Eskiye yeniye eyle sen nazar
Âşıkları özlü sözleri dizer
Telleri güzeldir şanlı Konya’nın

Gönlüm bir hoş alnım açık yüzüm ak
Bu Yağız Ozan’a bir nurlu şafak
Ay yıldızlı yurdun semasına bak
Alları güzeldir şanlı Konya’nın

(Konya, 5 Ağustos 2006)

YAŞAR YILMAZ / ÂŞIK YAŞAR REYHANÎ

(Erzurum-Hasankale)

1934 tarihinde Erzurum ilinin Hasankale (Pasinler) ilçesinin Alvar köyünde doğmuştur.

İlkokul mezunu olan Reyhanî'nin yetişmesinde Bayburtlu Âşık Hicranî, Sarıkamışlı Dursun Cevlanî, Yusufelili Huzurî, Kağızmanlı Cemal Hoca, Karşı Gülistan Çobanlar, Posoflu Müdâmî ve Ardanuçlu Efkârî'nin payları büyüktür. Başta kendi çocukları (Mansurî, Ozan) olmak üzere pek çok çırak (Âşık Firganî, Âşık Meramî, Âşık Nafiz Yıldız, Âşık Rahim Sağlam) yetiştirmiştir.

Badeli âşıklarımızdandır. Rüyasında üçler, yediler ve kırkların elinden bade içtiği sırada gördüğü kızı çok aramasına rağmen bir türlü bulamamıştır. 18 yaşında ilk şiirlerini söylemeye başlar.

1951 yılına kadar yazdığı şiirlerinde *Dertli* mahlasını kullanır, ancak Bayburtlu Hicranî bu mahlası beğenmez ve ona *Reyhanî* takma adını verir.

Reyhanî, Doğu Anadolu'nun yanı sıra Türkiye'de de haklı bir şöhrete ulaşmış, Türkiye içinde ve dışında pek çok âşık toplantısına katılarak dereceler almıştır. Saz şairliğinin bütün özelliklerine sahip olan Reyhanî; aşk, kahr, ramanlık ve gurbet gibi konuları şiirlerinde başarılı bir şekilde işlemiştir. Şiirlerini plak ve kasetlere okumuş ve kısa sürede ünü Türkiye dışına da taşımıştır.

Halk şiirinin bütün tür ve şekillerinde şiirler söyleyen Reyhanî, atışma ve hikâyeli türkülerde çok başarılıdır.

Reyhanî'nin hayatı ve şiirleri etrafında değişik üniversitelerde lisans düzeyinde ona yakın tez yapılmıştır.

Reyhanî son yıllarda Bursa'da yaşamaktadır. Oğlu Yüksel'in genç yaşta ölmesi onu çok etkilemiştir. Son on yıldır Türk âşıklık geleneği ondan yeterince yararlanamamıştır.

Alvarlı Reyhanî, Erzurum 1962.

Böyle Bağlar, Erzurum 1966.

Kervan, Ankara 1988.

Dilaver Düzgün, *Âşık Yaşar Reyhanî/Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Erzurum 1997.

DEDİ

Dedim bülbül ne ötersin
 Ötmek benim va'dim dedi
 Dedim çölde ne yatarsın
 Eşim var aradım dedi

Dedim erken ötersin
 Dedi ermehtir hevesim
 Dedim Leylâ sever misin
 Zaten Mecnun'um dedi

Dedim sevda ile savaş
 Dedi evme yavaş yavaş
 Dedim gurbet eli dolaş
 Gezdim adım adım dedi

Dedim **Reyhan** düştü dara
 Dedi ne bekler avare
 Dedim kalk gidelim yâre
 Kırılmış kanadım dedi

(Özsoy 2005: 296)

BİR ÇİÇEK

Bahar gelsin şu dağlara gideyim
 Belki derdimize çare bir çiçek
 Toplayıp devşirip harman edeyim
 Açılan yaramı sara bir çiçek

Kelebehtir böceklerin âlisi
 Çünkü o da bir çiçeğin delisi
 Yeşil yamaç tabiatın halısı
 Nakış dökmüş ara ara bir çiçek

Kara taşta ala geyik sesi var
 O geyiğin ıssız taşta nesi var

Kavalın acı bir inlemesi var
Çobanı düşürmüş zara bir çiçek

Ben de bir âşığım **Reyhanî** adım
Sorun çiçeklere az mı ağladım
Benim tabiattan tek bir muradım
Götüreyim nazlı yâre bir çiçek

AĞLARIM

Gözüm yolda kaldı yârim gelmedi
O sebepten böyle naçar ağlarım
Arzum beni yâre kurban eyledi
Vursalar göğsümü açar ağlarım

Bir kitap var gözlerimin yaşında
Ah yazılı satırının başında
Takılır aklıma sofra başında
Yemeğimi yere saçar ağlarım

Âşıklarda değil aşkta hüner var
Aşk bir vesiledir âşıktaki sır var
Sanki kara bulutlarda haber var
Elimi göklere açar ağlarım

Tohum diye efkârımı ektirdi
Yağmur diye gözyaşımı döktürdü
Mahsul beklemeden çadır söktürdü
Yayladan yaylaya göçer ağlarım

Âşık Reyhanî'yim ah efendim ah
Ben beni uzakta aradım eyvah
Ömrüm aşk sarhoşu arzu bir kadeh
Umut birkaç damla içer ağlarım

YENER YILMAZOĞLU / ÂŞIK YENER YILMAZOĞLU

(Ardahan-Çıldır)

1958 yılında Ardahan ilinin Çıldır ilçesinde doğmuştur.

İlk, orta ve lise öğrenimi Çıldır'da yapmıştır.

Ortaokul ikinci sınıfta iken şiir söylemeye başlamış, liseyi bitirdikten sonra, Kars'ta Murat Çobanoğlu'na çırak olmuştur. Çobanoğlu'dan âşıklık edep ve erkânını öğrenen Yener Yılmazoğlu'nun şöhreti kısa zamanda önce bölgesinde, sonra da bütün Türkiye'de duyulmuştur.

1990 yılında *Bitmeyen Kin* ve *Güneşe Merdiven* filmlerinde başrol oyuncusu olarak görev alır. *Ozan* filminin de senaryosunu yazmış, başrolünü de üstlenmiştir.

Ben Anadoluyum, Anama Layla, Köyde Kaldı gibi şiir ve albümleriyle kitlelerin sevgilisi hâline gelmiştir.

Son beş yıldır Meltem TV'de *Sarı Tel* adlı bir televizyon programının yapımcısı ve sunucusudur.

Şiirlerinde memleketi Çıldır'ı, bölgesini (Kars, Iğdır, Ardahan) yaylaları, gurbeti, dinî ve millî konuları işlemiştir.

Şiirlerinin tamamı 8, 11 ve 15'li hece ölçüsüdür.

Çok sayıda kaseti yapılmıştır.

Yılmazoğlu, halen İstanbul'da yaşamaktadır.

GÖREYİM

Ey sevdiğim kaşı keman
Dön de yüzünü göreyim
Kalmadı dilimde derman
Dön de yüzünü göreyim

Yıllar yılı görmüyorum
Ne hâldesin bilmiyorum
Sanma seni sevmiyorum
Dön de yüzünü göreyim

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Duman mı çöktü serine
Kurbanım akan terine
Geçen yıllar hatırına
Dön de yüzünü göreyim

Yılmazoğlu sende gözüm
Seni çalar dertli sazım
Sen benim seher yıldızım
Dön de yüzünü göreyim

(Çıldır, 22 Temmuz 2006)

AHMET YİĞİT / GÜL AHMET YİĞİT*(Gaziantep-İslahiye)*

1955 yılında Gaziantep ilinin İslahiye ilçesinde doğmuştur.

Eğitim Enstitüsü mezunu olan Gül Ahmet Yiğit, sınıf öğretmeni ve idareci olarak görev yapmaktadır.

Gül Ahmet Yiğit, kendi kendine saz çalmayı ve şiir söylemeyi öğrenen bir âşığıdır. Çukurova bölgesinde yaşayan âşıklarımız arasında çıkardığı plak, kaset ve yaptığı programlarla haklı bir şöhrete ulaşmıştır.

Hakkında çeşitli üniversitelerde öğrenci tezleri yapılmıştır. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Hatice Konaklı tarafından çalışılan bir yüksek lisans tezi devam etmektedir.

Türkiye’de düzenlenen pek çok âşık toplantısına katılmıştır. Hâlen sınıf öğretmeni olarak İskenderun’da görevlidir.

ZALİM KADER

Beni bu hâllere koyan
Kötü kader zalim kader
Gel de bu hayata dayan
Kötü kader zalim kader

Hayat denen er meydanı
Damarda kurudur kanı
Bulgurunda pişmiş sonu
Kötü kader zalim kader

Bileziği nereden takam
Elin eline mi bakam
Kurtulmaz ki borçtan yakam
Kötü kader zalim kader

Çoluk çocuk rezil olduk
Sebze meyve hava aldık
Bu sene kurbansız kaldık
Kötü kader zalim kader

Gül Ahmet'im vur sazına
Can dayanmaz avazına
Mahcup eder el kızına
Kötü kader zalim kader

(Ali Berat Alptekin'in arşivinden)

ŞİMDİ

Bir tat almıyorum yalan dünyadan
Bir ölü misali yatarım şimdi
Emanet verilen tatlı canımı
Alan olsa beleş satarım şimdi

Bir zaman sevdanın atına bindim
Çok hızlı sürmüşüm çabucak indim
Evvel bülbül idim baykuşa döndüm
Virane yerlerde öterim şimdi

Gül Ahmet sinemi dövemiyorum
Gerçek sözlerimi övemiyorum
Bir gözü elayı sevemiyorum
Belki deliden de beterim şimdi

(Ali Berat Alptekin'in arşivinden)

OLAYDIM

Yanıldık yakıldık bir buğday ektik
Vermedin Allah'ım ekmez olaydım
Gübreyi mazotu elden dilendik
Kimselere boyun bükmez olaydım

Kimseler bir bardak koymaz destime
Allah'ım kuraklık verdi kastime
Banka kredisi kaldı üstüme
Keşke o parayı çekmez olaydım

Hâllerinden çiftçiler memnun değil
Kimisi borçludur kimisi kefil

Çoluk çocuk kaldı bu sene sefil
Tarlaya tohum dökmez olaydım

Biçerciye para mazota para
Ekini biçtirdik olduk kapkara
Ağabeyim rezil oldu fukara
İşleri üstüne yıkmaz olaydım

Gül Ahmed'im rızkım yok şeker yağda
Yetmiş dönüm ekin üç depo buğda
Herkes aldı bunu on dönüm dağda
Çiftçilik sevdası çekmez olaydım

(Özsoy 2005: 250)

YOZGATLI HÜZNÎ

(Yozgat)

1296/1879-1880 yılında Yozgat ilinin Aşağı Nohutlu Mahallesi'nde doğmuştur.

Çocuk denilebilecek bir yaşta babasını kaybedince akrabalarının himayesine girmiş ve onların yanında "İptidâ" ve "İdadî" mekteplerini okumuştur. Buradan Mustafa Ağa Medresesine gitmiş, dördüncü sınıfta iken medreseden ayrılarak Yozgat Mahkeme-i Şer'îye'de zabıt kâtipliği görevi ile memuriyete başlamıştır.

Arapça bildiğine dair bazı kayıtlar vardır.

Şiirlerinde *Hüznî* ve *Hizbî* mahlaslarını kullanmıştır.

İki divan ve bir şiir defterinde 1000 civarında şiiri bulunan Hüznî, hem hece hem de aruz vezniyle şiir yazmıştır. Hece ile yazdığı şiirlerinde halk dilini, aruzla yazdığı şiirlerinde ise "sanatlı, süslü, ağdalı bir Türkçeyi" tercih etmiştir.

Hüznî Divanı I: 235 sayfadan oluşan eserde 230 şiir bulunmaktadır. Bunlardan 38'i aruz vezniyle, diğerleri ise hece vezniyledir.

Hüznî Divanı II: 153 sayfa olup şiirlerin tamamı aruz vezniyledir.

Şiir Defteri: 96 sayfa olan bu eseri 1930 yılında Yozgat Halkevi yayımlamak isterse de, çeşitli sebeplerden dolayı yayımlanamamıştır.

Hüznî, 17 Ocak 1936 tarihinde Yozgat'ta ölmüştür.

M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Hüznî / Hayatı ve Eserleri*, Ankara 1988.

M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Hüznî / Divanlarından Seçmeler*, Ankara 1990.

M. Öcal Oğuz, *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*, Ankara 1994.

FELEK

El aman elinden çektiğim keder
Eritdin yürekden yağımı felek
Sam ile bostanım eyledin heder
Viran itdin taze bağımı felek

Düşersin zulm ile benim peşime
Ağustosta kar yağdırdın başıma
Hasret itdin yâranıma eşime
Heba itdin gençlik çağımı felek

Hüznî'ye ne itdin dâr-ı dünyada
Kaldı intizarım saçı leylada
Fırtınam serimde sayf u şitada
Bütün duman itdin dağımı felek

(Oğuz 1988: 118-119)

TOLGA YÜCE / ÂŞIK BEYHUDÎ

(Kars-Kağızman)

1989 yılında Kars ilinin Kağızman ilçesinde doğmuştur.

Lise mezunu olan âşıklarımızdandır.

Âşıklılığının oluşmasında hemşehrileri Cemal Hoca, Laçın Aladağlı, Hıfzî ile Pir Sultan Abdal, Âşık Veysel, Karaca Oğlan ve Ercişli Emrah'ın büyük etkisi olmuştur. Şiirleri değişik gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Katıldığı yarışmalarda dereceler almıştır.

Şiirlerinde aşk ve tabiatın yanında yaşadığı coğrafyayı da işlemiştir. Türkiye'nin en genç âşıklarından olan Beyhudî'nin şiirlerinin tamamı hece vezniyledir.

SEVDİĞİM

Ah çekiben bu ayrılık elinden
Akar çeşmim yaşı yere sevdiğim
Yanarım ataşım tüter serimden
Niçin beni attın nâra sevdiğim

Ferhat gibi yüce dağlar aşkırtın
Oyun ettin feleğimi şaşırttın
Goncaların yad ellere devşirttin
Beni muhtac ettin hâra sevdiğim

Mor menevşe biter dağlar başında
Avcı olan ahuların peşinde
Gündüz hayalimde gece düşümde
Sardın belaları sere sevdiğim

Göz göz oldu yaralarım yeniler
Ayaklanmış bir dağ olmuş anılar
İniler de yürekçiğim iniler
Düşmüşüm tükenmez zâra sevdiğim

Beyhudî der kaşın gözün karadan
Seni beni halkeylemiş yaradan
Yolların kesilir tepe dereden
Gün gelir düşersin dâra sevdiğim

(Çıldır, 22 Temmuz 2006)

KAYNAKÇA

(Buraya, onlarca sayfayı bulacak bir kaynakça yerine gerekli olanı almayı uygun bulduk.)

Halil Açıkgöz, *Âşık Deryamî / Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1987.

Adanalı Halk Ozanı Abdülvahap Kocaman'dan Şiirler, Adana 1970.

A. İhsan Aktaş, *Âşık Mahzunî Şerif/Anadoluyu Kucaklayan Ozan*, Ankara 2002.

Erdoğan Alkan, *Kör Oldum Veysel Oldum*, İstanbul 1991.

Ali Berat Alptekin, *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları 6: Erzurumlu Emrah Bibliyografyası*, Ankara 1986.

Ali Berat Alptekin, *Çıldırılı Âşık Şenlik Bibliyografyası*, Ankara 1989.

Ali Berat Alptekin, *Âşık Hacı Karakılçık*, Hatay 1990.

Ali Berat Alptekin, *Begim (Âşık Temel Turabi)*, Bursa 2002.

Ali Berat Alptekin, *Âşık İmamoğlu (İsmail Alptekin)*, Silifke 2002.

Ali Berat Alptekin, *Benden Toprak İstenir mi*, Konya 2003.

Ali Berat Alptekin, *Gönül Kervanı/Âşık Kul Nuri*, Ankara 2003.

Ali Berat Alptekin, *Türkün Türkü Çağırırız / Âşık Veysel*, Ankara 2004.

Ali Berat Alptekin, *Ağlayan Bayrak / Âşık Fethi Kadioğlu*, Konya 2004.

Ali Berat Alptekin, *Hüseyin Gümüş/Köylü Ozan*, Mersin 2004.

Ali Berat Alptekin, *Palandöken'in Zirvesindeki Âşık: Erzurumlu Emrah*, Ankara 2004.

Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Posoflu Müdamî Bibliyografyası*, Ankara 1992.

Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, "Posoflu Âşık Zülâli Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme", *Türk Halk Kültürü Araştırmaları* 1994, 117-152.

Ali Berat Alptekin-M. Nizameddin Coşkun, *Çıldırılı Âşık Şenlik Divanı (Hayatı-Şiirleri, Atışmaları ve Hikâyeleri)*, Ankara 2006.

Erdoğan Altınkaynak, *Âşık Veysel Şahbazoğlu (Hayatı-Sanatı-Şiirleri)*, Ankara 1998.

Edith Ambros, *Candid Penstrokes/The Lyric of Me'âli, An Ottoman Poet of the 16th Century*, Berlin 1982.

Erman Artun, *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymanî*, Adana 1996.

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Ensar Aslan, *Çıldırılı Âşık Şenlik Hayatı, Şiirleri ve Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara 1975.

Ensar Aslan, *Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Erzurum 1978.

Haver Aslan, *Aşık Elesker*, İstanbul 1984.

İbrahim Aslanoğlu (hz1.), *Sefil Selimî/ Yalınkat*, Sivas 1978.

Âşık Ali İzzet Ağlıyor, İstanbul 1965.

Âşık Ali Rahmanî (Ali Çırçır), *Öğütler Destesi*, Ankara 1988.

Âşık Beyanî (Halil İbrahim Güleç), *Beyan Ettiklerim*, Ankara 1990.

Âşık Boyacı (Esat Hüseyin Canitez), *Bayrak ve Toprak*, Ankara 1973.

Âşık Derdiçok (Lütfi Pişkin), *Derdiçok'un Hayatı ve Şiirleri*, Adana 1955.

Âşık Deryamî (Dursun Ali Erdoğan), *Gülme Zârına*, Ankara 1990.

Âşık Dursun Cevlanî (Dursun Kılıç), *Kars'tan Sesler*, 1951.

Âşık Dursun Cevlanî (Dursun Kılıç), *Kıbrıs Dönüşü*, Ankara 1952.

Âşık Dursun Cevlanî (Dursun Kılıç), *Bülbüller/Âşık Döne Sultan'ın Hayatı ve Şiirleri ve Âşık Dursun Cevlanî ile İmtihanı*, Ankara 1958.

Âşık Dursun Cevlanî (Dursun Kılıç), *Daha Daha Nelerim Var*, Ankara 1958.

Âşık Emîni (Emin Düştü), *Gönül Deryası*, Ankara 1990.

Âşık Feymanî (Osman Taşkaya), *Ahu Gözlüm*, Ankara 1989.

Âşık Gözübenli (Mustafa Önder) *Bu Yüreğin Gözyaşları İlhamı Yağnuru*, Konya 1997.

Âşık Halil Karabulut (Halil Karabulut), *Damlada Derya Gizlidir*, Ankara 1988.

Âşık Halil Karabulut (Halil Karabulut), *Büyük Mustafa Kemal Destanı*, Kadirli [1988].

Âşık Halil Karabulut (Halil Karabulut), *Şiire Adanan Ömür*, Kadirli 1999.

Âşık Halil Karabulut (Halil Karabulut), *Şiire Adanan Ömür*, Kadirli 1999.

Âşık Halil Karabulut (Halil Karabulut), *Altın Mısralar*, [Adana 2002].

Âşık Hasretî (Sadi Değer), *Işık Pınar*, Ankara 1989.

Âşık Hüdaî, *Gönül Diyarından Deyişler*, İstanbul 1971.

Âşık Hüseyin Çırakman, Ankara 1963.

Âşık İbrahim Kara, *Nurlar Dökülün*, Ankara 1990.

Âşık İsmetî (İsmet Namı), *Hak Var Dedik*, Sivas 1970.

Âşık İsmetî (İsmet Namı), Sivas 1993.

Âşık İsmetî (İsmet Namı), *Gönül Pazarı*, Sivas 1994.

Âşık Kemalî Bülbül (Kemal Bülbül), *Yılları Yendim*, Ankara 1990.

Âşık Kul Gazi, (Abdulgazi Kurt), *Rüzgârda Kekik*, Ankara 1989.

Âşık Kul Gazi, (Abdulgazi Kurt), *Sıla Gözleri*, Sivas 2000.

Âşık Kul Semaî (Muharrem Oylum), *Geldim Erenler*, İstanbul 1973.

Âşık Mevlüt İhsanî (Mevlüt Şafak), *Çağlayan Dere*, Ankara 1990.

Âşık Nurşah'ın Deyişleriyle 2000'li Yılların Yunus Emresi, Eskişehir 1991.

- Âşık Sefil Selimi (Ahmet Günbulut), *Kul Yanmasın*, Ankara 1987.
- Âşık Selmanî (Hasan Salman), *İki Cihan Dostu*, İstanbul 1971.
- Âşık Şeref Taşlıova (Şeref Taşlıova), *Gönül Bahçesi*, Ankara 1990.
- Âşık Veysel: *Deyişler*, Ankara 1944.
- Âşık Veysel Şatıroğlu: *Sazımdan Sesler*, İstanbul 1949.
- Âşık Veysel'in *Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1954.
- Âşık Yaşar Reyhanî (Yaşar Yılmaz), *Alvarlı Reyhanî*, Erzurum 1962.
- Âşık Yaşar Reyhanî (Yaşar Yılmaz), *Böyle Bağlar*, Erzurum 1966.
- Âşık Yaşar Reyhanî (Yaşar Yılmaz), *Kervan*, Ankara 1988.
- Âşık Zülfikâr Divanî (Zülfikâr Akgün), *Ademin Sırrı*, İstanbul 1960.
- Âşık Zülfikâr Divanî (Zülfikâr Akgün), *Sırrı Hakikat*, İstanbul 1962.
- Âşık Zülfikâr Divanî'den *Şiir ve Deyişler*, İstanbul 1969.
- Âşık Zülfikâr Divanî (Zülfikâr Akgün), *Sen Seni Tanı*, İstanbul 1971.
- Âşık Zülfikâr Divanî (Zülfikâr Akgün), *Sev Dedi Bana*, İstanbul 1971.
- Âşık Zülfikâr Divanî (Zülfikâr Akgün), *Barış Çağrısı*, İstanbul 1980.
- İsmail Âşikoğlu, *Âşık Şenlik*, İzmir 1964.
- Vehbi Cem Aşkun, *Büyük Halk ve Saz Şairi Emrah/Seçme Şiirler* (Dış kapakta: *Emrah/Seçme Şiirler ve Selvican Hikâyesi*), Sivas 1942.
- Vehbi Cem Aşkun, *Büyük Halk ve Saz Şairi Ruhsatı*, Sivas 1944.
- Halil Atılğan, *Kıtaslı Âşıklar*, Şanlıurfa 1992.
- Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahî*, Ankara 1997.
- Halil Atılğan, *İki Taştan İbare/Kadirli Abdulvahap Kocaman/Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Adana 1999.
- Alparslan Ayrıl, *Sivaslı Âşık Tabibî*, Sivas 1994.
- Alparslan Ayrıl, *Âşık Zeynelî*, Sivas 1995.
- Aziz Ayva, *Konya Âşıklık Geleneği ve Âşık Ataroğlu Hayatı-Sanatı-Şiirleri-Şiirlerinin Tahlili*, Konya 2005. (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi).
- Badal Âşık Sefâî, Ankara 2003.
- Yavuz Bülent Bakiler, *Âşık Veysel*, Ankara 1989.
- Muhan Bali, *Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi / Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi*, Ankara 1973.
- Zeynep Başaran, *Âşık Hiidaî / Yaşamı-Kişiliği-Sanatı ve Şiirleri*, İstanbul 1980.
- İlhan Başgöz, *Âşık Ali İzzet Özkan*, Ankara 1994.
- İlhan Başgöz, *Karac'oğlan*, İstanbul 2003.
- Asım Bezirci, *Türk Halk Şiiri I, II*, İstanbul 1993.
- Adnan Binyazar, *Uzun İnce Bir Yolda Âşık Veysel / Hayatı Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul 1973.

- Celal Hilmi Birdal, *Tutaklı Halk Şairlerinden Çağlayan ve Gamgüider*, Erzurum 1969 (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayımlanmamış bitirme tezi).
- Talibi Coşkun, *İlaveli Ankara Destanı*, (?), 1939.
- Talibi Coşkun, *Dolaştı Dünyayı Aldı İline*, Sivas 1946
- Talibi Coşkun, *Erciyes Yaylası*, Kayseri 1949.
- Talibi Coşkun, *Trabzon'da Coşan Gönül*, Trabzon 1957.
- Cumhuriyetimizin 50. Yıl Dönümünde: *Toprak ve Bayrak*, Ankara 1973.
- Müjgân Cunbur, *Karacaoğlan/Şiirler*, İstanbul 1973.
- Ayşe Çağlayan-İ. Muzaffer Çağlayan, *Kadirli'de Çağlayanlar*, Erzurum 1997.
- Çağlayan Âşıklar*, Kadirli [1982].
- İslam Çankaya, *Mahzunî Şerifi/Seçme Şiirler*, Ankara 1994.
- İslam Çankaya, *Âşık Mahzunî Şerifi Dolunaya Tül Düştü*, Ankara 2002.
- Mürsel Çelebi, *Âşık Kul Nuri'nin Hayata Bakışı ve İnsan*, Erzincan 1993. (Yayımlanmamış Lisans Tezi).
- M. Fahrettin Çelik (Kırzioğlu), "Tanıyabildiğimiz Karşılı Eski Bir Âşığımız: Altı Yüz Yıl Önce Yaşamış Olan Baykan", *Doğuş*, 6 (47), Kasım 1939, 25-27.
- Hüseyin Çırakman, *Halkın Sesi Halk Ozanları*, Ankara 1975.
- Ramazan Çiftlikçi, *Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür/Hayatı-Sanatı-Bütün Şiirleri I, II*, Malatya 2000.
- Aysun Çobanoğlu, *Âşık Sarıcakız /Hayatı-Sanatı ve Şiirleri*, Ankara 2006.
- Kemâl Çopuroğlu, *Yukarı Çukurova'da Âşıklık Geleneği ve Âşık Eyyûbî*, Elazığ 1988, (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- A. Dadaşzade, *Gurbanî*, Bakü 1972.
- Fahri Dağı, *Âşık Kara Mehmet/Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Konya 1996 (Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans tezi).
- Yaşar Demir, *Âşık Kul Nuri (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler)*, Konya 1992. (Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans tezi).
- Faiz Demiroğlu, "Ercişli Emrah", *Köy Postası*, 3, Ekim 1953, 3.15.
- Rasim Deniz, *Erkiletli Âşık Hasan (Zeynî) Hayatı ve Şiirleri*, Kayseri 1996.
- Dehri Dilçin, *Edebiyatımızda Atasözleri*, Ankara 2000.
- Hikmet Dizdaroğlu, *Yusufulili Huzurî*. Ankara 1949.
- Ahmet Doğan, *Bayburtlu Celalî Baba/Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri*, Ankara 1999.
- Bayram Durbilmez, *Vatanımın Bağrında- Şiir Tomurcukları*, Yozgat 1984.
- Bayram Durbilmez, *Çileli Hayat- Huzura Hasret*, Kayseri 1989.

- Bayram Durbilmez, *Öze Çağrı*, Kayseri 1992.
- Bayram Durbilmez, *Karslı Âşık Murat Çobanoğlu / Hayatı-Sanatı ve Eserleri*, Kayseri 1993. (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Bayram Durbilmez, *Taşpınarlı Halk Şairleri*, Kayseri 1998.
- Bayram Durbilmez, *Türk Halk Kültüründe Hoşgörü*, Kayseri 2000.
- Bayram Durbilmez, *Âşık Meydânî, Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Örnekler*, Kayseri 2000.
- Bayram Durbilmez, *Yârname*, Kayseri 2002.
- Bayram Durbilmez, *Kayseri ve Yöresi Halkbilimi Kaynakçası*, Kayseri 2002.
- Bayram Durbilmez, *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı*, Kayseri 2003.
- Dilaver Düzgün, *Âşık Mevlüt İhsani / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Erzurum 1997.
- Dilaver Düzgün, *Âşık Yaşar Reyhanî / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Erzurum 1997.
- Dilaver Düzgün, *Âşık Mustafa Ruhanî / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Erzurum 1997.
- Şükrü Elçin, *Gevherî Divanı / İnceleme-Metin-Dizin-Bibliyografya*, Ankara 1984.
- Şükrü Elçin, *Âşık Ömer*, Ankara 1987.
- Şükrü Elçin, "Hızrî'nin Şairnamesi", *Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı* 1976, Ankara 1977, 55-75.
- İslam Elesgerov, *Aşığ Elesger*, Bakü 1956.
- Saim Emirmahmudoğlu-Ali Oğuz Özavşar-Mehmet Ali Küçükpınar, *Derdiçok ve Şiirleri*, [y.y.] 1946.
- İslam Erdener, *Âşık Şenlik Divanı*, Kars [1960].
- Sadettin Nüzhet Ergun, *XIX uncu Asır Sazşairlerinden Silleli Sürurî*, [İstanbul 1933].
- Sadettin Nüzhet [Ergun], *XIX uncu Asır Sazşairlerinden Beşiktaşlı Gedaî*, İstanbul 1933.
- Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer / Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1936.
- Sadettin Nüzhet Ergun, *Karacaoğlan/Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1973.
- Abdulkadir Erkal, *Narmanlı Sünmanî / Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1998.
- Erzurumlu Şair Hicranî ve Eseri, Kayseri 1949.
- Mustafa Eski, *Âşık Hakkı Bayraktar / Yorgansız*, Ankara 1975.
- Harid Fedai, *Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı I, II*, Kıbrıs 1993.
- Ziyaeddin Fahri [Fındıkoğlu], *Bayburtlu Zihnî*, İstanbul 1928.
- Mehmet Gökalp, *Bardızlı Nilhanî*, Ankara 1988.
- Necati Turgut Göksel, *Âşık Emrah / Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri*, Niğde 1966.

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

- İsmail Görkem, "Çukurova'nın İki Halk Şairi: Şihlioğlu ve Kara Mehmet", 2. Mersin Millî Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri/2-4 Aralık 1988, Ankara 1989, 86-95.
- Ömer Gözükızıl, *Âşık Zülali'den Âşık Zülâfi*, Ankara 2000.
- D. Ali Gülcan, *Karamanlı Halk Ozanlarından Gufranî ve Kenzî*, Konya 1968.
- Eflatun Cem Güney-Çetin Eflatun Güney, *Erzurumlu Emrah/Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1950.
- Eflatun Cem Güney-Çetin Eflatun Güney, *Rulısatî / Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1963.
- Fehmi Gür, *Hakiki Sözler*, [y.y.] 1958.
- Fehmi Gür, *Allar, Yeşiller*, [y.y.] 1963.
- Cengiz Gürlek, *Âşık Erdem Can*, Sivas 1996.
- Gürnlü Âşık Sefil Gülhani (Mehmet Kargı), *Perişan Hâllerim*, Ankara 1973.
- Gürnlü Âşık Gülhani (Mehmet Kargı), *Birlik Olunca*, Ankara 1984.
- Gürnlü Âşık Gülhani (Mehmet Kargı), *Ben Beni Bilince*, Ankara 1992.
- Nimetullah Hafız, *Âşık Ferkî / Hayatı ve Şiirleri*, Prizren 1986.
- Feyzi Halıcı, *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk*, Ankara 1981.
- Feyzi Halıcı, *Âşık Şem'i Hayatı ve Şiirleri*, Ankara 1982.
- Feyzi Halıcı, *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste*, Ankara 1992.
- Halk Şairimiz Âşık Ümmanî Can*, Ankara [1967]
- Halk Şairleri Arası İsrâfî Önleme Tasarrufa Çağrı Şiir Yarışması*, Ankara 1991.
- Salim Haşlak, *Bayburtlu Celâlî*, Ankara 1963.
- Mevlüt Işık, *Posoflu Âşık Müdamî*, Ankara 1980.
- Hayrettin İvgin, *Atatürk'ün Türkiye'si/Âşık Eminî Düştü*, Ankara 1971.
- Hayrettin İvgin, *Dertler Üstüme Üstüme/Âşık Yanık Umman'ın Hayatı ve Şiirleri*, Ankara 1988.
- Hayrettin İvgin, *Bir Şahı Olsam Hükmeyleşem Cihana / Âşık Kul Alınat Hayatı ve Şiirleri*, Ankara 1993.
- Hayrettin İvgin, *Geredeli Âşık Figanî*, Ankara 1994.
- Hayrettin İvgin-Ali Esat Bozyiğit, *Kalecikli Mir'atı*, Ankara 2004.
- Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu/Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Ankara 1998.
- Emir Kalkan, *XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri*, Ankara 1991.
- Ozan Arı/Bir Devrin Destanı*, [y.y.] 1987.
- Mestan Karabacak, *Âşık Ali Karabacak / Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Karaman 2001.
- Metin Karadağ, *Karşılaştırmalı-Transkripsiyonlu Erzurumlu Emrah Divanı*, Balıkesir 1992.
- Zekeriya Karadavut, *Ozan Nihat / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler Denizli* 1993.
- Mustafa Necati Karaer, *Karacaoğlan*, İstanbul 1973.

- Mehmet Kardeş, *Sümmânî Bibliyografyası*, Ankara 1982.
- Hasan Ali Kasır, *Seyrânî*, Ankara 1999.
- Doğan Kaya, *Âşık İsmetî Hayatı ve Deyişleri*, Sivas 1984.
- Doğan Kaya, *Ruhsatî'nin Uğru ile Kadı Hikâyesi*, İstanbul 1985.
- Doğan Kaya, *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*, Ankara 1991.
- Doğan Kaya, *Âşık Ruhsatî Bibliyografyası*, Ankara 1992.
- Doğan Kaya, *Âşık Sefil Selimî/Çobanın Can Pınarı*, Sivas 1996.
- Doğan Kaya, *Âşık Veysel*, Sivas 2004.
- Doğan Kaya, *Âşık Talibî Coşkun*, Sivas 2005,
- Doğan Kaya, *Âşık Minhacî*, Sivas 2006.
- İbrahim Aczî Kendi, *Âşık Şem'î Konuşuyor*, Konya 1951.
- Özgen Keskin, *Türk Saz Şairliği ve Ardanuçlu Efkarî*, Bursa 1983.
- Kırşehirli Âşık Boyacı, *Türk Oğluyum Türk Oğlu*, Kırşehir 1982.
- Kırşehirli Âşık Boyacı /Esat Hüseyin Canitez, *Belki de Son Eserim*, Kırşehir 1985.
- Muharrem Zeki Korgunal, *Âşık Kurbanî*, İstanbul 1935.
- Erdoğan Kökten, *Zülâlf'den Parçalar*, Akşehir 1953.
- Şahin Köktürk, *Kurbanî ve Peri Hikâyesi Üzerine Bir Araştırma*, Samsun 1990
(On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Fuad Köprülü, *XIX. Asır Saz Şairlerinden Erzurumlu Emrah*, İstanbul 1929.
- Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri I*, Ankara 1962, 1-182.
- Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri II*, Ankara 1962, 183-377.
- Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri III*, Ankara 1962, 379-516.
- Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri IV*, Ankara 1964, 517-699.
- Fuad Köprülü, *Türk Sazşâirleri V*, Ankara 1965, 761-826
- Mehmed Fuad [Köprülü], *XVI. Asır Sonuna Kadar Türk Saz Şairleri*, İstanbul 1930.
- Mehmed Fuad [Köprülü], *XVI. Asır Saz Şairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*, İstanbul 1930.
- M. Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri I, Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menş ve Tekâmülü XVI. ve XVII. Asır Saz Şairleri*, Ankara 1962.
- M. Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri II, XVII. Asır Saz Şairlerinden Gevherî-Âşık Ömer-Karaca Oğlan*, Ankara 1962.
- M. Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri III, XVIII. Asır Saz Şairleri* Ankara 1962.
- M. Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri IV, XIX. Asır Saz Şairleri*, Ankara 1964.
- M. Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri V, Erzurumlu Emrah-Âşık Dertli*, Ankara 1965.
- Şemsettin Kutlu, *Dertli*, Ankara 1988.

- Tahir Kutsi Makal, *Âşık Veysel*, İstanbul 1969.
- Tahir Kutsi [Makal], *Dadaloğlu*, İstanbul 1974, 1975.
- Tahir Kutsi [Makal], *Âşık Hasan Dede*, İstanbul 1995.
- Zeynelâbidin Makas, *Tufarganlı Abbas ve Gülgez Peri Hikâyesi Üzerinde Bir Araştırma*, Erzurum 1982 (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi).
- İlkin Manya, *Halk Şiirinde Kadın Sesi / Kadın Ozanlar Antolojisi*, İstanbul 1983.
- Mehmed Abdulaziz (Erzurumlu), *Divan-ı Emrah*, İstanbul 1332/1916.
- Mehmed Emin Zihni, *Divan-ı Zihni*, İstanbul 1293.
- Narmanlı III. Sümmânî Şenlikleri Özel Sayısı, *Köz* 1 (2), Kasım 1979.
- İrfan Ünver Nasrattınoğlu, *Gürünlü Âşık Sefîl Gülhanî*, Ankara 1976.
- İrfan Ünver Nasrattınoğlu, *Samsunlu Âşık Kemalî Bülbül*, Ankara 1976.
- İrfan Ünver Nasrattınoğlu, *Posoflu Âşık Zülâlî*, Ankara 1987.
- Cahit Obruk, *Kırşehirli Âşık Said*, Ankara 1983.
- M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Hüznî / Hayatı ve Eserleri*, Ankara 1988.
- M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Hüznî/Divanlarından Seçmeler*, Ankara 1990.
- M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Halk Şairi Nazî*, Ankara 1992.
- M. Öcal Oğuz, *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*, Ankara 1994.
- Ümit Yaşar Oğuzcan, *Âşık Veysel/ Dostlar Beni Hatırlasın*, İstanbul 1970.
- Haşim Nezihi Okay, *Develili Seyrânî*, İstanbul 1953.
- Haşim Nezihi Okay, *Dadaloğlu / Hayatı ve Değişleri*, Ankara 1959.
- Çankırlı Ahmet Talât [Onay], *Âşık Tokatlı Nuri*, Çankırı 1933.
- Nizamettin Onk, *Göyçeli Âşık Elesger*, Adapazarı 1964.
- Kemal Or, *Talibi Coşkun / Trakya Destanı*, Kayseri 1948.
- M. Zeki Oral, *Ortaköylü Âşık Tahiri*, Ankara 1955.
- Yadigar Aydın Orhan, *Âşık Dâimi Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1999.
- Fazıl Oyat, *Talibi Coşkun / Zelzele-Seylab Destanı*, Ankara 1944.
- Ozan Ahmet Poyrazoğlu / *Bir Heybe Şiir*, İstanbul 2006.
- Ozan Ahmet Poyrazoğlu / *Ercişli Emrah ile Selbihan Hikâyesi*, İstanbul 2006.
- Ozan Rehberî, *Duygunun İncileri*, Ankara 1990.
- Mehmet Öksüz, *Âşık Veysel / Uzun İnce Bir Yoldayım (Yaşamı-Sanatı-Eserleri)*, İstanbul 1993.
- Ethem Önür, *Âşık Ali İzzet Kıbrıs Adasında Neler Görmüş*, Ankara 1964.
- Gülağ Öz, *Anı Makale ve Röportajlarla Âşık Veysel Antolojisi*, [y.y.-t.y.].
- Gülağ Öz, *Bütün Yönleriyle Âşık Veysel*, Ankara 1994.
- Orhan Özbek, *Âşık Şenlik: Değişmeler/Karşılaşmalar*, Ankara 1969.
- Mehmet Özçelik, *Âşık Deli Hazım*, Isparta 2004.

- Abdullah Özdemir, *Âşık Sefil Selimî'nin Şiirleri Üzerine Bir İnceleme*, Erzurum 1982. (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Lisans Tezi).
- Ahmet Z. Özdemir, *Avşarlar ve Dadaloğlu*, Ankara 1985.
- Murat Özdemir, *Âşık Sefil Selimî'nin Şiirleri Üzerine Bir İnceleme*, Erzurum 1982 (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi yayımlanmamış lisans tezi).
- Kutlu Özen, *Âşık Feryadî / Güldane*, Sivas 1983.
- Kutlu Özen, *Âşık Veysel Şatıroğlu*, Sivas 1990.
- Ali İzzet Özkan, *Türk'ün Sazından*, Ankara 1951.
- Ali İzzet Özkan, *Kitap Küçük Dert Büyük*, Sivas 1956.
- Ali İzzet Özkan, *Teller de Muradın Alsın*, Ankara 1958.
- Ali İzzet Özkan, *Sürmeli*, İstanbul 1966.
- Ali İzzet Özkan, *Mühür Gözlüm*, Sivas 1967.
- Ali İzzet Özkan, *Kırkambar*, İstanbul 1974.
- Bekir Sami Özsoy, *Posoflu Âşık Müdamî Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*, Kayseri 1993. (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi).
- Bekir Sami Özsoy-Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sabit Müdamî/ Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Eserlerinden Seçmeler*, Kayseri 1993
- Bekir Sami Özsoy, *Karamanlı Âşık Hikmet Elitaş / Gönüm Kara Bağladı*, Konya 2003.
- Bekir Sami Özsoy, *Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri*, Ankara 2005.
- Cahit Öztelli, *Dertli-Seyrânî*, İstanbul 1953.
- Cahit Öztelli, *Üç Kahraman Şair/Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu*, İstanbul 1972, 1977.
- Cahit Öztelli, *Karacaoğlu/Bütün Şiirleri*, İstanbul 1978.
- Kadri Özyalçın, *Deliktaşlı Ruhsatî / Hayatı ve Eserleri I*, Sivas 1936.
- Kadri Özyalçın-Kemal Gürpınar, *Deliktaşlı Ruhsatî II*, Sivas 1938.
- S [ednik] Paşayev, *Heste Gasım*, Bakü 1975.
- Battal Pehlivan, *Dadaloğlu / Yaşamı-Sanatı-Şiirleri*, İstanbul 1984.
- Hayrettin Rayman, *Yusufeli'li Ali Huzûri Coşkun*, Erzincan 1996.
- Hayrettin Rayman, *Âşık Sümmânî, Hayatı Edebî Şahsiyeti Şiirleri ve Şiirlerinin Tahlihi*, Ankara 1997.
- Saim Sakaoğlu, *Sivaslı Âşık Kıl Gazi/Sarı Çiçek*, Erzurum 1980.
- Saim Sakaoğlu, "Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine" III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I, Genel Konular, Ankara 1986, 247-251.
- Saim Sakaoğlu, *Dadaloğlu*, Ankara 1986.

TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

- Saim Sakaoğlu, *Ercişli Emrah*, Ankara 1987.
- Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla / Kadirli Aşık Halil Karabulut*, Konya 1987.
- Saim Sakaoğlu, *Bayburtlu Zihnî*, Ankara 1988.
- Saim Sakaoğlu, "Türk Saz Şiiri", *Türk Dili/Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, (444-450), Haziran 1989, 105-250.
- Saim Sakaoğlu, "17. yüzyıl Âşık Edebiyatı Üzerine Notlar: 1-16", *Türk Dili*, 1991/II, 477, Eylül 1991-1995/II, 528, Aralık 1995. (16 yazı).
- Saim Sakaoğlu, Kadirli Aşık Halil Karabulut / Destan Destan Üstüne, Kadirli 2002.
- Saim Sakaoğlu, *Karaca Oğlan*, Ankara 2004, 333-364.
- Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri I*, İstanbul 1985
- Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıkları ve Halk Şairleri II*, İstanbul 1986.
- Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, *Dadaloğlu Bibliyografyası*, Ankara 1988.
- Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, *Bayburtlu Zihnî Bibliyografyası*, Ankara 1990.
- Saim Sakaoğlu-Ali Berat Alptekin, *Ercişli Emrah Bibliyografyası*, Ankara 2002.
- Saim Sakaoğlu-Zekeriya Karadavut, *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet*, Ankara 1998.
- Yurdanur Sakaoğlu, "İslamiyet'ten Sonraki İlk Halk Şiirleri", *Halk Kültürü I* (2), 1984, 93-95.
- Samsunlu Âşık Kemali Bülbül, *Sanatta 50. Şeref Yılım*, Samsun 1997.
- Sabri Özcan San, *Âşık Hicranî*, Ankara 1987.
- Haydar Sanal, *Çöğür Şairleri II/Armutlu*, İstanbul 1974.
- Ali Saracoğlu, *Ercişli Emrah / Gökyüzünde Bölük Bölük Turnalar*, Ankara 1999.
- Şevket Saran-İsmail Soysal, *Erzurumlu Âşık Temel Tiirabî*, Karacabey 1998.
- Abdullah Satoğlu, *Yâr Badesi*, Kayseri 1963.
- Abdullah Satoğlu, *Derdin Derdim Anadolu / Develili Âşık Ali Çatak*, (?), 1985.
- Nejat Sefercioğlu, *Karacaoğlan Bibliyografyası*, Ankara 1981.
- Nejat Sefercioğlu-Aydın Kuran, *Âşık Veyssel Bibliyografyası*, Ankara 1983.
- Refik Ahmet Sevensil, *Çağımızın Halk Şairleri*, İstanbul 1967.
- Hüseyin Sümmanoğlu, "Güzelleme", *Köz I* (1), Ağustos 1979.
- Ömer Yusuf Şekerci, *Âşık Sarıcakız/Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Şiirlerinin İncelenmesi*, Van 1993 (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Lisans Tezi).
- Esma Şimşek, "Kadirli Aşıklar Arasında: Ayşe Çağlayan" *Erciye* 11 (122), Şubat 1988, 25-26.
- Esma Şimşek, "Halk Şiirine Gönül Verenler: İbrahim Davutoğlu (Karalı), *İçel Kültürü* 3 (36), Kasım 1994, 9-11.

- Hüsnü Şimşekyıldız, *Âşık Abdülvahap Kocaman/Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Erzurum 1974 (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayımlanmamış lisans tezi).
- Nail Tan, *Altunhisarlı Âşık Kemâlî Baba/Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Ankara 2006.
- Nail Tan-Hayrettin İvgin, *Âşık Tahîrî Bibliyografyası*, Ankara 1983.
- Serdarhan Musa Taşkaya, *Âşık Feymanî*, Kadirli (?), 2002.
- Serdarhan Taşkaya, *Çukurovalı Âşık Fatma'nın Hayatı ve Şiirleri*, Osmaniye 2003.
- M. H. Tehmasib, *Aşık Elesger, Seçilmiş Şiirleri*, Bakü 1972.
- Telli Suna (Suna Gölpek), *Özleyiş*, Eskişehir 1997.
- Telli Suna (Suna Gölpek), *Gökyüzüm*, Eskişehir 2000.
- Telli Suna (Suna Gölpek), *Söyleyiş*, Eskişehir 2000.
- Necdet Tozlu, *Âşık Kul Nuri'nin Hayatı-Sanatı ve Şiirleri*, Van 1995. (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Metin Turan, *Can İçindedir Canan/Kağızmanlı Cemal Hoca/Yaşamı-Sanatı-Ürünleri*, Ankara 1992.
- Gönül Turgut, *Âşık Ali Özkan/Sürmeli*, İstanbul 1966.
- Orhan Ural, *Erzurumlu Emrah (Hayatı ve Şiirleri)*, İstanbul 1984.
- Murat Uraz, *Âşık Emrah / Hayatı ve Seçme Şiirleri*, İstanbul 1940.
- Murat Uraz, *Sümmanî'nin Koşmaları ve Şenlik-Sümmanî Arasındaki Bağlamalar, Nazireler*, İstanbul 1953.
- Murat Uraz, *Büyük-Resimli Âşık Sümmanî ile Gülperi Hikâyesi*, İstanbul 1969.
- Muzaffer Uyguner, *Âşık Veysel (Yaşamı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler)*, Ankara 1990.
- Muzaffer Uyguner, *Seyrânî*, İstanbul 1991.
- Süleyman Yağız, *Berçenekli Âşık Mahzunî*, İstanbul 1976.
- Nesip Yağmurdereli, *Sümmanî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1939.
- Ali Yakıcı, *Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı*, Erzurum 1978 (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü yayımlanmamış lisans tezi).
- Ali Yakıcı, *Konyalı Âşık Mehmet (İnceleme-Metin)*, Ankara 1992 (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi).
- Mahmut Kemal Yanbeğ, *Bayburtlu Celalî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1963.
- İlhan Yardımcı, *Büyük Halk Şairi Bayburtlu Hicranî*, İstanbul 1968.
- Mehmet Yardımcı, *Hekimhanlı Esirî*, Ankara 2000.
- Mehmet Yardımcı, *16. Yüzyıldan Günümüze İz Bırakan Zileli Şairler*, Tokat 2004.
- Rıfki Yazıcı, *Âşık Ejâkârî / Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri*, Konya 1992.
- Nafiz Yıldırım-Celâlettin Kurt, *Almet Cansız Güllü (Sanatı-Hayatı-Şiirleri)*, Elbistan 1998.
- Niyazi Yılmaz, *Âşık Veysel*, Ankara 1996.

Hasan Avni Yüksel, *Âşık Seyrânî*, Ankara 1987.

Hasan Avni Yüksel-Kadir Özdamarlar, *Âşık Seyrânî Bibliyografyası*, Ankara 1991.

Süleyman Zaman, Muhlis Akarsu / Hayatı, Yaşamı, Sanatı, Şiirleri, İstanbul 2006.

Yunus Zeyrek, *Âşıklar Serdarı/Posoflu Âşık Zülâlî*, İstanbul 1988.

SÖZLÜK

A

Ab-ı hayat: Hayat suyu; içene ölümsüzlük sağladığına inanılan su

Ab-ı kevser: Kevser suyu

Ab-ı revan: Sel, akar su

Ab-ı şeker: Şeker suyu

Abdal: Dünya ile ilgisini kesmiş, kendi Tanrı'ya adanmış kişi

Abes: Boş, saçma [şey]

Abesgu: Boş söz söyleyen, saçma sapan konuşan

Acem: Arap olmayan, Arap'tan gayri olan kavim; İranlılar

Addet-: Saymak, itibar etmek

Adû/Adûv: Düşman, yağı; hasım

Afitab: Güneş

Ağu: Zehir

Ağyar: Gayrılar, başkalar, yabancılar

Ah it-: Ağlamak, sızlamak

Ahd: Söz verme, and

Ahır: Ahir, son

Ahmer: Kırmızı

Ahtar-: Aramak

Ahu: Ceylan

Ahval: Oluşlar, bulunuşlar, durumlar, hâller

Akça: Akçe, küçük gümüş para

Akdem: İlk, önce, önceki, daha önceki

Akıbet: Son, nihayet

Akşamaca: Akşama kadar

Akvam: Kavimler, milletler

Al: Hile, düzen, aldatma işi

Alelusul: Usulen, Alışıldığı üzere

Âlem-i ervah: Ruhlar âlemi, öteki dünya

Âl-i Osman/Al'Osman: Osmanlı Devleti, Osmanoğulları

Âli: Yüce, büyük, ulu

Âlişan: Şan ve şerefi büyük olan

Alma: Elma

Âm: Halk

Anber: Güzel koku

Anı: Onu

Ar: Utanma

Arif: Bilgili, bilen, irfan sahibi

Arş: İslam inanışına göre gökyüzünün en üst (dokuzuncu) katı.

Arş u Kürs: Gökyüzü ve yeryüzü

Artıg: Artık, fazla

Arz-ı hâl: Durumu anlatma, hâlini bildirme

Arzuman: İstek

Asılzade: Soyu temiz

Asta: Yavaş

Aşikâr: Belli, açık, meydanda

Aşina: Tanıdık, bildik

Aşkar: Battal Gazi'nin atı

Avare: Serseri, boş gezen, işsiz, güçsüz

Avşar: Oğuz soyundan, İran, Afganistan ve Güney Anadolu'da yaşayan bir Türk boyu

Âya: Şüphe ve tereddüt bildiren bir söz, acaba

Ayağ göçür-: Bir yerden ayrılmak

Ayak kes-: Terk etmek; bir yerden istek-sizce ayrılmak

Ayan: Belli, açık, meydanda

Ayıntap: Gaziantep ilinin eski adı

Ayn: Göz

Azamet: Büyüklük, ululuk; çalım, ku-rum

Azık: Yiyecek, gıda

Azimet: Gitme, gidiş

B

Ba'd-ezin: Bundan sonra

Bab: Kapı

Bac: Harac, zorla alınan vergi

Bağban, bağıban, bağıvan, bağman: Bahçıvan, bağcı

Bahri: Denize ait, denizle ilgili, denize mensup; balık

Baht: Talih, kader, kismet; felek

Bahtavar: Bahtlı, talihli

Baid: Uzak, ırak

Bakak: Bakalım

Bâl: Kol, kanat

Bâl-i bülend: Uzun boylu

Balaban: Bir cins doğan kuşu, büyük başlı çakır doğan

Bar: Yük; meyve

Barak: Güney Anadolu'ya ait bir ezgi

Bârî: Yaratan, yaratıcı, Allah

Batın: İç, iç yüzü; gizli, görülmeyen nesne

Bay: Zengin, varlıklı

Baz: Doğan, şahin; başka kuşların avlanmasında kullanılan doğan türü bir kuş

Bedesten: Değerli eşya ve mücevherlerin alınıp satıldığı yer

Bekâ: Devam, sebat, evvelki hâl üzere kalma, bakilik, kalcılık

Belde: Şehir

Bele: Böyle

Belen-: Bulanmak, bulaşmak

Beli: Evet, doğru

Belik: Saç örgüsü

Bend et-: Bağlamak

Bend eyle-: Birini kendine bağlamak

Bende: Köle, kul

Benefşe: Menekşe

Benesfer: Rus askeri, Rus ordusu

Bengü: Ölümsüz, ebedî

Beniz: Yüz, çehre

Bergüzar: Hediye, armağan, yadigâr

Beru: Beri tarafa

Bes: Yeter, kâfi

Beşaret: Müjde, muştı

Betire: Göz hastalığı, trahom

Beyan et-: Açıklamak

Beyhude: Boşuna, boş yere

Beynamaz: Bînamaz, namazsız, namaz kılmayan

Beytullah: Allah'ın evi, Kâbe

Beyzade: Beyoğlu, durumu iyi olan ailelerin oğlu

Bez-: Bıkmak, usanmak

Bezen-: Süslenmek, donanmak

Bezîrgân: Tüccar

Bezl et-: Saçmak, bol bol vermek, feda etmek

Biğünah: Günahsız, suçsuz

Bihter: Daha iyi, pek iyi

Bit-: Büyümek, yetişmek

Bizeban: Dilsiz

Boran: Rüzgâr, şimşek, gök gürültüsü ile ortaya çıkan sağanak yağışlı hava olayı

Bozlak: Orta ve Güney Anadolu'nun birçok bölgesinde bir türkû ezgi-si

Budu: Budur

Buğâğ/Buhag/Buhak/Bukağ: İnsanın çenesi ile boğazı arasındaki kısım

Buğda: Buğday

Bulah/Bulak: Pınar, kaynak, çeşme

Bulama: Bir yemek türü

Burcu burcu: Güzel kokuyu anlatır, güzel güzel kokan

Burgu: Telli sazlarda telleri germeye yarayan mandal

Bus: Öpme

Buse: Öpüş, öpücük, öpme

Bühtan: Yalan; iftira

Bürü-: Örtmek, kapatmak, sarmak

Büryan: Bir kebab türü

C

Caba: Bedava, bir şey ödemededen alınan şey

Cahd: Bile bile inkâr etme

Callad: Cellat

Cam: Sırça, bardak

Cam-ı aşk: Aşk şarabı, aşk kadehi

Camal: Sevgilinin yüz güzelliği

Canan/Cenan: Sevgili, gönül verilmiş kadın

Cânib: Taraf, yan

Cebe: Zincir veya halkadan örme zırh

Ced: Ata

Cefa: Eziyet, incitme

Cefekâr: Sıkıntıya eziyete katlanan, katlanmış kimse

Celallen-: Öfkelenmek, kızmak

Celil: Çok büyük, ulu; Allah'ın sıfatlarından biri

Celb et-: Zorla getirmek

Cem: Toplama, toplanma

Cemal: Yüz güzelliği

Cemal-i canan: Sevgilinin yüz güzelliği

Cem-i ervah: Ruhların toplanması

Cemiyet-i akvam: Birinci Cihan Savaşı'ndan sonra kurulan milletler cemiyeti

Ceng: Savaş

Cenup: Güney

Ceran: Ceylan

Cesim: İri, büyük, kocaman

Cevahir: Elmas, yakut gibi değerli taşlar; mücevher

Cevahirlik: Mücevherlerin konulup satıldığı yer

Cevr: Eziyet, zulüm, sitem, haksızlık, cefa

Cilve: Kırıtma, naz

Civan: Taze, genç ve yakışıklı olan (Daha çok erkekler için kullanılır)

Coş ver-: Coşmak, kaynamak

Cuşa gel-: Coşmak, kaynamak

Cüda: Ayrı düşmüş, ayrılmış, ayrı

Cüda düş-: Ayrı düşmek, ayrı kalmak

Cüda eyle-: Ayrı tutmak, ayrı olmak

Cülus: Tahta çıkma, tahta bulunma

Cüra: Yudum, içim

Ç

Çağlayuban: Çağlayarak

Çaker: Kul, köle; cariye

Çaman: Kebab, pırzola

Çardak: Ağaç dallarından örülmüş barınak

Çarh: Felek, gök

Çarh-ı felek: Dönen gökyüzü; talih, kader

Çarpaz: Çapraz

Çat-: Kırnak, parçalamak

Çatma: Yayıkla ilgili bir parça

Çeşm: Göz

Çeşm-i gazal: Ceylan gözlü, gözü ceylan gözü gibi olan

Çeşm-i pürhun: Kanlanmış göz

Çığırş-: Kaz, vb. uçarların toplu olarak bağırıp çağırmaları

Çinke çinke: Parça parça, küçük parçalar hâlinde

Çintik çintik: Parça parça

Çu: Çünkü

Çuha: Tüysüz ince ve sık dokunmuş kumaş

D

Dad: İhsan, yardım; adalet, doğruluk

Dadaş: Delikanlı, yiğit (Daha çok Doğu illerimizde kullanılır)

Dağla-: Yakmak; acısı yüreğine işlemek

Dalda: Kıyı, köşe, gizli yer, saklanılacak yer

Daman: Etek

Dar/Dâr: Dar ağacı; ev, yurt

Dâr-ı dünya: Dünya

Darbimesel: Atasözü

Davlumbaz: Büyük davul, savaş davulu

Dehir: Dünya, yeryüzü; zaman, devir

Dek: Kadar

Dem: An, saat, zaman; arzu, istek

Dembedem: Zaman zaman

Denar: Eski bir para birimi

Deng: Denk, yük

Derbeder: Serseri, perişan, dağınık

Derdiment: Dertli, dert sahibi, tasalı, kaygılı

Derun: İç, içeri; gönül

Derya: Deniz

Deva: Dava, tez

Devlet: Baht, mutluluk, talih

Devrüsü: Daha sonraki gün, ertesi gün

Devşir-: Toplamak, derlemek

Deyyus: Bir tür namussuz adam

Dıkıl-: Bir yere zorla ve aceleyle sokulmak, girdirmek

Diba: Renkli dokuma motiflerle süslü, lüks bir çeşit ipek kumaş

Didar: Yüz, çehre

Dide: Göz

Dil: Gönül

Dil-i naşad: Gamlı gönül, neşesi kalmamış gönül

Dilara: Sevgili, gönül süsleyen

Dildar: Sevgili, birinin gönlünü almış

Dilik dilik: Dilim dilim

Dilrûba: Gönül kapan, gönül alan

Dimağ: Beyin; zihin

Dirlig/Dirlik: Yaşayış, hayat, sağlık, geçim

Divane: Deli, budala, alık, perişan; bir şeye çok düşkün olan

Diyar: Ülke

Diyar-ı gurbet: Gurbet ili

Dodag: Dudak

Döş: Sine, göğüs, bağır

Dudu: Tuti, Papağan türünden ses taklidi yapabilen bir kuş

Duhûl et-: Girmek, katılmak (Bir yere)

Duzağ: Tuzak

Dür: İnci

Düre-: Türemek, ortaya çıkmak

Dürlü: Türürlü

Dürr-i yekta: Eşi olmayan inci

Düvel: Devletler

Düztaban: Doğal ayak kemerinin kaybolması ile oluşan yapısal bozukluk

E

Ebed: Sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk

Ebru: Kaş

Ebyat: İki mısradan meydana gelen manzum sözler, beyitler

Ecdat: Dedeler, atalar

Ecdar: Ejder, ejderha
Echel: Cahiller
Edna: Pek aşağı, en bayağı, çok alçak
Efgan: İztırab ile haykırma, bağırıp çağırma; inleme,
Efil efil: Saç, giysi gibi hafif şeylerin rüzgârda dalgalanmasını belirten taklit sesi
Efkâr: Düşünceler, fikirler
Eğme: Kıvrılmış, bükümlü saç
Ehibba: Dostlar, sevgililer, tanıdıklar, bildikler
Ehl-i dil: Bilgi sahipleri, bilginler
Ehl-i sünnet: Hazreti Muhammed ile yakınlarına uyanlar
Ekber: En büyük
El sun-: El uzatmak, göz dikmek
Elesti Bezm: Allah'ın ruhları yaratıp "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu an
Elvan: Türlü
Elvan elvan: Çeşit çeşit, renkli renkli
Eman: Eminlik, korkusuzluk
Emn: Eminlik, korkusuzluk
Emn ü emân: Korkusuzluk, güvende olma
Emsal: Numuneler, örnekler; benzer, eş
Entipüfçi: Dalgacı
Erkân: Yol, yöntem
Ervah: Ruhlar
Esamî: İsimler, adlar
Esb: at, beygir
Esb-i aşk: Aşk atı, âşık olma
Eskaza: Kaza ile, yanlışlıkla, istemeden
Esker: Asker; ordu
Etmeğ/Etmek: Ekmek
Evrân: Ejderha, büyük yılan
Eydür: Der
Eyi: İyi
Eyyâm: Günler; dönem

Eza: İncinme, eziyet, üzme, sıkıntı verme
Ezel: Başlangıcı belli olmayan zaman
Ezel ü ebed: Başlangıçtan sonsuza

F

Farı-: Kocamak, yaşlanmak; uzak durmak
Felek: Gökyüzü, sema; dünya
Fena: Dünya, yokluk, geçip gitme; lümlü olma durumu
Fend: Hile, tuzak
Fer: Parlaklık, aydınlık; gözün parlaklığı
Feramuş: Unutma, hatırdan çıkma
Feraset: Çabuk seziş, anlayış
Feryad: Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses; haykırış, çığlık
Feryad-ı garib: Garibin feryadı, çığlığı
Fesahat: Anlatışta düzgünlük ve açıklıkla birlikte amaca uygunluk
Fetahna: "Biz açtık" anlamında, bir ayetin bölümü
Fevvare: İçinde su fışkıran şey, fıskiye
Figân: Acı ile bağırıp çağırma, inleme
Firak: Dostlardan ve sevilenlerden ayrılık, ayrılış
Firengistan: Frenklerin yaşadığı ülke; Avrupa
Firkat: Ayrılık, ayrılış
Fisa: Çubuğa tütün basmak için kullanılan alet
Fiske: Parmaklarından birinin ucunu baş parmağın başına ilâştirip birdenbire ileriye fırlatarak yapılan vuruş
Fiskos: Dedikodu; başkalarının duymayacağı şekilde gizli ve alçak sesle konuşma
Fistan: Elbise
Fukara: Fakirler, yoksullar
Fuzuli: Boşuna, yersiz, lüzumsuz; haksız yere

Fülan: Filan

Fütade: Biçare, tutkun, müptela

G

Gâh: Zaman zaman, bazen

Gâhi: Zaman zaman, bazen, arasıra

Gam: Dert, keder, tasa

Gam gasavet: Keder, tasa, kaygı, dert

Gamet: Kamet, boy

Gamze: Süzgün bakış, çene veya yanak çukuru; yan bakış, gözü süzme

Gâni: Allah'ın adlarından biri; gözü tok

Gar: Mağara

Garaz: Gizli düşmanlık, kötü niyet; birine karşı beslenen kötülük etme isteği

Garbi: Batı ile ilgili, batıdan esen rüzgâr

Gasavet/Kasavat: Üzüntü, tasa

Gayrı: Ayrı, başka, diğer

Geda: Dilenci, yoksul

Gend: Kand, şeker

Gerdan: Boyun; vücudun omuzlarla baş arasında kalan bölümü

Gesr: Kasr, köşk

Geşt ü güzar: Gezme, gezip tozma

Gey-: Giymek

Gıll ü gış: Kin ve hile

Gılman: Tüyü, bıyığı bitmemiş delikanlı

Gidelimin: Gidelim

Gine: Yine

Gir-i har: Eşeği ipinden tutup çeken

Girdap: Suların döndüğü ve çukurlaştığı yer

Gonca: Henüz açılmamış ya da açılmak üzere olan çiçek

Gön: İşlenmiş deri

Göş-: Göçmek

Gövelördek: Yeşil başlı ördek

Göze: Pınar, kaynak

Gubarlan-: Tozlanmak

Gusl: Boy abdesti

Gune: Türlü

Guş: Kulak

Güftar: Söz

Güher: Gevher, cevher

Gülbang/Gülbenk: Eskiden tekkelerde, ayin sırasında, saraylarda belirli tören sırasında hep bir ağızdan yüksek sesle okunan ilahi veya dua

Gülistan: Gül bahçesi

Gülşan/Gülşen: Gül bahçesi

Güman: Zan, sanma, sezme; şüphe

Günbegün: Günden güne

H

Hab-ı naz: Naz uykusu, cilve ile kendi uykuda gösterme hâli

Habip: Sevgili

Hacet: Gerekliklik, muhtaçlık, ihtiyaç, lazım

Hacil: Küçük düşme; zor durumda kalmak

Hacil düşür-: Küçük düşürmek, durumda bırakmak

Haddeden çekil-: Eritilmiş madenden tel yapmak

Haddizatında: Aslında, zaten, esasen

Hadî: Doğru yolu gösteren; Allah

Hâk: toprak

Hâk ile yeksan: Yerle bir olma

Hakir: İtibarsız, değersiz, aşağı

Hakk-ı hayat: Yaşama hakkı

Hal: Ben, tendeki renkli karartı

Halas: Bir şeyden veya şevden kurtulma, kurtuluş

Halas ol-: Bir şeyden, bir yerden kurtulmak

Halavet: tathılık, şirinlik, sevimlilik

Halk-ı âlem: İnsanlar

Haluk: Temiz huylu, iyi ahlaklı; geçim ehli olan

Hamakat: Ahmaklık, bölülük

Ham kelam: Kötü söz

Hamu: Kamu, bütün, hep

Hane: Ev, mesken

Hanmân: Hanümân, ev bark

Hansı: Hangisi

Har/Hâr: Diken; hor, hakir, aşağı, bayağı

Hara: Nere

Harami: Hırsız, haydut, yol kesici, yol kesen

Harelen-: Dalgalanmak, bulanmak

Harla-: (Ateş için) Kuvvetlenmek, kuvvetli biçimde yanmak

Hased: Kıskaçlık, çekememezlik

Hasid: Haset eden, çekemeyen, kıskanan, kıskanç

Hasret: Özlem

Haşıl: Buğday, mısır ya da darı unundan yapılmış bir çeşit yemek

Haşşaş: Esrar içen, uyuşturucu kullanan

Hatıl: Duvarı sağlamlaştırmak için taşların arasına dikey olarak yerleştirilen direk

Hatîf: Sesi işitilip de kendisi görülmeyen kimse, seslenici

Hatm et-: Bitirmek, tamamlamak; Kur'an-ı Kerim'i baştan sona kadar okumak

Hatt-ı humayun: Padişahların herhangi bir iş için bizzat yazdıkları yazılar

Havf: Korku; korkma

Hazan: Sonbahar, güz

Hazer kıl-: Sakınmak, kaçınmak

Hecr: Ayrılma, terk etme; ayrılık

Heç: Hiç

Heçkes: Hiç kimse

Helak: Mahvolma, ölme

Hemdem: Sıkı fıkı, canciğer, arkadaş

Hercai: Kararsız, sebatsız

Hezar: Bin; bülbül

Hezaran: Binler; bülbüller

Hımar: Himâr, erkek eşek

Hingel: İçine kıyma ya da pişirilmiş patates konularak yapılan bir çeşit börek

Hinzır: Domuz

Hıram: Nazlı, edalı, salına salına gidiş

Hicab: Utanma, ar

Hicran: Ayrılık; ayrılığın yol açtığı onulmaz acı

Hilaf: Yalan

His: İş

Hob/Hub: Güzel, hoş, iyi

Hod: Kendi

Holta yap-: Volta atmak, etrafta dolaşmak

Hoy: İran'da bir şehir adı

Hoyrat: Kaba, kırıcı ve hırpalayıcı

Hozan: Dinlenmeye bırakılmış, birkaç yıl ekilmemiş tarla

Höllük: Kundak çocuklarının altına konulan elenmiş ince toprak

Höyük: Toprak yığını, küçük tepe

Hu: Allah; sığınma, yalvarma

Hub: Güzel, hoş, iyi

Huban: Güzeller

Hun: Kan

Hun-i dide: Gözün kanlı yaşı

Huzur-ı hâkim: Hâkimin karşısı; mahkemeye çıkma

Hüccâc: Hacılar

Hüccâc-ı Müslim: Müslüman hacılar

Hüccet: Deliller, belgeler, senetler

Hümayun: Padişahla ilgili

Hüsn: Güzel, iyi; güzellik, iyilik

Hüzün: Gam, keder, sıkıntı

I

Ik-: Çökmek (Deve vb. hayvanlar)

Ir-: Uzaklaşmak, ayrılmak

Isıtma: Sıtma hastalığı

Iyan: Açık, belli

İ

İblis: Şeytan; hilekâr

İbn: Oğul

İbn-i fûlan: Filanın oğlu

İflah: Kötü bir durumdan kurtulup iyi bir duruma gitme

İhsan: İyilik etmek

İhvan: Candan dostlar, yakın dostlar

İhzar olun-: Mahkemeye getirilmek, huzura çıkarılmak

İklim-i huban: Güzeller ülkesi

İkrar: Saklamayıp söyleme; dil ile söyleme, bildirme, tasdik, kabul

İlelebet: Sonsuza kadar

İlgar: Söz

İltica: Güvenilir bir yere sığınma

İltimas: Kayırma; arka çıkma

İmaretet-: Onarmak

İmdi: Şimdi

İnayet: Dikkat, gayret, özenme; iyilik

İns: İnsan

İns ü cin: İnsan ve cin

İntisap: Bir yere bağlanma, kapılanma; girme

İntizar: İlenme, beddua

İreng: Renk

İrgür-: Üstün görmek

İrşad: Doğru yolu gösterme, uyarma

İrtikap: Kötü bir iş iş yapma, kötülük etme; rüşvet yeme

İskarpın: Elde yapılmış ökçeli ve konçsuz ayakkabı

İslambol: İstanbul

İşare: İşaret

İşret: İçki; içki içme; içki kullanma

İt-: Yitmek, kaybolmak

İtab: Azarlama, tersleme, paylama; kolsuz ve yakasız kadın gömleği, dekolte gömlek

İtdük: Yittik, kaybolduk

İzan: Anlayış, kavrayış, söz dinleme, boyun eğme

K

Kabab: Kebap

Kabak: Alın

Kaçan: Ne zaman

Kad: Boy

Kâdir: Tükenmez kudret sahibi olan Allah; kudret sahibi, kudretli, kuvvetli, güçlü

Kadr: Kıymet, değer, itibar

Kağan-ı Tatar: Tatar Hanı, Timurlenk

Kail: Söyleyen; aklı yatmış

Kail ol-: Razı olmak, inanmak

Kâkül: Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, perçem

Kala: Kale

Kalana: Kalenize

Kalıptı: Kalmıştı

Kalil: Az; çok olmayan

Kaman: Keman, yay

Kamandar: Yay tutan, yaycı

Kamer: Ay

Kamet: Boy

Kâmil: Ağırbaşlı, olgun; bütün, tam, eksiksiz

Kân: Bir şeyin kaynağı, kökeni

Kande: Nerede, nereye

Kangal: Yabani otlardan dikenli bir bitki

Kangrı: Kargı

Kâr: İş, güç; kazanç

Kâr et-: Cana tak etmek

Kara talih: Kötü talih
Kasavat: Gam, keder, tasa
Kaşke: Keşke
Katre: Damla, damlayan şey
Kavl: Kavl, söz, lakırdı
Kavl-i karar: Bir şeyi sözleşip bitirme; söz verme
Kayd: Ayağa vurulan zincir, pranga; bağlama, bağlanma
Kaygana: Çalkalandıktan sonra yağda pişirilen yumurta
Kayıt: Nüfus bilgileri
Kazag: Rus ordusundaki atlı birlikler
Keçip: Geçip
Kelam: Söz, laf
Kelb: Köpek
Kem: Kötü
Kemalet: Kemalat, insanın bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluğu
Kement: İdam için kullanılan yağlı kayış
Kemter: Daha aşağı, aşağıda bulan, itibarsız
Kendir: Kenevirden yapılmış ip
Kenefçi: Tuvaletçi
Keramet: Velilerin gerektiği yerlerde gösterdikleri olağanüstü hâl
Kerem: Soyluluk, cömertlik
Kes: Kimse, kişi
Kesbet-: Kazanmak, başarmak
Keşanberkeşan: Zorla, çeke çeke, sürükleye sürükleye götürmek
Keşf-i keramet: Keramet sahibi
Keşik: Sıra, nöbet
Kevn: Olma; var olma
Kevn ü mekân: Varlık, kâinat
Keyfiyet: Nitelik, durum
Keyfiyet-i hâl: Hâl, durum
Kıláguz/Kılağuz: Kılavuz, yol gösteren
Kırcı: Dolu, ufak ve sert taneli kar
Kısbet: Kispet, elbise; hususi kıyafet, yağlı güreş yapan pehlivanları

giydikleri dar paçalı meşin pantolon
Kibirkeş: Kibirli, kendini beğenmiş
Kile: Tahıl ölçümünde kullanılan bir ölçek
Kimi: Gibi
Kiriş: Bazı telli müzik araçlarında kullanılan, hayvan bağırsaklarından yapılan tel
Kirman: Elle yün eğirmeye yarayan araç
Kisb: Kesp, kazanma
Kisb ü kâr: Kesb ü kâr, geçim yolu, sanat, ticaret
Kişver: Memleket, vilayet, ülke
Koha: Koka, koksun
Kotan: Pulluk, büyük saban
Koytak: Yel değmeyen yer, çukur
Kudretullah: Allah'ın gücü
Kuh: Dağ
Kuh-i Kaf: Kaf Dağı
Kulunç: Omuz
Kurul-: Naz etmek
Kutnu: İpek kumaş
Kûy: Köy; mahalle ve işlek yol; sokak
Kûy-ı dilâra: Sevgilinin muhiti, köyü
Küllî: Umumi, bütün
Kürs: Yeryüzü
Küsü tut-: Küsmek; küsülü olmak
Küşad: Güşad açıcı, açan, açma

L

Lahza: Kısa zaman parçası
Lal: Dilsiz
Lalezar: Gül bahçesi
Lanazir: Benzersiz, eşsiz
Leb: Dudak
Leb-i zülal: Güzel, tatlı dudak; öpücük
Lebend: Kötü, dönek
Leşker: Asker
Leyl: Gece

Leyl ü nahar: Gece ve gündüz

Libas: Elbise, esvap

Lutuf: İyilik

M

Mah: Ay

Mahbube: Sevilmiş, sevilen

Mahbûs: Kapatılmış, hapsedilmiş kimse

Mah-ı sema: Gökyüzünün ayı

Mahlukat: Yaratılmış şeyler, canlılar; yaratıklar

Mahsul: Ürün, verim

Mahşer: Toplanılacak yer; kıyamette ölülerin dirilip toplanacağı yer; çok kalabalık

Mahzun: Hüzünlü, tasalı, kaygılı

Mail: Bir yana eğilmiş, eğik, eğri; hevesli, istekli, düşkün

Malik: Sahip, bir şeye sahip, bir şeyi olan

Mansıp: Devlet hizmeti, yüksek memuriyet

Mar: Yılan

Maraz: Hastalık

Marifet: Ustalık, hüner

Maşuk: Sevilen, sevilmiş [erkek]

Matem: Yas, hüznün, keder ve musibet zamanındaki ağlayış

Maval oku-: Palavra atmak

Mazul: Azledilmiş; işinden çıkarılmış

Mebusan: Mebuslar, milletvekilleri

Meclis: Sevgilini yanı, onun bulunduğu yer

Mecnun: Sevdadan ötürü kendini kaybetmiş; deli, divane, çıldırmış

Mecruh: Yaralı, incinmiş olan kimse

Medar: Övünülen, onur duyulan; iftihar edilen şey ya da kimse

Medh: Övme

Medh ü sena: Övgüler düzme

Medyun: Borçlu, verecekli

Meftun: Gönül vermiş, tutkun, vurgun, hayran olmuş

Melamat: Melamet, ayıplama, kınama

Melil: Kederli, üzgün

Men: Ben

Menal: Nail olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey

Menend: Mânend, eş, benzer

Menguş: Küpe

Menşeg: Menşe, kaynak

Menzil: Mesafe; yollardaki konak yeri, bir günlük yol

Mercimeği taşlı olma: Arası açık olma

Merdane: Mertçe, erkekçe; ere, erkeğe yakışacak yolda

Merdin: Gurbetteki yalnız insan

Merdûd: Reddolunmuş, kovulmuş

Merek: Samanlık, odunluk, hayvan yemi deposu veya ahır

Mesned: İsnad edilen, dayanılan şey; rütbe, derece, paye, makam

Mest: Sarhoş

Meşale: Aydınlatıcı alet, lamba; ucunda alev çıkararak yanan bir madde bulunan değnek, sopa

Meta: Mal, ticaret malı

Meta-ı raz: Sır malı

Metanet: Dayanıklılık, sağlamlık, meta-netli, kuvvetli olan, dayanıklı olan

Mey: İçki, şarap, bade

Meydan-ı hüner: Hüner meydanı, ustalığın sergilendiği yer

Meyhor: Şarap içici, sarhoş

Meyil: Sevme, gönül verme

Meze: Tad, lezzet, çeşni

Micmer: İçinde tütsü yakılan kap

Mihman: Misafir, konuk

Mihnet: Zahmet, eziyet, gam, keder, sıkıntı, dert; belâ

Mihr: Güneş

Mihrap: Ümit bağlanan yer; sevgilinin kaşları

Min: Bin

Minnet: Yapılan iyiliğe karşı teşekkürde bulunma, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme

Misal-i cennet: Cennet gibi

Misl-i melek: Melek gibi

Misk: Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir cins ceylanın erkeğinin karnın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde; güzel koku

Mişvar: Tarz, tavır, hareket, gidişler

Möhnet: Mihnnet, eziyet, gam

Möhtac: Muhtaç

Muhabbet: Sevgi

Muhannes/Muhannat/Muhannet: Korkak, alçak

Muhassar eyle-: Kuşatmak

Mukallit: Taklitçi, taklit eden

Mukim: İnkâmet eden, oturan

Murafa/Murafaa: Yüzleşerek mahkeme olunma

Musahib. Sohbetle bulunan, konuşan, arkadaş

Muti: İtaat eden, boyun eğen

Müctehil: Bilgisiz, görgüsüz

Müferrih: Ferahlık veren, iç açıcı

Mühennes: Muhannes, korkak, alçak

Müjgân: Kırpık

Mül: Mal mülk

Münkir: İnkâr eden, kabul etmeyen

Müracat: Müracaat, başvurma

Mürit: Bir şeyhe bağlı olan kimse

Mürsel: Gönderilmiş, yollanmış; peygamber

Mürşid/Mürşit: Doğru yolu gösteren

Mürşid-i kâmil: Olgun yol gösterici; kılavuz

Mürüvvet/Mürvet: İnsaniyet, mertlik, yiğitlik, iyilik severlik

Müstahak: Hak etmiş, hak kazanmış, bir kimsenin layık olduğu ceza veya mükâfat

Müşkil: Güç, zor, çetin

Müştağ /Müştak: Tutkun, istekli, atan

Mütevelli: Birinin yerine geçen

N

N'arar: Ne arar

Naçar: Çaresiz; ister istemez

Nadan: Kaba, bilgisiz

Nağis: Nakıs, eksik, noksan

Nağme: Ahenk, ezgi, güzel ses

Nahar: Nehar, gündüz

Nam al-: Ünlenmek, şanı şerefi artmak

Name: Mektup

Napu: Bakımlı tarla, arazi

Nâr: Ateş

Narin: İnce, nazik

Nas: İnsanlar, halk, herkes

Nasayih: Nasihatler, öğütler

Naşı: Yabancı

Nazar: Bakma, göz atma

Nazir: Eş, benzer

Necat: Kurtulma, kurtuluş

Nece: Nasıl

Nefir: Nefer, asker

Nefir-i âm: Halkı askere sürme, seferberlik; cemaat toplama

Nefs-i şûm: Uğursuz istek

Neşve: Sevinç, hafif sarhoşluk

Nevcivan: Taze, genç, delikanlı

Ney: Kamış; kamıştan yapılmış ütlemeli çalgı

Neynim: Ne eyleyim, ne yapayım

Nigar: Güzel kadın, sevgili

Nihan: Gizli, saklı, bulunmayan, görünmeyen, sır
Nikab: Peçe, yüz örtüsü
Nisa: Kadınlar
Nişane: İz, belirti
Nişter: Neşter, hekim bıçağı
Niyaz: Yalvarma, yakarma
Nuş et-: İçmek

O

Od: Ateş
Okka: Bir ağırlık ölçüsü
Okşa-: Benzemek
Ol: O
Olar: Onlar
Ordu-yı Hümayun: Padişah ordusu
Ovçu: Avcı

Ö

Ögin: Önünü
Örken: Hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip veya zincir
Özü: Kendisi

P

Paç: Haraç, zorla alınan vergi
Pare: Parça
Payidar: İyice yerleşmiş, sağlam, sürekli, kalımlı
Payitaht: Başşehir, başkent
Pecmürde: Pejmürde, eski püskü; yırtık, dağınık
Pekin: Korku
Pend: Nasihat, öğüt
Pendir: Peynir
Perçem: Kâkül; tepede bırakılan saç
Pervane: Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
Pesend: Beğenen, beğenmiş

Peymane: Büyük kadeh, şarap bardağı
Pîr: İhtiyar, yaşlı
Pir-i fani: Yaşlı ve güçsüz adam
Piyase: Şehrin belli yerlerinde gidip gelerek sohbet etme, turlama
Post giy-: Askere alınmak
Poşu: Kenarları saçaklı bir başörtüsü türü
Puhur: Buhur, tütsü, koku

R

Rabb-ı celil: Yüce Allah
Rabbülâlemin: Âlemlerin Rabbi, Allah
Rah: Yol
Rahme: Rahm, merhamet acıma, esirgeme, koruma
Ram ol-: Boyun eğmek
Rastık: Kadınların kaşlarını veya saçlarını boyamak için sürdükleri siyah boya
Raz: Sır, gizlenen şey
Reaya: Bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halk; bütün halk
Ref: Kaldırma, yükseltme
Ref-i nikab: Örtünün , peçenin kaldırılması
Resul: Peygamber
Reyha: Rayiha, güzel koku
Ru: Yüz, çehre
Ruh: Yanak
Ruz: Gündüz
Ruz u şeb: Gece ve gündüz
Ruz-ı mahşer: Mahşer günü
Rüstem: İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçı

S

Sade yağ: Tere yağı
Safa: Gönül şenliği, kedersizlik

Sağrı: Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm

Sahip-şeref: Şeref sahibi

Sahrabesahra: Sahradan sahraya, pek çok sahra

Said: Ahretini hazırlamış kimse; mutlu, uğurlu kişi

Sakî: Su veren, su dağıtan; kadeh, içki sunan

Sal: Tabut

Salâ: Cuma namazına ve bazı yerlerde cenazeye çağırarak için okunan salavat

Salavat: Hazreti Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua

Salın-: Yürümek

Salyane: Yılda bir kere alınan vergi

Sancak-ı Resul: Hazreti peygamberin sancağı

Sânî: ikinci

Sardurma: Sarmak eylemi

Sav: Atasözü

Sazelen-: Dağıtmak, darmadağın etmek

Savm: Oruç

Sayf: Yaz mevsimi

Sebat: Sözünden veya kararından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme

Secde: Namazda alnını, el ayaklarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti

Seda: Ses; yankı

Sedefşen: Sedefle işlenen

Sem: İşitme, işitiş; dinleme, kulak verme

Sena: Övme

Seng: Taş

Ser: Baş, kafa; baş, başkan

Serdar: Osmanlı döneminde komutan

Serdengeçti: Ön safta çarpışan, gözü kara askerlere verilen ad

Sergerder: Elebaşı, reis

Seril sefil: Sefilce, sefil bir durumda

Sernakkaş: Baş süslemeci

Serrac: Saraç

Server-i cihan: Dünyanın başı, lideri; Hazreti Muhammed

Seyf: Kılıç

Seyirgâh: Gezme, dolaşma yeri

Seyragıb/Seyregib/Seyreğib: Seg rakip, "köpek rakip" anlamında bir aşâğılama sözü

Seyran: Gezinme, bakıp seyretme

Seyredüben: seyrederek

Sıbyan: Çocuklar

Sığın: Çatal boynuzlu iri ve benekli geyik, dağ keçisi

Sıla-i rahm eyle: Ana, baba ve akrabalarını ziyaret görevini yerine getirmek

Sırtar: Karşı koymaya hazırlanmak

Sin: Yaş, ömrün derecesi; mezar

Sine: Göğüs, kalp

Sipahi: Tımar sahibi, süvari askeri

Sitemkâr: Haksızlık eden; dokundurarak konuşan

Solak: Yeniçeri ocağının, padişahın gözetçiliğini yapan asker sınıfı

Sona: Suna, sevgilinin benzetildiği güzel bir kuş türü

Songrı: Sonra

Sökün eyle-: Birbiri ardından gelmek

Sual: Soru

Subh: Sabah

Subh u dem: Subh-dem, sabah vakti

Sulh: Barış

Sus ver-: Susturmak

Sübut: Sabit olma, gerçekleşme

Sücut: Secde etme, secdeye varma

Sükker: Şeker

Sürur: Sevinç, neşe

Ş

- Şad:** Bele sarılan kuşak
Şad ol-: Sevinçli, neşeli olmak
Şadda: Bele sarılan kuşak cinsi bir giyecek
Şah-ı merdan: Mertlerin en önde geleni, Hazreti Ali
Şahmar: Şah-ı mâr, yıılanların şahı
Şahrat: Ana yol
Şakı-: Terennüm etmek, şarkı söylemek, ötmek
Şaki: Eşkıya, haydut, yol kesen
Şalvar: Kadınların belden aşağıya giydikleri bol bükümlü üst giyeceği
Şam-ı Şerif: Şerefli Şam şehri
Şane: Tarak
Şanelen-: Sevinmek
Şar: Şehir
Şayı: Şâyi', duyulmuş, herkesçe bilinmiş
Şeb: Gece
Şeha: Ey şah
Şekva: Şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk
Şem: Işık, mum
Şerafet: Şerefli olma, şerefilik
Şevket: Büyüklük, ululuk, heybet
Şikar: Av; avlama
Şikest ol-: Kırılmak
Şimal: Kuzey
Şita: Kış
Şule: Alev, ışık, ateş
Şuriş: Karışıklık, kargaşa

T

- Tab:** Huy
Tab-ı hâl: Yumuşak huy
Tag: Dağ
Tahkik: Soruşturma
Tahvif: Korkutma, korkuya düşürme

- Tal'at:** Yüz, çehre; güzellik
Talıb: Talip, istekli
Talib-i marifet: Hüner isteme, marifet öğrenme isteği
Tama: Yiyecek; aç gözlülük
Tamla-: Damlamak
Tangrı: Tanrı
Tap-: Bulmak
Tapı: Güreşte bir oyun
Tarahhum eyle-: Merhamet etmek, acımak
Tarumar: Karmakarışık, dağınık, perişan
Tavaf et-: Hac mevsiminde Kâbe'nin çevresini dolaşmak
Tay olmaz: Benzer olmaz, denk olmaz
Tebdil ol-: Değiştirmek, değiştirilmek
Tecrim: Birinden para cezası alma, birini cezalandırma
Tedarik gör-: Hazırlık yapmak
Teg/Tek: Gibi
Teki: Gibi
Tellak: Hamamlarda müşterileri kesele-yip yıkayan kişi
Temaşa eyle-: Seyretmek; gezmek
Temren: Ok, kargı gibi şeylerin ucundaki sivri demir
Tenezzül eyle-: Gönül alçaklığı göstermek
Tenha: Yalnız, ıssız, boş
Ter: Taze
Terane: Nağme, ahenk, makam
Teres: Davranışları beğenilmeyen, ahlak dışı davranışları olan kişi
Terk-i diyar: Memleketi terk etme, gurbete çıkma
Terk-i vücut: Bedenden ayrılma
Terkin: Ardından
Terlan: Tarlan, doğan kuşu
Tevârih: Tarihler

Tevekkül: İşi Allah'a bırakıp kadere razı olma

Teze/Tezze: Taze, yeni, turfanda

Tezgin: Taze, genç

Tezkiye: Temiz etme, temize çıkarma, aklama

Tiğ: Ok

Tiğ-i gam: Keder, tasa, kaygı oku

Tiz: tez, çabuk

Tizce: Çabucak, acelece, tezce

Tizcek: Çabucak, hemencecik

Tofrag: Toprak

Töhmüt: Birine isnat olunan suç, işlediği sanılan fakat gerçekliği henüz meydana çıkmamış olan suç

Tulu: Güneşin doğuşu

Turaç: Kekliğe benzeyen, güzel görünüşlü bir av kuşu

Turağ: Durak

Türab: Toprak

Tütün: Toz, duman

U

Uca: Yüce, ulu

Uçmak: Cennet

Udul et-: Geri dönmek, vazgeçmek; sapmak, yoldan çıkmak

Umman: Büyük deniz

Urba: Üst giyeceği

Urban: Çöl Arapları

Urban-ı Hicaz: Mekke ve Medine bölgesinde yaşayan aşiretler

Uruset: Rus

Uryan: Çıplak

Ut-: Ütmek, yenmek

Ü

Ülfet: Anlaşma, kaynaşma, görüşme, konuşma

Ürbent: Tülbent

Ürüzgâr: Rüzgâr

Üstad: Öğretmen, usta, sanatkâr; bir iş veya sanat alanında üstün yeri olan kimse

Üz: Yüz

Üz-: Çekmek; koparmak, ayırmak

V

Vasl: Kavuşma

Vech: Yüz, surat, çehre

Verd: Gül

Verd-i ahmer: Kırmızı gül

Vezaret: Vezirlik, paşalık

Viran eyle-: Yıkamak, oturamaz hâle getirmek

Vird: Belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an cüzleri

Visal: Ulaşma, bitişme; sevgiliye kavuşma

Vuslat: Bir şeye ulaşma, yetişme; (sevgiliye) kavuşma

Vüs'at: Bolluk, bereket

Y

Yad el: Baba ocağından uzak yerler; gurbet

Yâd: Hatırlama, hatır, gönül

Yad: Yabancı

Yaha: Yaka, yaksın

Yahni: Soğanlı, salçalı bir et yemeği

Yahşı/Yahşi: İyi, güzel

Yaldır-: Kendine çekmek, büyülemek

Yaman: Kötü

Yar: Uçurum

Yarağ: Silah

Yâren: Yâran, dostlar

Yâr-i gâr: Mağara dostu, arkadaşı; Hazreti Ebubekir'in Peygamberimize yaptığı gibi sadık dostluk

Yavuz: Kötülük, fenalık

Yazı: Ova; çöl

Yeğni: Hafif
Yekin-: Davranmak, harekete geçmek
Yeksan: Düz, bir düzeyde
Yekta: Tek, eşsiz
Yen: Giysi kolu
Yen-: İnme
Yeniçeri: Osmanlıda piyade asker sınıfı
Yeri-: Yürümek
Yet-: Ulaşmak
Yetkin: Yetişmiş, olgun
Yezid: Muaviye taraftarı olanlar
Yıldızı düş-: Ölmek
Yomuklan-: Konaklamak
Yoy-: Yormak, yorumlamak
Yun-: Yıkanmak
Yurlat-: Sevk etmek, yönlendirmek
Yüğrük: İyi yürüyen, iyi koşan at
Yüz tut-: Yüz çevirmek, yüzünü dönmek

Z

Zahimdar: Zahm-dâr, yaralı
Zahir ol-: Ortaya çıkmak, belli olmak
Zahr: Sırt, arka
Zâr: Ağlayan, inleyen

Zâr ü zâr: Yanık yanık, hazin hazin, ağlıya ağlıya
Zay et-: Boşa harcamak
Zaya ver-: Boşa vermek
Zayı: Elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan
Zayı ol-: Kaybolma
Zebun: Zayıf, güçsüz;
Zeheb: Altın
Zelil: Hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan
Zem: Kınama, ayıplama
Zemmeyle-: Yermek, kınamak
Zerafet: İncelik
Zır-ı zemin: Zir-i zemin, yerin altı
Zıkr ü fikr: Adını sürekli anma ve sürekli düşünme
Ziya: Işık, aydınlık
Ziyade: Artma, çoğalma; artan, fazla kalan
Zonkla-: Ağrımak, acı çekmek
Zülal: Saf, hafif, soğuk, güzel tatlı su
Zülf-i dâr: Asılma, idam edilme
Zülf-i tar: Kara zülûf, kara saç

Attila ordularında **ozan** olarak karşımıza çıkan bugünkü **saz şairlerimizin** Anadolu'daki bilinebilen ilk temsilcisi Baykan'dır. Türk milleti Anadolu'da, 14. yüzyıldan günümüze kadar yüzlerce âşık yetiştirmiştir. Bunlardan bazıları unutulmuş, bazılarınin ise sadece adları ve birkaç şiiri kalmıştır.



Günümüz insanı hayat şartlarının zorluğu sebebiyle her biri için ayrı ayrı hazırlanan yüzlerce âşığın kitabını alamamaktadır. Derli toplu hazırlanan ve sahasında ilk olan **TÜRK SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ** isimli bu kitapta, okuyucularımız yüzlerce âşık ile bunların şiirlerinin örneklerini bulabileceklerdir. Böylece okuyucu daha az bir emekle daha çok âşığı tanıyacaktır. Bu vesileyle de **saz şairleri** az da olsa unutulmaktan kurtulmuş olacaklardır.

Prof. Sakaoğlu ve öğrencisi Prof. Alptekin tarafından hazırlanan elinizdeki antolojide Baykan'dan Beyhudi'ye kadar 185 âşığın özgeçmişlerine, kısa bibliyografyalarına ve şiirlerinden örneklere yer verilmiştir.

Yayınevimiz çeşitli konularda onlarca yıldan beri pek çok kitabı Türk okuyucusuna sunmaktadır. Elinizdeki **saz şiiri antolojisi**, sahasındaki ilk eserimizdir. Okuyucularımıza yararlı olması dileğiyle...



ISBN 975-338-831-4



AKÇAĞ BASIM YAYIM PAZARLAMA A.Ş.

Tuna Cad. 8/1 06420 Kızılay-ANKARA • Tel:(0.312) 432 17 98-433 86 51 • Fax:(0.312) 432 28 52
www.akcag.com.tr/E-mail:akcag@akcag.com.tr